103

UVA. BHSC

BIBLIOTECA
DE LA UNIVERSIDAD DE VALLADOLID.
Estante n.° U. 103
Tabla
Número M. 1409

UVA.BHSC

R.374

CVRSVS PHI-LOSOPHICVS R. A. P. M. F. PEDRO CO-DOLAR. AD MENTEM D. THO-MAE AQVINATIS ANG. MAG.

PRŒMIVM.

Omnes trahimur, et deducimur, ut cũ Cicerone loquar ad cogõis, et scientiæ cupiditatem. Id tamen cum dificilimum sit solum-

UVA.BHSC

modo gratiser nanciscuntur defatigatione benevolentia complectentes. Parnasum, et Heliconem montes altissimos des a Poetis feruntur incolere musas.

Sicque mei iam prudens desiderantissi soboles minerve ad alta scandere vultis animum ad laborem libenter parate; delicati enim pueri, ipsomet Cicerone atestante, idonei non sunt ad Philosophiam, quam agredimur, et in cuius decursu licet nobis per arduam ascem, jubat tamen ipse labor. Quis non videt hunc pertransientium transire, scientiam vero per totam illustrare vitam? Igitur lucrum, utilitatemque laboris atendite, et sic dubio procul vobis dulcescit studium. Nec vos infans mens, et gigans scientia opprimere debet siquidem domat, atque subicit cuncta diligentia. Hac adhibita etiam nunc incunabulis vagientes ignorantiae hidram, uti Hercules jugulabitis, et quidem eo praeclarius, quo mei debilius influentia robur. Fateor plane, me plus in musicis quam Philosophicis versatum. Nihilhominus quantum capeo vobis praestabo; nam ad hoc me Religio destinavit, et ab obus tanto munere dignus inveniar, nec dum Philosophicis rudimentis, suavi, ac per facili methodo vos imbuam, verum etiam musicis ad musas iter arduum temperare conabor. Sic totus vobis ergo supremo favente numine, nec non Alma Deipara, huius Musei Patrona, cuius multum andiaras esoto, ut pote sub cuius tutela non parum profecturo spero. Igitur tanto Patris auspicio cursum per logicam, metaphysicam, et Physicam percurrendum a facilioribus Dialectica incipiam.

SVMMVÆ, SEV TOTVS DIALECTICÆ BREBE CONPENDIVM.

Scholæ inferiores docent loqui
humaniores diserte loqui; Dialectica vero, quæ
in primam partem philosophica est, docet bene cogitare
aut recte intelligere. Quare prenotandum est
internam unam esse ex animæ propriis cuius exer-
citium dicitur actus, seu operatio, quæ juxta tri-
plicem rationemque divisionem triplex est, scilicet sim-
plex aprehensio, judicium, et discursus.

Simplex aprehensio est actus intelectus, quo res cog-
noscimus nihil de eis affirmando, aut ne-
gando, ut cum mentaliter dicimus verus,
quin de ea aliquid anunciemus, aut infera-
mus. Hæc operatio dicitur simplex, quia nunquam
affirmat, aut negat, in quo stat mentalis
compositio. Quando autem res aprehensa est
multiplex aprehensio dicitur composita ex
parte rei aprehensæ, ut hæc homo albus.

» Iudicium est actus intelectus quo de rebus apre-
» hensis aliquid affirmamus, aut negamus, ut
cum de virtute aprehensa deducimus esse
» bonam. Discursus est actus intelectus quo de re-
» bus aprehensis, et judicatis aliquid deducimus.

UVA.BHSC

et cum de virtute apprehensa, et judicata quod sit bona, inferimus quod est amabilis. Mens errorem, aut saltem confusionem pateretur in omnibus suis actibus, in quarum directione adinventa est Dialectica, quae propterea in tres libros, juxta relatam triplicem mentalem operationem dividi solet. In primo libro agitur de vocibus, seu terminis nihil affirmantibus, aut negantibus; in secundo de propositionibus, quarum munus est affirmare, aut negare; et in tertio de argumentationibus unum ex alio probantibus, seu inferentibus. Haec omnia, eodem nos ordine pede calcemus; et quia in primo libro agitur praecipue de termino per signum explanando, ideo de signo aliqua sunt hic prolibanda. Liber primus summularum de pertinentibus ad simplicem apprehensionem. De signo. Caput primum.

LIBER I SUMMULARUM.

DE PERTINENTIBUS AD SIMPLICEM APPREHENSIONEM

CAPUT I

De signo.

Signum originem ducit a signando propterea quod in ea nominis acceptione est nota, seu caracter, quo alterum indicatur, quod fit de-

plicita, vel, illative, seu per discursum, ut cum viso in arena impresso vestigio bovis, huius illac transitum inferimus; et Repraesentative, seu per substitutionem, ut cum est imagine Caesaris Caesarem, quem Repraesentat, et pro quo subsistit cognoscimus. Signum itaque, in communi respectatum, est quod potentiae cognoscitivae aliquid aliud a se Repraesentat, ut vox Leo quae praeter speciem quam, ut sonus est auditui ingerit facit nos venire in cognitionem leonis nam; signum aliud est naturale, quod formale vocant [illegible], ex natura sua Repraesentat, ut fumus, ignem; aliud ad placitum, quod tantum ex libera hominum voluntate Repraesentat, ut vox homo, hominem; et aliud ex consuetudine, quod sic etiam Repraesentat, ut mappa supra mensam prandium. Aliud est signum naturale, quod formale vocant, estque, quod absque sui praevia cognitione Repraesentat, ut notitia hominis, quae per semetipsam hominem intuitive reddit praesentem. Differt hoc signum ab aliis, in eo quod caetera non nisi prius cognita Repraesentant, ita ut alia sit cognitio signi, et altera signati; at signum formale, cum sit medium non in quo, sed per quod res repraesenta-

per ta cognoscitur, eademmet cognitione, qua res Repraesentata. Signum ad placitum quod etiam instrumentale dictum aliud est manifestativum; et aliud manifestativum, et suppositivum sl. Primum est, quod manifestat rem non tamen ponit loco illius poni in oratione, ut ramus in porta significat vinum vendibile. E contra vero secundum, ut voces quae significant res, et tamen, quia eas ad scholas aducere non possumus, loco earum utimur vocibus. His de signo eiusque divisione praelibatis jam ad terminum transeamus.

UVA.BHSC

CAP. II

De Termino.

Terminus dicitur a terminando, quod est aliquid finire: sic ulnae extremitates propriae sunt eius termini, quae eam coarctant ne ultra quatuor palmos progrediatur. Improprie, et per quandam similitudinem, ut etiam apelantur cuiuslibet facultatis vocabula propria quibus omnia ad quae facultas se extendit complectuntur.

Igitur improprietatem hanc nostri propriam inspicientes intelligimus hic nomine termini voces, et dictiones quibus tamquam elementis Dialectica utitur. Terminus ita spectatus est signum constitutivum per se simplicis propositionis. Dicitur signum ut excludantur a ratione termini Logici voces, et dictiones nihil significantes, ut Blitiri, Baz, et alia bene plures, quia signa non sunt. Dicitur constitutivum et non constituens, ut intelligatur, ut vocem positam esse, non in exercitio constituendi, ut aliqui propugnant, sed in aptitudine proxima terminandi. Ly per se denotat, terminum ex sua ratione ordinari ad constituendam propositionem non ex propositionibus compositam, sed resultantem praecise ex vocibus, et dictionibus, quo indigitatur terminus simplicis propositionis. Ad divisionem termini melius percipiendam advertere oportet primo, quod significatum vocum aliud est proximum, illud nempe ad quod immediate significandum voces sunt instituta, ut vox homo ad significandam naturam humanam, et aliud remotum, quod mediante proximo significant, ut vox homo Pe-

UVA.BHSC

tulus, et Pall. et cetera vidua, in quibus nad humana existit. Advertendum secdo, q. vocibus, ut possint quatuor sunt videranda, nixum, significatio, modus significandi, res significata, et comparatio unius vocis ad aliam: hinc eadem vox diversimode inspecta diversum sortitur nomen, cuius prima divis et quidem ratione significationis, est, in mentalem, vocalem, et scriptum.

Tus mentalis est, signum propois mentalis; vocalis propois prolata, seu in voce; et scriptus, propois scripta; tus mentalis est signum reale, q. conceptus res naaliter designam; inde tuum conceptus jidem apud oes rationes; non vero, q. libitum idiomata, ac pro inde tu vocalis, et scriptus signa sunt ad placitum.

Octuplex est mentalis tus; vdlt, fodlis, et obctivus; directus, et reflexus; ultimatus, et nonultimatus; intuitivus, et abstractivus. Tus fodlis est actus mtis cognoscentis rem, seu obcum; obctus vero obcum, seu res cognita per actum. Tus directus, est cogio tendens directe ad rem ut cogio stellarum; reflexus cogio procedentis cogois, ut cogio cogois stellarum. Utraq̃ tamen cogio ab eadem pota debet procedere ob cuius defectum haec cogio, cognosco Socratem cognoscere reflexam non est bene tamen ista cognosco me cognoscere. Tus ultimatus est cogio vocis, et significati, ut cogio quam audita hac voce [illegible] efformat lati linguae peritus; non ultimatus est cogio vocis, et non significati, ut cogio audientis eamdem vocem [illegible], nescientis tamen eius significatum. Tus intuitivus est cogio rei praesentis, ut mius Gimasi, abstractivus cogio rei absentis, ut diei hesterne.

UVA.BHSC

Secda divisio tii rone modi significandi, à Dialectica principaliter inspecti, est in cathegorematicum, qui per se, et sine additamento aliquid significant, ut terra; et in sincathegorematicum, qui perfectum sensum non habet, nisi alteri jungatur, ut oīs, nullus, adverbia omnia, et casus obliqui. Tius cathegorematicus est sextuplex, absolutus, vel substantivus, et connotativus, vel adiectivus, abstractus, et concretus, complexus, et incomplexus. Tius absolutus
"est qui significat aliquid per modum per
"se stantis, vel ad modum substantie, sive illa
"substantia, vel accidens sit, ut homo albedo; connotativus vero, qui significat aliquid per modum alteri adiacentis, ut humanus album; Tius abstractus, est qui significat formam ut à subiecto separatam, ut humanitas albedo; concretus qui significat formam, ut in subiecto illam habentem, ut humanus album. Tius complexus est cuius partes separate eandem habent significationem, ac in complexione, ut homo albus; incomplexus autem, cuius partes separate, vel nihil significant, ut homo; vel si aliquid significant non idem ac conjuncte, ut Dominus; vel tandem si idem non tamen eodem modo; ut protonotarius. Tertia tii divisio, rone sui significati, est in tilem, seu coem, et singularem; in collectivum, et divisivum; et in primae, et secdae intonis. Tius tilis qui significat rem unam de pluribus predicabilem, est sextuplex, sclt, univocus, analogus equivocus, denominativus, transcendens, et non transcendens.

UVA.BHSC

Tus univocus, qui significat naturam unam eorum pluribus, vel plura, ut proxime vidi, et venientia in voce significata, adhuc dividi solet in genus, species, differentiam, proprium, et accidens, de quibus oibus singillatim in Logica magna, Deo dante, dicemus. Tus analogus est, qui significat plura in voce significata partim similia, et partim distincta, ut sanum significat anal, pulsum, et medicinam. Pro analogis observanda sunt duo Regula prima analogum per se sumptum sta pro maiori significato; secunda rationem [illegible] qualia [illegible] prius. Tus aequivocus est, qui significat plura in voce significata omnino distincta, et diversa, ut Galus, Gallum, Gallicum, et bovem Gallum. Tus denominativus est, qui significat plura denominatione desumpta ab alio, ut Grammaticus, a Grammatica facultate quam profitetur.

Et advertite, hic loqui tantum de vocibus, quae univocantes analogantes, aequivocantes, et denominantes appellantur. De rebus autem per istas voces significatis, quaeque univocata, analogata, aequivocata, et denominata vocitantur in praeludijs metaph.ae dicemus.

Tus transcendens est, qui per oia genera divagatur, et de quacumque natura mari potest, ut res, ens, unum, bonum, aliquid

UVA.BHSC

terum, quiquidem sex tu comprehenduntur totidem litteris huius vulgaris dictionis Reubau. Terminus non transcendens est, qui ad aliquod certum genus determinatur, ut a al.

Terminus singularis est, qui ut unam rem significat, ut nec ex modo significandi sit cois pluribus, et est quadruplex, demonstrativus, ut hic homo; vagus, ut aliquis homo, determinatus, ut Petrus, et ex suppositione, sive per antonomasiam, seu excelentiam, ut Apostolus, pro Divo Paulo; et Philosophus pro Philosophorum principem nempe Aristotelem.

Terminus collectivus est, qui significat plura, ita ut de quolibet nequeat seorsim afirmari, ut Populus, qui significat populares, ita ut de quolibet populari nequeat afirmari q. sit populus. Terminus divisivus est, qui significat plura divisim, vel tamen tantum, ut homo, Petrus.

Terminus prima intentionis est, qui significat aliquid q. ut tera datur in re, ut homo hominem; secunda intentionis, qui significat aliquid, q. tantum habet esse a consideratione intus, vel q. tantum obiective in intu existit, ut genus, species, et similium.

Quarta, et ultima divisio tu ex comparatione terminus, ad alium est in pertinentem, et impertinentem. Primus, qui connexionem habet cum alio, vel illum excludendo, aut inferendo, ut Leo respectus animalis, et rationalis. Extra vero secus, ut justus, albus. Tu pertinentes

UVA.BHSC

alij mutuo sese inferunt, vel excludunt, ut rabile respectu visibilis, et irrabilis, et alij non mutuo, ut homo respectu animalis. Primi apellantur pertinentes sequela, et irrevertibiles; secundi pertinentes de repugnantia nuncupantur, dividunturque in disparatos, contrarios, contradictorios, privativos, et relativos. Disparati sunt, qui sese excludunt, et incompossibilitatem habent, non tamen opositionem praedictam, ut Leo, et vox. Contrarij, qui propter mutuam exclusionem, et incompatibilitatem, opositionem habent contrariam; et sic de reliquis est proportionaliter discurrendum.

Opositio contraria est, quae solum datur inter duos positivos, ut inter albedinem, et nigredinem: contradictoria inter ens, et non ens absolute, ut inter hominem, et nihil hominis absolute. Privativa inter ..., et eius privationem, ut inter visum, et caecitatem: Relativa demum inter duos relativos, ut inter paternitatem, et filiationem. De termini proprietatibus. Cap 3.

CAP. III DE

Termini proprietatibus.

Elucidatis termini natura, et divisione, ordo expostulat ejus proprietatum explicationem quam nonnulli ad recedentem librum summularum relinquunt, eo quod proprietates non nisi in propositione exerceantur. Nihil, quia pro cognitione proprietatum non requiritur propositionis cognitio, ideo hic illarum aggredimur
hominus
explicationem, pro qua sciendum terminum proprietates nihil aliud esse quam actiones quasdam immediate ad earum naturas, seu essentias, secutas, ut visibilitas ad rationalitatem.

UVA.BHSC

Cum igitur in vocibus, et dictionibus significativis ex eo quod ordinentur ad propositionem, statim oriatur, posse ad illam accipi primo sic, vel aliter supponendo, secundo significationem ampliando; tertio vel eam restringendo; quarto vel illam in debito statu servando; et quinto, huic vel alteri aplicando: hinc quinque solent assignari terminorum proprietates, scilicet, suppositio, ampliatio, restrictio, status, et appelatio. Suppositio est acceptio termini pro illo de quo verificatur, juxta exigentiam copulae, ut vox homo indiferens, ut accipiatur pro natura humana, aut pro aliquo individuo, aut etiam pro ipsa voce determinatur in hac propositione, homo disputat ad individuum, et quidem existens tempore importato per copulam.

Suppositio alia est materialis, et formalis alia. Prima est aceptio termini pro se ipso non vero pro suo significato, ut homo est vox; secunda est aceptio termini pro suo significato, ut homo est animal. Suppositio formalis alia est propria, et alia impropria. Prima est aceptio termini pro eo quod proprie significat, ut lillium sumptum pro flore; secunda aceptio termini pro eo ad quod significandum tantum extenditur ob aliquam similitudinem, ut lilium acceptum pro illibata virgine Maria. Suppositio propria adhuc est duplex, simplex, et realis. Simplex est aceptio termini pro suo immediato significato tantum, et dicitur quod species ac subiectis propositionis est terminus prima intentionis, et praedicatum secunda, ut homo est species, vel animal est genus. Realis est aceptio termini pro significato correspon-

UVA. BHSC

dente alicui p[ro]to Nali, et stingit q^do subiectum et p[rædica]tum p[ro]p[ositi]onis sunt t[ermi]ni primo intent[io]nis, ut homo est a[nim]al. **S**upositio Nalis est quadruplex, absoluta, et personalis; co[mmun]is, et singularis. Absoluta est acceptio t[ermi]ni pro significato, tam immediato, q[ua]m mediato, ut homo acceptus pro natura humana, et indiuis. Personalis, ē acceptio t[ermi]ni pro significato magis mediato, q[ua]m immediato, et stingit q^de p[rædica]tum p[ro]p[ositi]onis est aliqua actio, ut Petrus amat. **D**ixi magis, et non solum q[uia] supositio pro suo solo significato est simplex; ast personalis pro utroque facit t[ermi]num suponere, ita tamen q[uo]d p[rædica]tum magis indiuis, q[ua]m natura sterniat; et hoc ideo, q[ui]a ut co[mmun]iter f[er]e actiones sunt suppositorum, seu induorum. **S**upositio co[mmun]is est acceptio t[ermi]ni co[mmun]is Nainendo eo modo significandi suam co[mmun]itatem, et stingit q^do t[ermi]nus afficitur aliquo signo t[ermi]ni, ut o[mn]is homo est a[nim]al; vel nullus homo est lapis. Singularis, acceptio t[ermi]ni singularis, vel co[mmun]is affecti signo demonstratiuo, ut Petrus currit, vel hoc a[nim]al volat. **S**upositio co[mmun]is triplex circumfertur, mixtum, distributiua, seu copulatiua; collectiua, et disjunctiua. Distributiua est acceptio t[ermi]ni pro o[mn]ibus suis significatis seorsim, et copulatiue sumptis, ita ut non tantum de o[mn]ibus, s[ed] etiam de singulis verificari possit, ut homo in hac p[ro]p[ositi]one, o[mn]is homo est a[nim]al, ex qua necdum copulatiue valet inferri q[uo]d Petrus, et Pau[lus] et alij sunt a[nim]al, verum etiam seorsim, ut q[uo]d Petrus est animal, Paulus est a[nim]al, et cetera indiua sunt alia.

UVA.BHSC

Collectiva est acceptio tmi pro oibus quidem suis significatis, sed conjuntim, et simul sumptis, ut oia elementa in hac propone; oia elementa sunt quatuor, ex qua non valet inferri divisive: ergo aer est quatuor, ignis est quatuor, et sic de terra, et aqua, sed: ergo aer, ignis, terra, et aqua sunt quatuor elementa. Disuntiva est acceptio tmi coris pro oibus suis significatis disiuntive sumptis, seu per particulam vel disgregatis, et contingit, qdo tmus cois, aut nullo signo, aut solum parti apicitur, ut aias volat; seu aliqua aias volat: ex quibus tales deduci: ergo hec, vel illa, vel alia aias volat. Supositio distributiva alia est completa, et incompleta alia; prima quo pro singulis generum, et speciecum apellari solet, est acceptio tmi pro oibus suis significatis, tam specificis, quam induis, ut ois homo est aal, ubi ly ois homo non sulum suponit pro (nata humana) aali, et racli, sive idem est pro nata humana specifice sumpta, sed etiam pro oibus illam participantibus. Secda dicta acommoda, et pro generibus singulorum, est acceptio tmi pro suis significatis specificis tantum, non vero induis, ut oe aal fuit in arca Noe, ubi ly oe aal accipitur cum distributione acommoda, id est, pro oibus speciebus aalis tantum. Sic intelligendum est Apostoli dictum illud, ergo, oes in Adam peccaverunt, qa filij oes suponere nequit pro illibata Virgine Maria, ut pote incapaxo specialissima gratia labijs originalis. Supositio disiuntiva alia est

UVA.BHSC

determinata, et alia indeterminata, seu confusa. Prima est acceptio termini pro omnibus suis significatis seorsim, et disiunctive sumptis, ita ut per enumerationem existentem in pluribus propositionibus pertineat ad significatum determinatum, ut aliquod animal in propositione hac, aliquod animal currit, est quia valet idem quod, vel hoc animal currit, vel illud animal currit, et sic usque ad illud animal de quo verificatur cursus, ut patet actio determinata. Secunda est acceptio termini pro omnibus suis significatis simul, seu in una propositione disiunctim sumptis, ut oculus requiritur ad videndum, ibi oculus indeterminate supponit pro omnibus, nam quolibet designato videri poterit per alium. Ampliatio est extensio termini a minori ad maiorem significationem, ut patet in hoc: videntes, ibi videntes, quod dese significat propter solum hominem existentem, extenditur ad significandum praeter amenitatem. Contra vero restrictio ut patet coarctatio termini a maiori ad minorem significationem, ut canis latrat, ibi canis de se significans sidus, piscem, et terrestre animal ad hoc tantum per praedicatum restringitur significandum.

Status est acceptio termini correspondens differentiae temporis per copulam importata ut Petrus disputat, ibi Petrus statum suum habet, quia accipitur pro individuo naturae humanae existenti tempore praesenti. Applicatio est applicatio significati unius termini ad significatum alterius; est duplex, Materialis, et formalis. Prima est applicatio significati unius termini ad significatum materiale alterius, ut Epicurus philosophus est magnus, ibi

UVA.BHSC

magnus apellat supra marle Epicurij, indicat que illum corpore non Philosophiam fuisse magnum: econtrario fors, ut Epicurus est Philosophus magnus, ibi ly magnus supra Philosophiam apellat. Denique alia- sunt tri opptes adquinque Ulatas Uducibiles, ut alienatio, distractio, diminutio, et Ulmotio. Alienatio est suppositio fors impropria, ut pote translatio tri ad propriam, ad impropriam significationem, ut cum Apocalipsi dicitur Vicit leo de tribu Juda, ibi ly leo alienatur, qua a significatione leonina nam transfatur ad significandum nostrum Dnum. Distractio est defectus status tri ut pote acceptio illius non correspondens defectu temporis importato a copula, ut cum in Evangelio dicitur q. caeci vident, ibi ly caeci distrahitur, q. non accipitur pro his qui caeci sunt de praesenti, ut dicit verbum, alias implicaret locutio, s. pro his qui fuerunt caeci, ita ut sit sensus nunc vident, qui prius erant caeci. Diminutio est restrictio tri a totale, ad partialem significationem, ut Ethiops est albus secundum dentes; filia Remotio est restrictio tri, ita ut vane alterius tri, sive repugnantis supponere nequeat ut homo irrationalis disputat. Restrictio hoc ape latur implicatio in tris, quo ut, si ex tri repugnantes debent dari ex parte eiusdem extremi job cuius defectum in tris non implicat propositio hoc, homo est irrationalis. De nomine. Cap 4.

CAP. IV DE Nomine.

UVA.BHSC

Quia propositionis partes dicuntur nomina, copulam, verbum, et compositum ex his oratio, ideo de nomine, verbo, et oratione aliquid est
» dicendum, et primo de nomine, quod est vox sig-
» nificativa ad placitum, sine tempore, cujus nu-
» lla pars, separata significat, finita, et recta. Dicitur significativa ad placitum, ut excludantur voces, vel nihil, vel naturaliter significantes, ut psitaci, et suspiria, et etiam mentis conceptus.

Dicitur sine tempore, ut distinguatur à verbo de cujus ratione est, ut statim videbimus, cum tempore significare. Pro nunc advertatur, aliud esse significare tempus; aliud connotare tempus, et aliud cum tempore significare. Primum est tempus esse rem directe significatam per vocem, ut cum tempus, hora, dies, mensis, et annus. Secundum est significare aliquid fieri solitum tempore determinato, ut haec nomina, tempore, prandium, et cena, meridianum, et vespertinum tempus connotantia. Significare cum tempore est significare aliquid per modum actionis, vel passionis decurrentis in aliqua differentia temporis, ut amo amorem a me in vos nunc fluentem, et exercitium. Hoc ultimum ut pote proprium verbi nomini denegatur. Dicitur cujus nulla pars separata significat, ut excludantur etiam voces tumultuariae, seu complexa, ut homo albus; quia non nomina, sed nominum complexio sunt. Ratio hujus exclusionis est, quia nomen, quod ut sic est determinatum notamen, vocibus imponitur ad earum simplicem conceptum significandum. Unde si nomen ratione sui, et per se plures habeat significationes non unicum, sed multiplicem in intellectu excitabit concep-

UVA.BHSC

tum. Hinc voces aequivocae, ut canis, et Gallus non sunt proprie nomen; bene vero voces, quae composita figura nuncupantur, ut Respublica, et legifer. Dicitur finita, ut excludantur voces infinitae, ut non homo, non lapis quibus nihil determinate significamus, aut nominamus, ut autem vox infinita dicatur, necesse est, quod eam immediate afficiat particula non, qua nec tollitur, nec relinquitur eius significatio, sed ab utroque determinate praescinditur. Quare non homo, idem
ac est, aliquid praeter hominem. Et notate nomina negativa, ut nullus, nihil, negatio, caecitas, et huius generis alia bene multa, non esse nomina infinita; quia determinate aliquid non esse ex primaeva sui institutione significant. Ulterius notate, quod aliqua sunt nomina, quae licet suo modo nihil determinate significent, significat determinate aliquid indeterminatum, ut transcendentes, ut ens, quod etsi nullum ens determinatum significant, attamen determinate significat omne esse indeterminatum. Et demum dicitur recta, ut excludantur casus obliqui qui per se apti non sunt ad propositionem. Qui enim dicit Caesaris est nec verum, nec falsum dicit, bene vero sic, Caesar est. Igitur solus rectus est per se sufficiens ad complendam verbi significationem. Ideo enim verum dicit propositio hoc; equus est Caesaris, quia facit hunc sensum, Dominus equi est Caesar. De verbo. Cap. 5.

CAP. V.

De Verbo.

Verbum, ut a nomine sit distinctum est vox significativa ad placitum cum tpe, cuius nulla pars separata significat finita, et recta, et est semper nota eorum, quae praedicantur. Prima parte satis de nomine explicata stat. Dicitur cum tpe, ut distinguatur a nomine. Ly cuius nulla pars separata significat, a rade verbi excludit verba simultanea, seu complexa, ut curro, et disputo. Eo finita, et recta, excludit verba infinita, ut noncurro, et verbi obliqua, tpe, praeteritum, et futurum. Solum praesens indicativi modi est ppre verbum, q.a ab illo pendet omnis veritas, vel falsitas ppois. Ideo enim haec Solon fuit sapiens, vera est, q.a haec solon est sapiens vera suo tpe fuit. Ultima parte innuit verbum se habere ex parte praedicati, q.a semper est nota, seu indicium alicuius, q.d de subiecto dicitur. Verbum aliud est substantivum, et adiectivum aliud. Substantivum est, quod praecise esse significat, et unicum, unum, sum, es, est; adiectivum vero q.d exprimit aliquid ipsi esse adiectum, ut curro cursum, ac proinde curro idem est, q.d ego sum currens, seu cursum habens. Participium non est nota eorum, quae praedicantur, et ideo nec verbum. De oratione. Cap 6.um

CAP. VI. DE

Oratione.

Oratio est vox significativa ad placitum cuius partes separatae significant, ut dictio non ut affirmatio, et negatio. Tribus prioribus partis convenit oratio cum nomine, et verbo, a quibus per reliquas differt. Dicitur vox in singulari, cum tamen oratio non una simplici voce, sed plurium complexione constet, ut detur intelligi voces orationem componentes debere esse unum quid quodammodo, aut unione, ut

UVA.BHSC

Petrus, et Paulus, aut ordine, ut animal vale, aut tandem copula, ut Petrus est homo. Ex hoc deducitur, q. si absolute proferantur duae, tres, vel plures dictiones disparatae, ut Petrus, q. lapis, no fiet oratio. Dum autem dicitur q. eius partes significant, ut dictio non ut affirmatio, aut negatio, non est sensus q. oratio esse verbum excludat, s. q. ex suâ voce illud non exigat; ex quo fit, ut in parti, illud possit habere, ut in hac oratione, homo est albus. Et licet prout illo charet, ut in hac oratione, homo albus, quo incidere videatur cum tuo complexo, ab hoc tamen differt; q. oratio quodam totum est, secus vero tuus complexus.

Duplex est oratio, perfecta, quae integram sententiam exprimit, ut sol inter Planetas est maximum luminare. Imperfecta, quae animum tenet suspensum, ut quos: &c. vel si dixerim. Orationis perfectae quinque enumerantur species. Prima indicativa, ut homo currit; secunda, imperativa, ut sto vir bonus; tertia, optativa, ut utinam saperetis! Quarta interrogativa, ut quis me liberabit de corpore mortis huius? Quinta, et ultima deprecativa, ut Miserere mei Deus. Sola indicativa Dialecticae fori est, q. sola judicium nostrum exprimit. Caeterae vero in ico afectus denominant; ideoque ad Rhetores pertinent. De modo sciendi Cap 7.

CAP VII. DE

Modo sciendi.

Modus sciendi lactius inspectus dicitur quidquid juvat ad scientias comparandas, quo in sensu nec dum Logica modus sciendi vocatur, q. ad alias scientias adquirendas juvat, s. etiam methodus, q. disponit res ut facilius sciri possint: strictissime vero sumptus dicitur solum id, quo scientiam proprie dictam nobis ingenerat, ut demonstratio: et demum late acceptus, ut in praesentiarum usurpatur, est oratio

UVA. BHSC

ignoti manifestativa Vaoe alicuius artificij.

Dicitur oratio, et venit cum alijs orationibus, quae non sunt modi sciendi. Additur ignoti manifestativa, id est, in qua aliquid obscure cognitum aut incognitum explicatur. Ly Vaoe alicuius artificij excludit a Vaoe modi sciendi interpretationem unius vocis per aliam, et cum nobis sophia vertitur scientia. Item etiam excludit ea quae nobis incognitum manifestant per significationem, et nomina, aut per simplicem narrationem, et cum nobis dicitur Caesarem de salute bene valere. Modus sciendi dividitur in defioem, divisioem, ppoem, et argumentationem. Ad hunc librum solum defio, et divisio pertinent: Quare — De definitione. Cap 8.

CAP. VIII. DE definitione.

Defio est modus sciendi explicans essentiam rei per genus proximum, et differentiam infimam in qua stat eius artificium. Rei essa sunt eius praedicata essentialia, et aal Vaole in hoie, et in ipsa defioe explicatur essentia rei. Genus proximum est praedicatum illud, per quod res se iungit convenire cum alijs, ut aal, per quod homo primo convenit cum equo; differentia infima est praedicatum per quod res primo differt ab aliis, cum quibus per genus convenit, ut rationale per quod homo primo differt ab equo. Pro defoie requiruntur sequentes stant condiciones regulae. Prima, quod sit clarior suo definito, quia proinde defioem ingredi nequit. Oratio enim definiretur homo per aal Vaole, quod est homo; secunda quod nec redundans, nec diminuta sit; tertia quod soli definito conveniat; quarta, et ultima quod convertatur cum definito.

Definitum suas etiam leges habet; prima, quod sit unum per se, habensque unicam essentiam; secunda quod sit rele, nam de singularibus, et potentiis contingentibus nec

UVA.BHSC

Scientia, nec def^o dari; tertia, q^a sit compositum exemptumque sub aliquo genere, ob quorum defectum, nec Deus, nec genera suprema definiri, s^o solum quodammodo explicari valent. Def^o alia est quid nominis, et quid rei alia; prima explicans nominis essam, adhuc est duplex, scil^t, ethymologica, et interpretativa. Ethymologica est, quae per nomina eiusdem idiomatis manifestat q^d dicitur per nomen, ut cum Jupiter, declaratur juvans pater. Interpretativa vero, quae per verba diversi idiomatis declaratur q^d per nomen dicitur, ut cum Graecum Sintaxis construccio vertitur. Def^o quid rei ipsius essam explicans, etiam est duplex, nixirum, quidditativa, et descriptiva; prima essam rei explicans per praedicata primordialia, adhuc alia est metaph^a. et Ph^a. alia, metaph^a. est quae explicat essam rei per genus et differentiam, ut hom^m per a^al racionale; et Ph^ca per materiam et formam, ut ipsum hominem, per corpus, et animam.

Def^o descriptiva alia explicat essam rei per pptes, aut passiones, ut homo est a^al visibile, politicum, et sociabile; alia per externas causas, eficientem, vpe, et finalem, ut homo est generatus ab hoie et ad Dei fruitionem creatus; et deniq^e alia per collectionem accidentium, ut homo est a^al bipes, pulchrum, implume, capuiq^e habens erectum. De divisione cap. 9. et ultim^m.

CAP. IX, ET ULTIMUM

De Diuisione.

Diuisio est modus sciendi rem per partes distribuendo explicans, ut a^al per racle, et irracle. Def^o ut multum deserviet divisio, in qua tria sunt consideranda, scil^t, res, sive totum, q^d dividitur, et appellatur divisum; partes in quas totum dividitur, quoque membra dividentia vocantur; et modus, quo dividitur quequidem dicitur divisio, cuius acceptitum tribus sequentibus regulis continetur.

UVA.BHSC

Prima, ut divisum sit majus qualibet parte dividen-
te, inde mala est hac divisio; aal aliud est raole, et aliud
sensitivum, qa sensitivum aequatur aali, cum oe aal
sit sensitivum. Secda ut totum divisum adequet.
membris dividentibus, sl sumptis, et membra divi-
dentia sic sumpta simul, inde mala est hac divisio,
terra dividitur in Europam, Asiam, et Africam, nam
propterea restat alia pars, scilt, Americam. Tertia
ut membra dividentia se aliquo modo excludant,
ob cuius defectum ista divisio bona non est; terra dividi-
tur in Europam, Asiam, Africam, Americam, et
Hispaniam; qa Hispania includitur in Europa.
Divisio divisionem accipit a toto, qd dividit. Et qa triplex
est totum, sclt, actuale, potale, et accidentale, tri-
plex quoque assignatur divisio, actualis, [illegible],
potalis, et accidentalis. Divisio actualis est, qua totum
dividit in partes, ex quibus actu constat, sive sint phca
ut hois alia pars corpus, et alia aia; sive sint metaph.
ut hois alia pars aal, et alia raole; sive demum sint
integrantes, id est ex quibus ita totum constat, ut sine
qualibet illarum accipi possit saltem imperfectum, ut
dum humanum corpus dividitur in caput, manus,
pectus, et caetera membra. Divisio potalis est, qua dis-
tribuit totum potale in partes, quas sibi continet, seu
quo dividit tale in sua potentia; nam tale est quasi totum
aliquod continens sibi plura partia, ut aal continet sub
se hoiem, pisces, aves, et caetera aalia. Hoc potalis di-
visio duplex est, nempe, univoca, et analoga: prima est qdo
totum potale eodem modo convenit suis inferioribus, sicut
dum dividitur aal in terrestre, aquatile, et amphibi-
um; secda, qdo totum potale non eodem modo convenit
suis inferioribus, s. per quandam proportionem,
ut cum dividitur caput in caput montis, et libri, et
hois, caput enim non dicitur eodem modo de capite
hois, montis, et libri.

UVA.BHSC

Divio accidentalis, qua, vel subiectum dividitur in sua accidentia, ut homo in album, et nigrum, vel accidens in sua accidentia, ut album in amarum, et dulce, vel tandem accidens in sua subiecta, ut album in amarum, et dulce. Hæc de pertinentibus ad simplicem apprehensionem dicta sufficiant. Et quamvis ex parte humilia, et prope Grammaticalia videantur, nihilhominus altam indigent explicationem, in quam, reflexione præceptioneque, ut in subsequentibus in ofenso pede curramus.

Liber 2.us de his, quæ spectant ad judicium. De propositione eiusque divisione. Cap. 1.um

LIBER II. DE HIS, qua spectant ad judicium.

CAP. I. DE PROPOSITIONE, EJUSQUE DIVISIONE.

Postquam intus per apprehensionem res attingit statim eas inter se conferens, compositionem facit, in intellectu. Hæc autem compositio enunciatio, seu propositio dicitur est que modus sciendi manifestans rem modo enunciativo, ydest, per subiectum copulam, et prædicatum, in quo stat eius artificium, ut Cenophalus est homo, vel Terra in Ethropia. Subiectum est id de quo aliquid dicitur; et prædicatum id quod dicitur de alio. In propositione, per quandam similitudinem ad compositum Physicum, reperiuntur materia, forma, quantitas, et qualitas. Materia sunt subiectum, et et prædicatum, horum per copulam unitio forma quantitas est eius talitas, vel singularitas, et qualitas affirmatio, vel negatio, veritas, vel falsitas.

UVA.BHSC

Ratione materiae dividitur propositio in materialem, et formalem. Materialis est cuius termini, vel nihil, vel idem significant, ut Blitiri est nihil, aut lapis est saxum. Formalis cuius termini significant aliquid aliud a se distinctum, saltem in modo significandi, ut homo est animal. Triplex est propositio formalis, necessaria, contingens, et impossibilis. Prima est, cuius praedicatum semper convenit subiecto, ut homo est animal, aut risibilis; secunda, cuius praedicatum potest adhaerere, et abesse subiecto, ut homo est albus; tertia, cuius praedicatum subiecto repugnat, ut homo est irrationalis. Ratione formae dividitur propositio in cathegoricam, seu de inesse, et ypotheticam, seu compositam. Cathegorica est quae tantum constat subiecto, copula, et praedicato, ut terra est calida. Subiectum huius propositionis potest esse integra propositio, ut stella est ardens est propositio, in qua prima copula minus principalis dicitur, penes secundam eius veritas, vel falsitas attenditur. Nec omnis propositio cathegorica constat praedicato expresso, ut petrus currit, quae de secundo adiacente vocitatur, eo quod praedicatum in verbo sit clausum, quare aequivalet huic Petrus est currens, quae dicitur de tertio adiacente, eo quod praeter verbum, aliquid aliud, nempe, cursum tanquam tertium adiacens verbo de subiecto praedicatur. Propositio ypotetica est quae constat pluribus cathegoricis copulatis aliqua ex his particulis, et vel, vel quia; ut Petrus dormit, et Paulus studet, aut Deus punit, si homo peccat.

Ratione quantitatis dividitur propositio in universalem, particularem, indefinitam, et singularem. Universalis est cuius subiectum est terminus communis affectus signo universali, ut omnis Leo rugit; particularis cuius subiectum est terminus communis affectus signo particulari, ut aliquis Leo rugit; indefinita cuius subiectum est terminus communis nullo signo neque universali, neque particulari affectus, ut homo currit.

Propositio haec in materia necessaria aequivalet universali,

ut homo est aal, quae eadem est ac ois homo est aal; in mā vero contingenti, et impossibili aequivalet parti, ut homo est albus, quae eadem est ac aliquis homo est albus: singularis est, cuius subiectum est terminus singularis, ut Petrus est homo. Rõe qualitatis dividitur propositio in affirmativam, negativam, veram, vel falsam: prima est cuius verbo nulla propositur particula negativa, ut homo est aal; ē contra vero secunda, ut homo non est lapis. Hic notandum duplicem negationem affirmari, ut infra patebit: tertia est, quae conformatur cum re, ut est in se; cē contrario quarta, et ultima; nam ut coexe praeloquium ab eo q re est, vel non est ppō dicitur vera, vel falsa. De propositionis proprietatibus, et primo de oppositione. Cap. IIum

CAP. II. DE Propositionis Proprietatibus, & primo De Oppositione.

Nomine ppōis ppťas nihil aliud in praesentiarum intelligimus quam mutuas ppōis comparatio ad aliam; et q. una ppō ad aliam comparatam, aut illi opponitur, aut illi aequivalet, aut tandem in illam convertitur, ideo tres assignari solent ppōis ppťes, nimirum, opositio, equipolentia, et conversio. Opositio est afirmatio, et negatio eiusdem de eodem, et secundum idem, id est eiusdem praedi, de eodem subiecto, sub eadem significatione, circa eandem rem, eodem modo, tpē, loco, et ordine, ita ut si mutetur subiectum, aut adverbia, scilicet tpū, locus, modus, vel ordo, iam non vera opositio sit.

UVA.BHSC

Opositio est quadruplex, scilicet, contradictoria, contraria, subcontraria, et subalterna; contradictoria est afirmatio, et negatio, eiusdem de eodem et secundum idem penes ppoes pugnantes in quantitate, et qualitate, ut ois homo est aal, et aliq. homo non est aal. Contraria est, quae duae ppoes pugnant in qualitate, servata quantitate, ut ois homo est aal, et nullus homo est aal. Subcontraria opositio est, qua duae ppoes in qualitate ut aliq. homo est aal, et aliq. homo non est aal. Subalterna, quae pprie oppositio non est, ut pote quae non penes afirmationem, et negationem, sed penes totum, et partem, est qua duae ppoes pugnant tantum in quantitate, ut ois homo est aal, et aliq. homo est aal. Ut autem quatuor oppositiones melius perciplatis, ordinate exhibentur in hoc schemate=

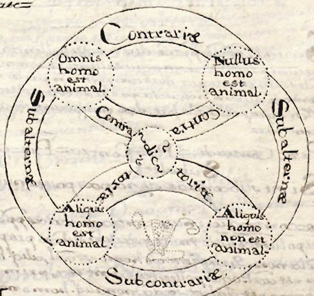

Harum opositionum ppoesum leges hae sunt

tradicториа in nulla mā possunt esse st vere, aut st falsa. aliοquin possent idem simul esse, et non esse, q. lumine nāo recipitur Ррυрηαιз. Тrαrια in nulla mā possunt esse st vera, bene tamen in materia contingenti possunt esse simul falsa, ut ōis homo est albus; et nullus homo est albus. Hoc ideo evenit q. inter oē, et nullum datur medium, npe, aliquid.

Subcontraria in mā necessaria non possunt esse simul vera, nec simul falsa; possunt tamen in mā contingenti esse simul vera, ut aliq. homo currit, et aliq. homo non currit. Subalterna in mā neccessaria, vel utraq. est vera, vel utraq. est falsa in mā contingenti potest una esse vera, et altera falsa, ut ōis homo est albus, et aliq. homo est albus. De propositionum equipollentia. Cap. 3um.

CAP. III. DE Propositionum Æquipollentia.

Secunda ppōis pptas dicta equipollentia est duarum propositionum equivallentia proveniens ex dictione aliqua illarum positionі pposita non. Quomodo autem negativa partla hec sit aplicanda, ut recte equipollentia fiat, duo indigitant sequentia carmina=

1.º Pre= Contradic= Post= Contra= Pre= post=q. Subalter.

2.º Si sit subcontrar signo post posito nullus.

Pre=contradic. innuit contradictorias ppoes equipollentes fieri unius ipsarum subjecto praeposita partla non. Quare istae: ōis homo est aal, aliq. homo non est aal: equipollentes erunt ita, prima, non ōis homo est aal, et secda. non aliq. homo non est aal. Ratio, q. non omnis idem valet ac quidam non, et non aliq. non idem q. omnis.

UVA.BHSC

Post= Contra denotat ppões contrarias equipollentes esse tnius ipsarum subcto postposita parla non. Sic ista ōīs homo est aāl, et nullus homo est aāl, equipollentes erunt, prima, ōīs hoō non est aāl, et secūda, nullus homo non est aāl. Ratio, q᷈ ōīs non valet nullus, et nullus non idem q᷈ omnis.

Praepostque subalter= vult subalternas ppões equipollentes fieri tnius ipsarum sbūo preposita, et postposita parla non; tn de ista ōīs homo est aāl, et aliq᷈ homo est aāl; equipollentes erunt sic. prima, non ōīs homo non est aāl, et secūda, nonaliquis homo non est aāl. Rāo ex supra dictis constat.

Si sit sub contrar. indicat subcontrarias ppões fieri equipollentes post tnius ipsarum subcto poita negatione non adverbial. s. nominal. Sic ista, aliq᷈ homo est aāl, et aliq᷈ homo non est aāl; erunt equipollentes, prima, aliq᷈ homo nullum est aāl, et secūda aliq᷈ homo non nullum est aāl. Rāo q᷈ nullus valet idem q᷈ aliq᷈ non; et non nullus idem q᷈ aliq᷈. Signorum equipollentia quinque versibus docetur sequentibus=

Non Omnis= Quidam non.
Omnis non= Quasi nullus.
Non nullus= Quidam= Nullus non=
Valet omnis.
Non aliquis= Nullus= Non quidam non=
Valet omnis.
Non alter: neuter. Neuter non: praestat vterque.

UVA.BHSC

CAP IV.

De propositionum Con- versione.

Tertia, et ultima ppois pptas apellata vexsio est tran mutatio prati in subctm, et huius in pratum, servata eadem ppois qualitate, ut aliq. aal est album; ē, aliq album est aal. Conversio ut infra patebit, et videbimus ad reducendos silogos imperfectos, ad perfectos deservit. Versatur inter duas ppoes, quarum ea, quo vertitur dicitur versa, et illa inquam vertitur vertens.

Triplex est vexsio, sclt, simplex, per accidens, et per contrapositionem. Prima est transmutatio prati, in subctm, et huius in pratum manente eadem ppois qualitate, et quantitate, ut nullus equs est canis: ē nullus canis est equus. Conversio haec solum exerceri valet in ppoibus talibus negativis, et parlibus afirmativis, ut aliq. homo est albus: ē, aliq. album est homo. Secunda est transmutatio prati in subctm, et ē contra manente eadem ppois qualitate, non vero quantitate; ut ois homo est aal: ē aliq. animal est homo. Versio haec tantum dari potest in ppoibus talibus afirmativis, et negativis, ut nullus equus est canis ē aliq. canis non est equus. Tertia, quae vocatur versio non est ppote mera notarum variatio est transmutatio prati in subctm, et subcti in pratum servata eadem ppois qualitate, et quantitate mutatis tamen illis per es finitum, et infinitum; ut ois homo est aal: ē ois non aal est non homo. Versio haec tantum locum habet in ppoibus talibus afirmativis, et parlibus negativis, ut aliq. homo non est albus: ē aliq. non album non est non homo. Ut autem tota doctrina haec memoria facilius inhaereat quatuor sequentibus versibus compendiatur.

UVA.BHSC

Simpliciter Feci convertitur Heva per acci.
Asto per contra, et sic fit conversio tota.
Aserit A negat E sed universaliter ambo.
Aserit. I negat O sed particulariter ambo.

Horum quatuor versuum duo posteriores explicativi sunt priorum; nam cum E designet propositionem universalem negativam, et I particularem affirmativam, vocabulum feci indigitat has duas propositiones converti simpliciter. Heva vult propositionem universalem negativam et affirmativam converti per accidens. Et denique Asto indicat universalem affirmativam, et particularem negativam converti per contrapositionem. Non me latet hic posse ab aliquibus tractari de propositionibus modalibus, exponibilibus, et insolubilibus, quorum explanatio claritatem abhorret, parvamque utilitatem habet. Nihilhominus, ut illarum omnium aliqualem notitiam habeatis, scitote, propositiones modales illas dici, quae non solum praedicant aliquid de subiecto, sed etiam exprimunt modum quo praedicatum subiecto convenit, ut necesse est album esse mixtum. Propositiones exponibiles illae appellantur, quae ratione alicuius particulae obscuritatem in se includentis explicatione indigent, ut tantum Petrus est Philosophus, quae sic explicatur, Petrus, et non alius homo est Philosophus. Aliae dicuntur exceptivae ratione exceptivae particulae, ut omne animal propter hominem est irrationale; aliae exclusivae ratione particulae significantis exclusionem, ut tantum homo est rationalis; et aliae reduplicativae ob aliquam particulam significantem rationem continendi praedicatum cum subiecto, ut homo in quantum rationalis est risibilis. Denique

ppões insolubiles illas vocant, quas supra reipsa Asjlectum, et hoc ppõo est vera. Hoc de ppõis ndu ppibus, et divise sat esse judico ne teneram dis-tiam intelligentiam confundam. Liber Ter-cius di pertinentibus ad 3.^{am} mentis operacem.
De argumentatione. Cap. 1.^{m}

LIBER III.

DE SPECTANTIBUS AD DIS cursum.

CAP. I.

De Argumentatione.

Intellectus noster, ut pote imperfectus in cognoscendo, non statim veritatis attingit earum vera prora penetralis. Sed ex uno cognito ad aliud progreditur, ut cum judicat fore destinctione quod sit aal; et hoc viventis sensibile, cognoscunt tunc quod homo est vivens sensibile. Hic modus intellectualiter procedendi nominatur discursus, seu argutio, quae definitur: modus sciendi per illationem veritatis manifestans. Tria in argumentatione inveniuntur, scilicet antecedens, dgns, et dgua. Ans est id ex quo aliud infertur; dgns id quod infertur ex alio; et dga ipsamet dnius ex alio illatio per notam ergo, vel igitur designata. Illatio hoc cum nihil asserat, et neget, non vera, vel falsa, sed bona, vel mala dicitur; bona, si dgns connexionem cum ante habeat; sin autem mala. Ans, et dgns, cum dicta quaedam sint, et quidem equivoca sepe, et falsa possunt inter arguendum distingui, non vero dga, quae, ut omnino indivisibilis, aut datur, et tunc

conceditur, aut non datur, nunc negatur. Antecedens etiam concedi valet, nullatenus consequens, quoties ab argumenti solum respicitur, ut ex quanti deducitur, quo in sensu tamen non consequens est, sed consequentia. Vt autem discrimen antis a consequentia concipiatis, scitote, hanc optimam esse posse falso existente consequenti, ut in hoc sillogismo; omnis homo est lapis; Petrus est homo; ergo Petrus est lapis. Contra vero in hoc, homo est animal, animal est species; ergo homo est species. Argumentatio alia est materialis, et formalis alia. Prima est illa in qua unum infertur ex alio ob precise connexionem inter terminos que reperitur, ut homo est rationalis; rationale est visibile; ergo homo est visibilis; quae quidem illatio in materia contingenti nulla esset, ut omnis homo est albus; Aethiops est homo; ergo est albus. Formalis illa est in qua unum ex alio infertur ob praecisam antecedentis, et consequentis dispositionem, ut omnis homo est animal; nullus lapis est homo: ergo aliquod animal non est lapis. Haec formalis argumentatio alia est perfecta, in qua ut lucet aliquid ex sillogisticis principiis infra tradendis; et alia imperfecta in qua nullum ex praedictis principiis explicite exhibetur, et si implicite illud necessario involvat. Imperfecta argumentatio dividitur in entimema, dilema, instantiam, prosillogismum, inductionem, exemplum, et soritem. Entimema est argumentatio in qua ex una propositione alia infertur, ut homo est Petrus: ergo est animal. Dilema Graece idem quod bis sumptum, aut duplex lemma est argumentatio in qua ex una propositione disiunctiva pro utraque parte infertur consequentia, ut si quis peccatorem sic argueret: vel credis divinam generalem vindictam, vel non; si credis, vel scienter peccas, vel hereticus est. Hec argumentatio dicitur bicornis, aut sillogismus cornutus, eo quod duas habeat partes tamquam cornua in quorum alterum adversarius impingere debeat.

UVA.BHSC

Instantia est argum̃tum in qua ex falsitate unius propõis infertur alia alicuius extra oposita, ut si quis asserentem omnem hominem currere ita argueret: Petrus est homo; et tamen non currit; ergo non omnis homo currit. Prosillogismus est argumentum in quo ex sillogismo integro, et ex alia propõe, quæ minor subsumpta vocatur, infertur conq., ut omnis, qui servat mandata placet Deo; Petrus servat mandata: ergo placet Deo; atqui omnis Deo placens est justus: ergo Petrus est justus. Inductio est argumentum per modum progressionis in qua ex particularibus sufficienter enumeratis infertur univle, ut est terra, aer, ignis, terra, et aqua sunt corpora; ergo omnia elementa sunt corpora, ut omnis ignis calefacit: ergo hic, ille, et ille calefacit. Progressus a particularibus ad univle dicitur ascensus; ab univle vero ad particularia descensus. Exemplum est argutio, in qua ex uno singulari aliud sile infertur, ut Deus pepercit latroni: ergo et mihi parcet si penitentiam egero. Sorites est argutio ex coacerbatis propõibus valescens, ita tamen seriatim ordinatis ut spr prædicatum præcedentis propõis, sit subiectum subsequentis; ut homo est animal; animal est vivens sensibile, vivens sensibile est corpus; corpus est substantia: ergo homo est substantia. Pro majori argutionis intelligentia observandum quod cum conq. debeat in ante tamquam in causa contineri: conq. verum non nisi ex vero ante, potest recte deduci. Idem dico de conq. falso neccessario absolute, contingenti, possibile, et impossibili. Consulto dixi de neccessario absolute, quia neccessarium ex supositione ex contingenti recte potest inferri, ut hic homo moretur; aliquis currens est homo: ergo aliquis currens moretur. Dictum, dum contra dicitur ex falso, et impossibili quodlibet potest sequi, intelligitur tantum de falso, et impossibili consequentis, quo pacto respectu antecedentis non amplius falsum, et impossibile sunt.

De sillogo. Cap 2um

CAP. II. De Sillogismo.

Sillogus est arguitio perfecta, cujus argumentationibus comprehenditur ppobus, quarum prima dicitur major, secunda minor designata per particulam sed vel atqui, et tertia secum spz afferens, et notam illationis particulam ergo vel igitur, vocatur cons, conclusio, seu cqua. Cons secundum quod aliquid aserit, aut negat. Conclusio, secundum quod est ejus discursus. Et cqua secundum quod deducitur ex maji, et minori, quae promisse vocantur. In sillogo, et pote compositio logi duo sunt considerandas, maa, spe, et foa. Maa alia est remota, et proxima alia. Remota sunt major extremitas, minor extremitas, et medius terms, exquibus oibus efficiuntur tres sillogi ppoes, quae sunt ipsius maa proxima. Major extremitas est terms ille, qui tantum reperitur in prima, et in tertia ppoe; minor extremitas terms ille, qui tantum advenitur in 2.a et tertia; et medius terms, qui tantum in prima, et secunda. totum clarescit in hoc sillogo: nullum turpe est honestum, sed, vel atqui quoddam honestum est justum, ergo, vel igitur quoddam justum non est turpe. Turpes est major extremitas, justum minor, et honestum medius terms. Huic duplici maa duplex correspondet foa, remota, etiam, et proxima: remota est terms medij combinatio cum extremis, dicta sillogis figura, quae triplex est juxta carmen illud.=

Sub: prae: prima: Secunda bis: prae:
Tertia bis. sub.

Sub: prae: prima: Denotat medium terms sub. cum majs extremitatis, et praedicatum minis primam cstituere sillogis figuram; ut ois homo

UVA.BHSC

est aal; S. Petrus est homo: ergo est aal: secunda bis: prã: indicat tum medium de utraque extremitate prãtum secundam sillogi constituere figuram: Ut ois homo est aal; atqui oe sentiens sensibile est aal: ergo aliq. sentiens sensibile est homo: tertia bis sub indigitat tum medium subtum utrique extremitatis tertiam sillogi constituere figuram; Ut ois homo est aal; ois homo est rabilis: ergo oe rabile est aal. Alia potest fieri coordinatio, in qua, medium prædicatur de maji extremitate, et minori subiiciatur; Ut ois homo est aal; S. oe aal est sentiens: ergo ois homo est sentiens. Terum coordinatio hac Galenica dicta, eo quod à Galeno excogitata et propugnata, quartam non constituit figuram, s. reducitur ad primam, cui aequivalet, Ut sectio considerantibus patebit. Quique harum trium figurarum, diversi correspondent modi, seu forma proxima, quæ nihil aliud est quam sillogismi ppum dispositio in certa quantitate, et qualitate determinata per decem, et novem sequentia vocabula, e quibus novem prima determinant modos primæ figuræ quatuor secundæ modos secundæ; et sex ultima modos tertiæ.

1.ª Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipton,

Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum.

2.ª Cesare, Camestres, Festino, Baroco.

3.ª Darapti, Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.

In harum unaquaque dictione tres primæ sillabæ tres designant sillogi ppões; si quæ ta-

UVA.BHSC

men dictio plures habeat sillabas inchoatio pro texsu ponuntur. Item qualibet vocalis tran determina ppoem, juxta supra relatam regulam aserit A, negat E &c. Unde Barbara denotat sillogismum trez habere ppoes tales afirmativas: Celarem, q.º major est talis negativa, minor tales afirmativa, et conclusio talis negativa, et sic de reliquis. Quatuor primi modi primo figura concludunt directe, caeteri vero directe aut indirecte. Concludere directe est majoris extremitatem in conclusione predicari de minori, ut in hoc sillogo. statuto in Barbara: ois homo est animal; s.º oe rationale est homo; ergo oe rationale est animal. Concludere indirecte est minorem extremitatem in conclusione predicari de majori, ut videre est in hoc sillogo. facto in Baralipton: oe animal est vivens; s.º ois homo est animal; ergo aliquod vivens est homo.

De syllogismorum Reductione. Cap. 3.ᵘᵐ

CAP. III.

De Sillogismorum Reductione.

Quamvis sillogus arguitio sit perfecta, quamvis multoties eius consequentia non sit patenter se prodest, tunc propter indirectam conclusionem, tunc propter terminorum dispositionem in praemissis, ideo excogitata fuit reductio, quae nihil aliud est, quam mutatio sillogi imperfecti ad perfectum. Sillogus imperfectus est quilibet propter os (?) quatuor modos primae figurae, ad quos, ut perfectos caeteri reduci debent, ut ipsorum consequentia legitima videatur.

Reductio alia est ostensiva, alia per impossibile seu per incommodum alia. Ostensiva est, conversio, vel transpositio, vel duplicis promissae, ut sillogi imperfecti vis, et rectitudo occulta ostendatur. Per impossibile, seu per incommodum est, in qua ex negata sillogi imperfecti consequentia infertur ei, vel eius alteri promissae aliquid repugnans.

Pro reductione ostensiva observandum est pri-

mo, initiales literas ostendentes supradictorum modorum esse **B, C, D, F**, per quas denotatur, quemlibet modum imperfectum reduci ad perfectum primae figurae, qui ab eadem litera incipiat, ut Baralipton ad Barbara, Cesare ad Celarent, et sic de reliquis. Observandum secundo, quod in quolibet praedictorum modo, propter literas initiales sunt consonantes quatuor alias intermedias, scilicet, **S, P, M, C**, quarum prima denotat praemissam designatam per vocalem antecedentem convertendam esse simpliciter; secunda, per accidens; tertia, praemissas esse mutandas, ita ut major fiat minor, et e contra; quarta, et ultima, modos in quibus reperitur, ut in Baroco, et Bocardo, non posse per ostensionem, sed per impossibile reduci, et duobus dicitur sequentibus versibus=

S vult simpliciter verti: **P** vero per acci.
M vult transponi: **C** per impossibile duci:

Hijs duobus bene observatis cuique facile erit quemlibet sillogismum imperfectum ad perfectum per ostensionem reducere. Sit exemplum in hoc sillogismo structo in Fapesmo: omne animal est substantia; sed nullus lapis est animal; ergo aliqua substantia non est lapis. In primis quia Fapesmo incipit a consonante F, praedictus sillogismus reducendus est ad Ferio; aliunde quia post primam vocalem sequitur P. et post secundam, S; major debet converti per accidens, et minor simpliciter: unde sic reducitur: nullum animal est lapis; atqui aliqua substantia est animal; ergo aliqua substantia non est lapis. Pro sillogismis imperfectis reducendis per impossibile est observandum in qua figura sint structi; nam si in prima, et secunda concluditur in illis aliquid repugnans minori concessae; si vero in Celantes, et in tertia

UVA.BHSC

figura aliquid repugnans maji admisso. Quomodo autem adhoc concludendum in eis promissa sint disponenda determinant quatuor textus sequentes.

Major fit minor, et Contradictoria major.

Dempto Celantes inquo per tertium ordo.

Sextat majm, tertiaque secundam minorem

Tertia majm teriat, sextaque minorem.

Primus textus dicit, q in reducendis sillogismis imperfectis prima figura contradictorium conclusionis accipi debet pro maji, et major promissa minori. Sit exemplum in Frisesomorum aliq. aal est bipes; s. nulla arbor est aal; g aliq. bipes non est arbor. Si quis concessis promissis huius sillogismi neget, arguens assumere debet pro majori contradictorium facta conclusionis, pro minori priorem majm, et sic concludere aliquid repugnans mini prius concessae: ut oe bipes est arbor; s. aliq. aal est bipes: g aliq. aal est arbor. Secundus textus tulit huiusmodi ordinem mutari in Celantes, inquo contradictorium conclusionis accipi debet pro mini, pro maji priorem minm, et concludere aliquid repugnans maji prius admisso; ut Nullus homo est quadrupes; s. oe saole est homo: g nullum Quadrupes est saole. Sic reducitur: oe saole est homo; s. aliq. quadrupes est saole: g aliq. quadrupes est homo. Tertius textus declarat, q in reducendis sillogismis imperfectis secunda figura debet eadem major manere, accipique pro mini contradictorium conclusionis, et sic concludi aliquid repugnans mini prius ad-

UVA.BHSC

missa. Sit exemplum in Festino: nullus homo est lapis; sed aliqua substantia est lapis; ergo aliqua substantia non est homo. Sic reducitur: nullus homo est lapis; sed omnis substantia est homo; ergo nulla substantia est lapis. Quartus versus docet quod in reducendis sillogismis imperfectis tertiae figurae accipi debet pro majori contradictoria conclusionis, eadem minor pro minore, et sic concludere aliquid repugnans majori prius admissae. Sit exemplum in Darapti: omnis homo est animal; sed omnis homo est rationalis; ergo aliquod animal est rationale. Sic reducitur: nullum rationale est animal; sed omnis homo est rationalis; ergo nullus homo est animal.

Ut autem habeatur in promptu ad quem modum ex perfectis quilibet sillogismus imperfectus per impossibile sit reducendus, quatuor traduntur dictiones, nempe, Nesciebatis, odiebam, Letare, romanis: prima quinque continet vocales suo ordine complectentes quinque modos imperfectos primae figurae. Secunda quatuor secundae, et duo ultimae sex tertiae, ita ut modus ad quamlibet vocalem pertinens reducendus sit ad modum perfectum cujus ultima vocalis eadem sit cum illa. Sic quod Baralipton pertinet ad primam vocalem primae dictionis E reducendus erit ad Celarem, cuius ultima vocalis est etiam E; celantes quia pertinet ad secundam I, ad Darii; et sic in reliquis est procedendum. De sillogismi divisione. Cap. 4.m

CAP. IV. DE SILlogismi divisione.

Sillogismus dividi potest ratione materiae, et formae. De illius divisione ratione formae satis dum de modis, et figuris est dictum. Igitur solum superest dividendum ratione materiae proximae, et remotae. Ratione materiae dividitur proxime, in afirmativum cuius conclu-

UVA.BHSC

sio est afirmativa, et negativa, cuius solutio est negativa. Dividitur etiam in cathegoricum, cuius premissa sunt cathegoricæ, seu de in esse; et in ypotheticum, cuius premissa sunt ypothetica, seu composita. Iterum dividitur in apodicticum, seu demonstrativum, cuius oēs ppões sunt evidenter vera, et necessariæ; in topicum, seu probabilem, cuius oēs, vel una propositio est tantum probabilis; et in sophisticum, cuius una, vel oēs ppões sunt tantum aparenter vera.

Propositio evidenter vera est, cuius veritas apud oēs sunt nota, ut totum maior est sua parte: ppōo probabilis est qua sapientibus vera illis aparet, ut q.ª sol mayor est terra; probabilitas alia est intrinseca, et extrinseca alia. Prima fundatur in ipsarum rerum principijs; secunda in probatorum virorum autoritate innititur. Propositio aparenter vera est, qua aliquam equivocationem, aut amphibologiam involvit, ut minor huius sillogismi, quo Lutterani olim nostrum procedebant institutum, v.g. qui Monachus est solitarius est; sed bonum non est hominem esse solum: ergo nec bonum est hominem esse Monachum.

Sophisma, seu falacia explicitur in sillogismo oriri potest, vel ex parte mat, quum premissæ tantum aparenter sunt vera, vel ex parte foa, ut cum deficit a modo, figura, principijs, et Regulis; vel denique ex parte mat, simul, et foa. Si sillogismus falax fuerit ex parte mat eius premissa sunt distinguenda; si ex parte foa, consequentia negando est, d quia, assignando eius defectum; et tandem si ex parte mat, et foa, quo maluerit modo Respondere poterit.

Racione mat Remote dividitur sillogismus

17

in coem, cuius medium est tuus cois, et in singularem, seu expositorium sic dictum ob suu manifestam expositionem, estque cuius medium est tuus perfecte singularis.

De principijs, et Regulis, quibus sillogismus innititur. Cap. 5. et Ultimum.

CAP V,

Et Ultimum. De Principijs, et Regulis, quibus sillogismus Innititur.

Illationis principia alia sunt metaph.a et loga alia. Primum metaph.m principium est; quaecumque sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se, idest, quaecumque identitatem habent cum uno tertio identificantur inter se, ut si substantia, et homo identificantur cum adi, substantia, et homo identificantur inter se. Principium hoc sillogismus afirmativus deservit; non est simpliciter primum, q. fundatur in hoc quolibet est, vel non est. Secundum principium metaph.m est; e pluribus sit unum est idem uni tertio, alterum non est idem, illa non sunt eadem inter se. sensus est, qui ex duobus unum est identificatum cum alio tertio, a quo unum secernitur, illa duo distinguuntur inter se, ut si lapis identificatur cum substantia a qua calor distinguitur, etiam lapis, et calor distingui debent inter se. Principium hoc sillogismis negativis deservit.

Tertium principium metaph.m est; eorum, que inter se identificantur, si unum distinguitur a tertio distinguitur etiam alterum. Si quia esse hominem, et esse lacte identificantur inter se, a quocumque distinguitur homo distinguitur etiam lacte. Principium hoc etiam si-

UVA.BHSC

llogismis negativis deservit. In tribus metaphysicis principijs fundantur duo sequentia logica.

Primum dici de omni, id est, quidquid dicitur seu affirmatur de aliquo totaliter sumpto, etiam de quolibet subiecto contento dici potest, ut quod sensibile dicitur de omni animali, et sic dici etiam debet de bove, et Leone sub ipso contentis. Principium hoc sillogismis totalibus affirmativis deservit. Secundum, dici de nullo, id est, quod de omni negatur negari etiam debet de quolibet subiecto contento, ut quod sensibile negatur, seu non dicitur de bove, et sic, nec de Petro, et Paulo dici debet. Principium hoc sillogismis totalibus negativis deservit.

Ex his quinque principijs plures pro sillogismo nascuntur Regulae. prima quod omnis sillogismus tribus constet terminis, nec pluribus, nec paucioribus. Secunda, quod medium non ingrediatur conclusionem in alteraque praemissarum distribuatur, id est totaliter accipiatur. Tertia quod altera praemissarum sit totalis, et affirmativa, nam ex partialibus puris, et negativis nihil sequitur. Quarta, quod omnes sententiae terminorum propter, nec tum multiplicentur; Quinta, quod nihil ponatur in conclusione, quod in praemissis non sit positum, dempto medio, et supra manet dictum.

Sexta, et ultima, quod conclusio debiliorem partem sequitur, id est, quod si altera praemissarum fuerit partialis, et negativa, conclusio etiam partialis, et negativa exit. Sex Regulas has libet totidem sequentibus versibus tibi apponere.

Terminus esto triplex; medium conclusio nesciet.

Hoc ergo praemissis altera distribuat.

UVA.BHSC

Praemissa hault neget triag nesit partis.
Trius in sensu quisque maneto suo.
Parte praeijt⁹ sequitur ɔclusio talis.
Ponitur ame negans⁹ clausula talis erit.

Iam totius Dialectica brevis compendii tangimus finem. Verum adhuc multum itineris restat nobis peragrandum. Ut autem à Superis vires, et robur accipere mereamur, paululum à Philosophicis abstinentes, Deo adiutori n̄ro hymnum cantemus.

UVA.BHSC

Iam transacto Dialectica compendio iter jube-
mur facere ad Philosophiam rationalem, q.m vulgo lo-
gicam magnam apellitant, non tam obscu-
rem tractationem earum, quo in summulis suma-
rie attingebamus, q.m obsurgentes dificultates,
ad quas disolvendas prius q.m transeamus, quid
et quotuplex sit hec facultas perscrutemur. Est
ni itaque Logica in eo spectata habitus inclinans
mentem ad legitimo exercendas suas operatio-
nes circa modos sciendi. Alia dicitur natura-
lis, scilicet, a natura nobis inditum ad haec, et
circa specialem methodum de rebus ratiocinan-
dum, et alia artificialis tradens regulas ad hoc
ipsum exequendum. Logica artificialis qua

UVA.BHSC

sola ratione instituta est dividitur primo ratione
actuum quos dirigit, in aprehensivam, judica-
tivam, et discursivam. Secundo ratione materiæ in
analiticam, seu demonstrativam, topicam,
seu probabilem, et sophisticam, seu aparen-
tem. Tertio ratione muneris in docentem, et
utentem; Quarto, et ultimo ratione modi quo
habetur, in actualem, et habitualem. Dici-
tur aprehensiva, judicativa, et discursiva, ut
agit de pertinentibus ad aprehensionem, ju-
ditium, et discursum. Vocitatur analitica, ut
conditiones omnes sillogismi demonstrativi designat,
scilicet, quod sit evidens, et necessaria; topica,
ut ad probabiliter disputandum subministrat
media, dicta loci topici, seu probables; et sophis-
tica, ut de evitandis falatijs agit. Nuncu-
patur docens, ut præcise regulas tradit; utens
vero, ut regulis utitur, aut eas aplicat. Actualis
apellatur quilibet ipsius actus; habitualis autem
est facilitas, seu dexteritas ex actuum repetitio-
ne in intellectu relicta, ad viles actus eliciendos.
Et tandem manifestatio logica, sic definita, et
divisa, quadruplici solet in scholis comprehen-
di tractatu. Primus dicitur proemialis, quia
ostendit de logica naturam illustrantibus, ut de
objecto ipsam specificante; de qualitatibus ip-
sius naturam nobilitantibus, et eiusdem ad alias
scientias comparandas necessitate. Secun-
dus dictus apendix, eo quod anexus obviet objectivi-
tatem cum objecto logicæ, de entis rationis disputat.
Tertius disquirit de universalibus in communi; et quartus
de universalibus in parti, seu de predicabilibus. Et hoc igitur huic
dialogue more inserentes ad primum tracta-
tum jam accedamus. Tractatus 1.us proemialis.
De objecto in communi.

De logã obcto tractaturi aliqualem hanc permitimus notitiam de obcto in coi, ut hoc bene intellecto illud sub co stento melius percipiatur. Ab obijci itaq nomen habet obctum, estq id, q. alicui facultati obijcitur, sive rpresentatur attingendum, ut visui paries coloratus. Intelligitur hic nomine facultatis oe id q ad aliud ordinatur tanq mensurabile ad suam mensuram, uti sunt oes pota, habitus, scientiæ, et artes. Pota est vitalis facultas ad aliquid sibi ppportionatum attingendum, ut intus verum, voluntas bonum, gustus saporem, et visus colorem. Habitus est qualitas quædam perficiens potam in ordine ad suum ppium obctum, ut Charitas in Dei amorem ppensa, que prompte voluntatem inclinans. Scientia est habitus per demonstrationem acquisitus, ut Mathematica. Ars deniq est habitus cum recta ratione factivus, id est habitus per artas, et deter-

minatas Regulas dirigens ad aliqua opera facienda, et frenofactoria ars ad frenum operandum. Obiectum aliud dicitur pure motivum, aliud pure terminativum, et aliud pure motivum, et terminativum simul. Obiectum pure motivum est q̄ tantum movet sensum, si te potentiam sensitivam ad aliquid cognoscendum, et Caesaris imago picta potentiam visivam movet, et caesarem cognoscam. Obiectum pure terminativum est, q̄ precise cognitionem terminat, non vero sensum, aut potentiam sensitivam movet, et Caesar mediante sui imagine cognitus. Obiectum vero motivum, et terminativum simul, est q̄ potentiam movet et terminat, et Caesar ipse per suam propriam speciem cognitus.

In obiecto duo accurate sunt distinguenda, materiale, et formale, materiale obiecti, sive, et vocant, obiectum materiale est res, aut materia circa quam facultas versatur, et potentia visiva circa corporum superficies, quas videntur. Obiectum vero formale, sive, et aiunt, obiectum formale, est illa propria ratio, quam facultas in sui materia attingit, et potentia visiva in corporum superficiebus albedinem etc. Obiectum materiale aliud dicitur primarium, et denominabile, et aliud secundarium, et non denominabile. Primarium est, q̄ in se habet obiectum formale, et superficies colorem, e contra vero secundarium, et pulsus, medicamenta, et infirmitas respectu facultatis medendi. Obiectum formale aliud dicitur ratio formalis quae et ratio formalis sub qua: ratio formalis quae illa nuncupatur, quam facultas aliquo suo actu expresse attingit, et potentia visiva

albedinem to. Ratem formam sub qua apelitam illam rationem, si cuius facultatis attingit bene rationem que, et potestativa sub ratione coloris albedinem, viriditatem caeterosque colores in parti. Ratio formalis sub qua adhuc dupliciter accipi solet, idest, specificativa, et reduplicativa. Specificativa est ipsa ratio formalis qua: reduplicativa vero est ipsius humana fortitas in ratione obiecti ralis pro omnibus alijs, ut visibilitas in colore respectu potentiae visivae. Ratio formalis obiecti dici etiam solet, obiectum forte quo; compositum vero ex ratione materiali, et formali obiectum formale quod. Hoc adhuc dividunt in adequatum, seu totale, illud quod non se extendit facultas et visiva extra coloratum; et inadequatum, seu partiale, illud quod facultas aliud attingere potest, ut visus non solum superficiem albam, sed etiam viridem, purpuream, aliosque colores. Obiectum adequatum dicitur specificativum, eo quod facultatibus tribuat speciem, seu unitatem, non unicam, sed eandem, nam unicam habent exordine, quem escol. dicunt ad suum obiectum. In scientijs appellatur etiam primarium, et attributionis: primarium quod ipsius atingentia est primo per se intentus, ut corpus sanum in medicina: attributionis, quod per ordinem, seu attributionem ad ipsum plura alia attinguntur, ut in medicina pulvis medicamenta, et infirmitas. Inter obiecta inadequata praestantius caeteris dicitur obiectum principalitatis, ut color albus respectu potentiae visivae, et Deus respectu habitus charitatis. In facultatibus artificialibus ... artificiata, quam artifex introducere in-

UVA.BHSC

tendit in mam, dicitur obctm forle, male
texa max in qua prodicta foa introducitur.

Sic foa, seu artifitiosa dispositio sla-
di in ferro est obctm forle artis ferrariae; ferrum
vero, cui foa gladij inhaeret, obctm male. Hisde
obcto in casu praemissis obctm forle logae est suo-
rum artefactorum foa; male vero mat, in
qua logca foa introducitur. Hoc lt certum ab
oibus tenetur. Certum in quo illa foa, et illa
mat versatur, hoc opus, hic labor.

Quaestio 1.a Quodnam sit obctm male logae?
Reponitur rao dubitandi. Praenotanda praenotan-
et sententiae referuntur.

I.

Cum nihil in scholis certius sit, quam logicam
inventam esse ab homine ad regendam rationem ut recte
procedat, ad quod, tum in suis compendiis videmus quam
plures tradi Regulas, totque institui praecepta, ...

UVA.BHSC

pud omnes etiam inconcussum est ipsam circa mentales conceptiones versari in quo differt à Grammatica, Rhetorica, et Poesi, quarum finis est precise tendit, ut congruum, figuratum, ordinatumque sermonem vocalem dirigat. Logica enim etsi facultas sermocinalis vocitetur, eo quod etimon sumat à Graeco vocabulo Logos, quod latine vertitur sermo; primario tamen non regulare intendit externam, sed internam illam locutionem, quam sine strepitu vocum exprimit mens, dum apud se in lucem edit conceptus quos de rebus efformat. Verum quia in quolibet mentali partu duo indispensabiliter inveniuntur, actus, scilicet, concipiens rem, qui quidem actus, conceptus, seu intentio formalis dicitur, et res concepta conceptus, seu intentio objectiva nuncupatur; hinc inter authores statim oritur ratio dubitandi, quodnam ex his duobus sit objectum materiale logicae?

Antequam ab hac non levi difficultate nos expediamus, tria sunt praenotanda: primo dubium praesens procedere non de objecto materiale secundario, sed primario, et proxime denominabili à sua logica in quocumque ea versetur: secundo, nos nomine actuum intellectus intelligere tres mentis operationes, non signate, sed exercite, id est, non secundum se, sed ut in exercitio sunt quaedam cognitiones primo tendentes in res, ut cognitio actualiter terminata ad hominem secundum quod est animal rationale.

Tertio, et ultimo, nomine rerum conceptarum nos comprehendere res omnes primo, et exercite cognitas, sive existant, sive non, semel hac de ipsis proxime possint efformari secundae intentiones subjecti, praedicati, generis, differentiae, et similium. His tribus praenotatis circa praesens dubium inveniuntur sententiae.

UVA.BHSC

Prima est fere omnium Jesuitarum, qui aestimantes logicam esse facultatem pure activam ad instar artis saltandi, tenent eius objectum materiale primarium esse actus intus, primo, et exercite tendentes in res. Contra vero secunda Thomistarum, qui putantes, logicam proportionem cum facultatibus factivis habere, defendunt eius objectum materiale primarium esse non actus intus, sed res omnes primo, et exercite cognitas. Et tandem ex nostratibus aliquid propugnantes, non solum actus intus, sed etiam res omnes ab illis primo, et exercite cognitas ipse posse habere forte artificium logica, tertiam, et mediam tenent sententiam, quarum tamen mihi probabilior secunda apparet. Quare pro illa cum Thomistis sit = Resolutio Dubij.

Objectum materiale primarium logicae non sunt actus intus primo, et exercite cognoscentes res, sed res omnes primo, et exercite cognitae. Duplicem partem continet conclusio, et quoad utramque simul probatur: illud est objectum materiale primarium logicae, ex quo effici possunt artefacta logica; sed haec effici non possunt ex actibus intus primo et exercite cognoscentibus res, sed de rebus primo, et exercite cognitis: ergo. Major constat ab inductione in qualibet facultate artificiosa, ut in arte ferraria etc. cuius objectum materiale primarium est ferrum, ex quo omnes effectus efficiuntur. Probo minorem: artefacta logica sunt subjectum, et praedicatum, genus, differentia, et similia; sed haec effici non possunt ex actibus intus primo, et exercite cognoscentibus res, sed ex rebus primo, et exercite cognitis: ergo. Major est certa. Probo minorem: id ex quo effici potest subjectum etc. eidem

UVA.BHSC

intelligere de coterie artefactis) comparari potest ad aliud de ipso vere afirmabile; s. non actus intus primo, et exercite cognoscentes, s. Ks Primo, et exercite cognita comparari possunt ad aliud de ipsis vere afirmabile: ergo Major ex subiecti defectu stat. Patet etiam minor: nam in hac aprehensione homo non actus intus primo, et exercite aprehendens hominem s. homo ipse primo, et exercite aprehensus comparari potest ad aliud scilicet ad animal vere afirmabile de homine, et nullatenus de actu hominem aprehendentem, alias actus intus esset animal, quo nihil absurdius. Ergo doctrina legitima. Explicatur hac Vnio: actus intus primo, et exercite cognoscentes Ks, solum comparari valent, vel ad alios actus exercitos, vel ad Ks; s. de actibus exercite sumptis, nec alij actus exercitati, nec Ks sunt vere afirmabiles: ergo non sunt materia ex qua subiecti, bene vero Ks ab ipsis exercitata cognita, ut homo scilicet aprehensus cum respectu ad animal Vasle, vel ad plura alia, qua de ipso per verum judicium possunt afirmari. Major est certa nisi actus exercite sumpti ab exercitio cognoscendi, ac per dignos ab statu quaestionis abstrahantur. Certior est minor, nam solum falso dici potest, quod actus intus exercite atingens hominem sit actus exercite atingens animal, vel quod actus intus exercite atingens Vasle sit Visibile. Doctrina Certissima cum de subiecto aliquid valeat afirmari. Respondent Jesuita, quod licet actus intus exercite sumpti non sint Ks, sunt tamen Verum Representationes, ac proinde comparabiles ad alios actus exercitos, et ad Ks de ipsis in esse Representato vere afirmabiles: s. otra est; imprimis hac Responsio Vaderm factam non solvit; aliunde probat non actus

S

intus exercite repraesentantes res, s. res exercite repraesentatas esse, pp̃rie, posse, et simpliciter subiectum: ergo praedicta responsio in se insufficiens ad nostram aufortet destruere sententiam.

Major veritas clares cit ex falsitate huius propositionis, nimirum, actus intus exercite repraesentans hominem, est actus intus exercite repraesentans animal. Probo minorem: subiectum pp̃rie, et simpliciter tale est id de quo pp̃rie et simpliciter aliquid valet afirmari; s. res non de suis repraesentationibus, s. de rebus repraesentatis pp̃rie, et simpliciter talem afirmatio; si actus intus exercite sumpti sunt tantum rerum repraesentationes, res vero exercite cognita res repraesentata, non ille, s. isto pp̃rie, et simpliciter poterunt esse subiectum. **M**ajor est innegabilis, quia si subiectum est id de quo aliquid afirmatur, tale erit, qualis modus, quo illud aliquid de ipso fuerit afirmabile. Minor elucet ex eo, quod tantum quod afirmatur de alio, modo quo ab illo participatur. Ergo optima cum actus intus exercite sumpti tantum repraesentative, et secundum quid res sint, res vero exercite repraesentata pp̃rie, et simpliciter. Solvuntur argumenta contraria.

Arguitur primo: Obiectum modale primarium logicae est modus quo logica dirigit, s. logica dirigit actus intus exercite cognoscentes res, non vero res exercite cognitas: ergo. Probo minorem: modus, quo logica dirigit est illa res, per quam cuius dicitur

UVA.BHSC

directiva, s. logca dicitur directiva respectu ac-
tuum intus exercite cognoscentium rationis, non
vero respectu rerum exercite cognitarum: q.
Pbo. primum: logca dicitur directiva, non rerum,
s. rationis: q. Ad argum. respondeo dist. majori:
obiectum materiale primarium logcae est materia q.m
logca primario dirigit, seu immediate, conc. maj;
materia, q.m dirigit tantum secundario, seu media-
te, nego majorem et sic distincta mini, nego cons.
Ad primam minoris pbnem etiam distinguo majorem:
materia, q.m logca tantum secundario, seu imme-
diate dirigit est illa respectu, cujus dicitur
directiva, conc. majorem, q.m primario, seu imme-
diate dirigit, nego majorem, et concessa mini, nego cons.
sub eadem distoe. Cum logca dirigat in suum
directione rerum mediante, primario, et
immediate respicit rationis materiam rationis exercci-
te cognitas; actus vero intus exercite cognos-
centes rationis, ut materiam secundariam, et media-
tam. Et q.a tantum q.q. eo modo, quo attingitur
est obiectum, hinc est q.o rationis exercite cognita sunt
obiectum materiale primarium logcae, non vero actus
intus exercite attingentes rationis, nisi ad summum
secundarium, quibus ad hoc obstet, logcam dici
directivam, non rerum, s. rationis. Licet enim
plures facultates directiva suam hauriant de-
nominationem à materia q.m primario, et imme-
diate dirigunt, transferraria à ferro, non tamen
oes, ut videre est in Musica, tonos primario diri-
gente, quin tamen tocifexales apelitentur: ig.
ut logca directiva rationis dicatur non requiritur
q. ejus materia primaria sit ratio, sive actus intus,
s. sat est q. hi à logca secundario dirigantur.

Quod autem haec facultas directiva re-
rum non dicatur, non tollit q. rerum directiva

UVA.BHSC

sit; quapropter si eius directio accipiatur, debi
accipi debet, pro traditione regularum imme-
diate pro rebus, et ex dicti tantum per intus,
non solum dici poterit rerum directa, sed pprius
quam vaois. Verum contra sic subsumitur: sed logica
non dirigit primario, et immediate res, sed ipsa-
rum cognitiones: ergo ruit solutio. Probatur minor subsumi:
logica intantum dirigit res in quantum diri-
git intellectum: ergo. Probatur antecedens: logica intantum diri-
git res, in quantum ponunt recte repraesen-
tari in suis cognitionibus; sed res intantum ponunt
recte repraesentari in suis cognitionibus in quantum
logica dirigit intellectum: ergo. Major patet, nam
logica non dirigit res extra, sed intra intellectum
in cuius actibus tanquam in quibusdam specu-
lis repraesentantur. Patet etiam minor cum
res intantum repraesentari possint recte in
speculo in quantum hoc ab aliqua arte dis-
ponitur, seu regulatur. Quae clara, nam
logica facultas est similis arti speculo-factivae,
quia intantum dirigit res in quantum diri-
git speculum potens eas recte repraesentare.

Ad hoc respondeo negando minorem sub-
sumpta cum sua probatione. Ad huius pro-
bationem, nec etiam majorem, ut pote supponentem
rerum cognitiones esse earum repraesentationes
formales, cuius contrarium in libris de anima,
Deo dante cum communi sententia statuemus.
Pro nunc satis sit scire rerum cognitiones esse
tantum actiones, quibus intellectus efficit re-
rum speciem expressam, seu verbum
mentis, in quo solum res tanquam in quodam
speculo obiecto formaliter repraesentantur. Un-
de sicut ars speculo-factiva non ideo diri-

agit speculum, quod dirigit actiones, quibus illud efficitur, sed est stricta aliis actiones artificis euent obiectum materiale primarium talis artis, quod nullus dicit; ita pariter logica non ideo dirigit Res, quod dirigit operationes intus, sed e contrario ideo dirigit operationes intus, quod dirigit ipsarum obiecta, ac per consequens hoc est non illa sunt obiectum materiale primarium. Replicabis: licet Res forte non representent tantum in suis conceptibus, in illis tamen attingentur, et efficiuntur in suis causis, quibus representata efficiuntur; sed effectus in tantum sunt dirigibiles, in quantum possunt dirigi sua causa: ergo Res in tantum sunt a logica dirigibiles in quantum dirigi possunt sua concepts. Ad replicam distinguo antecedens, distinguo minorem: effectus in ratione effectuum in tantum sunt dirigibiles, in quantum possunt sua causa, concedo minorem; effectus in alia ratione, nego minorem, et consequentiam; quia Res solum sunt effectus conceptus in ratione representationis, non tamen in ratione logicae dirigibilitatis, quae fundatur, non in ratione representationis, sed in ipsarum qualitate representata. Insistes adhuc: Res sunt effectus cognitionum in ratione representationis, sed in ratione representationis sunt a logica dirigibiles: ergo Res sunt effectus cognitionum in ratione logicae dirigibilitatis. Probatur minor: Res, non ut Res, sed ut representata sunt a logica dirigibiles: ergo distinguo majorem, nomine; ad cuius probationem distinguo antecedens: Res, non ut Res, sed ut representata sunt a logica dirigibiles, ut dicentem rationem sine qua non dirigibilitatis, concedo antecedens; ut dicentem rationem formalem dirigibilitatis, nego antecedens, et consequentiam. Verum est, quod Res, non

mere

nisi per intentu representata a loga diriguntur, sicut et ignis non nisi combustibili aplicatus comburit, et tamen actionis ignis aplicatio non est tan forr, s. odo sequa non combustionis, quod ad illam igni non dat posse, seu actum primum, s. expeditum poio, seu actum secundum: ita representatio non est tam forr, s. odo sine qua non dirigibilitatis rerum, quod ipsis ad hoc capacitatem non prestat, s. capacitatem expeditum.

Arg. secdo: objectum materiale primarium loga est capax loga directionis; s. huius rei cognita non sunt capaces bene fere actu ipsius cognoscentes res: ergo. Pbr minor; quod est capax loga directionis etiam est capax erroris; atque huius non sunt capaces res cognita, s. actus intellectus res cognoscentes: ergo. Major est certa, quod directio errorem aufert, et pretendit. Pbr minor: error est des conformitas, non rerum, s. intellectus cum rebus: ergo.

Ad argm. concedo maj., nego min.; ad eius pbm dist. majm: quod est capax loga directionis etiam est capax erroris, vel forr, vel obectv, vel ocasionalis; concedo majm; precise forr, nego majm, et eadem distincione aplicata mini, nego cons.

Duplex est error forr, scilt. disserens in dis conformitate intellectus cum rebus; et obectivus seu ocasionalis, quique stat in rerum ordinatione, seu indispositione. Res enim etsi errores forr non sint capaces, bene tamen obectiui, seu ocasionalis, nam ut ait D. Th. 1a. 2a part. quest. 17. art. 1o. res ocasionem errandi intellectui prebent, quod illum movent, et determinat: et loga intellectum ab errore forr salvet, prius eis disponit res ear ordinando iuxta modum definitionis, divisionis, generis, et differentie et aliorum artefactorum, quis modo sciendi locantur, cognitioni deservitur ad veritatem asequendam.

Arg.

Ig.ª loga tota est in Rbus ordinandis, et his mediantibus intui modum sciendi ostendat, non aliter ac Magister artis scribendi discipulo ostendit obtatam literarum formulam, qua diriguntur motus ipsius manus: hinc loga directio merito apelatur non subiecta, seu actionum, ᵖ obtiva, seu Rrum. S.ᵈ dicas:

dato, et non cesso, q.ᵈ Rs cognita sint capaces aliqualis erroris, non tamen ex priori erro re intus; atqui Rºⁿ dicat directionem prius debere priori erranti, praesertim si ero eius errore alij sequantur; ergo ne loga directio Rºⁿ si dedatur, et zaxia prius aplicari debet intui, q.ᵐ Rbus. Pbr mayor: Rs cognita eatenus sunt capaces aliqualis erroris, quatenus intus perperam potest eas acipere: g. Respondeo negando mayrm, ad cuius pbm dest. ans: Rs cognita in ordine ad ideam eatenus sunt capaces aliqualis erroris, quatenus intus perperam potest eas concipere, nº ans; in ordine exercitij, subdest: Rs eatenus sunt capaces aliquales erroris, quatenus intus ex inordinata Rrum idea perperam potest eas acipere, ºc ans; ex defectu ipsius intus, nº ans, et cspm. Res dupliciter valent considerari, nempe, et in ordine ad logo Rºulationem, qua intui deserviunt, ut de exemplar, seu idea; et in ordine exercitij, id est, prout notant actus intus, quibus ipsarum idea est asequenda: primo modo considerari, cum causalitatem obtidam exercant in intu, non huius ipsarum error potest esse ~~error~~ efectus, ſ. ē dtra. Secundo vero modo inspecta, cum dependentiam explicent ab intu potest hic suis actibus perperam eas

eas recipere, non ex defectu actuum natal.
tendentes in Rs, a quibus specificantur, sed ex
inordinata Rerum idea, qua ad ipsas intelli-
gendas Rs indiget, ut determinetur intus
de se indifferentis, et, ut ajunt, tanquam tabula ra-
sa, in qua nihil est depictum. Contra tan-
tumque extremum data distoris, et primus
contra primum sic insurges: Res in ordine
ad ideam explicant dependentiam ab
intus; ergo adhuc in tali ordine eatenus sunt
capaces aliqualis erroris quatenus intus
perperam potest eas recipere idealiter. Ans
est certum, quia Rs in ordine ad ideam co-
notant logice Regulationem, quae ab aliqui-
bus actibus debet fieri. Nunc sic: actus
intus, quibus Rs ideantur vel sunt idea
Rerum effectus, vel non? Primum est im-
possibile, alias Rs ideata essent simul cau-
sas, et effectus ipsarum earum, aut dare-
tur processus in infinitum: secundum
probat, Rs ideatas eatenus esse capaces
aliqualis erroris, quatenus intus perpe-
ram potest eas idealiter recipere: ergo. Contra
secundum extremum ita procedes; si Rs
in ordine exercitij eatenus sunt capa-
ces aliqualis erroris, quatenus intus ex sui
proprio defectu perperam potest eas recipe-
re: ergo nulla est solutio. Pbr mjr Subsum:-
Res in ordine exercitij solum sunt capa-
ces obiecti erroris exercitij, sed huius eatenus
sunt capaces, quatenus intus ex sui proprio
defectu perperam potest eas recipere: ergo. Pbr
mjr: Rs eatenus sunt capaces obiectivi erro-
ris exerciti, quatenus intus ex errore pra-
ve potest eas recipere; sed error fors est defectus
proprius intus: ergo. Ad.

UVA.BHSC

Ad primum contra primum alatum distin-
tionis extremum dicimus, res in ordine ad
ideam explicare dependentiam ab intu,
non pasibile, ut vocant, sed agenti, cui proprium
est, rerum species, seu ideas in tabula rasa
intus pasibiles depingere; quin tamen ipsius
actus causentur ab alijs ideis, quo tolleretur
processus in infinitum, sed solum quodammodo
determinentur aliquibusdam fantasmatibus,
seu rebus in sensu communi, et interno imagina-
tis subsidio specierum, quibus res sensus
externos immutant, seu moverunt. Sic re-
bus, et logico regulis ab intu agenti de-
pictis, mens res confert cum praedictis regulis,
et res sic idealiter regulata ipsi menti deserviunt,
ut exemplar ad opera logica asequenda.
Me non latet etiam exemplar minus rectum
elaborare posse; verum eius irrectitudo non
ad defectibilitatem intus, nec pasibilis, nec
agentis refundenda est; sed ad rerum indispo-
sitionem sensum internorum, externorum,
que organis, quibus mediantibus res ipsae as-
cendunt ad intum, quo apiciunt. Ad se-
cundum contra secundum extremum, non
minus subsumus cum sua minori probatione; adhu-
ius probationem dist. minorem: error forsan est defectus
proprius, et per divid intus, sic minorem, defectus
proprius, et per se, nego minorem, et consequentiam, quia ut tra-
quit Philus lib 3 de anima textu 5 intus per
se numquam est falsus; sed ratione objecti, a quo in exer-
citio potentia, et specificatur. Ad 3m tertio, et
ultimo: eo actus intus exercite cognoscen-
tes res non essent objectum materiale primarium
logicae, quia non sunt res, sed tantum rerum repre-

sen-

UVA BHSC

sentationes; at etiam res exercite cognitae non sunt res, sed tantum rerum repraesentationes: ergo tales res cognitio a ratione obiecti materialis primarij Logicae sunt excludenda, et actus interni cognoscentes res ad talem rationem sunt admittendi. Minor patet, quia res exercite cognitae sunt rerum species expressae, quae apud Thomistas sunt rerum imagines, ac proinde non res, sed rerum repraesentationes.

Ad argumentum distinguo majorem: ex actus interni cognoscentes res non essent obiectum materiale primarium Logicae, quia non sunt res, sed tantum rerum repraesentationes actiua, concedo majorem; quia non sunt res, sed tantum rerum repraesentationes formales, nego majorem, et sic distincta minori, nego consequentiam. Actus interni excluduntur a ratione obiecti materialis primarij Logicae, quia non sunt formaliter res, sed tantum repraesentationes efficientes rerum species expressas, quae licet apud Thomistas sint rerum imagines, non tamen repraesentant per solam similitudinem, sicut effigies Caesaris, aut huius intra speculum materiale species, sed per similitudinem fundatam in identitatem cum rebus, quarum sunt quidditatiua forma.

Quaestio 2a. Quodnam sit obiectum formale Logicae? Primum praenotatur, et sententiae referuntur.

UVA.BHSC

Stabilita praecedenti quaestione nostra, a qua logica sua efficit artefacta, habitum scilicet, seu obiectum formale in praesentiarum determinare conamur. Pro huius determinationis felici eventu id unum est praenotandum formam logicam esse quandam rectitudinem, quae duplex est, activa, scilicet et passiva.

Rectitudo activa est ipsius logicae regulatio, itaque propositio vel subiecto, et praedicato; passiva vero conformitas ipsarum operationum cum suis regulis. Rectitudo passiva adhuc est duplex alia est formalis, et obiectiva alia. Prima est, quae se tenet ex parte actus intrinseci, secundo, et exercite attingentium rem; secunda vero, quae ex parte rerum secundo, et exercite cognitarum se habet. Rectitudinem activam non esse obiectum formale logicae facile ab omnibus conceditur, cum nullus asserat, ipsius formam esse praecise regulas, aut harum activam regulationem: ideo tota lis, et controversia inter authores utriusque scholae, Thomistarum, nempe, et Jesuitarum de rectitudine passiva est, scilicet, an formalis, an obiectiva sit obiectum formale logicae?

Pater.

UVA.BHSC

Patres societatis pluribus, et aliis stant
pro rectitudine forti, [illegible] denominati
actus intus, et alij volunt [illegible] rerum cog-
nitarum, et alij impugnant. Omnes tamen praedic-
tam rectitudinem constituunt in modo, seu dis-
positione reali, non phisica seu intentionali. Thomis-
tae vero tandem sunt in fauorem rectitudi-
nis obiectivae ab intellectu factae. Et demum nostra-
tes amplecti solent utramque. Nobis autem de-
certare placet cum Thomis, cum quibus sit
nostra conclusio.

Obiectum formale logicae non est rectitudo ac-
tuum intus, seu recta, et artificiosa dispo-
sitio rerum cognitarum, quae est ens, non
reale, intentionale, seu rationis. Conclusio haec dupli-
cem habet partem, [illegible] et partem, et quoad
primam probatione non egeret, nam supposito ex
quaestione praecedenti logicam non respicere
ut obiectum materiale primarium actus intus,
seu res cognitas, planum est, nec illorum rec-
titudinem, seu earum rectam, et artificio-
sam dispositionem, ut obiectum formale attingere.

Nihilominus quia plures nobiscum sen-
tiunt primum, negant tamen secundum,
ideo principaliter contra hos arguitur ita: Obie-
ctum formale logicae est illa propria ratio, quam logica
in suo obiecto materiali attingit, et huiusmodi
ratio non est rectitudo actuum intus, seu recta,
et artificiosa dispositio rerum cognitarum:
ergo. Maior constat ex definitione obiecti formalis. Probo
minorem: propria ratio, quam logica in suo obiecto mate-
le

UVA.BHSC

ēt le attingit est illa, qua res foris fiunt logice utiles, subtiles, et probabiles; sed res foris, et logice fiunt utiles subtiles, et probabiles non a rectitudine actuum internorum, sed ab ipsarum recta, et artificiosa dispositione. Major est certa, quia ratio, quae logice respicit in rebus est sola illa, quae efficit foris suam artefactam. Probatur minor: Res foris, et logice fiunt utiles, subtiles, et probabiles per respectum, quem foris ad intellectum habent; sed res respectus ad intellectum foris non habent a rectitudine actuum internorum, sed ab ipsarum recta, et artificiosa dispositione. Major ab adversarijs non negatur. Probatur minor: Res efficiuntur relatae ab actibus internis ipsas attingentibus juxta regulas utilitatis, subtilitatis, et probabilitatis, sed nullus effectus habetur foris a causa efficiente, sed ab eo quod in effectu illa producitur. Major constat, quia res tunc mutuo se respiciunt, quando internis illas objecta relata repraesentat. Constat etiam minor, nam causa efficiens cum extra effectum sit, non foris, sed effective illum denominat. Atque [?] Clara cum actus internus sit causa efficiens rectitudinis artificiosae dispositionis rerum cognitarum.

Respondent adversarij, quod licet propria, et peculiaris ratio, quae logice attingit in rebus sint mutui respectus, quibus res utiles, subtiles, et probabiles redduntur; hujusmodi tamen respectus non intrinsece afficiunt ipsas res, tribuendo rectitudinem, sed extrinsece tantum, sicut visio lapidem coloratum, ac proinde sicut lapis coloratus absque intrinseca sui [?] fit formaliter visus ab actu visionis extra, ita pariter res absque intrinseca relatione redduntur utiles, subtiles, probabilesque ab actibus internis ad intellectum ipsas extra comparantibus.

Sed contra est primo: quod res ita redduntur utiles, subtiles, et probabiles ab actibus internis, sicut h–

UVA.BHSC

54

sa ab actu visionis: ꝙ, sicut res visa non à vi-
sione form. s. ab aliquo prato ipsis inco deno-
minantur homo, lapis, aut aal, ita nec res,
subtiles, et probiles denominabuntur à cogoe
form. s. ab aliqua rel. ave ipsis inca. Prima dga
stirnet in rima totam adterrariorum doc-
trinam. Pbo secdam: ea res visa, non à visione
form. s. ab aliquo prato ipsis inco denominantur
homo, lapis, aut aal, q. visio ero potte sui nihil
aliud est, q. motus, quo pota sensitiva id per-
cipit, q. sibi obam repraesentat; s. etiam cogno
non est nesi motus, quo intus percipit id, q.
sibi repraesentatur: ꝙ. Contra secundo:
si verum est, ꝙ actus intus denominant res,
sicut actus visionis, etiam est verum, q. tam
actus intus, q. visionis, cum essal. sint ten-
dentia ad res, ab hijs suam eocam spetiem
seu naturam hauriunt: ꝙ, sicut actus visionis
non à se metipso, s. ab aliquo prato rebus visis
inco habent q. sit hois aalis, aut lapidis;
ita etiam actus intus non à sua rectitudine
s. ab aliquo respectu inco rebus cognitis habe-
bunt, ꝙ sint generis, subcti, et prati. Con-
tra demq: praedicta responsio supponit
actus intus esse form et loqe clarus ale-
ab non denominarent res form vocē cla-
ras; s. actus intus, non sunt form et loqe
clari, cum repraesentatio intius, non
se habeat per modum generis, diffa, subc-
ti prati, superioris, aut inferioris respectu
repraesentatoris alterius: ꝙ praedicta respon-
sio subsistere non potest, q. adhuc clarius
ex videbitur inter probandam secdam
nra oclusionis partem, quae Divi Thoma
est. Ait enim Angelicus Doctor in
proemium Ethicorum: ordo quadru-
pli

" pliciter ad Rationem comparari potest;
" Est enim quidam ordo, quem Ratio non fa-
" cit, s. solum considerat, sicut est ordo Rerum
" naturalium. Alius ordo est, quem Ratio consideran-
" do facit in proprio actu, Ptcum ordinat concep-
" tus suos ad invicem. Tertius ordo est, quem
" Ratio facit in operibus voluntatis. Quartus
" ordo est, quem Ratio facit in Rebus exterio-
" ribus, ut in arca, in domo, in navi. Ordo
" quem Ratio considerando facit in proprio actu
" pertinet ad Philosophiam Rationem, id est,
" logicam. Ordo autem actionum voluntatis
" pertinet ad Philosophiam moralem. Ordo
" demum actionum, in quam, quem Ratio fa-
" cit in Rebus exterioribus pertinet ad ar-
" tes mechanicas. Ex quibus clare constat
ordinem ad Philosophiam Rationem, seu lo-
gicam pertinentem non esse, quem Ratio
considerandum in Rebus supponit, s. quem con-
siderando facit in proprio actu, in hoc enim
assignat D. Th. differentiam Philos Rationis
à caeteris enumeratis facultatibus; s. ordo,
quem Ratio considerando facit in proprio actu
est ens non Reale, et intentionale, s. Rationis: Ergo.

Probo minorem: ordo, quem Ratio consideran-
do facit in proprio actu est secunda genere,
speciei, et similium; s. huiusmodi secunda intentio est
ens non intentionale, seu Reale; s. Rationis: Ergo. De maio-
ri non dubitant adversarii: minor ipse
Angelicus Praeceptor quarto metaph. lect.
4. sic ostendit, ens Rationis proprie dicitur de
" illis intentionibus, quas Ratio adinvenit in Rebus consi-
" deratis, sicut intentio generis speciei, et similium
" quae non inveniuntur in Rerum natura, s. conside-
rationem Rationis consequuntur.

Nego

Æ Magre fecunt adversarij tanti Magistri pbm, ideoq illam (quamvis invitam) accomodare tentant enti rationis subiecto, sive actibus intus, qui cum in ratione, sive in intus subiectentur illos vocant entia rationis, non inventa in rerum natura, non quentia realia non sint, sed quia extra animam non existunt, ac etiam consideratione, consequenter dicunt rationis, et exo certis denominant. Sed si verba D. Th.^e fideliter legantur, minime predictam sustinent interpretationem; nam S. Doctor loquitur de ente rationis, quod proprie dicitur tale, et consistit in illis intentionibus, quas ratio adinvenit in rebus consideratis, quæ non inveniuntur in rerum natura, sed considerationem rationis consequuntur. At ens rationis subiectivum, sive actus intus proprie non dicuntur ens rationis, nec inveniuntur in rebus consideratis, sed in intus considerante, et aliunde inveniuntur in rerum natura, et non consequuntur considerationem rationis, sed sunt ipsamet ratio sive intus considerans: ergo ens rationis, de quo D. Th. non est subiectivum, consistens in ordine reali, intentionali, sed obiectivum ab actibus intellectus confictum. Id ipsum ratione sic probo: ordo pertinens ad logicam tanquam primarius obiectum formale est forma constituens formaliter in ratione artefacti logicalis; sed huiusmodi forma est ens non reale, intentionale, sed rationis: ergo. Probo minorem: definitum seu formatum per actus intus est ens, non reale intentionale, sed rationis; atqui forma constituens formaliter in ratione artefacti logicalis est aliquid fictum, seu formatum per actus intus in rebus: ergo.

Probo minorem: forma constituens formaliter tal in ratione generis est respectus, quo eius natura forma

forr ad suas species referatur; sed actualiter ad suas species referatur forr per respectum fictum, seu ab intellectu formatum: ergo. Probo minorem: respectus fictus est ad tantum rationis indistinctum; sed hujusmodi est respectus, quo actualiter forr ad suas species refertur: ergo. Major constat, quia impossibile est aliquem ad se ipsum realem respectum habere, ac proinde id solum fictitie potest apprehendi. Minor patet equidem, homo ad quem refertur actualiter indistinctus ratione est ad ipsam actualis naturam. Nec valet cum adversarijs dicere, respectum, quo actualiter forr ad suas species refertur esse realem cognitionem minime efficientem, seu fingentem, nam cognitio non aliter ad intellectum refertur nisi eas relatas efficiendo, seu fingendo: ergo actualiter per respectum fictum ad hominem refertur. Probo antecedens: cognitio ad intellectum non aliter refertur, nisi eas apud se exhibendo cum respectu ipsis repugnante; sed hoc est efficere, seu effingere res relatas: ergo. Premissa constant ex eo, quod res solum sunt in intellectu eo modo quo a suis cognitionibus exhibentur, ac proinde exhiberi cum respectu ipsis rationi repugnante est effici, seu effingi obiective relatas: ergo optime solvuntur argumenta.

Contra primam conclusionis partem arguitur primo a PP. Jesuitis, quos adversarios quasi precedenti particulam ... logica dicitur res cum dicio, at intuitio est hujus, et non rerum passiva directio, seu secundo est obiectum formale, ergo infertur, quod obiectum formale logicae est secundo

do, in qua cesat ipsius directio. = Dist ans: loga dirigit rectè et dirigat intrum, ly et dicante finem rem motum, sc ans; ly et dicante finem proximum, nò ans, et dqm. **F**inis proximus facultatis directiva illa dicitur, ad quem primario est instituta, ut ars freno factoria ad frenum operandum, seu dirigendum, et loga ad artefacta, quae in rebus efformari ve regulandas; q. tamen huiusmodi artefacta ordinantur tanquam ad finem ad veritatem asequendam, ideo loga tanquam ad finem remotum ordinatur ad inveniendum agendum, sicut etiam frenofactoria ars ad equi directionem. **V**nde sicut obiectum formale artis freno factoria non est equitatione, s. freni rectitudo in qua cesat ipsius directio, tanquam in fine proximo, ita pariformiter loga, quae propterea facultas instrumentalis nuncupatur, eo quod intellectui instrumenta ad sciendum subministret. **S**.o dices: finis proximus loga directionis est rectitudo, quam immediatius attingit; sed immediatius attingit rectitudinem actus interni, quam rerum: ergo finis proximus logae directionis est rectitudo actuum internorum, et non rerum. Pba minor: Loga rectificat rectè medijs actibus internis; ergo. = Dist Majorem finis proximus loga directionis est rectitudo, quam immediatius attingit in executione, nò majorem; in intentione, cc majorem; et sic dist minorem, nò dqm.

Ad minoris pbm dico, quod sicut ars domifactoria rectificat lapides, et ligna medis actionibus manuum artificis quin tamen ex hoc sequatur domifactoriam actiones artificis attingere tanquam finem pro-

UVA.BHSC

proximum, 3. tamq.m medium, et tam q.a illas attingit solum mediatiue in exequenda fundamentis, q.m primario intendit tradi Logica quo juxta D. Th. l. 1o posteriorum lec. 1a.
" versatur circa actus rationis, sicut ars domifac-
" toria circa actiones manuum. Replicabis: 3. directio logica non attingit actus intellectus tanq.m medium; seu tam ad rectitudinem rationis: q. sit solutio. Subsump. pbr: per nos directio logica non attingit actus intellectus propter rectitudinem rationis; 3. sed propter rectitudinem actus intellectus: q. Neg. subsum. ad cuius pbm dist. ans: directio logica non attingit actus intellectus propter rectitudinem rationis, quatenus actus intellectus sunt actiones exequentes artificium logica, nego ans; quatenus actus intellectus sunt speculationes veritatis, conc. ans, et nego cons. Cum artifex logica sit intellectus, eius actus considerari valent, et secundum q. sunt actiones formam logicam in rebus cognitas inducentes; et secundum q. sunt speculationes veritatis, quam intus manifestant rerum artificiose disposita. Dicimus q. q. actus intellectus sub prima consideratione nullatenus sunt finis logica directionis, nec proximus, nec remotus, sed tantum medium seu tam ad rectitudinem rationis; sub secunda vero finis remotus. Bene sic: q. idem actus intellectus est medium, et finis; 3. hoc implicat; q. implicat solutio. Minor pbr: medium est propter finem; 3. implicat q. idem actus intellectus sit propter seipsum: q. Distinguo primum cons: q. idem actus intellectus sub eadem consideratione est medium, et finis, nego cons: sub diversa consideratione sub distinguo. est medium, et finis respectu cuius est medium, nego cons; finis respectu cuius non est medium, conc. cons, cum tota sua pbe.

Non dicimus, q. idem actus intus sub eadem, aut diversa consideratione sit medium, et finis respectu cuius est medium, nam hoc est impossibile, cum medium sit causa finis, et nemo esse possit causa sui ipsius, s. q. actus intus definiens hominem log. te efficiendo defectum medium sit ad illam, et illa mediante te contemplativa etiam hominis finis sit remotus logicae directionis. Opponit: ergo q. remo in executione attingitur a log. directione est veritatis contemplatio; s. q. est remotum in executione primum est in intentione, ergo primario intenditur a logica directione est veritatis contemplatio. Dist. primum dgns: ergo q. remo in executione attingitur per accidens a logica directione est veritatis contemplatio, conc. dgm, per se, nego dgm, et eadem distinctione aplicata minori, nego cqm. Solutio q. est remo per se in executione est primum in intentione. Cum igitur veritatis contemplatio in executione sequatur ad finem proximum logicae directionis non per se primo, s. per accidens et secundario ab illa intenditur.

Arguitur secundo: obiectum forte logicae est reiciendo sua proxima media, s. proxima media logicae sunt actus intus, ergo. Minor pbo: quia D. Th. primo posteriorum lec. 1. logicae versatur circa mentis operationes tanquam circa proxima media; ergo. Ad argumentum distinguo majorem: obiectum forte logicae est reiciendo sua propria media primaria, conc. majorem; sua propria media secundaria, nego majorem; et sic dist. minorem, nego cqm. Testimonium Divi Th. in pbe minoris adductum nullatenus facit ad adversarios propositum cum ipse S. Doc. loco citato lect. 2a doceat logicam versari circa actus intus, sicut ars fabrilis

circa

6

Circa actus manuum quatenus ratio et tendentia ad opus externum videran-tur; sed actus manuum solum sunt moralia secundaria non vero primaria et denominabilis à forma, seu dispositione; quæ est ob eam forte artis fabrilis: ergo similiter et actus intus respectu logicæ rectitudinis. Verum dices: actus intus sunt denominabiles à forma logicali: ergo non sunt propria moralia primaria logicæ. Probatur ans: forma logicalis est dispositio in modum definitionis, divisionis, et syllogismi; sed actus intus sunt denominabiles à simili dispositione: ergo. Minor probatur: actus intus definiens hominem per animal rationale est dispositus in modum definitionis: ergo. Nego ans, ad cuius probationem nego minorem, et ad huius probationem dist. ans: actus intus definiens hominem per animal rationale est dispositus materialiter, et effective in modum definitionis, concedo ans; formaliter, et terminative, nego ans, et consequentiam; quia actus intus cum sint actiones quibus logica suum artificium introducit in res, tantum in ea disponi possunt in modum definitionis, divisionis, et syllogismi. Replicabis: actus intus definiens hominem per animal rationale est formaliter conformis regulis definitionis: ergo formaliter dispositus in modum definitionis. Ans probatur: actus intus definiens hominem per animal rationale est actus exprimens animal in modum generis, et rationale in modum differentiæ; sed expressio huius modi formaliter est conformis regulis definitionis: ergo. Minor probatur: prædicta expressio formaliter rectificat tendentiam intus circa modum definitivè tendendi in hominis essentiam: ergo.

Nego.

Nego ans, ad cuius ptm nõ mirum, et ad
huius ptm, nõ etiam ans, quin illud evin-
cat implicita probatio, nam modus tenden-
di in eius in Res est realis entitative, et solum
artificialis realiter, et effective, quatenus ex-
primendo Res conformiter ad Regulas Logicae eas
obiective efficit artificiosas, quarum artificio
solum est capax forte ex ce Verificari. Non
quiesces: totus definiens hõiem per aal ra-
tionale est forte in ce Recte cognoscens: ergo
ipsius cognitio est forte in ce Recta. Pbr ans:
homo diffinitus per aal Raõle est forte ex-
trinsice Recte cognitus: ergo. Nego ans, ad cu-
ius ptm dist ants: homo definitus per aal Ra-
tionale est forte ex ce cognitus Rectitudine ab
ipso desumpta, ȝc ans; Rectitudine desum-
pta a cognitione, nõ ans, et dqm; quod homo defi-
nitus importat generis, et diffra, quo Verifi-
catur a nis cognitio. Arguitur tertio: a Jesui-
tis pro obiecto forte Logicae denominationes
ex cas stantientibus: obiectum forte Logicae est
Rectitudo forma constituens Res in Rõe proti,
subiecti, et reliquorum; sed forma constituens Res in Rõe
proti (idem dicendum de Alguis) est ac-
tus intus ex ce denominans Res: ergo. Pbr mi-
nor: per eamdem formam constituit Res creatu-
per quam intus constituit ipsam praedicans; sed
intus per suum actum tamquam per formam consti-
tuit praedicans Res: ergo. Pbr major: idem est
forte intrinsecum praedicati Rem, ac Rem praedica-
re.

Ad argumentum respondeo, negando maiorem, ad [illegible]
[illegible] dist minorem: per eamdem formam constituunt res
praedicatum [illegible], per quam [illegible]
[illegible]

UVA:BHSC

constituitur illam praedicans, ac maiorem; formaliter in facto esse, negando maiorem, et sequelam minoris, negando consequentiam. Ad minorem prob. dico, quod sicut artificium componens domum idem est, ac domum esse compositam virtualiter, et in fieri, non vero formaliter, et in facto esse, quia hoc consistit in actione componendi, illud vero in ordine formali partium cum illa actione resultante: ita similiter intellectum praedicans rem idem esse, ac rem esse praedicatam virtualiter, et in fieri, non vero formaliter, et in facto esse, quia hoc consistit in actione intellectus praedicantis, seu praedicatum componentis, illud vero in relatione formali cum illa actione in re resultante.

Sed dices: res constituitur formaliter praedicatum, per eandem formam per quam constituitur formaliter relata; sed constituitur formaliter relata per eandem formam per quam intellectus constituitur illam praedicans: ergo. Probatur minor: res constituitur formaliter relata per eandem formam per quam constituitur formaliter cognita; sed constituitur formaliter cognita per eandem formam per quam intellectus constituitur illam praedicans: ergo. Probatur maior: relatio praedicati tantum in esse cognito rei convenit: ergo. Distinguo minorem consequentis: relatio praedicati rei convenit tantum in esse cognito, et cognitione ut contemplativa est, negando consequentiam; ut cognitio aliquo modo effectiva est, subdistinguo: rei convenit virtualiter, et in fieri, concedo; formaliter, et in facto esse, negando antecedens, et consequentiam; quia licet res, v.g. animal, denominetur a cognitione ad hominem referente, non tamen a cognitione, ut animal ratione praecise contemplante, sed ut in ipsa efficiente relationem, qua formaliter constituitur praedicatum.

Contra instabis: per hoc praecise quod intellectus cognoscat animal sub ratione ad hominem, animal est formaliter relatum: ergo per hoc praecise quod intellectus cognoscat animal relatum ad hominem, animal est formaliter praedicatum. Probatur antecedens: per hoc praecise quod intellectus cognoscat animal, animal est formaliter cognitum: ergo. Antecedens est innegabile, cum a qua tot denominatio cognitive, sicut, et versa est formaliter caecum. Probatur consequentia: ad esse formaliter relatum ad hominem, est esse taliter cognitum; sed animal est formaliter taliter cognitum ab eo, a quo est formaliter cognitum: ergo.

Negando antecedens, ad cuius prob. dico antecedens negando consequentiam, et ad huius prob. distinguo minorem: animal esse

forma

forte illarum est esse relative cognitum, relatione desump-
ta a relatione intrinseca reali, reali; relatione desump-
ta ab ipsa cognitione, nego maiorem, minorem, et consequentiam. Fate-
mur cum D. Th., denominationem absolutam cogniti esse
a sola ipsa cognitione: et verum cum eodem in pluribus lo-
cis, relativum cogniti esse forte a relatione cognitionis.
Concedimus etiam, quod cognitio absoluta, cum per se sit impla-
ta, seu speculatio sui obiecti sit, nihil in ipso efficit, sicut
nec visio in pariete. Tertium vero negamus, quia relatio
cognitionis effectus est relativitatis sui obiecti, a quo specifi-
catur ipsa met cognitio, ut potentia, et tendentia ad
illud. Unde quamvis reale sit forte cognitum per hoc
praecise quod ab intellectu cognoscatur, attamen est forte
praedicatum a cognitione relative ipsum cognoscente, quia
relative ipsum cognoscit, eo quod relatum ad hominem
ab ipso sit effectum. Sed opponens: actus intellectus praedicans
de homine non producit in eo aliquod praedicari: ergo solutio
nulla. Probatur 1: forte praedicari est ordo ad intellectum; sed actus intellectus
praedicans de homine nullum ordinem producit in
eo ad hominem: ergo. Probatur minor: Iuxta D. Th. in supra
relationem ordo subiecti, praedicari, et similium, est ille, quem
non facit in proprio actu: ergo. Probatur 2 idem antecedens: actus intel-
lectus praedicans de homine non repraesentat in eo aliquod
praedicari; sed per actum non aliter illum producit, nisi eam repra-
sentando: ergo. Probatur maior: talis actus intellectus dicit ad ipsum re-
pro re obiecti, quod in illo repraesentat; sed non supponit in eo aliquod
praedicari: ergo. Secundo: hic actus homo est aliquid non repraesentativum
in homine, et aliquod illi revera convenit, sed forte praedicari
et subiecti revera convenit cuilibet homini: ergo. Ostenditur maior:
talis actus non est falsus; sed actus intellectus repraesentans in obiecto,
quod illi revera non convenit est falsus: ergo. Ad replicam re-
spondeo negando antecedens, ad cuius probationem nego minorem, et ad huius probationem dico.
ante: Iuxta D. Th. in ordo subiecti, praedicari, et similium est
ille, quem non facit in proprio actu obiective, secundo; in proprio
actu forte, negans, et consequentiam, quia D. T. per illa verba in proprio
actu intelligit proprium obiectum, qui cum sit ab intellectu acceptus,
forte quia obiectum, proprie est ab ipso actu. Nec novum est, ac-
tum sumi pro re se movens, cum actus passiones in homine
gesta apellentur.

Ad 2am

UVA.BHSC

Ad 2am pro suppositionis autis, neg. ant., ad cuius pm. dist. maiorem: talis actus debet supponere ex parte obiecti quod in illo repraesentat signative, et speculative, conc. maiorem; quod in illo repraesentat exercite, et practice, neg. maiorem, et dist. minorem, sub eadem distinctione, neg. cons.; q. cognitio praedicantis ral. de homine practice, et exercite repraesentat ipsum praedicatum, et ipsam praedicati, quo, cum in actu supponat et producitur suo modo per ipsum actum. Ad 3am dist. maiorem; hic actus homo est ral., nihil repraesentat signate, et judicative in homine, et rali quod illis revera conveniat, conc. maiorem; exercite, et apprehensive, neg. maiorem, et dist. minorem, neg. cons. in eodem sensu. Ad minoris pro dist. minorem: actus repraesentans signate, et judicative in obiecto, quod illi revera non convenit est falsus, conc. minorem; repraesentans exercite, et apprehensive, neg. minorem, et cons. Actus praedicans ral. de homine, signate, et judicative repraesentat hominem esse ralem, quod cum revera homini conveniat, actus ille dicit simpliciter verus, et nullatenus falsus. Respectum autem subiecti, et praedicati non repraesentat, nisi tantum exercite, et apprehensive, quatenus hominem repraesentat ut subiectum, et ral. ut praedicatum, non ipsum affirmando, sed suo modo efficiendo.

Arg. 4. et ultimo contra 2am conclusionis partem: obiectum logicae est ordo definitionis, divisionis, et similium; sed iste ordo non est ens rationis: ergo. Pr. minor: munus logicae est docere tantum ad efficiendum entia rationis; sed munus logicae est docere tantum ad efficiendum ordinem, definitionis, divisionis, et similium: ergo. Pr. maior: munus logicae est instrumentum, ne erret in apprehendendo; sed efficiens rationis est fingere, vel errare: ergo. Ad argumentum dico

logicam, neg. de maiorem: ad cuius pr. dist. maiorem: munus logicae non est docere tantum ad efficienda entia rationis cum fundamento in re, et utilia ad sciendum, neg. maiorem; sine fundamento in re, et inutilia ad sciendum, conc. maiorem, minorem, et neg. cons. Ad pr. maioris dico, quod logica non docet facere quodlibet ens rationis, sed tantum illa in quibus fundatur ordo definitionis, divisionis, et similium. Hic autem ordo est ens rationis cum fundamento in rebus ipsis, et

UVA.BHSC

21

et valde utile ad rerum veritatem cognoscendam; namque per hanc factam rationis ordinationem intelligimus fecisse essentiam, partes, et proprietates occultas, quod absque tali ordine fecerint. Nec huiusmodi ordo rationis factus est extravis, licet sit fingentium fundamento, quia extravis est fingentis sine fundamento, aut abstractive, ut ens cum fundamento, et apprehensive tantum, ut cum apprehendimus valde- tantum a ratione. Licet enim vel, et ratio in homine sint idem; tamen quia habent diversas operationes, sentiendi, scilicet et discurrendi, distinguuntur, ut illa accipiantur distincta.

Explicatis: nullus ordo, qui sit ens rationis, licet cum fundamento, utile esse potest ad rerum veritatem sciendam: quia nulla est scientia. Probatur: ordo, qui sit ens rationis, licet cum fundamento, fit a cognitione repraesentante res aliter ac sunt in se; sed ordo rerum aliter ac sunt in se repraesentatas utilis esse non potest ad rerum veritatem sciendam: ergo. Probatur minor: scire rerum veritatem est cognoscere quod res vere sunt ut intelligit: ergo. Secundus ordo, qui sit ens rationis, licet cum fundamento, supponit rerum cognitionem: ergo. Probatur: praedictus ordo est effectus cognitionis, et qua resultat: ergo. Tertius ordo, qui sit ens rationis, licet cum fundamento, nequit causare scientiam: ergo. Probatur: scientia est ens reale, cum sit actus intellectus; sed ens rationis nequit causare ens reale, cum causa debeat esse perfectior suo effectu, et ens rationis imperfectius sit ente reali: ergo. Ad implicantiam negando, ad cuius declarationem primum, ad minorem, et ad huius probationem nego sequelam, quia licet ordo rerum sit fictus, non ob id minus ad ipsarum veritatem cognoscendam sit utilis; sicut nec quod magnitudo medijs perspicilijs repraesentata in parvis literis sit tantum apparens tollit quominus bene legantur. Unde sicut ad bene legendum utilia sunt perspicilia, quamvis literas aliter ac sunt in se repraesentent; ita similiter ad bene res cognoscendas utilis est actus intellectus ipsas repraesentans aliter ac sunt in se, scilicet sub ordine artificioso, quem in re non habent; qui quidem ordo, quamvis fictus, res formaliter

UVA.BHSC

forma distinguit, et explicat, ut possint etiam ab intellectu cognosci, et conveniat manifestari quod in ipsis latet.

Ad 2am antis pro dist. ans: ordo, qui sit actu rationis, licet cum fundamento, supponit, ut exercite existens, rerum cognoscendarum, omitto ans; ut speculative cognitus per modum ideæ, neg. ans, et cnam; ad antis prob. dico, quod licet prædictus ordo, ut exercite existens, sit effectus rerum cognoscendarum, quo resultat; non tamen ut cognitus speculative per modum ideæ. Ad 3am huiusmodi antis prob. dist. ans: ordo qui sit actu rationis, licet cum fundamento, requirit condere scientiam per modum virtutis, seu rationis formalis, cc. ans; per modum conditionis præcise, neg. ans, ad aliud prob. resolutionem, et simil. distinctum, neg. cnam.

Itaque in demonstratione, quæ attinet ad scientiam, præmissæ sub forma artificiosa rationis concurrunt ad scientiæ acquisitionem: concurrunt virtute ad huiusmodi ordinationem non ... in illa forma artificiosa, sub qua nihil apponitur; sed inveniuntur reali termino, et præmissarum. Et quidem ista veritas non inveniatur nisi, nisi disponatur sub forma rationis; ideo hæc se habet ut conditio ad causandam scientiam, et veritas rerum realis per modum virtutis.

Hoc duplici solet explicari exemplo: primum est forma gladij, quæ licet virtute non concurrat; attamen est conditio sine qua ferrum non vulneraret. 2um est militaris ordinis, sub quo milites disponuntur: nam si sint sub adornatione, virtutem tamen sunt vires militum, ille autem tamen ordo est conditio ad reportandam victoriam. Hactenus, plura explicanda operæ pretium est, quam in mentem quidam ut Thomistas impugnent, dicentes eos stantem protologia ... chimeras: non enim chimeras hic fingimus, sed rem proponimus, quam quilibet in seipso quotidie experitur. Neque enim si logismum facimus quid aliud facimus, quam illum artificiosum ordinem inter propositiones, terminosque? Quæstio 3a. quodnam sit obiectum adæquatum logicæ?

UVA.BHSC

Sic iuris, determinatis in duobus praecedentibus quaestionibus satis apertum est, logicae obiectum formale quod attingit, scilicet, ens rationis, et hoc, neque esse entitatem cognitam, neque recte cognitum; sed ut arti praecise dispositivas. Quatenus vero ut varia a logica disponuntur ad intentum in sciendo verum veritate dirigendum; ideo hic dubitatur quaenam in ratione sit modus totam logicae directionem adaequans?

Vel quod idem est, an obiectum adaequatum logicae sit modus sciendi strictissimus, qui est sola demonstratio; vel strictus, qui ultra demonstrationem ambit definitionem, divisionem, et argumentationem, vel denique an sit modus sciendi late acceptus, qui praeter dicta comprehendit propositionem, et quinque praedicabilia, nempe, genus, speciem, differentiam, proprium, et accidens?

Quidquid in hac re inveniuntur sententiae. Prima putat argumentationem esse totum obiectum adaequatum logicae, et eius auctor est Albertus magnus. 2ª solum syllogismum, et hoc Subtili Doctori, alii Scoto tribuunt. 3ª praecise demonstrationem ut vocat verus Aristotelis commentator Aymonius Simplicius. 4ª modum sciendi stricte sumptum, prout definitionem, divisionem, et argumentationem [illegible]: sic Doctor eximius, alius P. Suarez. 5ª et ultima modum sciendi late acceptum in quantum praeter ista amplectitur propositionem, et quinque praedicabilia: hanc cum defendit Dominicano, seu Th., est quae valde recepta apud nostra, cum quibus sit.

UVA.BHSC

Obiectum adaequatum logicae est modus sciendi obiective sumptus. Assertionem hanc ita declaro: id est obiectum adaequatum alicuius facultatis, quod continet omnia, de quibus per se agit facultas; sed modus sciendi obiective sumptus continet omnia de quibus logica per se agit: ergo. Maior ab omnibus recepta admittitur. Probo minorem: modus sciendi obiective sumptus continet definitionem, divisionem, argumentationem, propositionem, et quinque praedicabilia; sed logica de his omnibus per se agit: ergo. Probo minorem: logica per se agit de eo, quod per se dirigit intellectum; sed omnia praedicta per se dirigunt intellectum: ergo.

Maior est innegabilis, cum logica dicatur [illegible] ad directionem intellectus. Minor quoad definitionem, divisionem, et argumentationem a maiori adversariorum turba conceditur: quoad propositionem est certa, cum propositio ratione sui peculiaris artificij, subiecti, et praedicati [illegible] in iudicando intellectum: et tandem quoad quinque praedicabilia etiam ostenditur.

Nam intellectus potest [illegible] obiectum generi [illegible] differentiali aut specifico: proprium [illegible] accidentali: vel contra; [illegible] modi [illegible] per se [illegible] artificio quinque praedicabilium, ut per se patet: ergo. [illegible] respondeant adversarij [illegible] argumentorum solutionem planum fiet.

Argues 1, in favorem [illegible] sententiae, quae [illegible] dicunt [illegible]: sola demonstratio est obiectum adaequatum logicae; sed sola demonstratio est modus sciendi generalissime sumptus: ergo. Probo maiorem: id est obiectum adaequatum logicae ad quod ordinantur omnia, de quibus logica agit; sed omnia, de quibus logica agit ordinantur ad demonstrationem: ergo. Probo minorem: omnia, de quibus logica agit, ad ipsius finem ultimum, et adaequatum ordinantur; sed ultimus, et adaequatus finis logicae est demonstratio: ergo. Probo minorem: ultimus, et adaequatus finis logicae est modus sciendi: sed

sola

a sola demonstratione est modus sciendi: q. Pr. min: sola demonstratio facit scire: q. Pr. ans: Juxta Aristotelem scire est rem per caussam cognoscere; sed rem per caussam cognoscimus sola demonstratione, cuius praemissae veritatis conclusionis sunt caussa: q. Confirmatur: opera, de quibus logica agit, praeter demonstrationem, dirigunt 1am, et 2am mentis operationes; sed opera, quibus diriguntur 1a et 2a mentis operationes ordinantur ad demonstrationem: q. Pr. min: opera, quibus diriguntur 1a, et 2a mentis operationes ordinantur ad id, quo dirigitur 3a; sed per demonstrationem dirigitur: q. Pr. maior: 1a et 2a mentis operationes ordinantur ad 3am: q. Ant. ostenditur: operatio intellectus non quiescit usque dum perveniat ad discursum, quo de rerum veritate certificatur: q.

Ad argumentum secundum, neg. minorem: ad alias pro negativo; ad alias pro affirmativo; et ad huius pro dist. majorem: ultimus, et adaequatus finis est modus sciendi adaequatus, concedo majorem; inadaequatus, neg. majorem; et sic distincta minori, neg. consequentiam: ad minorem pro dist. simult. ant: sola demonstratio facit scire inadaequate, conc. ant; adaequate, negatur, et consequentiam. — Per demonstrationem solum habetur notitia de rerum proprietatibus, non vero de ipsarum esse, et partibus; quod hoc requirit per definitionem, et divisionem. Unde finis ultimus, et adaequatus logicae est modus sciendi inadaequatus, seu quo ut solum respicit demonstrationem; sed adaequatus, et prout aliqua plurima ius momentum logica ambit. Dictum Philosophi intelligendum est de modo sciendi demonstrativo, non vero de aliis speciebus; neque cum clarum prolequium modo Aristotelis in libris analyticorum, ubi de sola demonstratione agit, nimirum, quod solum demonstrationem explicet apte mente illo expositionalis de ductio. — Ad confirmationem neg. minorem, ad cuius pro dist. majorem: opera, quibus diriguntur 1a, et 2a mentis operationes ordinantur mediate, et per accidens ad id, quo dirigitur 3a, concedo majorem; per se, et primo, neg. majorem; et sic distincta minori, neg. consequentiam; quod definitio, inquam, definitio, et divisio, intelligendum de terminis incomplexis, et si modo sit exquisite demonstratio, non tamen ut finis definitio est ad demonstrationem

ad demonstrationem ordinatur; quia de primo ipsum im-
portat explicite in linea logicali, ac per consequens solum per ac-
cidens est ordinabilis ad aliud eiusdem lineae. Ad [illegible] dic,
quod additur de ordinatione 1a et 2a mentis operationis dicimus,
illas tantum per accidens, seu esse ordinari ad 3am operatio-
nem mentis, et per se, cum quaelibet earum sit per se sic sit
in linea actus. Quare si per impossibile mens cognitionem disc[illegible]
incipexit per discursum, adhuc aperiret cognoscere ap-
prehensionem et judicium. Quod autem apertio-
nalis non quiescat usque ad discursum solum probat, tunc
esse ultimum ipsius actum, non vero adaequatum

expli-
cabis: disponens in tantum accipitur forma, ut ut formam, in-
quantum essentiam rei explicat; sed ut essentiam rei explicat ad
demonstrationem ordinem dicit: quod probatur: si definitio
essentiam non explicaret non ordinaretur ad demonstrationem:
quod [illegible] dicta minor: ut essentiam rei explicat materialiter,
de minori; forma reduplicative neg. minori; et cons.: ad prim.
dist. ant.: si essentiam rei non explicaret pure positive, conc. ant.;
reduplicative, neg. ant., et cons.

id est primo essentiam rei
non explicaret, in tantum non ordinaretur, cum eius essen-
tialis consistat in hoc, ut ordinari possit ad demonstratio-
nem componendam: non enim aliquid ex nihilo componitur.
Quare necessarium est, quod prius positive essentiam rei explicet ut
demonstrationem componat, quod ex prius ex se facit, in quantum mi-
nimum, ipsi accidentaliter inservire praemissis advenit. Et
quidem argumentum institutum positive nam probat, non demon-
demonstrationem per se attingi a logica, quod si adver-
sarii negare debent, cum in ordine demonstrationibus
pars sit ratio. Assumptum [illegible], quod etiam una
demonstratio ad aliam componendam, ut pars, sit ordina-
bilis, ut videre est in hoc demonstrationis [illegible] omnis
demonstratio [illegible] in barbara dicere debuit, sed hoc demonstra-
tio: omnis homo est rationalis; sed omne risibile est homo: ergo omne risi-
bile est rationale; est forma in barbara: ergo dicere debuit.

Ad 2: probat sententia: id est obiectum adaequatum
logicae, quod undequaque eam dirigit, et ab eo eam [illegible]
[illegible]; atque hoc adaequate convenit modis sciendi [illegible]
[illegible]: quod probatur: in his solummodo [illegible] in rebus [illegible]
[illegible]

A

minorari potest, nec etiam, per se, ut patet; quia praecitatis; sed in-
notatur 1° per definitionem explicite; 2° per divisionem,
et 3° per argumentationem. Ergo = Respondeo scientiam,
negative sumptam, ad primam scientiam modi, dist. minorem: explicite
perfectione modo, concedo minorem; aliis modis, nego minorem, et
consequentiam. Verum enim est, incertum solum modo concedi illa-
tionem connexi posse; ... omnimo-
da cognitione praecedere debet. Nescimus quomodo
ad praescindatur a suis inferioribus, de illisque praedi-
cetur, et adhuc cognoscendum valde utilis est 2° univer-
sale generis, quod per verum praescindentem eorum
seu naturam talis a suis inferioribus. Unde et si per
definitionem, divisionem, et argumentationem tamquam
per media opposita nos perfectionis modo cognos-
catur, adhuc tamen alio modo cognoscibiles sunt;
quod necessarium est ad omnimodam scientiae cogni-
tionem. Arg. 3., et dicere tria non esse scientiam:
quod species modi sciendi non est, nec ad eorum adaequa-
tum logica pertinet; sed propositio modi sciendi est:
ergo. Probatur minor: modus sciendi est oratio aliquod manifes-
tans ignotum; sed propositio nullum ignotum ma-
nifestat; cum id, quod manifestabile est manifestum
sit per definitionem, divisionem, et argumentationem;
ergo. Ad argumentum nego minorem, ad probationem distinguo minorem: non mani-
festat ignotum modo enuntiativo, nego minorem; aliis modis,
concedo minorem; et eadem distinctione aplicata implicitae proba-
tioni, nego etiam. Propositio namque, ut sic, non ignotum
manifestum definitive, divisive, et argumentative,
seu illative, illud ... manifestat enuntiative, quia
tantum affirmat, aut negat aliquid de definito, vel par-
te de diviso; quod quidem sufficit, ut vera sit species
modi sciendi, saltem strictissime, aut stricte, sed late
tantum accepta. Argumentum instans potest in argumen-
tatione, quae, et si supponat propositiones veras per defini-
tionem descriptivam modo definitivo manifestatas, ta-
men, quia ab illo modo argumentativo, seu illativo ... de-
clarantur, vera species modi sciendi stricte est; et qui-
dem ... propositionis ... definitione ... posset.
Arg. 4:

UVA.BHSC

Arg.m 4: quinq. praedicabilia pertinent ad 1am mentis operationem; et in 1a mentis operatione non est dabilis error: ergo 1a mentis operatio non est dirigibilis a logica per quinq. praedicabilia, nec hoc pertinent ad obiectum adaequatum ipsius logicae. Min. patet; tum, qa 1a mentis operatio naturaliter apprehendit res eo modo, quo ipsi proponuntur, in qua nullus error esse potest; tum etiam, qa sensui operatione propria est verum abstrahere, et abstrahentium non est mendacium, seu error, ut coe dicunt philosophi.

Inde sic arguo: de primo Iudicium [illegible] ad 1am mentis operationem spectet; et tamen ad obiectum adaequatum logicae pertinet: ergo quod quinq. praedicabilia ad eandem operationem spectent, non tollit quo minus ad obiectum adaequatum logicae pertineant. Respondeo dimittendo minorem, quam eius duas probationes impugnare non curo.

Nota primo, qa quamvis 1a mentis operatio in ea prosit errori opposita, consideratis in eius formalitate [illegible] indicatoria; bene tamen errori, aut falsitati simplici, consideratio in eius formalitate apprehensionis cum re apprehensa. Et quidem apprehensio duplex accipi potest, nimirum, prima, et secundo intentionalis. Prima intentionalis, dum sensibus depicta falsam impressionem [illegible] faciunt, ut quando rectum baculum aqua immersum percipiunt ut inflexum. Secunda intentionalis dum simplicis naturam speciei vel praedicatum genericum, aut specificum male efformat. Adiuncte errorem intentionalem dirigit logica, eo eodem modum efficiendi genus, speciemque ceteraque praedicabilia. Nota 2am; qa philosophi illud intelligunt de abstractione, sive errori non simplici sed oppositio.

Arg.m 5, et ultimo: genus, eo quod habeat ordinem dicit ad speciem, quam et partes respondent: ergo perse non attingunt a logica; 3o quod perse non attingitur a logica ad ipsius obiectum adaequatum non spectat. Ans manifestum ponitur instantia [illegible] quantitatis [illegible], Iunctoque definitio, et divisibili sunt partes demonstrationis; et tamen perse a logica attinguntur. Dimitto dico, quod genus, et de spec, ut sunt partes speciei non attinguntur perse a logica; bene tamen ut sunt [illegible] de pluribus affirmabile.

ad dices: genus [illegible] de [illegible] praedicabilibus [illegible] ordinem dicit

ad aliud

ad aliud: ergo adhuc vere non potest naturam generis a logico per-
se. Pr. ant.: genus ut totum potentiale ad species ordinatur
tantum per [illegible] ad perfectionem: ergo [illegible] consequens, ad primam dist.
ant.: ordinatur ex parte materiae [illegible]; ex parte formae [illegible]
et ergo. Licet enim genus tantum per [illegible] ad speciem or-
dinetur, hoc tamen solum ex parte materiae, seu subiecti [illegible]
[illegible]; nam forma [illegible] est totum potentiale, seu
2a intentio generalitatis, quae unice speciem [illegible]
respicit, nullatenus est perfectibilis. Instabis: si genus
adhuc ut totum potentiale est perfectibile: ergo [illegible] solutio. Pr.
subsumptio: genus ut totum potentiale manet in linea potentiali;
sed quod manet in linea potentiali est perfectibile per actum: ergo.
Dist. subsumptionem: est perfectibile [illegible],
pro forma, [illegible], et ergo. Si genus accipiatur ut dicens
ordinem ad speciem [illegible], cum [illegible] tantum [illegible],
non ut quid perfectibile [illegible], sic [illegible] a lo-
gico; si vero accipiatur in quantum ut superius sua
inferiora tantum [illegible] respicit, non perfectibile non est; quomodo cum
sic acceptum exprimat 2am intentionem generalitatis,
et haec [illegible] sit per differentiam, non dicit rationem
tamen [illegible] praedicabilis, per se [illegible] a logico [illegible].

Urgebis: Juxta A. P. instrumentum artificiosum
colligationem partium dicit; at genus nullam partium
colligationem dicit, adhuc formaliter sumptum: ergo formaliter artificio-
sum non est. Dist. maiorem: instrumentum artificiosum
[illegible], [illegible]; instrumentum artificiosum potentiale
et praedicabile, [illegible]; et sic [illegible] [illegible].

Duplex genus artificij per se a logico [illegible]: unum
potentiale et praedicabile, quale est genus, et caetera praedi-
cabilia, in quantum, et si ordinem partium dicant, ex-
[illegible] formae [illegible] logicae, et [illegible]
[illegible], vel ad superius, vel ad inferius, in quo [illegible]
[illegible] artificij [illegible]; et aliud [illegible], quod in partium co-
ligatione consistit, sicut artificium definitionis, divisionis, pro-
positionis, et argumentationis. Ex quibus dictis colligitur,
[illegible], subiectum, [illegible], praedicatum, praemissas, maiorem,
minorem, [illegible], et medium esse logicae [illegible]
[illegible].

UVA BHSC

nium, sed tamen, quoad suum esse, sive quoad ordinationem ad ter-
minos, ut subiectum, verbum, praedicatum ad propositionem:
consonans ad sillogismum: colligitur etiam, logicam docentem
principaliter esse, seu ut actionis esse demonstrationem; quia
hoc est modus sciendi perfectissimus, et etiam, quantum
maxime, sive per accidens ad demonstrationem ordinantur.
Haec de obiecto logicae dicta sufficiant. Quaestio 3a an et quo-
modo logica docens, et utens inter se distinguantur.

Iam supra dictum est, logicam naturalem mentis di-
vidi in docentem, et utentem, quae quidem divisio celebris
est in scholis; sed in qua multum confusionis apud ipsos in-
venitur; nam dum varie explicant, fere imperceptibi-
lem reddunt. Ut autem illam clare percipiamus, sciendum,
quod sicut in quacumque facultate operativa, ut in do-
mo facienda, architectus ad formandum domum
prius mente concipit illius ideam, quod est regulas artis;
deinde illius ideam exequitur, et in re ponit. Ita si-
militer in logica; nam ad formandum sillogismum
prius concipit mens sillogismi ideam, quod est regulas
probe inveniendi, et sic disponit propositiones, et terminos; et
hoc est logica docens: deinde sillogismum exequitur, et
hoc est logica utens.

uae igitur inveniuntur in nullis a-
quibus si quaerant, quid habeat debeat sillogismus, ut recte
concludat? Statim respondent, quod mediis et propositiones sic, et sic
debent disponi, et prout totum regulas callent, nec non ideam
conformant: si autem ad sillog. tandem procedunt, tarde,
et difficile inveniuntur; ideo in dubium vertimus, an,
et quomodo inter se logica docens, et utens in propria-
ma inter se distinguantur? Non de logica actuali,
sed de habituali procedit dubium, pro cuius decisione est
advertendum, quod habitus est facilitas quaedam relicta
ex actibus ad similes actus eliciendos inclinans, si actus ex
actibus

UVA BHSC

ea ratione definiendi facilitatem in vincendi difficultatem
superandam. Deinde est observandum, quod habitus
potentia ad vincendam difficultatem, quae duplex esse potest,
materialis, scilicet, et formalis. Materialis dicitur, quando est circa idem
obiectum, per eandem potentiam acquirendum; formalis vero,
quando est circa aliud obiectum, vel per aliam potentiam acqui-
rendum.

[illegible] habens notitiam de regulis musicis,
si in cantando difficultatem habeat, haec difficultas forma-
lis erit, quia usus, et exercitio canendi ad diversam perti-
net potentiam, scilicet, ad gutur, in quo cantus exercetur.
Si vero cantus exercendus erit circa idem obiectum, et per
eandem potentiam, tunc difficultas, si aliqua fuerit, materia-
lis erit, pro illaque vincenda novus habitus erit necessa-
rius. Doctrina haec bene notata, 1a sententia tenet, lo-
gicam docentem esse habitum re distinctum ab utente.
Ita contra Scotistas, cum suo principe Mastrio 2a de-
fendit, logicam docentem, et utentem esse unicum ha-
bitum, cum sola distinctione rationis, sed penes mu-
nera. Ita Thomistae, cum quibus sit=

I

Logica docens, et utens, est unus habitus cum
sola distinctione rationis. Probatur primo conclusio, quoad illam
partem: ubi nulla est difficultas pertinens ad logicam,
nullus requiritur habitus logicus; sed posita facilitate,
et habitu logicae docentis, nulla relinquitur facultas
pertinens ad logicam: ergo per logicam docentem nul-
lus datur habitus, qui sit logica utens. Maior patet
ex terminis, si enim ad logicam non pertinet, difficultas
non erit logicae habitus, quo vincatur. Probatur minor: posita
facultate logicae docentis formare syllogismum, solum
poterit esse difficultas in formando, eo quod quis non
habeat in promptu terminos, vel eorum significata; sed
haec difficultatem vincere non spectat ad logicam: ergo.

Maior claret, quia habens terminos, et sciens illos dispo-
nere, statim disponit: si quis non statim disponit, eo est, quia non
habet. Minor item ostendit, quia logica non agit de aliqua materia
determinata; quare applicatio regularum ad materias,
vel [illegible] pertinet ad logicam. Confirmatur, et ex-
plicatur haec ratio: nam logica utens esset nova facultas,
et habitus,

UVA.BHSC

et habitus dandi ā docente, quando iam invenit aliquis logicam, et habens habitum logicae docentis non vero indigebit logicae facilitate ad expediri, et promte syllogizandum quod aliquis [illegible]; attamen illa facilitate indiget: ergo. – Maior per se patet, et minor est clara; nam si aliquis logicam invenit per se ipsam, ut in conclusionibus formet propositionem, vel syllogismum, sed tamen eis formabit: sicut secundum docentem, facit difficultatem quam habet in formanda domo, si aliquando est materia parum prompta.

Sane nec prima aliquid dicit nec novitatem, facilitatem indigent, quae sit de re factiva utens, ad vincendam difficultatem illam, sed solum indiget minus ratione sufficientia modo: igitur sic similiter ex usu praecedit in opere syllogizandi difficultatem quam habet in formando syllogismum, sed pro hoc vincenda non requirit habitum, qui sit logica, sed facultatem minus [illegible] materiam, in qua debet formare. Respondent adversarii, quod sicut ut invenit aliquis logica ad syllogizandum in materia philosophica requirit habitum philosophicum, circa quem [illegible] materiam illius facultatis; ita ad syllogizandum in propria materia logica requirit habitum et [illegible]. At qui non habitus praecedit ex logica, sicut ministrant [illegible] in materia philosophica: est habitus philosophicus; alius deinde est logica docens, quae se habet facilitatem docendi, non est facilis in syllogizando, etiam in propria materia: ergo ex [illegible] habitus logicae docentis requirit habitum logicae utentis. Sed contra: nam ut invenio logica, et habitus docendi est ex [illegible] applicatione in materia logica; nihil enim aliud est logica docens, nisi ea prima secunda intentionum, sive simplicium, sive complexionum, quae sunt materia logicae. Si quis autem habet huius [illegible] copiam non est sufficienter [illegible], et sequentem habet habitum logicae docentis, aut si est sufficienter [illegible] copiam materiae habet, et solum sibi deest copia vocum, quibus illam [illegible]: de vocibus autem non est logica, nec vox [illegible] materiae illius est. Probatur relicta logica ad 2am partem: Juxta A P. 4. metaphysicorum, logica potest considerari secundum quod est docens, et secundum quod est utens: ergo mente ipsius

Sancti

UVA BHSC

S. D. habitus logicae docentis, et utentis solum penes rationem distinguuntur, seu penes diversas rationes. = Deinde ratione ostenditur: quoties aliquid de uno verificatur, quod non verificatur de alio identificato cum illo, aliqua debet assignari distinctio; sed de logica docente aliquid verificatur, nempe tradere regulas, quod utenti non tribuitur: ergo. Et tamen est; ergo distinctio, non realis, sed rationis est, ut patet ab operatione independens: ergo.

Solvuntur argumenta.

Ad 1: hoc est commune cuilibet facultati organicae, in diversitate docentem, et utentem, ut patet in factiva, seu poetica, et similibus; sed in hijs omnibus docens importat habitum ex diverso ab utente: ergo etiam in logica. = Major patet, in scientia, quae docens est habitus ille, qui tradit regulas bene scribendi; utens vero, qui adquiritur ex frequenti scriptione: ita etiam in medicina, quae docens dicitur tradens regulas, et praecepta medendi, appellaturque theorica, et adquiritur ex auditu Magistri; utens vero est alter habitus, qui adquiritur ex frequenti usu curandi, et dicitur practica.

Respondeo distinguendo majorem, negando minorem, quod tantum verum esse potest, ubi usus addit novam difficultatem diverse se habentem ad ipsum habitum; ubi enim usus, vel non addit difficultatem, vel eodem modo se habet ad facilitatem, qua docet, tunc, vel non requiritur novum habitum, vel ipse illi unicus erit facultatis. = Si pro ut factiva, potest habere difficultatem in usu bene, et in regendo equum; sed hoc manifeste, ad ipsumque requiritur novum habitum, ut patet in factionibus militaribus, cuius est equum regendo. Si autem inspiciendo primum post habitum docentis difficultas relinquitur, nullum quidem habitum requirit, sed eo est, quod ad albam pertinet pro iam docentis, ac ideo, nempe habitus docens est in iam usus vero manibus acquiritur. Ubi autem usus addit difficultatem pertinentem ad ipsum artificium, requirit novum habitum eiusdem facultatis: Cum enim utens est in logica, non difficultas, quae post habitum docentis relinquitur in usu, et exequendo praeceptorum, est ea difficultas. Ergo nec ad logicam respectat, ideo iste novus habitus logicus non erit. = In medicina vero post medicinam docentem non etiam novus habitus requiritur pro usu, et quidem medicinae,

UVA BHSC

medicandi; ergo ut, quod artem ipsam, ipse bene medeatur curando, opus est cum usu in individuis actibus discendi facientem: et aliud est scire ipso doctrina facultatis ipsius ipsam, sicut et curandum, aliud vero cognoscere, quod hic aegrum idem est epilepsis. Ergo omne quod ad medicinam pertinet, medicina est sufficiens habitus.

Arg. 2: postquam sumus sufficienter instructi in regulis logicis, acquisivimus quidem, ergo quod definire, et quod dividere facultatem: postquam non [illegible] repente [illegible] promptus est, et facultas in arguendo: quae [illegible] facilitas est [illegible] habitus ipso usu generatus. Patet assumptum, quod experimento novimus bene regulis instructos esse difficiles in principio sylogizandi, quos adeo per exercitatione facilitatem adquirunt.

Respondet, quod illa difficultas in arguendo potest esse, vel ex defectu naturali, et proveniens in quibus debiliter sylogizare, et tunc requiritur nobis [illegible] habitum in logica, sed alius facultatis, cuius erit remedium [illegible]: vel potest esse difficultas ex eo, quod habitus documentorum vel de remissus erit, et tunc major facilitas, quae experientia [illegible] acquiritur, non est novus habitus, sed praemissis [illegible]. Sic videmus in hominibus, qui in principio non habent habitum, sed dispositionem, [illegible], qui difficile [illegible], et isto exercitatione per modum, [illegible] habitus, qui postea [illegible] exercitatione augetur, et perficitur.

Arg. 3: aplicatio regularum, seu logicae praeceptorum circa particulares [illegible] potest bene, vel male fieri: ergo per ista aplicatione requirimus [illegible] habitum logicae distinctum. Respondet, quod aplicatio praeceptorum potest bene, vel male fieri, aut quia quis non est bene instructus in regulis; aut quia non bene calet materiam, circa quam debet aplicari. Si ex primo provenit, ad logicam pertinet illa [illegible] difficultatem, sed non per novum habitum distinctum a docente, cuius munus est instruere intellectum in aplicando formam logicam in re. Quare tunc indiget, vel quod regeneretur habitus logicae docentis, si nondum est adquisitus, vel quod perficiatur, si non est sufficienter intensus. Si autem provenit ex difficultate, haec non pertinet ad logicam, sed ad illam facultatem, cuius est materia, in qua debent regulae aplicari, et illius erit habitus.

Arg. 4:

UVA BHSC

Arg. 4: aplicatio regularum in mat.ª logica huius
est actus; sed per actum iteratum generatur habitus: ergo
per iteratam aplicationem regularum in mat.ª logica ge-
neratur habitus; sed non habitus logica docentis, cum iste
iam ponatur: ergo logica utentis a docente distinguitur.
Respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem: per actum itera-
tum generatur habitus, quando hic non habetur, permitto
minorem; quando habetur habitus, nego minorem; quia quando
habetur habitus huius actuum repetitio solum illum
aut perficit, et intendit, aut perfectum conservat. Cum
igitur iteratio aplicationis regularum in mat.ª logica
huius doctrinae facilitatem supponat, solum aut illam
perficit, et firmat, aut perfectam conservat; non vero aliu[m]
de novo generat. Arg. 5: quae non separantur realiter disti-
nguuntur; sed habitus logica docentis, et utentis non sepa-
rantur: ergo. Maior est certa, quia separatio realis est signum
realis distinctionis. Probatur: Philosophi utentes saepe op-
time discurrunt, nec tamen amplius sciunt regulas: ergo.
Respondeo concessa maiori, nego minorem; ad cuius probationem dico:
Philosophi utentes saepe optime discurrunt, nec tamen
amplius sciunt regulas signatas, nominatorum, concedo
et habitualiter, nego antecedens; quia si ita regulas nescirent, nec
logicam artificialem haberent. Arg. 6: habitus dis-
tinguuntur per actus; sed actus logica docentis, et utentis non
distinguuntur: ergo et habitus. De maiori nemini licet dubitare,
nam habitus generantur per actus. Probatur: doctrina, et
usus non distinguuntur; sed actus logica doctrinae est doc-
trina, et usus utentis est usus: ergo. Ad argumentum distinguo maiorem:
habitus distinguuntur per actus specie, seu forma diversos,
concedo maiorem; numero, seu materialiter, diversos, nego maiorem, et sub
eadem distinctione minorem; ad cuius probationem distinguo maiorem: doc-
trina, et usus non distinguuntur, et distinguuntur formaliter specifice,
nego maiorem; materialiter numerice, concedo maiorem, et iam sub
data distinctione. Non enim quaecumque distinctio realis
actuum inducit distinctionem habituum, alias idem ha-
bitus logica docentis diceret plures [illegible] distinctione,
et similium [illegible], quod [illegible]
[illegible] Solumque habitus distinguun-
tur per actus, quando intendendum [illegible] sub [illegible]
ratione

UVA.BHSC

rationi formali, quae in sensu [illegible] in specie formali sumitur, cum igitur ratio logicae docentis, et utentis [illegible] ad-aequatum sub eadem ratione formali, utpote sub ratione formali artificiosa rationis, non multiplicant habitum, sed unum, et idem, ex consequenti. Replicabis: actus logicae docentis, et utentis tendunt in obiectum sub diversa ratione formali: ergo sunt species formaliter diversae. Probatur: actus logicae docentis tendunt in obiectum sub ratione regulativa, seu speculativa, actus vero utentis sub ratione regulati, seu [illegible]; sed hae sunt diversae rationes formales: ergo. Nego, ad cuius probationem dist. maiorem: actus logicae docentis, et utentis tendunt in obiectum sub ratione specialiter, et materialiter [illegible] applicando rationem [illegible] logicae, nego maiorem; [illegible] applicando [illegible] maiorem, et [illegible] nego consequentiam; species formalis actuum [illegible] quacumque ratione formali obiecti, sed a ratione formali, sub qua ultimo, quae in logica est ratio artificiosa [illegible] rationis, sub qua [illegible] nomine speculativa [illegible] materiales [illegible]. Arguitur, et ultimo: habitus logicae docentis [illegible] facilitat ad utendum: ergo ad utendum requiritur [illegible] habitus. Probatur: habitus solum facilitat ad actus similes eis, per quos fuit genitus; sed habitus logicae docentis [illegible] per actus docendi, et non per actus utendi: ergo. Ad argumentum negatur, ad cuius probationem distinguo maiorem: habitus solum facilitat primario ad actus similes eis, per quos genitus fuit, concedo maiorem; secundario, nego maiorem, et concedo minorem, nego consequentiam; nam cum habitus acquisitus per actus docendi facilitet primario ad docendum, et supposita doctrina nulla restet difficultas in utendo, inde est, quod idem habitus secundario, et consequenter facilitet ad utendum. Urgebis: potest augeri habitus logicae utentis, quin augeatur habitus logicae docentis: ergo distinguuntur. Probatur: potest aliquis efficere plures actus logicae docentis [illegible] utentis, nullo exercendo logicae docentis; sed tunc [illegible] augetur habitus sive facilitas utendi, non vero habitus, seu facilitas docendi: ergo. Ad [illegible] difficultatis [illegible], ad cuius probationem nego maiorem; nam cum actus logicae utentis supponant essentialiter logicae docentis [illegible] regulas, quibus utitur, impossibile,

UVA.BHSC

impossibile est, quod aliquis plures eliciat actus logicos [illegible], quin etiam secundum logica docentes eliciat. Quaeres: 5º: sit ne logica proprie ars?

Ars juxta Philosophum, 6 Ethicorum cap. 4; nihil aliud est, quam habitus cum ratione factibus circa ea, quae aliter se habere possunt. Dividitur ars in liberalem, et mechanicam. Hac [illegible] perpetuo tempore [illegible] qui serviles sunt, agricultura, venatoria, militaris, nautica, chirurgica, et [illegible], fabrilisque, quae est in hoc versiculo contenta. Rus, Nemus, arma, Faber, Vulnera, lana, Rates.

Ars vero liberalis solum per potentias [illegible], estque etiam septuplex, videlicet, Grammatica, rhetorica, dialectica, arithmetica, musica, geometria, et astrologia, quae est in versu comprehensa sequenti. Lingua, Tropus, Ratio, Numerus, Tonus, Angulus, Astra.

Logicam esse artem, et quidem liberalem nullus dubitare [illegible] [illegible] potest an supposito, quod logica sit ars, id ipsi proprie conveniat. Jesuitica schola affirmativam tenet sententiam: Thomistica vero negativam [illegible].

Nostra conclusio.

Logica non est proprie ars. [illegible] D.T. 1a 2ae quaest. 57 art. 3o ad 3um ubi ait: quod in ipsis speculabilibus est aliquid per modum cujusdam operis, puta constructio syllogismi; et ideo quicumque ad hujusmodi opera rationis habitus speculativi ordinantur, dicuntur per quamdam similitudinem artes; sed logica ordinatur ad constructionem syllogismi, ergo proprie non est ars, sed per quamdam similitudinem est ars. Et ipsum hac ratione probo: cui non convenit artis definitio non est proprie ars; sed logicae non convenit artis definitio: ergo. Probo minorem: artis definitio ab Aristotele desumpta, et communiter admissa, est habitus cum vera ratione factibilium; sed logica non est habitus cum vera ratione factibilium: ergo. Probo minorem: circa factibilium, prout est Aristotelica definitio.

UVA.BHSC

definitionis de facto, sumitur simpliciter, et proprie; sed logica est fa-
ctiva simpliciter proprie: ergo. Minor est certa, nam verba cuiuslibet definitionis debent intelligi in rigurosa sermonis proprietate, cum in formalissimo sensu sint accipienda. Probatur maior: factivum proprie, et simpliciter sumptum est actus transiens in externam materiam; sed logica est factiva per actum non transeuntem in externam materiam, sed immanentem in ipso agente, mediantibus actibus internis dirigit suam [illegible]: ergo. Probatur maior: factivum proprie sumptum est specialis oppositionis oppositive activum; sed activum est actus immanens in ipso agente: ergo. Probatur minor ex D.T. 1a 2ae quaest. 57. art. 3. ubi explicans quid factivum artis in communi, distinguit facere, et agere; quia ut dicitur 9 metaphysicae, facere est actio transiens in exteriorem materiam, sicut aedificare, secare, et huiusmodi; agere vero est actus permanens in ipso agente, sicut videre, velle, et huiusmodi.

Respondent ad secundum, factivum a D.T. ibi explicatum necesse artis in communi, et in particulari, scilicet mechanicae ab ipso Aristotele definitae. Sed contra est: nam D.T. explicat factivum artis, de qua ibi agit ex professo; sed agit de arte proprie tali in communi sumpta: ergo factivum artis proprie talis in communi acceptae est actus transiens in externam materiam. Probatur minor: D.T. eo in loco resolvit ex professo, artem esse virtutem intellectualem distinctam ab aliis; sed hoc est proprium artis proprie talis in communi sumptae: ergo.

Solvuntur argumenta.

Ad 1um: logica est ars liberalis: ergo logica est proprie ars. Probatur consequentia: ars liberalis est proprie ars: ergo. Probatur antecedens: ars liberalis est species artis: ergo. Probatur antecedens: ars in communi dividitur in liberalem, et mechanicam: ergo. Respondeo distinguendo antecedens, negando consequentiam; ad ultimam probationem negando antecedens; ad huius probationem negando etiam antecedens; et ad ultimam probationem distinguo antecedens: divisione univoca in liberalem, et mechanicam divisionem, nego; divisione analoga, concedo antecedens; divisione univoca, nego consequentiam, et [illegible].

Nam species artis solum est illa, quae participat ipsius definitionem, ut esse factivam proprie; sicut species hominis non est quaecumque realitatem participat, sed quae eam participat vere, et proprie, alias homo pictus esset species hominis, quo nihil absurdius. Licet enim ars in liberalem et mechanicam

UVA.BHSC

et mechanicam divisionem, quia utraque divisio est analogi-
ca, sed analogata, idem aequaliter participat rationem artis, et
mechanica proprie, quia operatur mechanicum motum; libe-
ralis vero improprie, quia utitur hoc motu intellectum
agit. Ad 3um dicendum; et est replica in solutionem argumenti:
ars facta logicalia fiunt per actionem mechanicam in eo-
rum motum; ergo logica proprie participat de ratione artis.
Probatur: nam domus vg. fit per actionem mechanicam, quia
fit per actionem introducentem formam artificiosam in lig-
na, et lapides; sed etiam logica non fuit sua artificia per ac-
tionem introducentem formam artificiosam in res: ergo. Mi-
norem negamus ponens, alias [illegible] logica necesse esset [illegible], quam
[illegible] introducit in res. Negamus, ad rationem probationis:
quia fit per actionem introducentem vere, et non formam artificiosam
in ligna, et lapides, prout in se sunt a parte rei, et extra artificia-
lem, sed mechanicam; quia fit per actionem aliter introducentem
formam artificiosam, negamus; et distinguimus: artefacta lo-
gicalia fiunt per actionem introducentem vere, et non for-
mam artificiosam in res, prout sunt a parte rei, negamus;
per actionem specificam similiter formam introducentem in
res, prout sunt in intellectu obiective, concedimus, et negamus [illegible].

Etenim actio transiens vere, et proprie talis est, quae
causat formam vere, et proprie talem in materiam [illegible]
agenti, prout ea pertinet est; at vero artifex logicus, [illegible]
ius, dum syllogismum vg. non causat vere, et proprie
formam artificiosam in materiam externam, prout externa
est in res, prout sunt in intellectu introducit formam artificiosa-
lem. Unde artefacta logicalia sunt vera, et proprie
artefacta, sed non per actionem [illegible]
quo [illegible] manifeste sequitur logicam non proprie, sed
[illegible] similitudinarie esse artem. Dubitatur 6o. Utrum lo-
gica sit stricte scientia.

QVÆSTIO VI

Utrum logica sit stricte scientia

Cum scientia stricte dicta procedat per demonstrationem, inquiramus,
de qua-

de qua in praesentiarum sit habitus per demonstrationem adquisitus, ex genere suo ponit, quid sit demonstratio in qua tria sunt consideranda, scilicet, subjectum, passio, seu proprietas, et principium. Subjectum dicitur id, de quo passio, seu proprietas demonstratur: Passio, seu proprietas, id quod demonstratur de subjecto: et principium appellatur medium, seu causa, qua passio, seu proprietas subjecto convenit. Sic in hac demonstratione, ra-tionale est risibile; omnis homo est rationalis: ergo omnis homo est risibilis: subjectum est homo, de quo risibilitas demonstratur: passio, seu proprietas, est risibilitas, de homine demonstrata; et tandem principium est rationale, quo risibilitas homini convenit. Hinc demonstratio describi potest, syllogismus probans proprietatem de subjecto per propriam causam.

Igitur demonstratione sic aliqualiter declarata, Prima sententia circa praesentem difficultatem docet, logicam esse modum sciendi, non vero formaliter scientiam, quia licet in ipsa dabiles sint plures syllogismi de necessitate concludentes, non tamen demonstrationes. Pro hac sententia plures cogere nitetur citantur authores, et ex modernis R.mus P. M. F. Joannes Idalgo Augustinianus in suo cursu ad mentem Fundatissimi D. B. Egidij Columna Romani. D.ca opposita sententia est communior pro qua sit.

Nostra conclusio.

Logica est stricte scientia. Declaratur haec cons., sed efficaci ratione probo: logica est habitus per demonstrationem adquisitus: ergo. Probo ant.: in logica generatione reperitur vera demonstratio: ergo. Ant. sic ostendo: logica generatur per actus, quibus probat proprietates sui objecti; sed actus hujusmodi vere sunt demonstrationes: ergo. Maior est certa, nam habitus logicae generatur per actus circa suam proprietatem objecti. Probo minor: logica probat proprietatem demonstrationis per hujusmodi actum: omnis syllogismus probans proprietatem de suo objecto per propriam causam, parit scientiam; sed demonstratio est actus istius modi: ergo parit scientiam; sed hic actus vera est demonstratio: ergo. Probatur: demonstratio est syllogismus probans proprietatem de subjecto per propriam causam; sed praedictus actus est istius modi: ergo. Maior est ipsa demonstrationis aliqualis descriptio. Probo minor:

praedictus

praedictus actus est silogismus probans de demonstratione pa-
rere scientiam per definitionem ipsius demonstrationis; ergo pa-
rere scientiam est de demonstrationis proprietas, cuius propria
causa est nota, sive est demonstratio, per suum medium de-
finitionem explicata: ergo. Respondent adversarij, et pro-
ordinis R.mus Hidalgo, demonstrationem stricte talem non esse de
subiecto speciali, et determinato, de quo possit probari propria
passio, per principium, ita proprium, ut alijs non sit applica-
bile. Cum igitur obiectum logicae sit modus sciendi in communi, logica
solum procedere potest circa illud per principia commu-
nia, per quae, ut docet Philosophus, non est demonstratio. Sed
contra est: nam licet obiectum logicae sit modus sciendi alijs scientijs
communis, tamen modus sciendi in communi, est proprium, speciale, et
determinatum subiectum logicae, cum nulla facultas nisi illa de
illo agat: et licet principia, per quae logica procedit circa
suum obiectum, sint applicabilia alijs scientijs, propria tamen
sunt ad probandas proprietates de modo sciendi in communi;
et probent proprietates de subiecto speciali, et determinato,
per principia ipsi propria est demonstratio: ergo logica de-
monstrat, ac per consequens est stricte scientia.

Soluuntur argumenta.

Arg. 1: scientia stricte dicta procedit per demonstratio-
nem; sed logica non procedit per demonstrationem: ergo. Prob. min.: logica
tradit artem demonstrandi; sed tradens artem demonstrandi non
demonstrat: ergo. Prob. min.: tradens artem demonstrandi
de necessitate assumit principia contra ad artem demonstra-
tionem; sed per ista non est demonstratio: ergo. Illud clarius exhibi-
to exemplo Archimedis, qui, ut ostenderet demonstrationem circuli
quadraturam, illam contra duos quadratos sic ponebat, quo
posito sic arguebat: ubi est reperire quantitatem maiorem, et mi-
norem, est reperire quantitatem aequalem; sed est dare quadra-
turam maiorem, et minorem circulo: ergo est dare aequalem. Verius
majus est de primis in Mathematica, minus ad sensum patet
in opposita figura, et circulo inscripta. Nihilominus Philoso-
phus in primo Posteriorum cap. 7. negat inuentum silogismum
» esse demonstrationem per haec verba: sed rationem non demonstrat
» huiusmodi res, sed quod alteri inest: unde et in alijs conve-
» nit haec ratio non proximis; neque secundum quod illud est, sed
» secundum accidens.

Sensus-

Sed est Philosophi est, quod syllogismus, et similes rationes demonstrant, quae procedunt ex quibusdam communibus, quod enim assumit, ut principium non est immediatum, et propria causa huius passionis, nec est propria ratione conclusionis quod [illegible], et eo est ratione quam conveniat, ideo accidit quod hanc inferat. Igitur ad demonstrandum determinatum assentiendum oportet principium proprium, et determinatum ad veritatem, quod probatur. Et nunc sic: iste syllogismus brisonis non est demonstratio, quamvis sit syllogismus de necessitate concludens, non assumit causam determinatam veritatis conclusionis, sed principium commune ad alias veritates, quae sunt de natura quantitatis; sed pariter rationes logicae non assumunt causam huius determinatae veritatis, sed principia communia ad eam veritatem demonstrabilem: ergo.

Ad secundum respondeo distinguendo maiorem; alius est principium negative commune; et alius est principium positive commune: ratione primi demonstrandi de necessitate assumit principia communia ad eam demonstrationem, communia, inquam, ratione sui, propriae tamen ratione materiae, concedo maiorem; communia tam ratione sui, quam ratione materiae, nego maiorem; et sic distincta minori, nego consequentiam. Ad primum ex syllogismis brisonis de quadratura dico, brisonis syllogismum non esse demonstrationem, quia eius principium non est commune veritati probatae, et solum ad illam per accidens, sive ex applicatione mentis determinatum sit. Unde ad plus dici potest demonstratio quia argumenti non vero propter quid, de qua nunc sermo est praesens est.

At principia, quibus logica procedit, et si ratione sui communia sint ad omnem veritatem demonstrabilem, non tamen ratione materiae, quam probant sic, non solum sunt propria logicae, ut patet omnibus ipsius, verum etiam per se determinata ad proprietates logicales ostendendas; nam dum logica probat de demonstratione parere scientiam assumit hoc principium, nempe, demonstratio est syllogismus constans ex praemissis evidentibus, sive probans proprietatem de subiecto per propriam causam. Hoc autem principium non solum proprium logicae est, sed etiam propria causa illius passionis, quae probatur, nimirum est definitio-

definitio subiecti, quo probatur, quod praedicto passio nulla causa magis propria est assignabilis. Arg. 2: logica tantum versatur circa modum sciendi; ergo ipsa non est scientia. Prob. ant.: modus sciendi praesupponitur ad scientiam; sed modus sciendi non praesupponitur ad logicam: ergo. Hinc Aristoteles 2 metaph. cap. 3. bene dicit, absurdum esse, scientiam simul, et modum sciendi quaerere. Lusus autem in iurisprudentia, qui tantum versantur circa instrumenta humanis; et tamen ars est. Deinde neg. cons.; ad cuius prob. dist. maiorem: modus sciendi praesupponitur ad scientiam distinctam ab illa, quae docet modum sciendi, conc. maiorem; praesupponitur ad ipsam, quae illum docet, neg. maiorem; et concedo minorem, neg. conseq. Fatendum est, quod logica etiam intra propriam materiam utatur modo sciendi, communiter, ac aliis scientiis: quod falsum est, quod modus sciendi praesupponatur ad scientiam, quae eum docet. Et sicut ars fabrilis utitur malleo, quem efficere docet, cum etiam logica utitur modo sciendi, cuius ipsa regulas tradit. Praetertim cum logica sit intellectualis, et hoc ipso reflexiva, exercendo potest definire definitionem, demonstrare demonstrationem verum, et certum. Arg. 3: scientia est de rebus necessariis; sed logica non est de necessariis, sed contingentibus; ergo. Prob. min.: logica agit de silogismo, definitione, et similibus; sed ea non sunt necessaria, sed contingentia; ergo. Prob. min.: quae pro libito nostro fiunt contingentia sunt; sed silogismus fit pro libito nostro: ergo. Prob. min.: silogismus dicitur, ex arbitrio nostro fieri valet: ergo. Prob. ant.: silogismus ab intra fieri valet in hoc, illove modo, in celarent vel aut Baroco: ergo. Ad argum. dist. maiorem: scientia est de rebus necessariis quoad essentiam, conc. maiorem; quoad existentiam, neg. maiorem; et eodem modo distinguo minorem ad cuius prob. dist. minorem: silogismus, definitio, et similia sunt contingentia quoad existentiam, conc. minorem; quoad essentiam, neg. minorem; ad cuius prob. dist. maiorem: quae pro libito nostro fiunt sunt contingentia eo modo, quo pro libito nostro fiunt, conc. maiorem; alio modo neg. maiorem. Et dist. minorem: silogismus fit pro libito nostro quoad existentiam, conc. minorem; quoad essentiam,

quo ad ctram, negando; ad aliud pro dist. ant: potest aliquis, et alicui sicut quoad praedicatum sibi contra, conc. ant; et neg. cons; et huius probationi eadem applicata distinctione, neg. cons. Ad scientiam enim requiritur, quod illud obiectum necessario existat; alias sola Theologica scientia foret, cum solus Deus necessario sit; cetera vero a Divina voluntate, sive prorsus eius arbitrio pendent. Sufficit quod necessitas esse, seu connexio necessaria inter subiectum, et praedicatum ibi habitus, ut sit scientificus. Hanc quidem connexionem habet silogismus, siquidem et silogica non demonstrat, quod silogismus hic, et nunc in seipsum debeat, demonstrat tamen quod si fiat, tres terminos, duas propositiones, optime in modo, et figura dispositas debet habere. Quod autem nunc in hac, vel nunc in illa figura fiat, accidentale et operi ipsi experit. Nam quod in figura solummodo se habet, originaliter essam speciei silogismi. Unde sicut quod alio modo in lupina, modo in equina specie a Deo libere produci possit in puris circumstantiis mutabilitatem adhuc adferat; ita pariter, quod silogismus nunc in Darij, nunc vero in Disamis ab intellectu productus fiat, nullam mutabilitatem ipsius essentiae inducit. Dices: silogismus non solum quoad existentiam, verum etiam quoad essentiam contingens est: ergo nulla solutio. Prob. ant: Philosophus non solum invenit silogismi existentiam, verum etiam illius essentiam: ergo. Resp. ant., ad prius dist. ant: Philosophus non solum invenit silogismi existentiam, verum et illius essentiam in actu exercito, conc. ant; in actu signato, neg. ant, et cons. Essentia namque silogismi absolute sumpta, nunquam ab intellectu producta, cum nulla essentia sic accepta factibilis sit. Solum quod intellectus essentiae existentiam ponit, eamque ab statu possibilitatis eo trahit. Hoc Aristoteles primus logicae inventor, vel aliis ab humanis naturam silogismi essentiam produxit, sed tantum manifestavit, quae antea nobis ignota esset in lucem edit. Arg. 4:

facultas, quae non est de obiecto simpliciter scibili, scientia simpliciter non est; sed logica non est de obiecto simpliciter scibili: ergo. Prob. min: logica habet pro obiecto ens fictum; sed ens fictum non est simpliciter scibile: ergo. Prob. min: quod simpliciter ens non est, nec est simpliciter scibile; sed ens fictum non est simpliciter ens: ergo. Maior est, quia scibilitas sequitur ad entitatem, ut proprietas ad essentiam. Respondeo ad argum. transmittendo maiori, neg. de minori, ad prob. neg. minori;

ad illius

UVA.BHSC

ad [illegible] dist. maiorem: quod non est simpliciter, nec praedicamentale, nec praedicabile nec est simpliciter [illegible], ut maiorem; praedicamentale praecise, nego maiorem; et dist. minorem: ens ut sic non est simpliciter aut praedicamentale, ut minorem; praedicabile, nego minorem et consequentiam.

Ens duplici consideratione valet, vel praedicamentaliter, id est pro ut ordinem ad [illegible] dicit, vel praedicabiliter, in quantum communicabilitatem habet, ut de illo verificetur propositio, seu enuntiatio [illegible]. Observandum itaque logica et si sub praedicamentali consideratione sit, [illegible] tamen sub 2a. 3a. quam [illegible], [illegible] habet [illegible], ac [illegible] est [illegible] cognoscendum ens ut sic [illegible] aliquas proprietates, ut quod sint proprietates [illegible], quae consequuntur ad [illegible]; 2o ad [illegible] cum suis proprietatibus.

Replicabis: Si logica nullas vult de ente ut sic demonstrare proprietates: ergo est [illegible]. Probatur: ens ut sic nullas habet proprietates: ergo. Probatur: proprietates demanant necessario ab essentia; sed ab essentia entis ut sic nullae proprietates necessario demanant: ergo. Probatur: sicut [illegible] essentia entis ut sic [illegible], ita et eius proprietates; sed [illegible] ens ut sic [illegible] proprietatibus: ergo. Ad replicam, neg. antecedens [illegible], ad [illegible]; ad [illegible] dist. maiorem: demanant ab essentia, vel in [illegible] logica, nego maiorem; [illegible] physica, concedo maiorem; et dist. minorem: [illegible] physice, concedo minorem; logica, nego minorem et consequentiam; ad [illegible] probationem, neg. antecedens.

Proprietates enim aliquae sunt, quae demanant ab essentia physica, ut ab igne calor, et frigiditas ab aqua; aliae vero ab essentia ut praecise [illegible] ipsarum proprietatum, et ab essentia entis, verum, bonum, aliquid, unum. Sic [illegible] intelligere demanant esse [illegible], et [illegible]. Haec autem demonstratio logica, seu [illegible] dicitur, quia [illegible] cognoscitur esse proprietatibus explicite cognitis, quod sufficiens est ad [illegible] scibilitatem, [illegible] a praemissis [illegible]: nec [illegible] potest proprietates, [illegible], quia cum necessario logica [illegible] illa, si essentiam praedicat, necessario proprietates praedicabit, quod ostenditur in Deo, qui praedicari non potest ens, verum, et bonum [illegible] proprietatibus. Insurges:

UVA.BHSC

Insurges: ponit in esse cognoscenti rationis necessitatem, ipsius proprietatibus in cognitione ejusdem productae, hujus productio. Ans est certum, Probatur: artis rationis productio in cognitione versatur: ergo. Distinguo: ponit in esse cognoscentem rationis ejusdem, ipsius proprietatibus in cognitis cognitione speculativa, concedo; cognitione practica, nego ans, et ergo.— Ad huius probationem dico, quod artis rationis productio non versatur in qualicumque cognitione, sed in practica, quae ipsius tendere non potest in ea omnimodis fieri, quem ipsi eas proprietates attingat, sicut quibus actio productiva rei necessario producit passiones, et proprietates eam ut consequentur.

Arguitur denique: logica est ars; ergo non est scientia. Probatur: modus artis opponitur modo scientifico, quia hic modo resolutionis procedit, ars vero modo compositionis: ergo. Distinguo ans: logica est ars liberalis, concedo; ars mechanica, et proprietalis, nego ans, et ergo.— Ad huius probationem dicitur ans: modus artis mechanicae, et proprietalis opponitur modo scientifico, concedo; modus artis liberalis subdistinguo: opponitur compositione disparata, concedo; compositione proprietali, nego ans, et ergo.— Ad rationem scientiae solum obest ratio artis mechanicae, sive proprietalis, cui proprium est solum modo compositionis procedere; ratio vero artis liberalis, quae tantum disparata scientiae opponitur, quare nec illam inficit, nec excludit. Cumque logica solum ars liberalis sit, sive impropria, hoc impedimentum non erit ut sit propria scientia. Finis primarius, et intrinsecus artis mechanicae est tendere in obiectum, et proprie constituendo, in quo sunt forma mediis simpliciter compositionibus. Contra vero scientia, cuius primarius, et intrinsecus finis est tendere in principia, ut in quibus desinit esse suum obiectum, in quo formaliter per eorum resolutionem.— Licet enim ars mechanica proprietates sui obiecti ostendat, ut architectonica de domo quod sit apta ad habitandum, hoc tamen ipsi advenit ex fine secundario, sive per accidens, non vero per se, sicut scientiis, quae proprietates ex suo fine primario excludit modum procedendi artis simpliciter, non autem secundum quid, cum rationem sui obiecti reddat per demonstrationem, quomodo aliqualiter compositionis fieri debet. Pro pleni,

Pro pleniori huius quaestionis intelligentia advertendum, logicam quo ad tres suas partes, scilicet, analiticam, topicam, et sophisticam esse scientiam. Advertendum, inquam, ad veritatem huius conclusionis ex auctoritate Aristotelis, qui primo priorum cap. primo logicam vocat demonstrativam scientiam. Quoad ad analiticam probatur: logica est scientia: sed illa quo ad praecipuam suam partem, scilicet, est analitica: ergo. Probatur quo ad topicam: analitica est scientia: ergo etiam topica, et sophistica. Consequentia probatur: tam topica, quam sophistica est analitica: ergo. Probatur antecedens: analitica est illa, quae resolutione procedit, id est, quae aliquid in suas certas causas resolvit, seu quae per causas certas, et evidentes demonstrat aliquam veritatem de suo obiecto; atqui hoc praestat topica, et sophistica: ergo.

Minor probatur auctoritate A. P., qui 1° metaphysicae textu 4° loquens sic ait, quod dialectica, id est, topica demonstrative docet, eo modo procedendo, ut ostendat conclusiones probabiles ostendendas: et simul sophistica per veras, et demonstrativas rationes ostendat modum arguendi apparenter. Et ratione: nam topica per virtutem aliis regulis formae silogisticae, quam analitica: ergo. Et quia analitica haec in falsitatem resolvit, ipsiusque conclusionis infallibilitatem resolvendo ponit ad certa, et evidentia principia, scilicet, dici de omni, et de nullo, quae tamen sunt eadem in utrisque, sunt idem in utraque.

Sophistica vero evidenter probat, quod si in probabilis apparenter servetur forma silogistica, et veritatem lateat, seu necessario sequitur, et inferatur conclusio apparenter bona, aut vera. Ratio, quia scilicet quod servatur forma silogistica, seu praemissis formis necessario sequitur. Sed in silogismo sophistico servatur forma silogistica apparenter: ergo necessario sequitur conclusio apparenter bona. Unde nisi aliquis possit detegere latens vitium, repellitur sensus praemissis, et quae ad resolvendam conclusionem sophisticam, haec ad resolventem analiticam cognominatione deducantur. Quaestio 2ª quid sit praxis, et an detur in intellectu.

UVA.BHSC

QVÆSTIO VII 53

Quid sit praxis, et an detur in intellectu

Quaestio haec ad sequendam modandamque valde utilis est. Proemium intelligentia sciendum, quod praxis supremo nomine etiam theologiam nihil aliud est, quam operatio, sive operationem regulis directum, per quod regula operationem mandatur. Sciendum etiam, quod practicum distinguitur a praxi, sicut actus ab obiecto, nam practicum dicitur actus dirigens opus, seu operationem, quod regula ponitur in praxi, in qua omnes fere Doctores convenire videntur. Scotus in q. [illegible] naturam praxis declarat per haec, quod sit actus alterius potentiae ab intellectu naturaliter posterior intellectione, natus elici conformiter rectae rationi. Particulae ponitur [illegible], ratione [illegible] conveniret cum contemplatione, quae etiam actus est. Naturaliter posterior intellectione excludit actus, qui in [illegible] intellectione [illegible], sicut vegetatio, sensatio, sanguinis circulatio in humano corpore, et alij ex vi cognitionis non secuti. Natus elici conformiter rectae rationi prohibet omnes alias actiones, quae dictamen rationis elici [illegible] ut [illegible] morales, quae rationi non subsunt, neque ab ea dependent. Et tandem, aliter in quam, alterius potentiae ab actu actus intellectus a ratione praxis excludit, quam particulam Jesuitae ab hac [illegible], eo quod praxim admittunt in intellectu, aliter praxim explicant, minimum, quod sit actus cuiuscumque potentiae ratione regulabilis. Tandem, [illegible] Jesuitae ista sententia, [illegible] scoticam [illegible] tenent, quam nos etiam, cum illis complectentes sit.

Nostra conclusio.

In [illegible] praxis proprie, et rigorose accipienda [illegible] [illegible] prologo; et illo cum philosopho [illegible] prologuio [illegible] sit practicus, [illegible]: si [illegible] praxis, practicus esset per ordinem ad illam; sed [illegible] falsum [illegible] axioma: quia [illegible],

quia.

UVA.BHSC

q̃ per habitudinem ad praxim quilibet habitus practicus est; Probatur: si intellectus practicus per ordinem ad praxim intra se existentem ut talis esse extra se attendere; ergo. Ans est verum, et cons. liquet, siquidem idem formaliter est intra se ut practicum intra se et extendi extensum extensione practicum non potest. Respondent adversarii, prolequendum illud conclusionem non esse, sed per esse affirmatiuam; siquidem, ut ajunt, optime cohaeret cum eo, quod intellectus extensione practicus sit, et quod hoc sine tali extensione possit habere. Contra: nullus enim ita ingenium Aristotelis interpretatur, ac Magister A., qui quaest. 1a de veritate art. 4. illud explicat per haec verba: sicut intellectus practicus idem est ac operativus: unde sola extensio ad opus facit aliquem actum intellectus practicum esse: ergo iuxta AP. mihi prologuentem ut indicat particula sola exclusivum est, et non cum affirmatiuum. Deinde probatur conclusio hac ratione: nullus actus intellectus attingit ut finem: ergo nullus practicus est. Probatur ant: intantum aliquis actus intellectus dirigeret ut finem, inquantum unus alium dirigeret; sed actus dirigens alium, illum non attingit ut finem: ergo. Probatur min: si actus dirigens alium, illum attingeret ut finem, actus dirigens practicus esset; sed practicus non est: ergo. Probatur min: per actum intellectus alium dirigentem, non ut operemur scimus, sed potius ut sciamus, scimus: ergo. Probatur ant: finis actus dirigentis non est, ut cum eo formetur actus directus, sed cum illo conveniat ergo.

Solvuntur argumenta

Ad 1um arg.: actus intellectus potest esse directus, et regulatus ab alio intellectus actu; sed actus ab alio directus, et regulatus est praxis: ergo. Probatur min: actus voluntatis directus ab actu intellectus in communi sententia est praxis: ergo. Confirmatur: actus directus est obiectum dirigentis: ergo dirigens est practicus, et directus praxis. Ans est certum, et cons. probatur: si actus directus est obiectum dirigentis, neuter speculativus est: ergo. Probatur ant: speculatio est actus, qui non propter aliud, sed propter se est; sed si actus directus est obiectum dirigentis, non propter se, sed propter aliud est: ergo. Maior est legitima, et minor constat, quia actus dirigens ad directum ordinatur. Resp. negando maiorem, nam si actus dirigens

dirigens speculativus non est, practicus erit. Ad argu-
mentum in contrarium, negando maiorem, ad probationem, negando; quamvis actus dirigens, et regulans obiectum sit actus diri-
gentis, qui est pura cognitio, et a voluntate imperata, imperium non sit voluntatis, ut certum actus intellectivi in-
telligentis; et itaque cum dirigat, ut quaecumque, non praxis, sed speculativa est. Et quidem si omnis cognitio dirigens
esset practica, et diceret praxis, nullus enim intellectivus habitus, qui etiam practicus non esset; siquidem omnis ope-
ratur efficitque circa dirigit actum quod amplius manifestum est, quam in actu operari. Sicque ille ac-
tus practicus est, qui alium dirigit, plus practicus erit habitus plus et rigore tenetur in illo actu; proindeque
aut actus in suo proprio sunt, aut omnes habitus, qui illos dirigit practicus erit. Nec ex eo, quod actus in sua
dirigens actus voluntatis practicus sit, sequitur, quod ut dirigens actum ipsum in suo practicus sit, non enim ad
practicum sufficit quod dirigat actum, qui vere, et pro-
prie rationem praxis habet, quod non habet, dum alium actum intus dirigit. Praeterquam quod, intus exten-
sione sit practicus: unde cognitio dirigens actum volun-
tatis extensive practica est, quatenus ad dirigendum ali-
quem post electionem, quae vere praxis est extensive.
Et ut particulari modo aliquam quoniam illa nesciantur, absolute dicendum, et non actum dirigentem, et directum ratio-
nem practicam, et praxis habent. Velemus actus dirigit
ad opus ipsum exercendo, vel ipsum speculando. Si primo
actus dirigens practicus erit, et directus praxis. Si-
Deus, nec actus dirigens erit practicus, nec directus praxis,
utrumque illius speculativa sit. Ideoque actus voluntatis cum
operativus sit, et operatione modo ad opus tendat, praxis
nimirum est; et actus intellectus dirigens extensive practicus
erit. ob rationem oppositam, nec actus intellectus regulativus
praxis, nec actus dirigens practicus erit. Ad secundum
dicendum: actus directus est obiectum quod, et ratio di-
rigendi, seu actus, obiectum quod, et ratio directum, seu actus, et
agens. Ad primum dicendum: si actus directus est obiectum
ultimatum, seu actus, seu aliorum, ad cuius primum, et
aliud eadem distinctione ratio est accurandum.

Ultimum

Ultimus finis actus dirigentis nataractus directi,
est verum, quod, mediis actu dirigens, dirigens speculati-
vus reddit. Cum igitur utriusque ad contemplandum praesc-
rendat, neutra denominationem praxis, et practici
sortitur. Et quidem si ideo, quod actus dirigens prox-
ime aliud sit, se quo recta, speculativum nosse, nullus
actus intus speculativus foret, siquidem ques, ut ta-
lis ad verum ordinatur, ac utrumque speculativus intel-
ectus reddit, scimus, ut sciamus, in quo ordo, et habi-
tudo ad aliud exprimitur. Arg. 2.: omnis habitus
practicus ad praxes dirigendas inclinat; et datur
habitus practicus actus intus dirigens: ergo. Primum;
prudentia est habitus practicus; secundo hoc actus studendi
sunt vere dirigit: ergo. Respondeo distinguendo maiorem: omnis
habitus practicus ad praxes dirigendas intrinsece,
vel extrinsece inclinat, concedo maiorem; intrinsece prae-
cise, nego maiorem, et consequentiam; nego secundum. Ad primum,
secunda maior, distinguo minorem: prudentia dirigit extrinsece
actum studendi, concedo minorem; intrinsece, nego minorem, et conse-
quentiam. Ad rationem enim praxis proprie, et intrinsece talis non sufficit
praedirectio cuiuscumque habitus practici, si alias actus dire-
ctus intrinsece speculativus est. Cum enim directio, et ordi-
natio ab extrinseco sit, ac potius ordine ad finem intention-
is se ordinat extrinsecum, numquam removet actum intel-
lectus a ratione contemplationis, quam intrinseca natura exigit. Quod
panificatur in metaphysica, et mathematica, quarum omnis
cognitio a prudentia dirigitur, vel dirigi valet; quin-
immo hoc sequatur aliquam earum cognitionem amitt-
ere rationem intrinsecam speculationis puram, esse quasi-
quamdam praxim, quod a similitudine actibus studendi,
et similibus ab ipsa prudentia directis dicimus. Repli-
cabis: actus voluntatis ea eo, quod a prudentia dirigan-
tur in ultimum proprium finem procedunt, intrin-
sece; ergo prudentia in proprium ultimum finem actus stu-
dendi dirigit: ergo. Retorquetur: conatus actus volunta-
tis proprie procedunt, et regulantur, quam actus regulari a prudentia
proprie procedunt, et regulantur; sed actus intellectus
ratione boni, aut mali moraliter dicuntur; sed actus intelle-
ctus a prudentia regulari boni, aut mali moraliter dici possunt:
ergo. Ulterius: idem actus potentiam illarum, quae sub-
siduntur voluntatem rationem proprie regulationem habent,
quod voluntati subduntur imperio; sed actus relativus
subduntur voluntatis imperio: ergo. Respondeo distinguendo
maiorem:

UVA.BHSC

Respondeo distinguendo maiorem: absolute, negando maiorem; concedo, ut quae ratione esse speculationem habent, et minorem, etiam, et consequentiam. — Hinc equidem in nec à prudentia directae, et regulatae à quacumque virtute facultatis (vel, et simul informantur vel pendeant) numquam intrinsece ordinem ad opus, nisi ad id, quod [illegible] igitur. Ideoque cum dixerimus volun[illegible], aut prudentiae sit conformatae fine respectivo abstra[illegible] ab his, solum extrinsece potest eis convenire [illegible]. Hoc [illegible] non est eadem in aliis potentiis, quae ad opus esse ordinatae sunt, possuntque intrinsece [illegible] regulationem, et [illegible] cum ipsa prudentia boni, aut mali moralis intrinsece esse; hic [illegible] [illegible] metaphysica, quae [illegible] est, [illegible] volens metaphysicus, et mathematicus est. Quaestio 8. Utrum logica sit scientia practica, seu speculativa.

Ad praesens dubium vitandum unum est supponendum, et aliud praenotandum. Supponendum est scientiam recte dividi in speculativam, et practicam, ut communiter DD. opinantur. Praenotandum vero, scientias practicam discerni ab speculativa ex fine, et obiecto, et ex modo procedendi. — Ex fine, quia scientia practica est, cuius finis est opus, seu praxis; speculativa vero, cuius finis est [illegible] contemplatio; ex obiecto, quia hoc in scientia practica est operabile, ut operabile; in speculativa autem est speculabile, ut speculabile; vel si aliquid operabile, non tale, sed ut speculabile. — Licet enim de se operabile, [illegible] duplici [illegible] respici potest, ut factibile, scilicet, et ut speculabile. Primo modo respicitur, quando [illegible] medio actu exprimente modum, quo sit faciendum. Secundo vero modo, quando attingitur medio actu nihil exprimente de illius efficientia, sed solum, sed solum speculante ipsius essentiam, et proprietates. Sic [illegible] dicitur operabile, seu factibile respicitur, ut talis, quando attingitur hoc dictamine, [illegible] debet [illegible]. Respicitur vero,

Respicitur vero ut speculabilis, quando hoc attingitur a-
» actu, nimirum triangulus esse talem habet tribus angulis. =
Ex tandem, defendunt scientiam practicam, et speculativam
in modo procedendi, quia speculativa procedit modo reso-
lutorio, quasi resolvendo conclusiones ad principia; et practi-
ca modo compositivo, componendo dicendo, quo ipsius
obtinendum sit. = Hoc inter practicam, et spe-
culativam scientiam, bene observato discrimine, prima
nominalium sententia docet, logicam esse simpl[iciter]
speculativam, et nullatenus practicam. 2a Jesui-
tarum tenet, ipsam esse simpl. practicam, et sim-
pl. speculativam. 3a demum, Scotistarum, et Tho-
mistarum defendit, esse quam e prime simpl. specu-
lativam, et solum similitudinarie practicam.
Sit pro hac =

1. Nostra conclusio.

Logica est scientia simpl. speculativa, et tantum-
similitudinarie practica. Duplicem potissime habet rationem,
et quo ad primam ipse probo: scientia, cuius principia, obiectum,
modus, et finis sunt speculativi ordinis est simpl. specula-
tiva; sed logicae principia, obiectum, modus, et finis sunt specula-
tivi ordinis: ergo = Primum: principia logica, vel sunt metaphy-
» sicae, ut quaecumque sunt eadem uni tertio sunt idem inter se: quod-
» libet est, vel non est, vel logica dictum de omni: dictum de
nullo; sed haec principia sunt speculativa, ut de se patet.
Obiectum est modus sciendi; sed modus sciendi est speculativus;
nam ... ad proprium pertinet modus sciendi, sed operandi ...
Similiter modus, quo logica circa suum obiectum versatur,
resolutorius est resolutorius, seu demonstrativus; sed hic specu-
lativus est, cum solum proprietates modi sciendi contempla-
tur; Tandem eius finis est directio operationum intellectualium
in cognitione veri quatenus; sed hic quatenus est speculativus:
ergo. Ad istam rationem alij respondent, principia
n esse pure speculativa, quia diriguntur in ... ad silogismi struc-
turam; alij vero dicunt, principia logica alia esse specula-
tiva, et supra relata, et alia practica, quae per se ordinan-
tur ad opus, ut quod definitio debet constare genere et dif-
ferentia, syllogismus tribus terminis, et huius generis
alia habent multa. = Sed contra utrosque respondentes sic insurgo.
Ut principia aliqua sint practica, necessarium est, ut eo se-
... diriguntur ad aliquod opus, ad illudque ordinem dicant;
sed ... principia immediate et per se non diriguntur ad
opus, sed tantum per accidens sequitur opus, possit con-
maneo

cognitione regularum regullarum illis principijs: ergo. Maior patet, nam cognitio regullarum illis principijs nihil curat de particularibus subiectis, cum adhuc possint, silogismum esse sensibilibus ex hominibus nemo certe colligat.

Confirmatur 2.a assertionis in primis dico, quamuis logica habitus [illegible] principijs specie diuersis, qualia sunt practica, et speculatiua, unde principia distinguntur, silogismus, et similium tantum quod secundum practica sunt, ex quo logica non tradit regulas ad definitionem, et silogismum construendum, ita ut in operatione sistat, sed mediante constructione perfectam cognitionem silogismi habeat. Deinde: sicut logica docens [illegible] principia, quibus ad silogismi constructionem dirigimur, ita mathematica docens circa principia haec, nempe, quomodo quis construere debeat [illegible], quod ad constructionem [illegible] debet; haec hoc in se quidem [illegible] principium practicum esse: ergo. Secunda assertionis pars sic probatur suadetur: logica, ut regulas tradit, ac illis utitur solum assimilatur scientiae practicae, ergo solum est scientia practica similitudinarie: sed est clarum, quod logica suis regulis solum dirigit ad definitionem, silogismum, et similia, quorum constructio per quandam similitudinem est operatio, ut pote actus internus, in quo praxis proprie, et rigurose [illegible].

Soluuntur argta.

Ad 1.m, ad formam solutionis ponitur, ex Ph., qui 6. metaph. speculatiuam scientiam diuisit in mathematicam, metaphisicam, et phisiologicam, nullam enim actionem, in qua ratione logica facta. Item colligitur ex D.T. opusculo 7. quaest. 5. art. 1. ad 2.m ubi haec habet: sed autem de quibus est logica non quaeruntur propter se ipsa, sed ut adminiculum quoddam ad alias scientias. Respondeo Phi. losophum in diuisione illa logicam speculandam, ut sepe lo[illegible] ab ipso, ut pro nomine philosophiae nobis illas tractarum. Nec D.T.o testimonium logicam simpliciter practicam conuincit, quia si ipsa ad alias ordinetur scientias, hoc tamen ex parte operantis contingit, et non ex parte sua, et ex parte finis principalis, et immediati, ratione cuius propter se ipsa quaerit, seu propter secundam intentionem [illegible]. Sed dices: in ea practicum habet admittimus D.T. in eodem S. D. immediate ad praedictam uerba addit: et ideo logica non continetur

» contineri sub philosophia speculativa, tamquam principa-
» lis pars, sed ut quaedam reductiva. Ubi aperte videtur asse-
rere logicam, non simpliciter, sed tantum reductive speculativam
esse.

Ad replicam dico, dato non concesso explicationem opinio-
nis, et ad mentem D.T., quod S.D. negat logicam sub philo-
sophia speculativa contineri, sed tantum asserere non contineri
sub illa tamquam illius principalis pars, eo quod ex sua ratione
sit, et remote sit aliarum scientiarum quasi ancilla,
et instrumentum. Instabis: quia logica est instrumen-
tum aliarum scientiarum; sed instrumentum aliarum sicut sim-
pliciter practicarum, et aliarum simpliciter speculativarum: ergo
et logica. Distinguo consequentiam: quia logica est instrumentum
aliarum scientiarum, ut practicae, vel speculativae sunt,
nego; ut scientiae sunt, scilicet recte, ordinate, et [illegible] procedant, con-
cedo. Nam logica ad alias deservit scientias,
non ut sunt duplicativae practicae, vel speculativae sunt, sed
unice ut instrumentum est, inquantum praescribit defi-
niendi, dividendi, et arguendi modum, ut recte, et ordinate
ratione cognoscantur; quae obtinent, in quantum scien-
tiae sunt, sive practicae, sive specula-
tivae sint. Unde, si aliquando ab aliquibus scientiis ut
logicalis directio ordinatur ad opus, hoc respectu logica
per [illegible] se habet.

Ad 2: scientia, quae respicit suum
obiectum ut operabile dirigendo ad illius constructionem, est
simpliciter speculativa, sed simpliciter [illegible] practica; sed logica
respicit directionem [illegible] quod est eius obiectum, ut operabilem,
dirigendo ad eius constructionem; ergo. R. ad maiorem dist.
maiorem: scientia, quae respicit suum obiectum, ut operabile, di-
rigendo ad eius constructionem, quae sit simpliciter speculativa,
est simpliciter practica, nego maiorem; quae non sit simpliciter specula-
tiva, concedo maiorem, et eadem distinctione applicata minori, nego
consequentiam. Nam logica, licet respiciat suum obiectum, dirigen-
do ad illius constructionem, quia tamen talis constructio dirigen-
da ad illius constructionem, quia tamen talis constructio ope-
rationis maioris est simpliciter speculativae veritatis, ut [illegible]
[illegible], inde est, quod respicit suum obiectum, dirigendo
ad speculationem veritatis, et proinde scientia spe-
culativa est.

Replicabis: ex quo constructio demonstra-
tionis sit actus intellectus, non sequitur, illam practicam sim-
pliciter esse; quare [illegible]. Probatur: ex quo constructio
ratio sit actus intellectus, non sequitur, illam non immediate fo-
rmam artificiosam imprimere; sed constructio immediate
formam artificiosam imprimens est simpliciter practica: ergo.
Maxima

Maior negatur [illegible] subsistentibus ob [illegible] logi-
cae sufficientiam dispositionem, quam in se ponit [illegible]
et obiectum [illegible]. Praemissa: actus simpliciter practicus est, qui habet
esse verum; [illegible] actus in moderationis formam sufficientem in materia
habet esse verum, [illegible], quod [illegible] est.
Ad applicationem [illegible], ad primum dist. minorem; [illegible] in moderatione pro-
prie formam sufficientem in materia [illegible] minorem; impropriae, neg.
minorem, et [illegible]; ad [illegible] primum dist. minorem: actus,
qui proprie habet esse verum, [illegible] minorem; qui improprie, neg. minorem,
et dist. minorem: actus in moderationis proprie formam in materia ha-
bet esse verum, [illegible] minorem; [illegible] proprie subdist.: habet esse verum im-
proprie [illegible] minorem; proprie, neg. minorem, et [illegible]. Ex quo in con-
clusione [illegible] sit [illegible], necessario sequitur,
illam solum tendere ad intellectualem perfectionem, quae est veritatis
speculatio, [illegible] advertendum
[illegible] speculando in [illegible] necessario habet apprehensione
ad invicem [illegible] ut dictum, quae [illegible] manent identi-
ficatae, ideo [illegible] speculativa impropria, et [illegible]
[illegible] ordine [illegible]
[illegible] ad aliud. Igitur logica [illegible] et proprie [illegible]
[illegible] et [illegible], quae
[illegible]
[illegible] ex quod [illegible]
[illegible] apprehensione; [illegible] cognitione in-
[illegible] et [illegible].

Ad [illegible] sionis [illegible]: logica est simpliciter speculativa: [illegible] esse
similitudinarie, vel secundum quid practica. Praemissa: spe-
culativum, et practicum sunt differentiae essentialiter oppositae [illegible]
[illegible] a [illegible], et [illegible], et ratio-
nalis, quae [illegible] differentiae essentialiter oppositae, nequeunt adhuc se-
cundum quid [illegible] in eadem specie. Ad [illegible]
[illegible], neg. [illegible]; ad primum dist. ant.: speculativum, et
practicum simpliciter sunt differentiae essentialiter oppositae, conc. ant.; spe-
culativum simpliciter, et practicum similitudinarie, neg.
ant., et [illegible]; quia [illegible] rationale, et irra-
tionale. [illegible] absolute sunt differentiae essentiales, et ideo
nullo modo in eadem specie possunt [illegible]
[illegible] speculativum, et practicum, [illegible] absolute,
[illegible] simpliciter differentiae essentiales sint, [illegible]

[illegible]

sufficientem habent latitudinem, ut speculativum simpliciter, et practicum secundum quid in eadem scientia inveniri possint. Quaer. 3º utrum logica sit necessaria ad alias scientias adquirendas?

Non de logica naturali, sed de artificiali procedit dubium, pro quo notandum, quod necessarium, prout ad praesens attinet, aliud est simpliciter, et secundum quid aliud. Simpliciter necessarium est id, sine quo res omnino haberi non potest, ut visio sine rei fixatione; necessarium vero secundum quid vocitatur id, sine quo res quidem haberi potest, sed non perfecte, ut itinerationes longae sine equo. — Notandum etiam, quod scientia spectanda duplici modo: vel in statu imperfecto, ut cum incipienter adquiritur ad unam, vel alteram tantum se extendit demonstrationem, et in statu perfecto, ut cum intra sua propria limites, ita extenditur, ut ad plures, vel ad omnes se extendat demonstrationes. — Et denique, logicam ad caeteras scientias adquirendas necessariam esse secundum quid, seu communiter distinctius, cum aliquod est difficilius sit, in eo sine logica absque errore procedere. In quo difficultas est de necessitate simpliciter tam in statu imperfecto, quam perfecto. Prima, et 2ª sententia sibi invicem contrariae; nam alii tenent logicam esse simpliciter necessariam ad alias scientias adquirendas in utroque statu; alii vero e contra. 3ª et quasi media sententia est Iesuitarum asserentium, logicam esse simpliciter necessariam ad alias scientias adquirendas in statu perfecto, non vero in statu imperfecto. Prima tamen magis placet, pro qua sit —

Nostra conclusio.

Logica est simpliciter necessaria ad alias scientias adquirendas tam in statu perfecto, quam in statu imperfecto. Demonstratur ratione sic probo: sine logica absolute nulla est habilis scientia tam in statu imperfecto, quam perfecto; ergo. Probatur:

UVA.BHSC

Probatur ant.: sine logica nulla habilis est vera demonstratio: ergo. Consequentia patet in forma, cum scientia non nisi per veram demonstrationem sit efficiens. Probatur ant.: vera demonstratio non est habilis, nisi ab eo, qui scit quomodo, et ex quibus sit facienda; sed sine logica nemo scit quomodo, et ex quibus demonstratio sit facienda, cum sola logica regulas, et praecepta pro demonstratione instituat: ergo. Confirmatur: ad veram demonstrationem requiritur, ut sciamus praemissas esse certas, ac evidentes, scilicet et ut connexio praemissarum cum conclusione, seu illativa cognoscatur esse infallibilis; sed quantumvis sine logica primum haberi possit, non tamen secundum: ergo.

Probatur major, de qua potissimum est difficultas, argumento: si intellectus potest dubitare an in subsit error, aut fallacia, non dicitur habere veram demonstrationem, seu cognitionem scientificam; sed nisi cognoscat infallibilem esse vim illativam, necessario potest dubitare, an in ea subsit error, aut fallacia: ergo. Major est certa, quia cum scientia maxime sit perfectio intellectus, hunc adeo in vero debet defigere, ut nunquam, aut nunquam aberrare possit. Probatur minor: ubi potest, et solet error, aut fallacia intervenire, ibi nisi possit quis scire eos esse occultos, necessario dubitatur de illis; sed in connexione illativa, seu forma demonstrationis potest, et solet error, aut fallacia intervenire: ergo. Declaratur minor in exemplo. Ponamus aliquem ignarum logicae hunc formare sillogismum, aliqua substantia est vivens; sed Petrus est aliqua substantia: ergo Petrus est vivens. Hic sillogismus, etsi eius illius propositiones sint certae, et evidentes, nihilominus tamen longe abest, ut sit demonstratio, quinimo substantialiter vitiosus, quod ille agnoscet formando similem sillogismum in materia, ut aliqua substantia est lapis; sed Petrus est aliqua substantia: ergo Petrus est lapis. Igitur in connexione, seu forma demonstrationis error, aut fallacia esse potest; sed hujusmodi error, aut fallacia deprehendi nullatenus potest sine logica, cui proprium est bonae illationis leges afferre: ergo ad cognitionem infallibilitatis connexionis illativae habendam logica absolute est necessaria. Respondent adversarii, quod quamvis logica artificialis simpliciter requiratur ad demonstrationem sumptam signate, sive quo ad esse; non tamen ad eam acceptam exercite, sive secundum quod sine ullis praeceptis ad regulas, et solo naturali lumine fretus efformatur. Sed contra:

UVA.BHSC

adsumo est: demonstratio exercite sumpta numquam est infallibilis: ergo non est vera demonstratio. Patet: demonstratio exercite sumpta est usus logicae demonstrationis sine doctrina; sed usus logicae sine doctrina non est infallibilis: ergo. Maior ab adversariis conceditur, quia non admittunt quidquam aliud requiri ad demonstrationem exercitam, nisi exercitium cognoscentis praemissarum, et conclusionis. Probatur minor: tunc usus est fallibilis, quando potest esse errores, et inducere in errorem intellectum nostrum; sed usus logicae demonstrationis sine doctrina potest esse errores, et inducere in errorem, ut ex supradicto exemplo constat: ergo.

Solvuntur argumenta

Ad primum: intellectus humanus dicitur compositivus, et discursivus: ergo sine habitu logicae superaddito scientifice discursum ponere componere. Ne vis solvatur argumenti, asserendo quod intellectus est dicitur compositivus, et discursivus fallibiliter, non vero infallibiliter, nam dicitur hoc sic impugnatur: intellectus est potentia necessaria; sed potentia necessaria non fallitur circa proprium obiectum: ergo. Ad argumentum respondeo optimum esse dandam distinctionem, nam intellectus humanus quo ut intellectus distinguitur ab Angelo est dicitur discursivus ab una veritate ad aliam, et plurimum compositivus, adquam compositivus ad invicem. Haec compositio imperfectio quaedam est. Unde indiget aliquo medio infallibilitante, nempe logica habitu, qui ipsius imperfectionem quodammodo compenset. Ad impugnationem respondemus, distinguendo minorem: potentia necessaria non fallitur circa proprium obiectum, si obiectum hoc sit intellectui propositum, concedo minorem; secus, nego minorem, et consequentiam. In hoc magis ignorantia, quod obiectum proximum, non appareat intellectui; et inde nascitur error, quod obiectum intellectui non recte sit praeparatum. Quare in eo occupatur logica, ut obiectum cognitum, ita proponatur, prout debet, ut veniat ad simplicem veritatem attingendam, vel ad compositionem condicendam. Et certe, si hoc, aut simile argumentum probaret quidquam concludit usque nullam amplius requiri scientiam superadditam, cum in rebus pluribus intellectus ab veritate nonnumquam aberret, et in ipsis vacillat naturaliter discursivus. Sed dices: intellectus non requirit logicam ad infallibiliter discurrendum, sicut Philosophia ad Philosophandum; sed potest intellectus sine Philosophia Philosophari: ergo etiam sine logica infallibiliter discurrere.

Nego

UVA.BHSC

Nego maiorem; quia licet minus sit dare proxime infallibiliter in discurrendo, indiget habitu logica superaddito, ut absolute infallibiliter possit discurrere; at vero cum potentia sit dare sufficienter circa ea veritates naturales habitum Philosophiae securitandum quid solum ad Philosophandum requirit. Oppones: ea Philosophiam est simpliciter necessaria ad Philosophandum, quia intellectus dare potens est Philosophari; sed intellectus etiam de logica est potens infallibiliter discurrere: ergo ad hoc logica est simpliciter necessaria. Probatur minor: eo intellectus sine Philosophia est potens philosophari, quia naturaliter est Philosophicus; sed intellectus etiam est naturaliter logicus. — Concessa maiori, distinguo: intellectus sine logica est potens infallibiliter remote discurrere, concedo; proxime, nego minorem; ad quam probationem respondeo. Ergo sub data distinctione. Cognoscens intellectus sit naturaliter logicus, solum valet inferre, eum esse remote potentem ad discursum, sive de vano modo ponere sine logica, ad quae solum proxime habet simpliciter posse infallibiliter discurrere.

Regeres: sed logica intellectus praestat simpliciter posse infallibiliter discurrere; sed facilitas: ergo ruit solutio. Subsumptum Probo: logica est habitus naturalis; sed habitus naturalis nequit praestare simpliciter posse, sed facilitatem: ergo. — Respondeo negando minorem; et ad illius probationem distinguo maiorem: habitus naturalis eo suo modo nequit praestare simpliciter posse, sed facilitatem; concedo; et ergo mihi: contingit facilitatem potentiae est de ea habitus, ut sic, sed potius spectat ad modum illius, aliae defectu rarissimi pollerent habitibus scientificis, quia impossibile, et ardue labore illis insudant. — Quod autem ad eam habitus attinet est disponere potentiam in ordine ad suos actus. Unde, cum intellectualis potentia, quamvis de se sufficiens sit ad substantiam suorum actuum, neutiquam tamen ad inserendum ipsis infallibilitatem, omnino necessariam ad scientiam [illegible], hic simpliciter disponitur ab habitu logico quatenus haec regulas infallibiles modis consuetis ostendit.

Arg. 2:

magis dependet actus scientiae ab habitu scientiae, quam ab habitu logico; sed potest actus scientiae poni sine scientiae habitu: ergo etiam sine habitu logico. Probatur maior: actus scientiae dependet ab habitu scientiae tanquam a principio eliciente, ab habitu vero logico, ut a principio dirigente: ergo. — Ad ergo distinguo maiorem: actus scientiae magis dependet ab habitu scientiae ex parte sui, concedo maiorem; ex parte

UVA.BHSC

ex parte ambobus subdisti: magis dependet quo ad materiam,
germani; quo ad formam, ergo materiam, et necessario inimi, ergo oportet

Fatendum sane, quod actus scientiae magis dependet ab-
scientia ex parte ipsius habitus, quam ab habitu logico:
tantum ex parte obiecti magis dependet à logica, quam
ab alia scientia atque à Physica: haec enim subministrat
materiam, illam vero formam artificiosam. Materia cognosci-
potest sine Physica; non autem forma artificiosa sine logica.
Illa ne argumentum probaris superius, logicam non inveniri
essentiale ad opera artificiosa aliarum scientiarum,
cuius oppositum quaest. sequenti stabiliemus; ideoque
nunc praedictam probationem negamus. Instabis:
unumquodque magis dependet ab eo à quo habet materiam,
et formam essentialem, quam à quo habet formam pure acci-
dentalem; sed actus Physicus atque materiam, et formam essentialem
habet ab habitu Physico: ab habitu logico vero accipit
formam pure accidentalem: ergo. Nego minorem; quia in actu
Physico demonstrativo non est duplex forma, scientifica,
et syllogistica sub illa, quia pro scientiis cum his logica praes-
cribit [illegible] species scientiae [illegible]pa-
tet accidentalis, nam si ita esset, posset abesse, et ad-
esse sine actus scientifici corruptione, quo nihil fal-
sius.

Nam si ab actu scientifico ordo logicalis praecin-
deret, neque infallibilis esset, neque actus scientificus. Unde modo,
seu forma logicalis, ubicumque reperitur in ordine ad scientiam-
generandam, et minimum est conditio sine qua non, seu
esse requisitum. Praeterea arguunt: actus generari sub-
logica ponitur sine logica; sed ubi actus scientificus est:
ergo sine logica poni potest actus scientificus: quia etiam in-
aliis scientiis scientificus actus poni potest: hoc ergo probat:
actus scientificus quo ad modum arguendi est idem
in quacumque materia: ergo si in una potest salvari, poterit etiam
salvari in altera sine logica. Ad difficilem reflexi-
onem hanc respondeo totum syllogismum reddendo,
et negando. Nam ergo; ad probationem distinguo antecedens, actus scientificus quo-
ad modum arguendi exercite sumptum est idem, concedo;
signate acceptum, nego antecedens, et consequentiam. Modus arguendi po-
test accipi signate, et exercite. Sumitur signate, quando-
res per se ut terminus obiective se habet, et terminat cognitionem-
ad se; sumitur vero exercite, si actualem cognitionem,
vel ipsum obiectum, qui circa aliam materiam versatur,
recte

UVA.BHSC

necesse dependeat cum quo inquendo rationem. — Modus sciendi, aut arguendi scientiae sumptum idem est in omnibus materijs, et eodem modo se se habet, si, ut supponimus, est ut ordinarius. Cum enim signum acceptum eodem modo se habet non ad actus scientificos, qui ad actus aliarum scientiarum separantur per modum obiecti, sicut ad praeter logicam. — Nam enim Phisicus usque pro obiecto habet, aut respicit modum sciendi quo ens mobile, vel corpus naturale: neque probat quod modus sciendi per proprietatem, vel passionem habeat esse infallibilis ad veritatem intus. Hoc enim potius supponit. Solum igitur demonstrat proprietatem de ente mobile. At praecipue autem logica est ut modum sciendi pro subiecto habeat, et de eo probat passionem praedictam, scilicet, infallibilitatem de veritatem intus. Ergo eo modo generabatur logica, eo quod Arist. demonstraverit, modum sciendi esse necessario connexum cum infallibilibus principijs terminandum cognitionis. — Dices: logicam requiri generari per unicam demonstrationem: quod per plures successivos actus fuit adquisita: ergo illi actus fuerunt possibiles sine praevia tota logica. Probatur: si logica per unicam demonstrationem fuisset generata, debuisset per illam demonstrari proprietates communis dictio est; sed haec demonstratio non potest ob defectum medij communis: ergo. — Nego antecedens; ad probationem nego minorem; quia medium est adaequatum proprietatem eorum, nempe esse ostensivum veritatis infallibilis, est principium illud, quodlibet est, vel non est. Quam si modus sciendi, ut sic veritatem non inferat infallibilis sequeretur, idem esse simul, et non esse. Necesse tamen fuit multas praevias dispositiones facere, sicut inducibilibet sub generatione omnis, quibus necessario ponderatis demonstrabat Philus, modum sciendi * sit infallibilis, sufficit autem quod etiam in materijs aliarum scientiarum id ipsum potest intus praestare sine logica. — * primis principijs ipsorum, esse infallibilem. — Contra dices: atqui hoc ipsum Arist. praestitit sine logica: quod ad demonstrandum, quod modus sciendi sit infallibilis, sufficit intus: quod etiam in materijs aliarum scientiarum id ipsum potest intus praestare sine logica. Secunda pars probatur: inquantum negatur, quod quando intus immediate versantur in aliarum scientiarum materijs, pro obiecto habet modum sciendi,

requi-

nequit de eo infallibilitatem demonstrari. Quodsi vero reflexe de ipso rationem formet, et eo usq. perveniat, ut vere demonstraret intimam eius connexionem cum principijs infallibilibus, hoc ipso logicam generaret, et eius ad alte- riperetineret ad aliam scientiam. — Generalis namque logica aliter ac contingit, ne attingere potuit, quam, quod a nos multam diversa, ac frequenti experimentis, varios eo cogitaverit modos discurrendi, ac inferendi; et in uno clamaverit deprehenderit, quod nisi ille bene resolveret, principium huiusce notionem, quodcumq. sumret eadem uni tertio, sunt idem inter se, debeant esse falsum. — Hoc deprehenso, eo quas suas regulas, Juxta quas duo spe possunt, et debent esse eadem uni tertio; et ob hoc adinvento sunt regulae sillogisticae, quibus monstrant normam, qua terminum in praemissis debeant ordinari, ut possint praedicari, vel subjici uni tertio, quod medium appellamus. Haec explorata, talis formabatur sillogismus: quando duo sunt eadem uni tertio infallibiliter sunt idem inter se; sed si termini in praemissis Juxta has regulas sint ordinata, et ordinatae, sunt eadem uni tertio: ergo infallibiliter sunt eadem inter se, id est, possunt de se mutuo praedicari, in quo consistit conclusio. — Non igitur uno actu generari humanitus potuit logica, sed multiplici debet enim pluresmodos parari, ut circa illum versetur aliqua demonstratio, ostendens ipsum esse rectum, ac infallibilem. — Respondeo: 1° demonstratione ostendens, quod excogitatus ille modus sciendi sit rectus, et infallibilis est sufficiens ad cognitionem scientificam, tametsi de ipsa nulla alia sit facta demonstratio, quod bene resolvitur; et vere sit de qualibet demonstratione deberet fieri alia demonstratio procederetur in infinitum. Ergo ad scientificam cognitionem sufficit, quod demonstratio se se evidentiam habeat, nec requiritur, ut signata, ac obvie terminet aliam demonstrationem. Nunc sic; sed unus potest etiam in alijs materijs exercitus demonstrationem formare sine logica: ergo ad cognitionem scientificam non requiritur logica. — Subsumptum dist.: unus sine logica potest etiam in alijs materijs formare demonstrationem exercitam, et utralit. reflexivam supra se ipsam

supra se ipsum; neque mirum, et universal. reflexivam supra se ipsam, de ratione, et [illegible] ad eo[illegible] scientificam, et ad quisitam [illegible] logicam, de [illegible] scienti-ficam, et [illegible] aliquam scientiam, [illegible]. Prima demonstratio [illegible], quae [illegible] de modo sciendi primo demonstrante probavit infallibilitatem [illegible] aliter reflexivam supra se ipsam, ut innuit D. T. l. posteriorum lec. 1a. hoc est enim subtilitas, et eminentia intel, quod actus eius possit immanentive se reflectere supra se.

Nam sine novo actu, cognoscens cognoscit se cognoscere, et advertens se advertit advertere, aliàs [illegible] posset immediate advertere, cum non haberet supra se potiam, per quam cognosceret, [illegible] certitudinem [illegible] nem se habet. Accedit, quod non implicat idem esse, et objectum, et motum sub diverso modo sciendi, siquidem est actus in se necessarius, et terminatus, prout est in se aliquo [illegible], aut in aliquo [illegible], sic quando cognoscitur cognitio, ut sic etiam actus, quo cognoscitur, est id, quod cognoscitur. Similiter quando definitur definitio, ut sic etiam definitio, quae definitur definitio, est id, quod definitur; quippe definitio, sicut et cognitio terminatur sub cognitione, in quantum sub definitione, et cognitione ut sit: quod pariter quando demonstratur modus sciendi demonstrativus, ut sic, etiam ipsa demonstratio, qua demonstratur, est id, quod demonstratur, ne quaerendi indiget nova demonstratione. Nam in sua demonstratione aliquid demonstratione, [illegible], et actum suum, at ob[illegible] actus perfecte cognoscat, hoc ipso immanentive cognoscit, quod idem de suo actu verificatur, quod verificatur de suo obiecto, scilicet, de modo sciendi demonstrativo. Vnde [illegible] potest procedi in infinitum [illegible] principijs in [illegible]: quibus ad modum [illegible] hoc, quod [illegible] quod videtur per lucem videatur, minime sequitur, quod ipsa lux per aliam lucem [illegible], quod fit per actionem fiat, non sequitur, quod ipsa actio, quae fit, per aliam actionem fiat. Et ratio [illegible] est, quia quod forma talis est, non indiget alio sui genere. Cum ergo 1a demonstratio acquisitiva logica forma sit demonstrativa demonstrationis [illegible] infallibiles modi sciendi, hoc ipso se ipsam manifestat, neque indiget adhuc alia demonstratione. Subsumes [illegible] ipsam [illegible] propositionem [illegible] est supra suum proprium actum reflexibus,

reflexibus, et hoc sufficit ad cognoscendam eius rectitu-
dinem; 3° etiam in materijs aliarum scientiarum est re-
flexivus supra proprium suum actum: ergo. — Dist.
maj.: intellectus est supra proprium suum actum re-
flexivus, et hoc sufficit, nempe, mera reflexio ad cognoscen-
dam eius rectitudinem, neg. maj.; sufficit reflexio, qua de-
obiectum de recto actus est de eiusdem ratione, ac ipse actus,
et de eius obiecto cognoscitur esse infallibile, conc. maj. — Et
dist. min.: est mere reflexivus supra proprium suum
actum, conc. min.; supra suum proprium eiusdem ra-
tionis, ac ipse actus, et de eius obiecto cognoscitur esse infal-
libile, neg. min., et cons. — Non sufficit sola reflexio ad in-
fallibilitandum, et certificandum intellectum de rectitudine sui
actus; alioquin etiam actus falsus reflexione fieret verus.

Sed nunc, dumtaxat reflexio sufficit, quando obiectum de recto actus est eiusdem rationis, ac ipse actus, et de eius obiecto cognoscitur esse infallibile, et contingit in demonstratione demonstrationis, aut definitione definitionis. Utrumque namque obiectum debet adesse ad hoc, ut reflexio certificet intellectum, secus nihil probabit reflexio. — Unde quamvis actus sit rectus, et certus, si tamen eius obiectum est contingens, atque mutabile, eo inde quod intellectus se reflectat supra suum actum, non cognoscit, quod sit hic rectus, et certus, quia non habet principium probativum, propter quod dicatur rectus, et certus. — Contra, si actus ipse probat, quod obiectum eius sit rectum, et certum, et ipse est eiusdem rationis cum eo, et supra hoc esse reflectit, habet quod utique idem principium probativum, propter quod habet pro suo obiecto.

Ad 3. Sicut logica potest fieri [illegible] demonstratio, ut exemplificatur hoc: totum est maius sua parte; sed homo est totum, et caput pars; ergo homo est maior capite: neque ad eam demonstrationem requiritur simpliciter logica. —

Ad argumentum dicitur: sicut logica potest fieri facilis demonstratio utentis, [illegible]; facilis, [illegible], et argum. Demonstratio utentis attingit, quando ad propositiones in [illegible], seu [illegible] sunt esse veras, et notas, et quando [illegible] non potest reddi ex parte modi; facilis vero, quando [illegible] non potest reddi ex parte modi, sed ex parte forma, sed etiam modi [illegible]. — Cum igitur demonstratio [illegible] logicali [illegible] dari possit [illegible] ex parte modi dicendo v.g. quod homo maior est capite, quia totum maius sua parte est, neces-

[illegible]

imponere sibi, quae nescit leges, et praecepta bene illa omnia, vel ipsius de more [illegible] quam nimis facilis, moralis, in forulis est.

Et quidem ungam [illegible] [illegible], quod [illegible] facilitatem illam [illegible] per se [illegible], cum tandem [illegible] in illa omnia, aut modi discursus prorsus per accidens sit, sive applicetur ad [illegible] facilem, sive ad difficilem. Ille namque modus in omnibus [illegible], [illegible] regulis logicalibus: neque [illegible]; sed difficultas in materijs [illegible] inde provenit, quod [illegible] et [illegible] debilitatem in [illegible] [illegible] pervenit. In [illegible] qui faciunt praedictum syllogismum in esset certus de sua [illegible] posset [illegible] dubitare, nulli [illegible] commiserit in modo inferendi; [illegible] experientiam [illegible] [illegible]: [illegible], [illegible], unde ipsa deducitur. Ergo illarum qui faciunt praedictum syllogismum aliquando [illegible] de eo, quod talis sit [illegible] hominis ad corpus, qualis est [illegible] ad [illegible]: id [illegible] sensus, et ideo [illegible] [illegible] [illegible] et [illegible].

Sed in [illegible]: quaeri [illegible] sit logica [illegible], et unde quaeque forma cognitio; [illegible] [illegible], et unde quaeque forma est scientia: [illegible] [illegible]: cognitio prima [illegible] [illegible] a sensu, vel a [illegible] experimentali, [illegible]; [illegible] a [illegible] [illegible], et [illegible] possessionem, [illegible]. Et [illegible]: cognitio [illegible] [illegible] a [illegible] [illegible], et [illegible], est scientia, [illegible]; [illegible] a sensu, vel a [illegible] experimentali [illegible]: est scientia moralis, [illegible]; [illegible], et [illegible]. Non [illegible] logica [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] appellamus, eo quod ad [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] experimentalis, et [illegible] evidentiam [illegible], [illegible] speculativa [illegible].

Nec [illegible]: [illegible] per logicam alijs scientijs [illegible] per [illegible], et [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] logicalibus, quibus [illegible] [illegible] in genere [illegible] in [illegible] scientijs sese [illegible] volunt, unde [illegible], de [illegible], logicales quaestiones [illegible] plage [illegible]: [illegible] logica [illegible] in schola [illegible] [illegible], et [illegible]. Respondeo [illegible] modi [illegible] ab illis solum [illegible], qui ipsi ignorant, [illegible] de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], et eo ipso difficilem [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible], [illegible], et [illegible] [illegible]. [illegible]

[illegible]

UVA.BHSC

si quae vero docet logicam consequenter de obiectis eius locuta sunt. Dubor. Utrum concurrat active ad opera artificiosa aliarum scientiarum?

De logica jam acquisita, seu habituali disquisivimus; nam supposito ex antecedenti certamine logicam esse simpl[icite]r necessariam ad ceteras disciplinas inquirendas [illegible] praeparandas, nunc [illegible] illa omnium scientiarum ponere debemus, ut locus relinquatur dubio, pro quo sciendum in operibus aliarum scientiarum substantiam, et modum, seu formam artificiosam distingui, de quo duplici respectu [illegible] instrumentalis, 1° unice de modo, seu forma artificiosa, cum substantia contra limites sit logicae. Deinde [illegible] procedendum, ut [illegible] aliarum causarum cum alia [illegible] posse ad effectus productionem, directive, [illegible] producendo, 2° unice prout exhibendo modum, seu [illegible] cum alia causa; et effective, [illegible] operando, [illegible] ipsum effectum. Certum nullo dubio [illegible] de primo sensu logicam in ~~formam~~ formam artificiosam aliarum scientiarum, ad [illegible] in quo 1° et [illegible] sententia [illegible] Thomas, et nostrorum [illegible] Ph[ilosoph]. [illegible] habitum Ph[ilosophi]ae quo ad substantiam, id est quo ad [illegible], [illegible] quo ad formam autem artificiosam [illegible] logica. Secunda, et negativa sententia, communiter P.P. Scotistis, quam [illegible] Thomis. [illegible] de jure, praedictam [illegible] Ph[ilosophi]ae quo ad substantiam, [illegible] formam artificiosam. Displicet sententia quoad modum, seu formam artificiosam [illegible] prima sit.

Nostra conclusio

Logica concurrit active, sive quasi effective ad formam artificiosam operum aliarum scientiarum. [illegible] artificiosam [illegible] operum aliarum scientiarum sic ostendo: forma artificiosa operum aliarum scientiarum est obiec[illegible]

UVA.BHSC

est obiectum solius logicae, cum sit ens rationis: ergo sola logica dirigit quasi effective procedit. Ergo in primis, alias omnis habitus se extende- ret ad obiectum formale alterius, quod est impossibile, sicut impossi- bile est, ut potentia visiva ad sonum se extendat. Confirmatur: [illegible] artificiosa demonstrationis Philosophiae [illegible] ab illo habitu, cuius est ordinare mentem in modum syllogismi; sed hoc solius lo- gicae est: quia illa ponit, ex quibus, mediis dicit, et quod [illegible] logicam pertinet ordinare res cognitas et quod in demonstratione lo- ad alias scientias spectat. Quantum [illegible] ad [illegible] modo [illegible] ratione logica, quae est facultas [illegible] discurrendi, [illegible] dis- ponendi quamlibet materiam in forma discursus. Quantum vero ad 2um, in quo solum potest esse difficultas, sic suadetur: illius habitus est ordinare res cognitas in modum syllogisticum, cuius est ad hoc ipsum illuminare, et inclinare intellectum; [illegible] habitus determinate efficiat opera, in quantum ad illa facienda inclinant, et determinant potentiam.

Sic ars aedificandi in- [illegible] dicitur aedificare, in quantum determinat, et inclinat artificem ad aedificandum; sed aliae scientiae illuminant, neque [illegible] intellectum in [illegible] operum [illegible] artificiosam est enim ex vi [illegible] ipsorum: ergo dictam formam ar- tificiosam efficiunt. Respondent adversarii, praedictam formam artificiosam dupliciter spectari posse, scilicet et ut speculanda, seu cognoscenda, et ut efficienda. Primo namque modo ajunt, ad solam logicam pertinere; at vero 2o. modo perti- nere etiam ad alias scientias, quae attendendo ad logicae regulas [illegible] [illegible] suos ordinant syllogismos. Contra est: at quia forma artificiosa operum aliarum scientiarum nec- ut efficienda ad alias scientias pertinere, ergo nec ut [illegible]. Pr[illegible] subsumptio: eo praedicta forma ut efficienda ad alias scientias pertineret, quatenus illis adjunctis intus, at cum sola attentione ad regulas logicae illam possent proxime producere, et qui- hoc minime est: ergo. Maior totam ad [illegible] for- mam in [illegible] pertinet. Prima: in [illegible] adjunctus habitu Phil.ae, at cum sola attentione ad regulas logicae [illegible] praedictam formam est dispositus, nec de [illegible]: ergo. Ergo [illegible], quae causa indifferens qualis est [illegible], ut [illegible] sit dispositiva et ad unum potius quam ad alio effectum determinata [illegible] possit illum producere. Quare si [illegible] indiget [illegible] intelligibili determinante ad determinatum intellectum producendum, ita ad efficiendam in rebus cognitis formam logicalem

formam logicalem indiget habitu logica. Pbo ans: intel-
n[illegible] proponunt, nec determinant, ad formam logicalem efficien-
dam per habitum Pbr. vg.; alivnde nec per solam atten-
tionem ad regulas logicae cognoscitur esse premissa probata,
et premissa major sit: forma logicalis non attinguntur in modo
primam lineam in qua, et [illegible] efficiendam ha-
bemus Pbr. Prans: talis forma nequit fieri absque [illegible] Pbr. cons.
Prans: talis forma nequit fieri ab habitu intellectu non adjuvan-
tem ad illam cognoscendam; sed ita se habet habitus Pbr.
nam juvat ad [illegible] solutionem, ad illum per-
tinet forma logicalis et cognoscendam: q. Probamus: forma
logicalis est ens rationis artificiosum; sed hoc nequit fieri ab
habitu intellectu non adjuvante ad illam cognoscendam: q.
Maior patet, q. forma logicalis nihil aliud est, quam ordo, quem
intellectus, et propositionis mens apprehendit; ergo cum
[illegible], nam entis rationis totum esse (ut sequenti materia
videbimus) est cognosci. Pro est pro ratione syllogismi mi-
nori arguitur ita: attentio ad regulas logicae est actus,
quo intellectus idem forma logicalis cognoscit; sed actus non suffi-
cienter disponit, nec determinat ad efficientiam
forma logicalis per [illegible] precedentem idem cognitionem, sed
per habitum, a [illegible] cognitione adquisitum: q. Pbr.
minor: semel habemus errare posset non est sufficienter disponendi
possibilis, nec determinans ad efficientiam forma logicalis; sed
supposita [illegible] idem praecisa cognitione adquisitivum: quan-
quam [illegible] errare potest, non vero per habitum, a simili
cognitione adquisitum: q. Maior est clara, nam habitus
logica adhuc ponitur in intellectu, ut illum infallibiliter
in ordine ad suas opperationes. Pbo minor: intellectus pro intra-
quam diu habemus supposita cognitione i[illegible] logicalis
forma non [illegible] in ea applicanda in modo aliquam scientia
[illegible] deficere, numquam vero habitu logica perfectus
habentibus: q.

Solvuntur argumenta

Arg. 1: intellectus adjutus aliis scientiis, et cum sola
attentione ad regulas logica est proximus potens efficere de-
monstrationem: q. absque forma non requiritur efficientius con-
sensus logica. Prans: nunc intellectus est proximus potens efficere
demonstrationem, quando est dispositus, et determina-
tus [illegible] ex parte modo, ipsius demonstrationis, quam
exponit forma; sed intellectus adjutus aliis scientiis ita se habet: q.
Pr minor; ut proximus est dispositus, et determinatus ex parte
[illegible] aliunde exponit forma: q. Demonstrationibus [illegible]
[illegible].

UVA.BHSC

nihil est dubitandi. Primum: ablata ab intellectu ignorantia circa ideam syll. demonstrativi, ad illam producendam est dispositus, et determinatus; si iunctus aliis scientiis, et conformationem ad regulas logicae et nullam circa productam ideam patitur ignorantiam: ergo. Ad argumentum pro secunda neg. antecedens; ad primam neg. minorem; ad primam prob. antecedentis minorem; et ad huius prob. dist. antecedens: ablata ab intellectu ignorantia habituali circa ideam syll. demonstrativi, ad illam producendam est dispositus, et determinatus, concedo; ablata ignorantia pure actuali, sub dist.: est dispositus, et determinatus initiative, concedo; completive neg. minorem; et sic distincta minori, neg. consequentiam. Ignorantia idea syll. demonstrativi potest esse duplex, scilicet actualis, et habitualis: actualis est carentia actus tendentis in regulas demonstrationis; habitualis vero carentia habitus regularum. Ablata utique ignorantia regularum absentium, et solum dispositus, et determinatus manet initiative, quia tenuis actus ad regulas tendens non, ut enim est habitus regularum, quo est ipse dispositus, et determinatus ad demonstrationem producendam, sive immediate logica, sive immediate aliarum scientiarum. Sed dices: si est intellectus precise notitia ideae demonstrationis, in illa ex regulis [illegible] difficultatem non habet, nec facilem, nec mediam; si mediam, quia supponimus illum ornatum aliis scientiis et maxime [illegible] non facilem, quia demonstrationis [illegible] intellectum spectat, [illegible] ad [illegible] idem obtinet, ergo [illegible] logicalem: quia ablata ab intellectu ignorantia actuali ideae syll. demonstrativi, ad illam producendam est ipse dispositus, et determinatus, nec ad hoc habitu indiget regularum. Respondeo; quia intellectus precise notitia ideae demonstrationis [illegible] non habet de [illegible], et [illegible] et [illegible], [illegible] quae [illegible] ex [illegible] infallibilis. In hoc enim intellectus [illegible] ab A., quod [illegible] semel intelligibilia, etiam simul intelligat, ita ut [illegible], in [illegible] per [illegible] sit [illegible] quies, [illegible] habentibus superadditis.

Ad [illegible] humanus, cum [illegible] intelligibile, post alterum intelligat, indiget habitu superaddito regulorum ut unum intelligibile ad aliud infallibiliter posset coordinare. Hoc autem coordinatio [illegible] vel in

communi,

UVA.BHSC

ad communem, abstrahit utique, nam generalis regula praedemons-
trata ad scientiam nullo determinatam [illegible] — Vel contra
[illegible], et [illegible] cum rebus cognitis [illegible] determi-
nanda hoc probans sic, et aliquam aliud esse applicandum. Addam
coordinationem sufficit determinare logica, sed adhibere regulas
scientiae; ad illam vero requiritur applicatio coordinationis ad
materiam, quae quidem applicatio, cum usus sit regularum lo-
gicalium in aliarum scientiarum materia, ab habitu logica
utente, seu quatenus effective pendebit. — Subsumo: sed logica
effective non attingit ad coordinationem materiae aliarum scien-
tiarum: ergo deficit solutio. Probatur subsumptum: si logica effective
attingeret ad praedictam coordinationem deberet cognoscere
materias earum, de quibus aliae scientiae agunt, et quo modo
unum intelligibile ad alterum ordinatur; sed materias earum
non cognoscit; sicut enim ipsa ipsius [illegible]: ergo. Nego sub-
sumptum; ad cuius probationem; nego maiorem, et [illegible],
nego, quod logicam ad praedictam coordinationem praerequi-
ratur ut principium quod; nam potius in his per logi-
cam [illegible], sicut et ipse per alias scientias materias earum
cognoscit. Non enim cognoscit logica materias, sed in illis,
quae sicut ab alijs scientijs determinantur ut quo quod ad ma-
teriam; sed similiter ut quo a logica quo ad formam. Ergo quo
[illegible], quod materia ad praedictam coordinationem [illegible]
[illegible], [illegible], scilicet, Physica, et logica, ita tamen, quod eo
Physica, et logica [illegible] principium quo
[illegible], et principium quod praedicatur. Dices: logica
in applicatione ad demonstrationis Phy. [illegible] habet usum, sed
docentem: ergo ad illam non ut quo effective concurrit, secun-
dum directive. Dices, dicitur, quod usus [illegible] effective
applicat, docentem solum dirigit. Probatur: praedicta
applicatio est in parte demonstrativa alicuius scientiae a
logica, sed hac in parte demonstrativa alicuius scientiae
non a se habet usum, sed docentem: ergo. Minor [illegible]
[illegible] a D.T. 4. metaphys. lect. 1a. his verbis: in parte lo-
gicae, quae dicitur demonstrativa solum docens [illegible]
ut ad logicam, usus vero ad alias scientias. Distinguo:
[illegible] habet usum quo ad substantiam; [illegible]; quo ad [illegible];
ad cuius probationem similiter distinguo, [illegible] sub eadem distinc-
tione, sub qua intelligendus est D.T. Licet enim logica
[illegible] [illegible] usum, cum alijs scientijs applicat, praecipue ver-
que [illegible] infallibiliter regulas logicae in particula-
ri applicans; quia tamen huic applicationi materiam, scientia
[illegible], ideo in parte demonstrativa aliarum scientia-
rum usum non habet quo ad substantiam, bene vero quo ad [illegible].
Et quidem ex [illegible] sequitur logicam esse in [illegible] propria
materiam

modum verum habent, quod quidem aperte falsum est, ac
tamen sola ipsa potens sit regulas demonstrationis applicare,
ut deinde ipsa propositionem demonstret. Infers: ꝗ logica
in parte demonstrativa aliquem scientiam non habet
usum, seu effectivum actum quo ad substantiam: quia
quo ad modum, seu formam artificiosam. Hac ultima
neg. probatur: Pro demonstrationis per nos resultat ex subs-
tantia, ut materia, ex actu intrinseco tendente in res: ergo. Illatio est
legitima et patet fundamento impugnatio quod illa, quae dat formam
dat etiam ad formam, ex quo duo inferenter colliguntur, et quod
nempe superfluus sit seu usus logicae effectivus ad formam de-
monstrationis Physicae, et quod Physica producens illius
substantiam, etiam formam ex eius substantia resultantem
producat. Concessa 1a ergo, neg. 2am, ad huius probationem dist. ant.:
pro demonstrationis per nos resultat ex actu intrinseco tendente
in res, resultat, tanquam, improprie ex actu effectivo, seu
[illegible] ordinativo, teneo; resultat proprie ex actu ut
rx speculativus, neg. ant., et cons. Actus scientificus
in materia Physicae [illegible], et secundum quod est
realis speculativus proprietatum entis mobilis, quod
est eius obiectum, et secundum quod ad tales proprietates
[illegible] speculandas apprehensive, et perficit in exercitio
[illegible] disponit in modum maioris, et [illegible]
[illegible], aliud in modum minoris, et aliud in modum [illegible]
Sic primo modo consideratus haec dispositio in ordine [illegible] sequi-
tur ex actu, et [illegible] actus sequitur ad dispositionem [illegible]
[illegible] sit ad realem speculationem rectifica-
dam. Si vero secundo modo inspiciantur, cum praeter-
sic ab habitu logico dependeat, ut [illegible] est, quo [illegible]
quamvis improprie, [illegible] logicalis quoque
[illegible] non resultaret, nisi logica una cum habitu Physicae ad-
[illegible] actum tamquam principium quo [illegible]. Ad-
[illegible] quod [illegible] verum est [illegible] id quod [illegible]
sequitur, [illegible] productivam [illegible]
quo sequitur: [illegible] logicalis non sic se habet respectu Physicae habitus,
[illegible] producit substantiam [illegible] demonstrationis, [illegible]
ducit formam, ac proinde ut [illegible] resultet non superfluit, im-
mo esset necessarius effectivus [illegible] logicae. Non quie-
sces: Physica [illegible] logica est scientia: ꝗ sine logica [illegible] de-
monstrationis efficit formam. Nec sufficit dicere, quod Physica
sine logica solum sit scientia materialis, non vero formalis; ꝗ si hoc
dictum verum [illegible] solum esset scientia formaliter
logica;

UVA.BHSC

scit logica; et qui hoc asserunt est absurdum: quia assertio illius ex quo sequitur. Ad hoc respondeo, secundum esse datae definitioni ad cuius impugnationem dist. mediam: una esset scientia forte et parte, ut maiorem; forte, et per aliud, ut minorem; et simul datam minori, [illegible].

Non negamus, plures praeter logicam esse scientias; sed quod asserimus est, omnes in logica formalitatem habere, ac per consequens solam logicam per se posset discursum scientificum elicere; alias vero scientias non nisi logicali adjutorio. Hae de quaestionibus logicae prohemialibus sufficiant. Tractatus secundus apendix de ente ficto.

UVA.BHSC

Primum delucide, ut plerumque possunt dialecticae aliquae disceptationes, ne quis audacter pertractare velit per illas, sicuti [illegible] aliqualis perfectio ignorantiae nec effugaverit tenebras. Hinc, praesentis disquisitionis propria ratio in metaphysica sit, nihilominus [illegible] ad dialecticam methodologicam [illegible]. Nobis quae sequuntur [illegible] apparent. Quaestio sit: Quaestio 1a sitne possibile ens rationis ab omni ente vero, et reali distinctum? Subinde [illegible] determinatur, et sententia [illegible].

Sitne possibile ens rationis ab omni ente vero, et reali distinctum?

Si ens rationis etymologiam attendamus, idem significat, ac ens dependens a ratione, quae ratio communiter, et praecipue apud antiquos appellatur. Ergo multipliciter aliquod potest a ratione, seu ratione dependere: primo effective, ut [illegible] opus rationis, et verbum mentis; 2o subjective, ut est species intelligibilis, et habitus in intellectu recepti; et 3o obiective, ut quidquid in ratione obiectum; hinc triplex circumscribi debet ens rationis, effectivum, nempe, subjectivum, et obiectivum. Ens rationis effectivum dicitur quidquid est a ratione ut effectus a causa; subjectivum, quod est in ratione, sicut forma in subiecto;

UVA.BHSC

in subiecto; et denique obiectivum, quod est intra per modum obiecti cogniti. Ens rationis obiectivum adhuc est duplex: impurum, scilicet, et purum. Impurum est, quod ita obiicitur intellectui, ut ei materialiter aut existat, aut existentiae eius non repugnet, ut hic sol. Purum vero illud vocant, quod ita obiicitur intellectui, ut ei materialiter esse, aut existere omnino impossibile sit, ut baculus sine extremis.

Quaestionem itaque non procedere de possibilitate entis rationis effectivi, subiectivi, obiectivi impuri, eo constans est, quod praedicta entia rationis sint realia, cum ens reale id esse dicatur, quod sive intra, sive extra intellectum absque interventione existit, sive existere potest. Solumque relinquitur de possibili, et quidem [illegible] inter auctores, an ens rationis obiectivum purum, sive quod idem est, an ens fictum ab omni ente vero, et reali distinctum sit possibile? — Negant pro viribus Cisterciensis Caramuel, N.E.mus Cardinalis Sfondrati, et pauci alii: Opinio haec, quamvis contrariis [illegible], validissimis firmatur rationibus, quas suo adducam loco, ut eas resolvam. Secundus modus opinandi, communis inter auctores utriusque scholae, non solum affirmat possibilitatem entis ficti ab omni ente vero, et reali distincti; sed etiam illud pro de facto dari. Hanc sententiam insinuat Benedictinorum ecclesiae Decus M.N.P.A. Cantuariensis E.P. in eius obsequium sit. —

Nostra conclusio.

De facto datur ens rationis fictum ab omni ente vero, et reali distinctum. Ex opusculo 3.o [illegible] A.N., ubi ait: multa namque cogitamus esse, quae scimus esse; et multa esse, quae scimus non esse, non existimantes, sed fingentes ita esse. Secundum mentem [illegible]: tunc ens fictum datur, quando intellectus cogitatione retinet, quod scit non esse, perinde ac si esset; sed intellectus de facto multa cogitat esse, quae scit non esse: ergo. Maior est apud nos certa, minor D. Anselmi auctoritate, et [illegible] in [illegible], quam dicam [illegible] ratiocinando, sed fingendo hoc facere. — Deinde ratione probatur: [illegible] esset ens fictum ab omni ente reali distinctum, quia intellectus illud possit cognoscere; sed intellectus de facto cognoscit tale ens: ergo de facto illud datur. Maior est ad [illegible] doctrina. Probatur minor: intellectus de facto cognoscit hircocervum; sed hircocervus est ens

est ens rationis fictum ab ente reali distinctum. Nec valet dicere intellectum de facto cognoscere hircocervum, ut aggregatum ex extremis realibus, et proinde aliquid reale: non enim quando valet hoc dictum, quia quamvis hircus, et cervus secundum se extrema realia sint, non tamen hircocervus ex ipsis conflatus; nam totius denominatio non desumitur a partibus secundum se sumptis, sed unitis; atqui unio hirci, et cervi, non est realis, cum implicet dari a parte rei hircocervum.

Declaratur maior: et si homo ex istis partibus incorruptibilibus, anima scilicet, et alia, quia tamen hae partes corruptibiliter invicem uniuntur, totus homo est, et dicitur corruptibilis: ergo a pari, licet partes hircocervi extrema sint realia, tamen hircocervus in esse totius conflati constitutus est ens rationis. Praeterquam quod intellectus de facto cognoscit hircocervum, ut importat hircum, et cervum inter se unitos; sed talis unio haec ficta est, et ab ente reali distincta, ut patet: ergo. Probatur maior: si intellectus de facto non cognosceret hircocervum, ut praedictam in eam unionem importat, quia haec est impossibilis; sed hoc nullius roboris est: ergo. Probatur minor: intellectus potest cognoscere impossibile, sicut de facto impossibilem cognoscit praedictam unionem, de qua disceptamus: ergo. Recentiores solum nituntur dicere intellectum cognoscere impossibile, ut tale est; quia ipsi adversarij unitam hircum, et cervum cognoscunt unionem, non solum, ut rem impossibilem, verum etiam ut aliquid fictam, aliud, quod ut sic illam unionem negarunt. Unde non de facto aliter solum respondere, quod scilicet, intellectus non cognoscat hircocervum, ut importat realem unionem hirci, et cervi, non praecise, quia talis unio est impossibilis, sed etiam quia est impossibilis per intellectum, quod sequenti dilemmate suadere tentant.

Aiunt enim: vel intellectus iudicat hircum esse, vel non esse cervum, vel non. Si primum: hircum inter se unitum hircum cervo importat omnino, aliud cognoscere hircum esse, et non esse cervum simul, quod manifestam implicat contradictionem; Si secundum: tamen unionem intellectus fingit, cum eam cognoscat, ut ex sibi apparet: quia unio intra hircum, et cervum, non solum est ex impossibilis, sed etiam per intellectum. Sed contra: tamen partem huius dilemmatis sic arguitur: quod intellectus vera informet iudicium de aliquo quod

de aliquo obiecto, non tollit quominus contradictionem, non assen-
tiendo, sed falso assentiendo proferat; alias semper iudicio ferendo
de eo, quod futurum vel est, non sit bonum, imo illud cre-
dere bonum voluntatis posse proponere. Verum sic est: ergo
potentia humana nunc cognoscit: ergo quod nunc iudicet, futu-
rum esse non esse certum; non tollit quominus eius contra-
dictorium, non existimando, ut N. loquitur A., sed fin-
gendo cognoscat. Quod recte deducitur, cum tam repugnans
sit bonitas futuro, quam certitudo. Ad mode-
rantis partem dicendum, quod quamvis intellectus iu-
dicet futurum esse non esse certum, nihilominus in ca-
su minorem veritatem ipsamque fingit; quia realis apparentia
non tollit, quod futura, et certitudo aliter accidunt ipse ob-
iective sint in illis, atque quidem esse obiective reperiunt
rationis fictum. Si enim tamen, tollit in casu, futurum,
et certum ut sunt ipse cognoscantur, quomodo ad illis
utrumque iudicare possit.

Solvuntur argumenta.

Ad 1. arg: si de facto daretur ens rationis fictum de
facto cognosceretur; sed ens rationis fictum de facto non cognos-
citur: ergo de facto non datur. Probatur: quod de facto cognos-
citur aliquando cognoscatur, est cognoscibile; sed ens ratio-
nis fictum antequam cognoscatur cognoscibile non est: ergo.
Probatur: unumquodque in tantum est cognoscibile, in
quantum est ens, nam ut communiter dicitur, cognoscibili-
tas est passio entis; sed ens fictum antequam cognoscatur non
est ens: ergo. Probatur: ens fictum antequam cognoscatur est
nihil, cum includat impugnantia, et impossibile sit: ergo.
Ad argumentum sicut maiorem, nego minorem; ad probationem nego consequentiam;
ad probationem distinguo maiorem: unumquodque est cognoscibile, in quan-
tum est ens in actu, vel in potentia, concedo maiorem; in actu praecise,
nego maiorem; et distinguo minorem: ens fictum antequam cognoscatur
non est ens in actu, concedo minorem; in potentia, nego minorem; et consequentiam.

Ad ultimam probationem dico, quod quamvis ens fic-
tum antequam cognoscatur nihil sit in actu, est tamen
aliquid in potentia, non subiectiva, ut aliqui volunt, sed obiectiva,
ac proinde cognoscibile antequam cognoscatur; cum cognos-
cibilitas sit passio entis, non solum in actu, sed etiam qua-
cumque modo in potentia. Unde sicut antichristus nu-
nc est cognoscibilis, quamvis tantum sit ens reale in
actu sed in potentia: ita ens fictum exempli causa hircocer-
vus, antequam fingatur est cognoscibilis; quia licet prius non
prius

UVA.BHSC

productionem sit perfectus in actu, est tamen fungibilis, sive perfectum potest. — Sed dices: quod est fungibile antequam pergeneretur actu, non dependet a sua perfectione; sed ante perfectum est: a sua perfectione dependet: ergo non est fungibile antequam in actu fungatur. — Nego maiorem; quia sicut ante creationem, antequam in actu producatur, est: dependet a sua productione; nam si haec repugnaret, illi producibilis non foret: ita haec creatura, antequam in actu fungatur, est: dependet a sua perfectione, quam si deficeret, illa fungibilis non remaneret.

Ad 2um: si daretur aliquod fictum, deberet imprimere speciem, quae intellectui ad illius cognitionem determinaret; sed ante fictum similem speciem imprimere nequit: ergo ens fictum non potest dari. Ergo est manifestum: maior patet, quia intellectus noster non cognoscit, nisi dependenter a speciebus, ac rebus acceptis. — Hinc omnium dixit esse illud effatum, nihil est in intellectu, quod prius non fuerit in sensu. Probatur minor: species intelligibiles sunt reales qualitates: quae ab ente ficto ad intellectum nequeunt imprimi. Ergo assertum, ex improportione causae fictae ad realem effectum. — Ad argumentum dist. maiorem: si daretur aliquod fictum deberet imprimere speciem alienam, quae intellectui ad illius cognitionem determinaret, concedo maiorem; speciem propriam, nego maiorem; et sic distincta minori, nego consequentiam: ad minorem pro, rursus ... anti, dist. consequentiam: quae ab ente ficto ad intellectum nequeunt per se imprimi, concedo; per aliud, nego. — Cum ens fictum, utpote in re nihil sit, et nihil tamen participet, quatenus solum per ..., et ... realem speciem ad cuius similitudinem per intellectum a sui cognitione determinat. Nec maiori superiores explicatio amplius intelligi potest, cum esse effatum illud ipsum intelligi debeat, ut nihil sit in intellectu, quod prius non fuerit in sensu, vel per se, vel per aliud. — Subsumes: sed species entis realis nequit ad entis ficti cognitionem intellectum determinare: quia nihil valet distinctio. Probatur subsumptio: species obiecti determinat intellectum ad sui cognitionem in quantum ei assimilatur; sed species entis realis nullam cum ente ficto similitudinem habet: ergo. — Dist. subsumptionem: species entis realis nequit ad entis ficti cognitionem intellectum determinare primario, concedo; secundario, nego; et nego. Ad minorem probationis dist. maiorem: species obiecti determinat intellectum ad sui cognitionem in quantum ei assimilatur similitudine univoca, vel analoga, concedo maiorem;

UVA.BHSC

rationem; similitudine precise univoca, neque etiam; et ea-
dem de entitate replicatam unum, neque aequo.— Cum non species
intelligibilis determinet, et potius intuitivam, quae spiri-
tualis est, disponat circa rationalis, certum est, praedic-
tas species primum totum inclinare circa illud obiectum, cui
univoce, seu forma assimilantur. Verum hoc non tollit, quod si-
species intelligibiles aliqualem dicant proportionem
cum alio obiecto, ut intentum circa illud secundario, sive
secundario determinent. Sic quamvis species corporis aequal-
hoc primario intuitive, et secundario circa intellectum
substantialis, nihilominus quia substantialis cum
immateriali habet analogiam, eo quod utrique proportionalis
ratio entis realis conveniat, ideo per speciem corporis An-
gelos, et etiam Deum ipsum intelligere valemus. Simi-
liter quoque discurrendum est de specie entis realis respectu
entis ficti, quam obstet realitati, et fictionis disconveni-
entia, cum adsit in ratione entis proportio.— Repli-
cabis: ens fictum adhuc apparenter non est ens: ergo nullam
habet analogiam cum ente reali. Probatur antecedens: quod est
apparentia alterius, vere est apparentia, et similitudo
illius; sed ens fictum nequit esse vere apparentia, et simi-
litudo entis: ergo. Major patet in hominis imagine, quae
licet apparenter sit homo, vere tamen est apparentia,
et similitudo hominis. Minor constat in nihilo, quod neque
apparenter est ens. Nego antecedens; ad probationem distinguo majorem: quod
apparentia est alterius subiective tale, vel obiective intrinsece,
vere est apparentia, concedo; quod vere est apparentia, et si-
militudo illius, seu etiam; precise subiective tale, nego etiam;
et distinguo eodem modo minorem, neque aequo.— Licet ens fictum
subiective in se nihil sit, ac proinde hoc modo entis realis
non est apparentia, neque similitudo; bene tamen obiective
intrinsece, ubi enti reali assimilatur, quod sicut
ens reale subiective, et in se est apparenti, ita ens fictum
obiective est intrinsece. Ad argumentum 3: si daretur ens fictum
aliqua eius causa daretur; sed nulla entis ficti causa est:
ergo. Probatur minor: si aliqua entis ficti assignanda causa,
maxime intellectus; sed intellectus nequit ens fictum causare: ergo.
Probatur minor: intellectus est causa realis; sed causa realis nequit
ens fictum causare: ergo.— Ad argumentum secundum nego
minorem;

UVA.BHSC

nego minorem; ad prob. nego etiam minorem; ad prob. dist. minorem: causa realis in- quantum fictum [illegible] verè, et realiter influendo, concedo minorem; influendo im- propriè, et metaphoricè, nego minorem; et sub eadem distinctione ergo.

Quamquam enim intellectus causa realis, et quod exsistere- [illegible] rei; tamen cum propter suam subtilitatem potest fingere quodlibet objectum, potest etiam intellectus influendo fingendo; quia [illegible] fictivus influxus, impropriè, et metaphoricè est, ad illum [illegible] sequi potest ens, non reale, sed fictum. = Contra instabis: intellectus non potest influere nisi verè, et realiter, et realiter influendo per modum negat esse fictum causatum: ergo intellectus nullo modo potest esse fictum causare. Probatur: influxus intellectus est verus, et realis: ergo. Probatur 1.: influxus intellectus est cognitio; sed cognitio est vera, et realis: ergo. = 2.: influxus intellectus in ens fictum est fictio; sed fictio est im- propria, et metaphorica: ergo propria, vera, et realis. Ad replicam

[illegible]; ad prob. nego ant.; et ad [illegible] probationem, distinguo: sed cognitio est vera, et realis entitativè, et in se, concedo minorem; influxivè, nego minorem; et [illegible] ad 2am ejusdem antecedentis prob., distinguo majorem: non est fictio impropria, et metaphorica in esse fictionis, concedo minorem; in esse influxus, nego minorem, et consequentiam. = Aliud namque est, quod cognitio realis, quae intellectus hircocervum [illegible] format, sit vera, et realis; et aliud, quod sit vera, et realis intellectionis influxus. Primum est verum, quia talis cognitio est tendentia [illegible] à parte rei; secundum verò falsum, quia non est aliquid à parte rei, sed ut fingens in hircocervum influit, cum ad illum terminandum, non tamen ad effectum proprium, sed tantum ad obtinendum fictum.

Doctrina haec potest explicari primò ratione praedi- [illegible] substantia, qualiter vera, et realiter accidens sit, non tamen et accidens in- fluit in effectum. Secundò ratione, quia Deus ad [illegible] ag[illegible] quamvis verè, et realiter infinitus sit, non tamen ut infinitus influit [illegible]. = Deinde, in hac, et in similibus replicis adest fallacia, quam detegere in instantia haec; homo pictus est imago hominis; sed imago hominis est vera, et realis: ergo homo pictus est verus, et realis. = Quis enim non solum Dialecticis [illegible] [illegible] fallaciam [illegible] dignoscit illationem? Sunt praecepta perpetuam [illegible] dignoscit, nam ve- ne [illegible] quae ad oculum patet, appellationem [illegible] imagi- nis, et realitas in minori appellat supra rationem imagi- nis, quae vera, et realis imago est; in conseq. verò appellat supra rationem hominis, qui verus homo non est, sed pictus. Igitur

[illegible] quo influxus intellectus in hircocervum sit cognitio, et haec vera, et realis, non benè sequitur, ut [illegible], quod influxus sit verus, et realis; nam veritas, et realitas in minori ap- [illegible] supra cognitionem in esse entitativo, et in conseq. supra cog- nitionem in esse influxivo. = Et tandem ut influxus sit ve- rus, et realis, non sufficit, quod sit vera cognitio, sed requiritur

UVA.BHSC

requiritur, quod effective venimus, et modo, esse tribuatur. — Arg. 4.

et ultimo: si daretur ens fictum, darentur duae propositiones contradictoriae simul verae; sed hoc implicat: ergo et quod detur ens fictum. Sequela maioris probatur: haec propositio, negatio entis ficti est ens fictum, est vera; quia negatio vera est ex speciebus entis rationis, ut ex dicendis constabit; aliunde vera est haec, negatio entis ficti non est ens fictum, quia nihil potest esse suum contradictorium: ergo. — Ad argumentum respondeo negando maiorem; ad cuius probationem distinguo maiorem: illae duae propositiones essent verae in diverso sensu, concedo maiorem; in eodem sensu, nego maiorem; et eodem modo distincta minori, nego consequentiam. Negatio namque entis ficti potest sumi, vel materialiter, vel ut recepta ad modum formae positivae. — Dicimus ergo illas duas propositiones simul esse veras, quin tamen ex hoc aliquod sequatur inconveniens, cum non sint contradictoriae, ut patet, quamvis altera affirmet, et altera neget de eadem negatione, non tamen eodem modo sumpta; nam prima loquitur de entis ficti negatione, ut ab intellectu recepta ad modum formae positivae, quo in sensu tantum dicimus negationes, quae revera nihil sunt, species entis rationis esse. — Secunda vero loquitur de eadem negatione, non ut importat formam positivam ab intellectu, sed secundum quod in se talem formam, quam negationis, ut formae fundamentum sive substractum, removet; quo in sensu verum dicit, cum negatio, prout entis ficti formam non importat, ens fictum formaliter non sit. — Instabis: negatio entis ficti, adhuc positive sumpta, non potest esse id, cuius est negatio: sicut negatio visus, adhuc sumpta ab intellectu per modum formae positivae, non potest esse visus ipse, cuius est negatio, sed negatio entis ficti, adhuc sumpta positive est negatio entis ficti; ergo. — Ad instantiam concessis praemissis distinguo consequens: non potest esse ens fictum ipsum, cuius est negatio, concedo consequentiam; aliud ens fictum, cuius non est negatio, nego consequentiam. — Dicimus itaque negationem entis ficti acceptam positive, aliud est ens fictum, cuius negatio concipitur, et aliud ens fictum, quod exercite in tali conceptu fit. Nulla est enim contradictio in eo, quod negatio entis ficti non sit ens fictum, quod per ipsam negatur, et quod sit aliud ens fictum, quod in negatione fundatur. — Urgebis: demus quod negatio positive accepta ab intellectu sit negatio omnis entis ficti. Tunc sic: in primis talis negatio est aliquod ens fictum; aliunde nullum, siquidem est negatio omnis entis ficti, ac proinde non id, cuius est negatio, adhuc positive sumpta: ergo talis negatio, adhuc positive accepta, est aliquod, et nullum ens fictum simul, quod est manifesta contradictio. — Distinguo maiorem: talis negatio est aliquod ens fictum exercite fictum in suis propriis, concedo maiorem; est aliquod

ens fictum

UVA.BHSC

ens fictum significare negationem, negativum; et similiter nimirum, negationem. Solum enim dari, aut admitti potest negatio-nes entis ficti significare; non autem quod sit negatio etiam entis ficti opposita ficti in sui ipsius conceptu. Siquidem non possunt concipi posse unico conceptu negatio entis ficti, et esse ficti per eundem conceptum, alias idem conceptus se ipsum negaret, quod repugnantium est impossibile; sicut, et, quod asserens, nullam veritatem esse negat seu ipsius veritatem, alias seipsam falsificaret, et destrueret. Sic stabilito entis rationis ficto, eius 1°, et com. divisio in ens rationis fundatum, et rationis ficto, seu quod idem est in ens rationis ratiocinatum, aut cum fundamento; et rationis ratiocinantis, aut sine fundamento. Exemplum est, quod fundamentum habet in re, ut aliter ac est intelligatur, ut definitio, quam intellectus efficit in re praedicata hominis definitiva. Secundum est, quod nullum fundamentum habet in re, ut identitas rei cum se ipsa, et chimera. Ens rationis fundatum subdividitur in negativum, privativum, et relativum: ad hanc divisionem percipiendam bene, est notandum, quod licet privatio, et negatio conveniant in eo, quod utraque est carentia formae; differunt tamen in eo, quod negatio est carentia formae in subiecto inepto ad illam habendam, ut carentia intellectionis in lapide; privatio vero carentia formae in subiecto apto ad illam habendam, ut caecitas in homine. Hinc ens rationis negativum est carentia formae subiecto indebita concepta, ut ens, sicut negatio visus in pariete ad modum alicuius formae positivae apprehensa. Ens rationis privativum est carentia subiecto debita ad instar entis concepta, ut privatio visus in caeco ad modum negationis apprehensa. Ens rationis relativum est ordo, seu relatio generis ad speciem realis, ut animalis ad rationale, sicut relatio generis ad speciem in realis, ut animalis ad rationale, concipiens ad modum cuiusdam realis relationis ad unum aliud. Huius generis species censendae sunt secundae intentionis, solent appellari entia rationis logicalia, quae secundae intentionis solent appellari, eo quod logica de illis in intentione agat. Quaestio: an intellectus, et sensus, tum interni, tum externi, 2° an voluntas, et sensus, vel omnes, entia rationis facere valeant efficere?

Ex praecedenti quaestione supposito dari, efficique ab intellectu ens rationis fictum, in praesentiarum dubitamus, num etiam [illegible]

UVA.BHSC

voluntas, et sensus oes, tam interni, quam externi-
illud etiam efformare possint? Dubium n(on) inquiunt de
ente rationis, utentes sui nominis ethimologia, sive p(ro)pri-
et idem sonat, ac ens obiective tantum in intellectu; sic enim
omnino extra dubium est, ipsum n(on) posse fieri a poten-
tijs ab intellectu distinctis, cuiusmodi sunt voluntas, et sensus oes, sive in-
terni, sive externi. — Difficultas tamen solum est, de ente
rationis ficto, prout est obiectum aut impossibile praeci-
se explicat, ita ut quaestionis sensus sit: hanc sicut intel-
separata impossibili obiecto tribuit existentiam, ita volun-
tas, et sensus oes, tam interni, quam externi ad ipsum
etiam suo modo valeant efficere? — Authorum opini-
ones circa praesentem difficultatem variae sunt, ac dissi-
dentes: nam alij volunt, ut contra Scotistas, cum suo sub-
tili Magistro, voluntatem posse efficere ens rationis fic-
tum; alij vero id propugnant, n(on) modo de voluntate,
verum etiam de sensibus internis, et externis. Nec
tamen in re tam parvi momenti in alijs quamplu-
ribus opinionibus referendis plus iusto immorari vi-
dear. sit —

Nostra conclusio.

Neque voluntas, nec ullus sensus, aut interni, aut exter-
ni efficere valent ens rationis fictum. Prima solutionis pars
probatur: ens rationis fit ab ea potentia, quae obiecto repugnanti
esse illi esse obiectivum praebente, s(e)d voluntas obiecto, cui repug-
nat esse, n(on) ponit illi esse obiectivum praestare: ergo. Maior sit;
eo eo, quod efficere ens rationis est illud attingendo efor-
mare. — Probatur minor: potentia impotens reddere obiectum sive in-
tentionale praesens, nequit obiecto, cui repugnat esse, illi
esse obiectivum praebere; sed voluntas impotens est reddere
obiectum, sive intentionaliter praesens: ergo. Maior constat paritate;
namque obiectum, cui repugnat esse illi esse obiectivum praes-
tare est, potum illud in tota se intentionaliter ostendere.
Patet etiam minor; quia voluntas supponit etiam obiectum
sicut ab intellectu propositum, ideo illud n(on) habet vel solitum,
quem procognitum. Secunda, et tertia solutionis pars,
quia eadem utrique est ratio sic suadentur: nullus sensus
attingere valet n(on) ens, ut ens; s(ed) attingentia haec est necessa-
ria ad efficientiam entis rationis ficti: ergo. Probatur maior: attin-
gere n(on) ens, ut ens, est attingere rationem aliquid imposi-
bili; s(ed) nullus sensus attingere valet id, quod rationem
est impossibile: ergo. — Probatur: nullus sensus attingere valet
repugnantiam ad existendum, a qua dicitur rationem
impossibile: ergo. Probatur: sensus attingere repugnantiam ad
existendum, quam ratione impossibilitatis dicit, est percipere id,
a quo.

UVA.BHSC

a quo talis repugnantia provenit; sed nulla sensus id a quo talis repugnantia provenit percipere valet; ergo. — Minor constat, quia repugnantia, quam impossibile habet ad existendum provenit ex essentiis hoc, vel illo prorsus repugnantibus. Ex eo, quod homo sit essentialiter rationalis provenit impossibilitas hominis non rationalis: essentia autem cum per se insensibilis sit a nullo sensu, quia solum accidentia sensibilia attingit, percipi potest. Unde quidquid a sensu percipiatur, licet de facto non sit, tamen ut sit non est possibile.

Solvuntur argumenta

Ad 1; ex malam partem solvenda: voluntas attingit, attingit suum obiectum aliter ac est in se, aut esse potest; ergo. — Probatur. Voluntas dum peccat, attingit ut bonum, quod bonum non est, nec esse potest; ergo. — Roboratur: voluntas dum libere peccat Deum ad creaturas ordinat, ad quas revera ordinatus non est, nec que esse potest: ergo. — Ad argumentum distinguo: voluntas attingit suum obiectum aliter ac est in se, aut esse potest, aliter a veritate ab intellectu ficta, concedo; ab ipsa proveniente, nego; aliter ab intellectu ficto, concedo; ad minus probatum dist. ante: voluntas dum peccat attingit ut bonum, quod in se bonum non est bonitate ab intellectu ficta, concedo; ficta voluntate, nego ante, et consequentiam. — Voluntas enim cum caeca potentia sit, propositione intellectus indiget, ut suum obiectum attingat; et sic dum malum ut bonum amplectitur, tota bonitas ficta, eo quod aliena a potentia intellectiva provenit, quae bonum apparens, ut verum, bonum voluntati obiicit, et hoc illud prosequitur, et ab intellectu propositum. — Idem dicendum est ad confirmationem, si quidem solum effective Deum ad creaturas ordinat voluntas: ordinare autem effective est proprium intellectus, quia ut A.D.Th. 1a 2ae quaestione 12a, art. 2 ait: ordinare est actus proprius rationis, unde illum ordinem Dei ad creaturas, nec efficit voluntas) sed ab intellectu factum in ordinatione amplectitur. — Replicabis: bonum apparens ut bonum est in bonum ad instar boni; sed sola voluntas, in bonum ad instar boni, attingere potest; ergo sola voluntas illam effingit bonitatem. — Probatur minor: in bonum sola voluntas illam effingit bonitatem. — Probatur minor: solum ad instar boni bonum est; sed sola voluntas attingere potest bonum; ergo. Probatur minor: sola illa potentia, quae bonum pro obiecto habet, illud attingere potest; sed sola voluntas pro obiecto bonum habet: ergo. — Credo totum subtilitatem ad verba sententia scotistarum in hac replica esse, ad quam dissolvendam sciendum est, voluntatem supponere suum obiectum factum, non quia

illud

UVA BHSC

numquam quae illud efficere, siquidem de finibus: aperitque rationis inclinationem in obiectum per rationem apprehensionis. — Unde necessarium est, ut prius intellectus rationem boni apprehendat, antequam voluntas in illud inclinet; et hinc omnino habet prolegomenum illud, nihil volitum, quin praecognitum. Deinde observandum, aliud esse, quod fortis bonitatis fingatur; et aliud, quod sub ratione bonitatis fingatur. Primum est verum, secundum vero falsum.

Infero ad explicandas partes dico, 1a parte, dist. minorem: sola voluntas in bonum apparens ratione boni attingere potest fingendo bonitatem, nego minorem; illam amplectendo, concedo minorem; ad huius probationem dist. maiorem: in bonum apparens ratione boni bonum est, ut proponibile, vel prosequibile, concedo maiorem; prosequibile probabile, nego maiorem; dist. minorem solum voluntas attingere potest bonum, ut prosequibile, concedo minorem; ut proponibile, nego minorem; et ergo inserviet relato. — Ad minoris probationem dist. maiorem; sola illa potentia quae bonum pro obiecto habet, illud attingere potest, proprio modo ipsius, concedo maiorem; modo proprio alterius, nego maiorem; et dist. minorem: sola voluntas habet pro obiecto bonum, ut prosequibile, concedo minorem; ut proponibile, nego minorem, et ergo.

Itaque voluntas in suum obiectum fertur, ut obiectum propositum; etenim intellectus verum quod est proprium mentis tendens sibi respicit, et bonum sub ratione veri respicere potest. Unde attingendo bonum apparens in ratione boni veri fingit in illo bonitatem illam, quam voluntati proponit, et hoc illam amplectendo attingit. — Nec aliter posset verbum facultas, ergo voluntas erga illam bonitatem, alias in eam, ut apprehensionem inclinaret, si illam attingeret antequam apprehenderetur, quod impossibile est. Nec ex hoc sequitur, quod intellectus ultra sphaeram sui obiecti se extendat; solum siquidem attingit bonum, modo proprio ipsius intellectus, non vero modo voluntatis, attingit, volit, illud, ut proponibile, non vero, ut prosequibile.

Fingit enim fictam bonitatem, quam voluntati offert, ut in illam voluntas sub ratione boni feratur. Unde dum ens fictum efficitur, sub ratione entis, tamquam sub ratione sub qua attingitur, et sic est proprium obiectum intellectus. At vero dum attingitur malum sub ratione boni, ratio boni non est ratio sub qua fictionis, sed unica ratio quo. — Et tandem dices: voluntas nullo modo potest attingere verum, quod est obiectum intellectus: quare intellectus bonum, quod obiectum voluntatis. — Nego consequentiam; quia intellectus nullo modo pendet a voluntate in attingentia sui obiecti, ut est certum; et voluntas, ut est caecissima, sine actu intellectus nequit suum obiectum attingere. Ratio huius est, quia

caeca-

UVA.BHSC

q. cum intus sit ratio a priori voluntatis, ut ait D.T. 1a. p.e quaestione 19, art. 1. etiam actus voluntatis praesupponere debet actum intell. Arg. 2: contra 2am conclusionis partem: imaginativa, seu fantasia ex praeceptis speciebus; v.g. montis, et auri, saepe efformat tertiam speciem, montis, nimirum, et auri, ut ait D.T. 1a. p. quaest. 12a., art. 9.; sed illa species montis, et auri est ens fictum cum ratione: ergo — Dist. maiorem: imaginativa saepe efformat tertiam speciem uniendo praecise figuram montis, cum colore auri, conc. maiorem; identificando naturas montis, et auri, neg. maiorem, et dist. minorem: tertia species ex identificatione naturarum montis, et auri est ens rationis fictum, conc.; ex praecisa unione figurae montis cum colore auri, neg. minorem, et cons. Cum enim imaginativa, seu fantasia sit organo corporali affixa solum attingere potest accidentia sensibilia, sicut et sensus externus. Unde quando ex praeceptis speciebus montis, et auri, tertiam efformat, solum unit utramque figuram montis, cum colore auri, non vero identificat montis, et auri naturas, seu essentias, ut pote insensibiles. Cum igitur unio inter figuram montis, et colorem auri, quamvis rara sit a Deo fieri non repugnet, hinc est, quod imaginativa, seu fantasia illam concipiendo ens rationis fictum non efformat. — Dices: impossibile est, picturam rei esse ipsam rem; sed imaginativa, seu fantasia picturam rei apprehendere potest ut ipsam rem: ergo et aliquod impossibile, ac proinde ens rationis fictum efficere. Probatur minor: legitur quod Zeuxis uvas tanta perfectione pinxit, quod ad illas, ut veras, passeres advolarent. Distinguo maiorem: impossibile est picturam rei esse ipsam rem, quoad naturam, essentiam, vel substantiam, concedo; quoad accidentia sensibilia, neg. maiorem, et eadem distinctione applicata minori, neg. cons. Ad minoris prob. dico, aves ad pictas uvas convolasse ob similitudinem veram cum naturalibus, quoad accidentibus, et perfectis coloribus ad illas trahebantur.

Arg. 3; contra ultimam partem conclusionis: sensus externi attingunt obiectum aliter ac est in se; ergo sensus est ens rationis fictum: ergo. Probatur ant.; 1: quia febricitantis attingit amaritudinem in cibo, in quo revera dulcedo est: ergo — 2: visus percipit varios colores in iride, in caudis pavonum, in columbis, in vitris triangularis, in quibus talis

UVA BHSC

in quibus coloribus sunt: q. 3: sensus externi specificantur a sensibili versus, vel in eo; et praeciso a rationibus singularibus; sed sensibili ut sic ne potest, nec cognoscere potest: q.
Id ipsum roboratur in visu, qui saepe attingit rationem coloris, non discernendo quisnam color sit, ut quando a longe videmus aliquod obiectum, quod non bene percipimus, nec distinguimus; sed tunc visus attingit rationem communem coloris, non attingendo rationem particularem cum eadem ti-ficatione; q.

Ad argum. respondeo neg. maiorem; ad cuius probationem neg. etiam ant., q.a amaritudo, quam experitur febricitans non est in cibo, sed in eius lingua vitiosa affecta humore, quo abundat: ad 2am prob. neg. ant., q.a in iride caudis pavonum, et similibus, sunt illi omnes colores, alias percipi a visu non possent. In quo autem illi colores consistant, huius loci non est examinare. Ad 3am dico, quod licet sensus externi speciem desumant a sensibilibus, ut sic, non tamen ab illo, ut universali, sed universalis, sed abstr. ab omnibus in particulari. Quis enim unquam vidit visit? Quando autem a longe videmus aliquod obiectum, non possumus per visum, nec per intellectum discernere cuius coloris sit, vel propter lucis tenuitatem, vel ob distantiam, et nimiam aeris interpositionem, impedientem speciem propriam transmitti ab obiecto in oculo, eo quod nobis omnino quo colore induatur affecit.

Ex quo, inquam, et ultimo denique, obiectiones praecludere valeatis, notandum, quod quando visus, ut vulgo dicitur, percipit tenebras, nihil percipit; quando videt umbram, non percipit solis radios ob interpositionem alicuius corporis. Aliter vero contingit, quando visus attingit in aqua curvam virgam rectam, cuius causa sunt radij solares in aquae superficie; non vero visus, q.a hic apprehendit res, ut ei obijciuntur; unde sensus solum iis occasionem praebent errandi. II. Quaeres solet; utrum Deus, sive virtus divina valeat tentationem efficere? Verum q.a de Deo, eiusq. virtute sermonem, et disputationem instituere, non dialectici, sed Theologi est; ideo ob hanc difficultatem iudico esse abstinendum hic, contemptusq. promittere ut sciatis Deum perfectissime entitatis fictum, ambit cognoscere, eo quod omnem rationem praebet cognitionem; non tamen illud efficere, q.a similis efficientia, ut sensu evidenter patebit, imperfectionem a Deo relegandam involvit. Quaest. 3a, et ultima, sintne denominationes extrinsecae a realitate provenientes entia realia, vel rationis?

Pro praesentis quaestionis tituli captu, notandum, quod nomine denominationis intelligitur appellatio ab aliqua forma, quae si subiecto inhaereat intrinsece, vel per identitatem, ut humanitas homini, vel per unionem, ut albedo parieti, denominatio intrinseca erit. Si vero forma extrinseca fuerit, ut cognitio cognito, et visio viso, extrinseca erit denominatio, de qua Magister Aguilera, cum aliquibus ex antiquioribus Thomistis asserit pro forma esse ens rationis. Contraria tamen sententia est pro qua sit =

Nostra conclusio.

Omnis denominatio extrinseca, a qua cumque forma reali proveniens est ens reale; conclusionem hac ratione urgebo, et deinde speciatim probo: denominatio extrinseca visi (idem intelligite de quacumque alia) a reali forma provenit: ergo est ens reale. Consequentia, quia realitatem necesse in forma, cum effectus eiusdem ordinis, ac realitatis debeat esse cum causa. Antecedens negatur ab adversariis; quod ad illud dicunt, denominationem extrinsecam visi, provenire quidem a forma reali, extrinsece tamen, sed intentionaliter, sive per rationem tantum modo communicatam. Sed contra: denominatio extrinseca visi provenit ex visione in obiecto terminata: ergo provenit a forma reali, realiter obiecto communicata. Illatio legitima est, cum communicatio formae visionis nihil aliud sit, quam ipsius visionis in obiecto realis terminatio. Probatur: denominatio visi extrinseca est: ergo. Antecedens ut commune ab omnibus supponitur. Praeterea 2°: denominatio extrinseca a forma extrinseca provenit; sed in denominatione visi nulla est forma extrinseca nisi visio in obiecto terminata: ergo. Maior constat ex definitione denominationis extrinsecae. Probatur minor: in denominatione visi in primis, nulla est forma nisi visio; aliunde non inest obiecto communicata, alias intrinseca foret denominatio: ergo extrinseca, sive in obiecto terminata. — Nec sufficit cum adversariis dicere, quod denominatio visi est tantum fundamentaliter extrinseca, formaliter vero, et per rationem intrinseca; non sufficit inquam, hoc dicere, quia sic nulla esset realis formalis denominatio extrinseca, cuius oppositum facile ostendo: denominatio visi, est realis formalis extrinseca: ergo. Probatur antecedens: denominatio a forma extrinseca actualiter denominante, est

UVA BHSC

est denominatio realis formis extra; sed visio est denominatio visi: ergo. Maior est certa, cum denominationis formalis ab alia denominatione formae ipsius desumatur. Probatur minor: denominatio visi est a visione non actualiter denominante obiectum extra visum: ergo. Probatur antecedens: per hoc praecise, quod visio non actualiter in obiecto sit terminata, illud non actualiter denominat extra visum: ergo. Probatur antecedens: per hoc praecise quod visio non actualiter in obiecto sit terminata, potentia visiva non actualiter est videns: ergo. Antecedens est innegabile. Probatur consequentia: implicat quod potentia visiva non actualiter sit videns, et quod obiectum in quo terminatur non, non sit non actualiter visum: ergo. Antecedens clarescit ex eo, quod esse visum importet nihil aliud est, quam non actualiter visionem terminare. Igitur oportet, cum videns, et visum correlativa sint, ut proinde simul existere debeant.

Solvuntur argumenta.

Ad argumentum 1: visionem non denominare res visas: ergo denominatio extra visi non est realis: antecedens patet: visio non est in rebus: ergo. Igitur patet, quia omnis denominatio realis est aliqua realis, realiter subiecto communicata. Probatur antecedens: visio realis est in potentia visiva, quam videntem non denominat: ergo. Igitur tenet, cum una, et eadem forma nequeat in duobus subiectis non esse. — Ad argumentum respondeo negando antecedens; ad cuius probationem dist. antecedens: visio non intrinsece est in rebus, conc. antecedens; non extrinsece, nego antecedens; ad cuius probationem dist. antecedens: visio non intrinsece est in potentia visiva, conc. antecedens; non extrinsece, neg. antecedens; et sic data disparitate, neg. consequentiam. — Cum visio sit actus, quo potentia visiva non tendit in suum obiectum, solum non intrinsece est in potentia visiva, quam non perficit in ordine ad res attingendas; et extrinsece in res attactas, ad quas primo, et non secundo terminatur. Sic una, et eadem forma intrinsece est in uno subiecto, et extrinsece in aliis, in quo nullum inconveniens est, immo in formis respectivis, qualis est visio, est omnino necessarium; alias posset a potentia visiva non in actu, nihil non actualiter attingente, quod omnis implicationem aperit. Sed dices: visio nequit suum esse non extrinsece rebus communicare: ergo nec ipsas non extrinsece denominare. Patet consequentia, quia denominare, prout ad praesens attinet, idem est, ac esse in genere causae communicare formalis. Probatur antecedens: esse visionis est vitale; sed esse vitale nequit non extrinsece rebus communicari, cum actio est intrinsece a principio vitali: ergo. — Ad replicam dist. antecedens: visio suum esse sub ratione non extrinsece rebus nequit communicare, conc. antecedens;

sub aliquo

UVA.BHSC

sub aliquo tantum, neg. ans; ad cuius pro. secta maior, dist. minor: esse vitale, ut vitale nequit non exce [illegible] nobis communicari, conc. minor; esse vitale, non ut vitale, sed sub alio conceptu, neg. minor, et cons. sub dato distinctione.

Visio itaque quamvis vero intentionalis sit, ut patet agnoscens aperta se movente active, non tamen ut vitalis, sed ut tendentia est denominativa; ex quo fit ut ipsis non praebeat esse vitale in eo cum repugnans, ob rationem in replica allatam; sed esse tantum visio objective, minimumque esse visum terminative, seu eo ce. — Comm. dices primo: visio, ut tendentia a rebus accipit esse visionis [illegible]: ergo ipsis esse visum ab ea nequit praestare. Patet ans, quia visio, ut tendentia, a rebus ad quas tendit specificatur in genere causae formalis extrinsecae. Cons. constat, quia causa in eodem genere causalitatis nequit ab effectu causari. — Secundo: visio, ut tendentia munus causae formalis circa res non exercet: ergo ipsis esse visum formaliter non praestat. Pa. ans: munus causae formalis est esse in subjecto; sed visio, ut tendentia, non est in rebus; ergo. Maior est innegabilis, quia effectus formalis est ipsa forma in subjecto. Pr. min: visio, ut tendentia, est ad res: ergo.

Ad istam replicam primum dist. ans: visio, ut tendentia initiative, seu radicaliter, a rebus accipit esse visionis [illegible], conc. ans; ut tendentia complete, seu ultimate, neg. ans; et dist. consequens: ergo nequit ipsis esse visum praestare, ut tendentia initiative, seu radicaliter, conc. cons.; ut tendentia complete, seu ultimate, neg. cons.; visio, ut tendentia ad hoc valet considerari initiative, seu radicaliter, et complete, seu ultimate. — Considerari initiative, seu radicaliter, dum ut intelligitur, ut medium interpositum, et obiectum, ad hoc ordinem dicens; dum autem huiusmodi ordo intelligitur in obiectum terminatus, tunc consideratur visio, ut tendentia, complete, seu ultimate. In prima consideratione accipit esse visionis [illegible] a rebus, quia ab ipsis specificatur; in 2a vero rebus denominationem praestat visi [illegible], quia in ipsis per modum [illegible] sistit, in quo nulla involvitur implicatio, cum non causet, dum causatur. Ad 2um

dist. ans: visio, ut tendentia munus causae formalis in ea circa res non exercet, conc. ans; causae formalis [illegible], neg. ans; et dist. consequens: ergo ipsis esse visum formaliter non praestat, conc. cons.; formaliter [illegible], neg. cons.; ad ans. pro. dist. maiorem: munus causae formalis [illegible] est esse in subjecto ad [illegible], conc. maiorem; esse in subjecto inhaesionis, neg. maiorem. Et dist. minor:

UVA.BHSC

Eo dist. maior: visio, ut tendentia, non est in rebus, ut intuitio immediata, nego maiorem; ut tendentia ad actionem, concedo maiorem; ad cuius prob. resp. ante, neg. igitur sub data Distinctione. Duplex namque distingui solet terminus, terminum intuitionis, cui scilicet intuetur, ut albedo parieti; et adhesionis, cui scilicet terminatio non adhaeret. Cum igitur visio, non per partem terminationem adhaeret. Cum igitur non visio eo ipso quod non tendat ad rem, in ipsis ponit terminationem, ipsis non adhaeret, sicut in ipsis est, ut intuitio, et terminationi, sed adhaesioni. Instabis: visio, quamvis tendat ad rem, numquam ipsam non tangit: ergo ipsis non adhaeret. Ergo infertur, quia alicui non adhaerere, est ipsum non tangere. Probatur ant.: visio, quamvis tendat ad rem, numquam ad ipsam transit: ergo. Probatur ant.: visio non est actio immanens, et non transit: ergo. Dist. ant.: visio non subiective non tangit rem, concedo ant.; obiective, neg. ant.; ad cuius prob. eadem distinctio est applicanda. Ad illam vero prob. dist. ant.: visio non est actio immanens, et non transiens, concedo ant.; et virtualiter transiens, neg. ant.; et ergo. Quamvis visio enim non actio immanens sit, nihilominus est virtualiter transiens, ab intrinseco nobis convincit ... participare rem, cuius ... quod nunc ... Quis namque ... Igitur ... visionem, ob sui specialem ... in eo quod, sicut lux, mediante ... a se non producta in rebus, ipsas tangit non subiective: illos mediante specie non recepta a rebus, ipsas ... tangit non obiective, ac per consequens ipsis adhaeret.

Arg. 2: denominatio cogniti est realis; et tamen est ens reale, sed rationis: ergo denominatio extrinseca est ens rationis, sed realis. Probatur maior: denominatio cogniti tantum habet esse obiective in intellectu: ergo. Consequentia est clara, quia solum ens rationis, et non reale, est, quod tantum habet esse obiective in intellectu; probatur ant., quia denominatio cogniti dependet a cognitione, taliter, ut sine illa, nec detur, nec sit dabilis. Ad argumentum resp. neg. minorem; ad cuius prob. neg. ant.; quia denominatio cogniti habet esse subiective, et obiective in intellectu, et quidem potius subiective, quam obiective, cum sit ipsamet realis cognitio in ea residens in potentia cognoscitiva, et extra in obiecto, eo proportionali modo, quo in divisione est dictum. Quod autem denominatio cogniti a cognitione dependeat, non sufficit, ut sic ens rationis, nisi adsumamus extrinsecum, quod est reale, neutiquam vero purum obiectivum,

pure obiectum, quod est secundum; quia hoc dependet a cognitione sin gerit, illud autem a cognitione ut cognoscente absolute. Determinatae ab orbus, ut contra admittere debet; ne adversarij quod nullus somniavit velint abstrahere, nimirum, habentes intellectuales, speciem expressam, et cognitionem ipsam entitative nis effectum esse, cum tantum a talibus obiectis dependeat.

Explicatur: denominatio cogniti est effectus cognitionis obiecto inhaerentis: ergo tantum habet esse obiective in intellectu. Consequentia patet, quia cognitio, non in obiecto, sed cognoscitivae potentiae inhaeret. Probatur antecedens: denominatio cogniti est effectus formae accidentalis: ergo. Antecedens est certum, cum cognitio sit forma cuilibet rei accidens. Probatur consequentia: de ratione formae accidentalis est inhaerere: ergo. — Ad replicam nego antecedens, ad cuius probationem distinguo antecedens: denominatio cogniti est effectus formae accidentalis extrinsecae, concedo antecedens; formae accidentalis intrinsecae, nego antecedens; et consequentiam: ad cuius probationem distinguo antecedens: de ratione formae accidentalis in communi est inhaerere, concedo antecedens; formae accidentalis extrinsecae, nego antecedens, et consequentiam; quia de ratione formae accidentalis solum est esse in subiecto, vel per inhaerentiam, si intrinseca, vel per adhaesionem, si extrinseca. Cum igitur cognitio, non, ut intrinseca per inhaerentiam; sed ut extrinseca denominet obiectum, denominatio cogniti, non est effectus cognitionis obiective tantum inhaerentis, sed ut obiecto adhaerentis.

Contra instruxeris: denominatio cogniti est passiva: ergo non est effectus cognitionis obiecto adhaerentis, sed ipsi per intentionem inhaerentis. Probatur consequentia: de ratione passionis est recipi, cum passio receptio in subiecto, ab alio deformante; sed cognitio, non ut obiecto adhaerens, sed ut ipsi per intentionem inhaerens receptionem dicit: ergo. — Distinguo antecedens: denominatio cogniti est passiva extrinseca, concedo antecedens; intrinseca, nego antecedens, et consequentiam; ad cuius probationem distinguo maiorem: de ratione passionis est receptio in eo, vel extrinseca, concedo maiorem; intrinseca praecise, nego maiorem, et subdistinguo minorem, nego consequentiam. — De ratione passionis extrinsecae, qualis est denominatio cogniti, solum est extrinseca receptio, sive obiecto adhaerens, quae quidem adhaerentia in ipsa tendentia ad obiectum consistit, cum inhaerentia in potentia cognoscitiva salvetur. Et denique, quia in ratione, et passione maxime inniti solent adversarij, ut eius vim radicitus enervare possimus, dicimus [illegible] actiones immanentes, et transeuntes notare. — Actiones immanentes, cum eorum suum principium efficiens habeant subiectum inhaesionis, quia subiectantur in principio, a quo procedunt, neque etiam habent propriam passionem. Unde in ipsis idem numero [illegible] correspondet [illegible] activa, ac passiva, cuius oppositum evenit in actionibus transeuntibus.

ob oppositi

UVA.BHSC

ob oppositam rationem. Sic in hac propositione cognosco lapidem, significatur cognitio, ut forma inherens potentiae cognoscitivae, et ulterius lapidi, qui quidem ipsissima sorte eodem modo significatur etiam in hac propositione, lapis est cognitus à me, cum sola grammaticali variatione. Plura alia circa rationis declarari possent; caeterum quae ad ipsius aliqualem noticiam dicta sufficiunt, jam ab eo abstinentes ad universale in communi transgredimur.

Tractatus 3us de universali in communi.

Per difficilem sane hanc materiam aggredimur, sed ad optatum finem valde nobis utilem, et necessariam; siquidem scientia omnis de obiecto universali est, ac proinde nulla, sine aliquali universalitatis noticia capienda. Hinc praecipuus labor logicae, cui praecipuum munus est scientias nobis reddere, circa eas versatur rerum ideas, propterea quod inter ipsius obiecta sortita possidet primum locum universale, quod alterum praebet nominis significatione, idem sonat, ac unum versus plura, sive unum in plura respiciens. Cumque talis respicientia multiplex sit, etiam universale multipliciter dici solet. Primo dicitur universale in causando per respicientiam diversarum

speciei

speciei ad plures effectus, quos causa producere valet; quo integer universalis (dicitur Deus) nec non coelum, et astra, a quo sic effectus creati dependent. 2º; dicitur universale in significando, et hoc modo universale nuncupatur omnis vox, sive oratio natam universalem significare.

Tertio dicitur universale in essendo, et praedicando, ut natura humana v.g. quae in multis est individuis, et illis praedicatur, de universali in causando in secundo libro Phisicorum Deo dante, est agendum. De universali in significando, tamen in summulis, et 3º, ut aiunt, vide minera? ad est actum. In praesentiarum colum nobis est sermo de universali in essendo, et praedicando, quod communiter definitur: Unum aptum ad esse in multis, et de illis praedicari. Dicitur Unum non unitate numerica, sed prohibente eum communicationem, seu actualem divisionem, ac pluralitatem excludente. Qua propter universalia non sunt aequivoca, analoga, et quaecumque rationem simpliciter, et perfecte unam in suo conceptu non important. Cum aptum denotat, universale non requirere actu, sed aptitudine adesse (et quidem per identitatem, et sui multiplicationem) in multis, et de illis praedicari. Sic quamvis unicus, et solus est sol, eius tamen natura est universalis, quia aptitudinem habet adesse in multis solibus, quos Deus posset creare, et de illis praedicari. Contra vero Divina natura, quae quamvis in tribus personis, non tamen est universalis; quia in illis non est per sui multiplicationem. Et tandem in praedicta definitione loco generis ponitur unum, per quod convenit universale cum singulari, quod etiam unum est, a quo differt per aptitudinem adesse in multis, et de illis praedicari, quod singulari repugnat. Sic aliqua ratione non universalis applicata, quas nomus solas, in quantum solitus in hoc tractatu accipiemus. Quaestio 1ª an, et quomodo detur aptitudini universale.

Priusquam in praesenti difficultate propriam mentem aperiamus, placet quorundam antiquorum Philosophorum dementiam circa universale rubitiva referre, et impugnare. Heraclitus igitur, et Cratylus, teste Philosopho 1º metaphysicae cap. 6. negarunt.

UVA.BHSC

negarent in rebus naturas universales; qua propter nul-
llam esse scientiam asserebant, nec certam aliquam
cognitionem, eo quod res omnes essent in continuo motu. Unde
intentionem diluit Cratilus demens factus, eodem teste
Aristotele lib. 4. metaphys. ut assereret, nihil verbo dici
posse, eo quod antequam proferretur oratio variata jam esset
in mundo res. — Ut autem dementiam hanc vitaret Plato
incidit in scillam cupiens vitare caribdim; dixerunt
enim a parte rei dari naturas reales separatas omnino a
singularibus, et in concavo lunae collocatas, easque ideas
vocabat, quarum omnia singularia naturas pro-
prias participabant, sicut in impressione sigilli
in cera plures sigillationes ex eodem sigillo dicto resul-
tant. Ita refert Arist. 1. metaphys. textu 15. licet quam-
plures, et quidem graves authores Platonem ab hac
calumnia liberare intendant. Stoici, et nomi-
nales mediam viam, inter utrasque excogitarunt;
nam Stoici conceptus formales, et nominales voces, seu nomi-
na universalia tantum esse asserebant, ac proinde
scientias, quae universalia versantur, solum conceptus
formales, voces, seu nomina pro obiecto habere dixerunt.
Inter commentatores Stoicorum Princeps, et Guillel-
mus Ockam nominalium sententiae inceptor.—
Heracliti ergo errorem, et Cratili ratione ex Arist.
desumpta, sic impugnamus: vel praedicti Phi. scientias
scientifice negabant, vel non? Si primum: ergo scientiam de
scientijs ab ipsis negatis habebant, ac per consequens obiectum uni-
versale, et scientiam attingebant. Si 2m: ergo nullum suo
judicio studium cogebant. Platonis delirium univer-
salium refutatur dilemate; aut praedictae ideae essent in-
dividua rerum ens, aut non? Si primum, non essent ab in-
dividuis separatae, cum universale in multis per i-
dentitatem: Si 2m, non possent de individuis praedicari,
cum in omni vera, et essentiali praedicatione requiratur iden-
titas praedicati cum subiecto: ergo praedictae ideae non essent
universales.— Adversus Stoicorum conceptus formales
facit hic syllogismus: universale est unum aptum ad
essendum in multis; sed conceptus formalis vel actualis non est aptus
ad essendum in multis, sed actualiter ipsum conceptum, aliud
homo, non actualis, sed actualis conceptio foret, quo nihil falsius:
ergo neutrum conceptus formales, sed res ipsae conceptae sunt univer-
sales.
Tandem,

Errandum, ista nominalium vocis tamen validissime. P.N.A. clamoris et ignoravit: ait enim Alphonsus D. libro I. de incarnatione Verbi Divini, de aliis ea homines vocis, qui in nisi flatum vocis substantia universalis esse dicunt. Hij namque post alia prosequitur S.P. cautissime ad eorum paginam quaestiones accidenti qui enim non intelligit, quomodo plures homines in specie sint unus homo, qualiter intelligat sacratissimo, et altissimo mysterio (Dei scil.) intelligendum quomodo plures personae, quarum quaelibet est perfectus Deus, sint unus Deus.= Ratione vero nunc abeuntur: datur aliqua scientia, quae de rebus agunt: ergo, et non voces sunt universales. Patet ant., in mathematica, quae de terra esse rotundam demonstrat, et nullatenus de vocibus, cum voces characterum figura, cuius una species est rotunditas: igitur mathematica scientia est, non de vocibus, sed de rebus, ac per consequens non voces, sed res sunt eius obiectum universale. Tribus hijs opinandi modis circa universale improbatis, et relatis, 4o. et consequentia est dari a parte rei naturas universales fundamentaliter, quatenus a parte rei praestant fundamentum ut per intellectum universale formetur. Pro hoc igitur ampliandum sit.=

Nostra conclusio.

A parte rei dantur naturae fundamentaliter universales. Ratione probatur scholio: a parte rei dantur naturae, quae fundamentum praebent ad universale formandum: ergo a parte rei universale fundamentaliter, nihil aliud est, quam fundamentum ad universale formandum. Probatur ant.: a parte rei dantur naturae, in quibus plura individua conveniunt; sed convenientia plurium in una est fundamentum ad universale formandum: ergo.= Maior patet, in natura rationalis, scilicet, et irrationalis, in qua conveniunt 1o. Petrus, et Paulus, et in 2o. leo, et equus conveniunt. Probatur minor: convenientia plurium individuorum in una fundamentum est, ut intellectus abstrahat ... ut positiva una, et eis pluribus; sed in hoc stat universale formaliter: ergo.=

Explicatur: natura praestans fundamentum ut sine singularitate concipiatur est fundamentaliter universalis: singularitas enim ... impedimentum est ad universale; sed naturae a parte rei praestant fundamentum, ut sine singularitate concipiantur: tum, quia singularitas non est de essentia metaphysica: tum etiam, quia ... realiter, vel formaliter, vel ... iuxta varia D.D. placita, sunt distinctae: ergo.

Solvuntur argumenta.

Arg. 1: naturae a parte rei sunt singulares ess.ᵉ, cum sint productae, ergo non sunt universales, nec fundamentaliter, cum singularis nequeat fundamentum praebere ad suum oppositum, nempe universale. — Dist. ant.: naturae a parte rei sunt singulares, ess.ᵉ physice; ess.ᵉ metaphysice, neg. ant., et cons. — Naturae, quae sunt a parte rei accipi valent phys.ᵉ, sive ut productae, et metaph.ᵉ, sive secundum sua praedicata: primo modo ess.ᵉ singulares sunt, utpote terminus phys.ᵉ productionis; nec vero 2. modo, quia singularitas non est de ipsius ess.ᵃ metaphysica ultimata, sublunaria et creata alias a parte rei nulla posset multiplicari, quod quidem aperte falsum est, ut videtur in natura humana, quae multiplex est in Petro, et Paulo caeterisque individuis. Et quidem, inquam, quamvis naturae secundum modum essendi a parte rei ess.ᵉ sint singulares; quia tamen secundum sua praedicata ess.ᵃ, et metaph.ᵃ singularitatem non dicunt, hinc intellectus illas recipit sine singularitatibus, et cum respectu positivo ad illas, ut inferiora. — Ex hoc tamen minime sequitur singulare ad suum oppositum praebere fundamentum, quia natura fundamentum ad universale non accipitur a singularitate, sed ex singularium convenientia in natura, a singularitate abstracta ob diversam uniuscuiusque contractionem. — Ratio est, quia principium sit omnium operationum contractionum, in quibus plura conveniunt, ut in generando Petrus, et Bucephalus, et in discurrendo Petrus, et Paulus; at vero singularitas, cum sit contractio naturae per suam multiplicationem, contrahit naturae diversitatem, ut Petrus habet naturam humanam Petri diversam a natura Pauli, alteriusque individui cuiusque vice. — Dices: individua ut Petrus, et Paulus a parte rei nullam realem convenientiam habent in natura; ergo a parte rei adest nullum fundamentum ad universale forte: Prob. ant.: Petrus, et Paulus a parte rei nullam realem unitatem habent in natura; ergo. Patet cons., quia convenientia unitatem dicit. Prob. ant.: natura humana in Petro, et Paulo a parte rei est realiter diversa; ergo. —

Ad replicam neg. ant.; ad prob. neg. ant.; ad prim. concedo ant., neg. cons., quia cum eo ipso, quod natura humana in Petro, et Paulo a parte rei sit, licet realiter diversa, uterque realiter sit homo, adest in utroque realis convenientia, et unitas fundamentalis, scil. seu imperfecta, quam non impedit realis diversitas naturae, immo ad illam necessario exigitur, cum unitas fundamentalis in pluribus convenientia consistat.

Arg. 2:

UVA.BHSC

Argum. 2: universale fundamentale debet participare rationem universalis in com.; sed non apparet quomodo rationem universalis in com. participent, nam ex parte rei sunt universalia, quae excludere pluralitatem, et aliunde aptitudine, quae ... sunt in multis: ergo. Probatur maior: universale fundamentale est species universalis in com.; sed species debent participare rationem generis, ut patet in specie humana participante rationem sui generis, nempe, animalis, quod est esse sensibile viventis: ergo. — Ad argumentum negatur maiorem, ad cuius probationem negatur etiam maiorem; quia universale fundamentale non est species universalis logici, neque in com., et tantum ad ipsum fundamentum, quod proprie eius rationem debet participare, aliud a fundamento, sed fundamentale requiritur, in quantum tale fundat. Non neque ad rationem universalis fundamentalis requiritur, quod in actu a parte rei inveniat ratio universalis logici in com., sed sufficit aptitudo, ut per intellectum possit ipsis competere.

Replicabis: nulla natura a parte rei potest fieri universalis ab intellectu: ergo nulla a parte rei est apta ad rationem universalis habendam: ergo. Probatur ans: intellectus universalem potest facere: ergo. Probatur ans: quidquid facit intellectus, per actum cognitionis facit; sed nulla actio esse tribuens rei, ad aliquid universale denominatur, ut in ma Platonis ideas contra arguunt Phi: ergo. — Neg. ans., ad probationem neg. ans., ad probationem distinguo minorem: nulla actio esse Physicum tribuens, concedo minorem; esse obiectivum, neg. minorem, et consequentiam. Ratio equidem quam contra Platonicos damnant ideas est, quia actio intellectus tribuens ... quod Physicum esse habet a parte rei; omnem enim rem, quae Phice existit singularis est; consequenter quod ... universales in actu, et posse a parte rei posita, omnino sunt repugnantia. At tamen actio intellectiva Physicam cognitionem tribuit, et ideo illam, ut universali ... valet. Non enim repugnat, ... tribuendo ipsi esse, quod a parte rei non habet, nec habere potest, ut patet in ente rationis fieri.

Argum. 3: obiectum scientiarum sunt universalia, et incorruptibilia: ergo cum a parte rei dentur scientiae, dari etiam debent naturae universales a singularibus ex-distinctae, et separatae. Probatur cons.: quidquid cum singularibus est idem, fit eorum singulare, et corruptibile est: ergo. — Probatur ratio: naturae universales independent ab suo esse a decorrupta in suorum individuorum; sed si essent cum illis identificata

identificatis, dependenter ab illis: q. Primam. hec propositio
homo est animal est vera nullis hominibus existentibus: q.
ergo illi correspondens non dependet ab existentia singulari-
um Platonis sententiae fundamentum. Ad illud q.
respondeo concedendo antecedens, neg. consequentiam, ad cuius probationem dist. ant:
quidquid cum singularibus est identificatum singu-
lare, et corruptibile est quoad exercitium existentiae, conc.
ant; quoad suam praecisionem, neg. ant, et consequentiam; q. abstractio-
nem naturam dicuntur aeterna, et incorruptibilia, q. aeter-
nam, et incorruptibilem habeant existentiam in intel-
lectu Divino; sed dicuntur aeterna ab intellectu est,
q. connexio praedicatorum est aeterna, quae est ab intem-
scientia independens ab aliqua existentia temporali.

Unde natura humana dicitur possit ab existentia exercita in
tempore defecerit; non tamen a connexione praedicatorum essen-
tialium, quae utrobique sunt scientiarum indicatur per modum
solum abstractione ab individuis, et ut sic abstracta in
scientiis attinguntur, per quod patet ad primam rationem.
Contra ut sumitur: corruptibilitas est passio, seu proprie-
tas cuiuscunque naturalis: q. natura humana neque solum est
corruptibilis ratione existentiae, sed etiam ratione sui.
Huic objectioni respondent ponendo, poterat passivam ad
corruptionem esse proprietatem naturae exercitam tan-
solum ratione individuorum: unde natura ex se specifica aeter-
na, et incorruptibilis. Probabilis solutio haec mihi non pla-
cet, q. ex illa sequitur, naturam universalem solum ratione al-
terius esse corruptibilem. Quare aliter respondeas scilicet, pro-
prietatem non solum esse corruptibilitatem Physicam,
in vero essendi, seu metaphysicam, q. connexio praedicatorum
essentiam est incorruptibilis per se salvum negative, longe
differunt a possibilitatibus specificis, quae positive, et Physice
incorruptibilia sunt. Ad 4. et ultimo: modus cog-
noscendi sequitur modum essendi; sed intellectus cognoscit na-
turas universales separatas a singularibus: q. ita res,
sive existunt. Maior patet, q. aliter falsa esset, siqui-
dem non cognosceret res sicut sunt. Confirmatur: haec pro-
dicatio Petrus est homo falsa: q. praedicatum de Petro non
ab illo separatum, alias propositio est identica. Ad
argumentum respondeo distinguendo maiorem: modus cognoscendi prae-
cisionibus sequitur modum essendi, neg. maiorem; intellectus
...ans ... maiorem, et neg. consequentiam; q. intellectus cognoscit naturas univer-
sales sine singularibus, praecisive se habet; quare non fallitur,
q. non affirmat, naturas esse ex separatas, sicut cum visus
attingit in pomo colorem, odorem non attingendo.

Vel dicitur;

UVA.BHSC

Vel dicitur; quod modus cognoscendi seu significandi sequitur modum essendi in rebus, non quidem a parte rei, sed in specie ipsas repraesentante, quod obscure limitatum est, vel aequivalenter, ut ait D.T. l. metaph. lect. 1a. repraesentat rem, sed partem eius repraesentat. — Ad secundum dicendum, quod in praedicta propositione praedicatur de Petro ratio hominis, quae est cum illo identificata, non solum ut communis, sed ut praecisa ab ipso Petro pertinenti, quod sufficit ut propositio sit formalis, quia ad hoc sufficit diversus modus significandi ex parte subiecti, et praedicati. Quia ut D.T. [illegible] habeant unitatem cum pluribus!

Pro intelligentia praedictae quaest., [illegible] T., et Scotistas, est notandum, quod unitas nihil aliud est, quam carentia divisionis, et est duplex, scilicet, realis, et formalis. Unitas realis est carentia divisionis realis principaliter circa realia, quae sunt [illegible]; unitas vero formalis est carentia divisionis penes principia formalia, quae sunt praedicata essentialia, quae [illegible] specificant. Sic Petrus ut singularis est unus numero, seu realiter, quia caret divisione in alios singulares, quae principia materialia dicuntur, quia sunt contractiva [illegible]; et ut homo est unus formaliter, quia caret divisione in alias humanitates, seu formas metaphysicas. — Unitas formalis alia est singularis, et communis alia. Prima est carentia divisionis per differentias numericas determinantes, ut humanitas Petri per Petreitatem ipsi praecontractam alijs individuis incommunicabilis. 2a est carentia divisionis per rationem, ut natura abstracta a Petro, et Paulo, cum aptitudine intentionali ad essendum in multis. Unitas formalis communis, ut [illegible], potest [illegible] duplex, positiva, [illegible], et negativa; positiva est quando natura caret divisione in multis, ut natura Divina in tribus personis [illegible]; negativa vero est quando natura caret divisione in multis, quam tamen in illis requireret. Praesens quaestio [illegible] de unitate [illegible] realis, nec formalis communi [illegible] tam positiva, quam negativa. — Scotistae [illegible] a parte rei habere unitatem formalem cum pluribus, [illegible] quod aliqui dicunt, publicam [illegible] esse actualem positivam, [illegible] quae est in Petro, est etiam in Paulo, communis individuis. — Alij vero illam [illegible] non [illegible] actualem, [illegible] aptitudinalem positivam, [illegible] ut natura quae est Petri, [illegible] sit positive apta ad essendum in multis. Communiter alij volunt illam esse [illegible] negativam, ita ut natura quae est in Petro, et si [illegible] Petro [illegible] sit impedita ad [illegible] essendum in multis [illegible] repugnat.

Thom.

UVA BHSC

Thomistae, eorumque communis est sententia naturam [illegible] a parte rei existentem solum numerice particularem in quolibet individuo; in pluribus autem unitate [illegible] convenientiae, sive fundamenti [illegible], de quo jam supra. Nunc ergo [illegible] sententia [illegible].

Nostra conclusio.

Nulla natura a parte rei ex se, [illegible] habet unitatem pluribus compossibilem eorum [illegible], aut negatur. Triplicem partem conclusionis, et quoad primam sic ratione probo: si natura a parte rei esset una unitate actu, et possitive in multis, a parte rei esset universalis; sed hoc [illegible] contra sententiam adversariorum: ergo nec prima. Assumptum probo: si natura a parte rei esset una actu, et possitive in multis, a parte rei esset actu, et possitive divisa; sed natura, quae a parte rei non est actu, et possitive divisa, nequit esse universalis: ergo. Probatur minor: natura, quae a parte rei non est actu, et possitive divisa, a parte rei dicit [illegible] indivisionem; sed natura, quae [illegible] divisionis [illegible] non potest esse universalis: ergo. Probatur minor: natura universalis est una, et multiplex; sed natura, quae a parte rei dicit [illegible] indivisionis, non est multiplex, et divisa: ergo. Confirmatur, et explicatur haec ratio: ideo natura est una, et simplex [illegible], et est universalis, quia convenit [illegible] membra informat, absque sui divisione, ac multiplicatione in illis: ergo si natura a parte rei est actu, et possitive divisa, quamvis sit actu possitive una in multis, non erit universalis. Patet hoc [illegible] in ineffabili Mysterio Trinitatis, ubi, etsi natura Divina sit actu, et possitive in tribus Divinis Personis; quia tamen, ut est in illis, dicit omnimodam indivisibilitatem, non dicitur universalis, et [illegible] esse [illegible].

Urgetur amplius: si natura humana esset eadem in Petro, et Paulo, Petrus, et Paulus non essent duo, sed unus homo; sed hoc est [illegible]: ergo. Sequela probatur: quia natura Divina [illegible] in Patre, Filio, et Spiritu Sancto, Pater, Filius, et Spiritus Sanctus sunt unus Deus: ergo si natura humana est eadem in Petro, et Paulo, Petrus, et Paulus erunt, non duo, sed unus homo. Praeterea: ideo [illegible] verum, quod Deus est nomen substantivum, et nomen substantivum [illegible] multiplicatur [illegible]; sed etiam homo nomen substantivum est: ergo nisi [illegible] significata natura humana a parte rei multiplicatur, homines a parte rei non multiplicabuntur. Respondent adversarij, quod si natura humana sit una, et eadem specifice, [illegible] numerice; sic est una, et multiplex, una quoad [illegible], et multiplex, quoad [illegible], seu individuationes; [illegible] a parte rei habet quidquid requiritur ad rationem universalis. Non autem divina, quia universalis non est, quia eadem, et indivisa manet numerice in tribus Personis. Contra tamen, et [illegible] fundamentum. Secunda est: implicat, quod natura a parte rei sit una specifica unitate identitatis, et multiplex numerice: ergo implicat solutio. Probatur antecedens: implicat naturam humanam a parte rei multiplicari numerice, et specifice multiplicari: ergo. Probatur antecedens: natura humana a parte rei multiplicatur numerice, quia eius individua

UVA.BHSC

individua multiplicantur; sed sicut individua v.g. Petrus, et Paulus, non solum multiplicantur numerice, sed etiam specifice: ergo. Probatur: Petrus, et Paulus non solum sunt duo individua, sed etiam duo homines; sed quia sunt duo individua multiplicantur numerice; ergo quia sunt duo homines multiplicantur specifice. Contra 2: si natura a parte rei esset una, et positive una, unitate identitatis, eius [illegible] non essent idem identitative; sed hoc est falsum: ergo et id ex quo sequitur. Probatur minor: ratio naturae Petri est una identitate identitatis cum natura Pauli, quia ut distincta a parte rei a Petreitate est [illegible] cum natura Pauli; sed quamvis natura Petri distinguatur a parte rei a Petreitate, Petreitas, et natura, sunt idem entitative: ergo. Denique: quod [illegible] apparet in [illegible] Divinitas Trinitatis est, quod non identificatur cum tribus Divinis Personis realiter, et quod illa perfectissime [illegible] quamvis; sed ut hoc est [illegible], quod natura sit numero una, et [illegible] modo sit eadem, et individua in multis: ergo.

Secundam solutionis partem sic ostendo: si natura a parte rei esset una positive in multis aptitudine, a parte rei deberet habere [illegible] aptitudinem; sed illam de facto non habet: ergo. Probatur minor: positiva determinatio [illegible] habet [illegible] positivam ad essendum in multis; sed natura a parte rei est positive determinata ad [illegible]: ergo. Maior patet, quia determinatio positiva, et positiva [illegible] repugnant. Minor [illegible] apparet, natura Petri determinata est ad Petrum, alias [illegible] non esset homo determinatus, quod necesse [illegible]. Respondent adversarii; quod natura est determinata ad [illegible] singularitatis, cum qua [illegible], quod adhuc datur est [illegible] singularitatis [illegible] potentiam, seu aptitudinem positivam ad plura, sicut materia prima, quae determinata per unam formam, adhuc retinet capacitatem, seu aptitudinem positivam ad plures alias suscipiendas. Sed contra: in primis haec solutio eidem subjacet impugnationibus praecedentibus. Deinde specialiter impugnatur, et [illegible] paritatem, quam pro causa assumunt: ideo materia determinata per unam formam adhuc retinet capacitatem ad plures alias, quia dicitur esse [illegible] capacitas, seu aptitudo positiva ad [illegible]; sed de essentia naturae non est positiva aptitudo ad essendum in multis: ergo. Probo minorem: nam ex D.T. opusculo 56 [illegible] habitudo essendi in pluribus non est de essentia hominis; tum ratione, quia si natura de se esset capax, seu apta positive ad essendum in multis, determinata per unam [illegible] posset a [illegible] determinationem, sicut materia prima, quod aperte repugnat. Tum denique, quia materia prima demonstrat eadem forma, non est eadem entitative cum illa; at vero natura est eadem entitative cum singularitate, quia de causa [illegible] deficiente singularitate; sed si natura esset [illegible] positiva capacitatem, sicut materia [illegible] uno individuo deficiente, non deficeret

pluralitate [illegible] oriri, seu [illegible] in quibus exercetur, ut sunt, ad [illegible] pro dist. [illegible] plus [illegible], id est, [illegible]; et ab identificantibus, neque [illegible] et [illegible]. Inde-

visio quae humana (idem intelligite de [illegible] subsistentibus [illegible]) non [illegible], sed multiplex est apparenter, sicut [illegible], cuius in[illegible] [illegible], quot [illegible] dividuntur. Et licet pluralitas [illegible] Petrum, et Paulum, [illegible], [illegible] singularitatibus [illegible] [illegible] quod sufficiens est, ut [illegible] plures [illegible] et ut [illegible] vulgo duo homines dicantur. [illegible] Petrum et Paulo dicendum reddit, quae et [illegible] principijs sortibus assimilantur. Hinc plus [illegible] cum alio [illegible], quod [illegible] quaelibet [illegible], [illegible].

Ad confirmationem dist. [illegible]: Petrus, et Paulus apparent in aliquo convenire, [illegible]; [illegible] identitate, neque [illegible]; et [illegible]: singularitate, ut [illegible] identificata, neque [illegible], et [illegible]. Verum est quod Petrus, et Paulus apparent in aliquo, [illegible] convenire, [illegible] pro identitate, ut volunt Scotistae, [illegible]; [illegible], quod singularitatis principium [illegible], [illegible], radix est dif[illegible] [illegible], ut [illegible] identificata. — Sic [illegible] quidquid [illegible] debet. Unde quamvis una, et eadem realis sit, sub diverso tamen respectu, seu [illegible], est radix conveniendi, et differendi inter Petrum, et Paulum, sicut una, et eadem realis albedo in cigno radix est similitudinis respectu alterius cigni, et dissimilitudinis respectu corvi.

Replicabis primo: quod distinctio, inter Petrum, et Paulum datur, a principijs, [illegible] sortibus, [illegible] moralibus provenit: quod Petrus, et Paulus, [illegible] distinguuntur; Probatur: ibi debet esse distinctio, quae est radix a qua provenit; [illegible] radix, [illegible] est: quod [illegible]: distinctio, quae solum a singularitate provenit, sola a singularitate distinguit: quod si distinctio, quae datur inter Petrum, et Paulum, ab eorum singularitate provenit [illegible] singularitate [illegible]: quod [illegible] infertur, quod distinctio [illegible]. Probatur: [illegible], et distinctionem idem sunt; [illegible] singularitatis [illegible] singularitate [illegible]: quod. Ad [illegible] replicam dist. [illegible]: quod distinctio, quae inter Petrum, et Paulum datur, a principijs, [illegible] sortibus, [illegible] moralibus provenit, [illegible] in sortibus, [illegible]; et [illegible] moralibus [illegible], [illegible], et [illegible], [illegible] dictam, distinctionem denominationem [illegible] solum accipi a principijs, a quibus provenit, verum etiam ab hijs, in quibus exercetur. Cum igitur haec principia sortia sint, et formaliter distinctio appellari debet. — Ad 2am dist. [illegible]: distinctio, quae solum a singularitate

[illegible]

UVA.BHSC

à singularitate Petri assumpta pro [illegible], solum singularitatem dis-
tinguit, [illegible]; à singularitate fundamentali accepta, negans; ad-
[illegible] simul [illegible], [illegible] quod singularitatem sub-
[illegible] Petri, et fundamentaliter. Primo modo accepta, cum sit
quaedam [illegible], [illegible] minimum,
quod [illegible], et distinctivum in ipsa sola [illegible]. At
[illegible] 2. modo sumpta eadem [illegible] est [illegible], et [illegible]
[illegible] id virtualiter [illegible] distinctum; [illegible]
[illegible] singularitate,
[illegible] quid quod [illegible] praevenit [illegible].

Contra insurgis: quia Petrus, et Paulus [illegible] distinguuntur, quia
sunt idem cum singularitatibus: quia ab ipsa virtualiter distinctione
distinctione [illegible]. Probatur: quamvis singularitates Petri, et
Pauli sint [illegible], quia sunt idem cum natura, tamen ab illis vir-
tualiter distinctione [illegible]: quia [illegible]. 2.: [illegible]
singularibus [illegible]
[illegible] singularitatem [illegible], et [illegible]; [illegible] sin-
gularibus [illegible]. Ad hoc res-
pondeo, [illegible], ad [illegible];
[illegible] in aliquo [illegible];
[illegible]. [illegible]
[illegible], secundum [illegible] virtualiter [illegible]
[illegible], et [illegible]; [illegible] distinguitur ab illo, et [illegible] distinguitur.

Ad 2um [illegible], [illegible]; quia [illegible], cum [illegible]
[illegible], et [illegible], [illegible]
singularitatis [illegible] in ipsis [illegible], aut
cum ipsis identificatum [illegible]; [illegible], aut
similitudo [illegible], et [illegible];
[illegible]; et [illegible] possunt secundum [illegible], aut [illegible]
[illegible], quia [illegible], aut similitudo [illegible] singularita-
tibus [illegible].

Arg. 2: [illegible]
natura humana [illegible] est [illegible] per plures [illegible]
individuales: [illegible] possibilis [illegible], [illegible] et
sit in multis. Pr. ans.: natura humana [illegible] est [illegible] per
Petrum [illegible], et Paulum [illegible]: quia [illegible], [illegible] quod est di-
visibile, [illegible] ad [illegible], est indivisibile
et [illegible], [illegible]. Confirmatur: natura humana
[illegible] est pluribus communicabilis: [illegible] quod [illegible]. Probatur:
natura humana [illegible] communicatur pluribus, ut Petro, et Paulo
[illegible] optime [illegible] est, [illegible] ad [illegible].

Arg. [illegible], quod [illegible] nullo [illegible] habet, quia [illegible]
[illegible]. Ratio in [illegible];
[illegible] communicabilitatem [illegible]
[illegible] habet. [illegible] debet habere universalitatem, quae
[illegible] nihil aliud est, quam [illegible] possibilitas ad essendum in multis.
Dices tamen ad illud respondere distinguendo ant.: natura humana
[illegible]

aparte rei, et natura dividi per plures ut suas individualis, ergo sicut,
ratio unius aptitudinis com[muni]s praesupposita in natura, reddit; ratione
plurium, negant; ad cuius proportionem dicta similitudo antiquorum congruit.
Natura namque proportione adaequatam divisionem, quam habet aparte
rei, est divisibilis in plura coexistentia quamvis in statu possi-
bilitatis, est possibilis eodem modo, quo existit in statu plurifica-
tionis. Et sicut in statu plurificationis, est aparte rei multiplex, et divisa in
individuis existentibus, absque unitate com[muni]: ita proportionem adaequata-
lem divisionem est multiplex, et divisa in individuis possibilibus.
Unde sicut natura humana aparte rei existit plurificata in Petro,
et Paulo existentibus; ita possibilis est plurificata in ipsis possibi-
libus. Ad primum autem dicendum: natura humana est pluribus
communicabilis, ratione communicabilitatis, seu aptitu-
dinis praesuppositae in natura, negant; ratione pluralitatis personarum,
[illegible], et [illegible] in individuis, [illegible], concedo argumentum. Communi-
cabilitas enim in natura, attendendo ad actualem communicatio-
nem in plures personas, quomodo, quo aptitudine aliqua
est, in cuius natura per plura sit diffundatur sine ulla divisio-
ne; et sic sola natura divina est pluribus communicabilis. Do-
[illegible] repugnantiae, ut natura communicetur multis, sed propo-
[illegible], ut natura plurificetur in multis, et [illegible]
[illegible] possibilitatis, in qua [illegible] communicabili-
tates, quae communicationes, quae quidem communicabili-
[illegible] ad actum [illegible]
[illegible] communicabilitas
[illegible] praedicabili-
[illegible] ratione [illegible] communicatis [illegible]
[illegible] communicatio [illegible], nulla [illegible]
praedicamentum; et [illegible]
[illegible] speciei. Ad 3. [illegible]
[illegible] partem; natura humana [illegible] in Petro aparte rei [illegible]
in multis, nec [illegible] repugnat aparte rei [illegible]
communi [illegible] ad [illegible] partem, in qua [illegible]
[illegible]: [illegible] repugnantia, ut non sit in multis,
sola singularitas [illegible]; natura humana in Petro aparte rei [illegible]
[illegible] singularitate [illegible]; [illegible] aparte rei, [illegible]
[illegible] singularitatis [illegible], esse in [illegible] repugnat in multis. Explica-
tur: natura singularis repugnat esse in multis: sed natura humana
in Petro aparte rei, [illegible] singularitate [illegible], est singu-
laris: ergo P[illegible]: natura [illegible] singularitatem, est singu-
laris; sed natura humana in Petro aparte rei, [illegible]
[illegible], singularitatem [illegible]: ergo. Confirmatur.
natura humana in Petro aparte rei esse in multis repugnat,
nec aparte rei [illegible] praedicatur, [illegible]
in multis [illegible]; sed hoc [illegible]: ergo P[illegible]
[illegible]

nulla currat fundamentum praevium potest, ut cum praedicato repug-
nante sibi repugnet; ergo Confirmatur. Deus in via prima [illegible] explicative
sumptus, neque, ut est sub una forma, repugnat [illegible] informantem, [illegible]
[illegible] specificative, aut [illegible] [illegible] in Pe-
[illegible] explicative, sed, ut sub Personam, repugnat esse in Paulo, [illegible]
[illegible] specificative, [illegible].

Ad argumentum respondeo neg. [illegible] [illegible] repugnantia, ut [illegible] in [illegible], in ordine ad [illegible] praecisionem, [illegible] singularitatem [illegible] [illegible]; [illegible] ordine, [illegible], et [illegible], [illegible]. Repug-
nantiam, ut [illegible] in [illegible], [illegible] in ordine ad [illegible] praedicata [illegible], et in ordine ad [illegible] proprioriad[illegible] in [illegible] praecisionem. Si ergo primo modo [illegible] repug-
nantia, utique [illegible] singularitate oritur, quia sola ipsa [illegible], et [illegible] universalitati, sive [illegible] opponitur. Si
[illegible] modo [illegible], [illegible] singularitate, [illegible] non [illegible] ipsa singularitate [illegible] identificata.
Nec adhoc obstat [illegible] distinctio, quia cum [illegible] [illegible] sit, [illegible], aut capacitas adae-
[illegible] ad [illegible] per [illegible] identitatem [illegible] [illegible], [illegible].

[illegible] humana [illegible] Petro apparet [illegible] [illegible], in qua [illegible] Pe [illegible] [illegible] singularitas, [illegible] singularitatem explicat, [illegible] ipsa [illegible]. Hinc apparet [illegible], [illegible] est [illegible] singularitatis, [illegible] homo [illegible]. Si enim [illegible] non [illegible] singularis [illegible], vel [illegible] per [illegible] vel per praecisionem.

Ad primum est impossibile, quia nemo [illegible] intelligi potest, [illegible], quid est [illegible], aut cum [illegible] identificatur. [illegible] falsum est, nam praecisionem a singularitate [illegible] est [illegible] [illegible]. Igitur a parte rei [illegible], quia [illegible] singularis sit, aut [illegible] [illegible], per quod [illegible] ad [illegible] praecisionem.

Ad [illegible] [illegible] nego [illegible], ad [illegible] [illegible]; nulla [illegible] fundamentum praevium potest, ut cum praedicato sibi repugnante [illegible] [illegible], [illegible] praedicato [illegible] praescindentis, [illegible]; [illegible] praescindentis sit, [illegible]; et ergo. [illegible] enim [illegible] [illegible] sumpta repugnat esse in multis, [illegible], quia ipsa in ordine ad [illegible] praecisionem [illegible] est [illegible] [illegible], [illegible] fundamentum in ordine praevium repugnantia, [illegible] ad praecisionem [illegible].

Secundum [illegible] [illegible] ad praecisionem [illegible], [illegible] fundamenti [illegible] aut [illegible] ordo ad praecisionem [illegible], [illegible] debet [illegible] abripere [illegible]. Ergo [illegible] difficultas [illegible] [illegible] debet [illegible] negantibus, [illegible] a parte rei [illegible] [illegible], [illegible] ad illam fundamentum, [illegible], [illegible] [illegible].

Ad [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], quia [illegible] [illegible] in eo, quod [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible], [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] singularitate est [illegible] identificata. Ergo [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

condum

eandem naturam [illegible] esse posse [illegible] in multis [illegible], sicut [illegible] in multis [illegible]; [illegible] Pythagoricorum de [illegible] animarum in alia corpora [illegible]. Pro pleniori huius questionis intelligentia, notandum [illegible] in qua [illegible] est, [illegible] habeat [illegible] secundum se, [illegible], ut aiunt, [illegible]. Pro quo notandum, quod sicut [illegible], ut [illegible] esse [illegible], sive mathematicis; [illegible] ab [illegible] esse [illegible] secundum se, [illegible] Similiter [illegible] metaphysicus, et [illegible] abstrahit [illegible] esse abstracta; [illegible] ab ipsa abstractione [illegible] metaphysica [illegible]. Hec [illegible] P. Fonseca [illegible] opinionem, [illegible] F [illegible] sententia [illegible] dicendum. Non [illegible] secundum se, [illegible] est [illegible] positive [illegible], [illegible] partem [illegible]: [illegible] secundum se, [illegible] non est indivisa: [illegible] nihil aliud est [illegible] positive [illegible], [illegible] divisione [illegible]. Pbatur [illegible]: [illegible] individuo non est [illegible]: [illegible] secundum [illegible] est [illegible]. Probatur: non [illegible] non est indivisa, [illegible] multiplex, et singularis [illegible] communicatur. Sic [illegible] humana [illegible] ratione sui, secundum se, [illegible]. [illegible] P. Fonseca [illegible]. Igitur [illegible] positive [illegible] non habet secundum se. Pro [illegible] assertione [illegible]: nam [illegible] secundum se [illegible] est indivisa, nec ei repugnat [illegible] indivisio; [illegible] negative [illegible]; [illegible] partem, [illegible] quae ad [illegible]. De [illegible] nulla est [illegible], [illegible] quod [illegible] secundum se, [illegible]. Pater Fonseca, ut [illegible] repugnat [illegible] positive [illegible], [illegible] ponit, [illegible] ante [illegible], in [illegible] primum, in quo non [illegible] singularitas [illegible]; [illegible], in quo [illegible] singularitatem [illegible]. [illegible] in secundo [illegible], [illegible] in primo, [illegible] in hoc [illegible] dicitur [illegible], [illegible] in quo [illegible] sicut [illegible]. Unde [illegible]

descendunt confirmat: nam in statu esse est, et quidem una, quae unica
nominis, una quae [illegible] definitionis: et in statu sic ut res est indivisa,
quae divisio est a differentiis individualibus, quas pro illo statu non accedu-
nt dicit: quare non in statu esse, sive secundum se est una possit univoca-
mente: quae Intentum vero formale non in statu esse ac ut est apta
ad essendum in multis: quia quae bene deducit, quae communitas positiva ani-
mal aliud est, quam actualis aptitudo ad essendum in multis. Res-
pondetur ergo, quod de [illegible] esse non sit una [illegible] sit esse [illegible],
[illegible] pro sic [illegible], natura secundum absolute [illegible] est esse [illegible],
in statu esse est multiplicabilis: et non, quibus statu esse multi-
plicabilis est in [illegible] sicut natura est apta ad essendum in multis;
angelus non est [illegible], quae esse multiplicabile pro prium est [illegible]
[illegible] sicut [illegible] esse [illegible] multiplicabile. Itaque est etiam [illegible],
quae multiplicabilis est, et aptitudo ad essendum in multis [illegible].

En probe [illegible] Finitea fundamentum, quae [illegible]
[illegible] nec [illegible] nec [illegible] est [illegible]
[illegible] Philosophi [illegible], in illo quae non in universalitate [illegible],
quae singularem, sicut [illegible] habent [illegible] praedica-
bilis ordine non sunt [illegible] differentiis individualibus, et
post eum [illegible] identificata. Ad discursum dicendum, quod
[illegible] in statu esse est in [illegible], et quidem [illegible]
[illegible] negative [illegible], quia [illegible] abstrahit [illegible] nominum,
[illegible] definitio: nominamus enim, et definimus sicut con-
cipimus, et quae non concipimus sint singularibus, in quibus [illegible]
[illegible] nominibus gaudet, [illegible] ut eam solitariam significamus,
[illegible] nomine, et unica definitione explicamus. Namque [illegible]
[illegible] a divisione, et in divisione [illegible], et [illegible]
divisa, neque indivisa. Ad primum dicitur, naturam
[illegible] in statu esse, [illegible], sive illa [illegible] esse multiplicabilem,
[illegible] identificata cum [illegible]
[illegible] esset multiplicabilis, [illegible] praedicatis [illegible] esse
[illegible] Multiplicabilitas enim eo ipso, quod [illegible]
[illegible] est, accidens est logicum, non metaphysicum, [illegible]
[illegible] metaphysicum, et essentiale [illegible]. Quaestio 8.
[illegible] metaphysicum, et [illegible] singularitate [illegible]
[illegible] gradus metaphysicus, et [illegible]
[illegible]

Nomine gradus [illegible] intellig[illegible]
[illegible] communia, et [illegible] in ipso esse [illegible]
[illegible] plus [illegible] homini [illegible] esse communia,
cum lapidibus, [illegible] cum arboribus, sentire vero cum animalibus,
intelligere

UVA. BHSC

intelligentiarum angeli. Hinc in metaphysica [illegible] gradus appellantur; metaphysici, quod ad rerum essentiam [illegible] spectant, et gradus, quia in illorum cognitione, quasi ascendimus, et descendimus, et ut per scalam superiora, quae latius patent, et quae minus, inferiora, dicuntur. Sic quod substantia plus se extendit, quam corpus, corpus plus quam vivens, vivens plus quam animal, et animal plus quam homo; hinc homo est praedicatum inferius respectu animalis, animal respectu viventis, et sic respective ascendendo usque ad substantiam, quae superior est ad corpus, corpus ad vivens superius, et sic quantum descendendo, et ascendendo, per [illegible]. Hinc autem [illegible] ut in hoc schemate, [illegible] definitiones, et divisiones [illegible] quod arbor porphyriana, seu praedicamentalis [illegible]. Prae-

sens itaque quaestio [illegible] omnibus, et aliis [illegible], [illegible] eodem qui [illegible] et [illegible] ipsis, [illegible] rationis genere [illegible], et [illegible] quoniam distinctionis [illegible]. Pro quo [illegible], quod distinctio [illegible] ut sic, et contrahere [illegible] realis, et rationis. Prima est, quae [illegible] independenter ab operatione intellectus [illegible]; Secunda vero [illegible]. Distinctio realis subdividitur in actualem, et virtualem; absolutam, et modalem; adaequatam, seu [illegible], et [illegible]; et inadaequatam, seu includentis, et inclusi; et tandem in positivam, et negativam.

Distinctio actualis est, cuius extrema, ante omnem operationem intellectus, actu sunt plura, ut Angelus, homo, et lapis; quae nullo modo cognoscuntur, sunt [illegible] actualiter distincta; virtualis vero, quae [illegible] distinctio, quam virtus ad distinctionem tendere debet, est, cuius extrema ante operationem intellectus, de facto non sunt plura, sed unum, et idem, plures tamen aequivalens, ut unus, et idem homo [illegible] qui est [illegible] aequivalet. Distinctio absoluta est, quae versatur inter plures res, seu entitates, ut inter Petrum, et Paulum; modalis, quae inter rem, et modum versatur, ut inter Petrum, et eius sessionem. Distinctio adaequata est, quae datur inter extrema, quorum unum non includit aliud, ut distinctio [illegible], inadaequata, quae inter extrema, quorum unum aliud includit, datur, ut distinctio inter totum, et partem. Distinctio positiva est, quae extrema habet positiva; negativa, quae extrema negativa, vel saltem unum ex illis habet. Secundus medium inter realem, et rationis [illegible] cognoscit distinctionem, quam realem, [illegible], formalem, et ex natura rei appellant; realem, quia datur ante operationem intellectus; [illegible], formalem, quia inter formalitates versatur; et ex natura rei, quia ex natura [illegible]. Hanc distinctionem asserit Scotus cum sua schola, quam [illegible] in re ipsa, et absque [illegible] distingui, cuius oppositum sentiunt [illegible] quibus sit.

UVA.BHSC

Nostra conclusio.

Gradus metaphysici eiusdem individui a parte rei non sunt, nec ipsi a singularitate distinguuntur distinctione formali ex natura rei, sed distinctione virtuali tantum. Primam partem probamus quoad gradus inventos [illegible]: animalitas, et rationalitas in Petro vel a parte rei non distinguuntur distinctione formali ex natura rei inter se, neque gradus metaphysici eiusdem individui. Probatur: animalitas, et rationalitas in Petro a parte rei proveniunt a sola forma rei in [illegible]: quod inferior [illegible] [illegible] a sola [illegible] causa formalis est ipsa forma communicata. Probatur: animalitas, et rationalitas in Petro a parte rei proveniunt ab ipsius anima rationali; et haec [illegible] indivisa est [illegible] simplicissima: ergo.

Confirmatur: vel gradus animalitatis, et rationalitatis in Petro a parte rei ita se habent, ut unus sit aliud ab alio, vel non? Hoc secundo adversarij non dicent, alias [illegible], quam [illegible] abstrahunt [illegible]: ergo primum. In quo ultra: vel tales gradus [illegible] in Petro a parte rei sunt [illegible] positiva, vel non? Hoc admittenti [illegible]: ergo primum. Nunc sic: [illegible] quo [illegible] positiva a parte rei [illegible] est; quod adversarij [illegible] loquuntur, vel gradus metaphysicos eiusdem individui a parte rei distinguunt [illegible] distinctione [illegible], quam ipsi [illegible] [illegible].

Quare respondent, quod praedicti gradus [illegible] in Petro a parte rei sunt quidem [illegible] positiva [illegible] formalia: [illegible] positiva formaliter a parte rei [illegible] [illegible], vel non? Si dicas a parte rei [illegible] distinguuntur, [illegible] [illegible] possit; Si vero, [illegible] ipsa [illegible] est, cum [illegible] positivae [illegible] vel nulla [illegible] gradus metaphysicos a parte rei, vel illa [illegible] debet esse. Nec valet cum adversarijs dicere, quod praedicti gradus a parte rei sunt [illegible] [illegible], sive prout a parte rei comprehendit etiam formalitates [illegible]; [illegible] [illegible] sumpta, sive prout [illegible] [illegible] sonat, de qua [illegible], et [illegible] a parte rei est: nunquam valet hoc dicere, quia [illegible] a parte rei [illegible] sumpta non est [illegible], aut [illegible] esse; [illegible] non est concludens, quod gradus metaphysici [illegible] [illegible], [illegible] positiva formalia essent.

Deinde [illegible] distinctionem [illegible] inter praedictos gradus impossibilem ostendo: animal [illegible] praedicatur de homine, [illegible] [illegible] ab homine distingui non potest. [illegible]; quia praedicabile hoc, homo est animal, est [illegible]. Probatur: quod [illegible] praedicatur de alio, identificatur cum illo; sed quod identificatur cum alio,

cum alio, forte ab illo distinguitur potest: quia Marsilius, quod in et sine perfecti
praedicatione requiritur vera, et realis identitas praedicati cum subie-
cto: et nominis, quia identitati repugnat distinctio. Huic efficaci-
ssimo rationi respondent Scotistae, ad veram praedicationem satis esse prae-
dicati cum subiecto realis identitas, quidquid distinctionem formalem ha-
beat. Contra: enim solum hoc est insufficiens primo, quia vera-
ratione, in qua unum praedicatur de alio, identitatem exigit
cum illo; secundum ad veram sententiam forte est vera haec propositio,
homo est animal forte: quia gradus animalis, et hominis sunt formaliter identi-
ci, quod quod ab alio distinguitur in eo sensu, in quo ab illo dis-
tinguitur, neque est de illo praedicari; sicut forte distinguitur
ab homine, neque est de illo forte praedicari. Ratio est communis, quia quod
distinguitur ab alio, in sensu, in quo distinguitur ab illo,
neque esse idem cum illo: quia quod distinguitur ab alio, in eo sensu,
in quo distinguitur ab illo, neque est de illo praedicari; sicut animal
praedicatur forte de homine, neque est ab illo forte distingui. Quod
aliter verum asserit solum intendit P. Fonseca asserendo, quod prae-
dicata propositio tantum est vera suppositaliter, non vero forte, quia
facit hunc sensum, suppositum habens humanitatem est
suppositum habens animalitatem: sicut ista, Petrus est albus,
cuius verus sensus est, suppositum Petri est suppositum habens
albedinem.

Sed solutio haec mens Scoti, Philosophorumque com-
munem opinionem: mens Scoti, quod subtilis D. [illegible] ad suam doc-
trinam [illegible], suppositum habens humanitatem distinguitur forte
[illegible] a supposito habente animalitatem: mens autem
Philosophorum, quod omnes una tenent; ad praedicationem formalem,
et essentialem requiri identificationem formalem, et essentialem, et in sui-
ficit suppositalem; quod praedicatio essentialis, [illegible] identifica-
tionem adquirat, ac accidentalis; [illegible] haec requirit identifica-
tionem suppositalem, ut patet in exemplo adducto ab adversariis:
quia forte et essentialis. Iam vero tandem solutionis partem, quo-
ad naturam, et singularitatem probo. Vel natura Petri, et ejus
[illegible] distinctione [illegible] ab ea singularitate est [illegible]
a natura Pauli, vel non? Non licet dicit, alias Petrus, et Paulus
a parte rei in essent [illegible] primum. Si enim sic: natura Petri
solum distinguitur a natura Pauli ratione singularitatis; sed
[illegible] distinctione forte [illegible] in ea natura Petri, et eius
singularitatem, natura Petri non potest [illegible] a natura Pauli
distinguique vel natura Petri, ut [illegible] distinctione [illegible]
sua singularitate [illegible] a natura Pauli;
vel [illegible] distinctio in natura Petri, et eius singula-
ritatem.

Maior [illegible] ad [illegible], in qua [illegible]
[illegible]. Primum: impossibile est aliquam [illegible] per aliquid [illegible]
distinctum ab alio [illegible] intrinsece distinguique; [illegible]
et distinctum idem sunt: quia sicut [illegible] intrin-
intrinsece per aliquid esse distinctum [illegible]

Petri

UVA.BHSC

Petri et sua distinctione eo modo [illegible] singularitatem, potest per illam distingui a natura Pauli. Respondent adversarij, naturam Petri videlicet eo modo quo a sua singularitate, habere aliam singularitatem in apprehensione, ratione cuius ratio-nem et distinguitur ab alia natura. Sed contra: vel illa singularitas in apprehensione est ratione distinctione eo modo qui a natura, qua est singularitas, vel non? Si hoc, redibit argumentum: si 2m habetur intentum: quia necessario ad grediendum singularitatem, quae est ... ratione infinitus. Deinde, singularitas est ultimus actus determinans naturam: quia implicat singularitas in apprehensione. Probatur: implicat actum ultimum in apprehensum. Probatur: vel actus ultimus in apprehensione relinquit subjectum cum potentia ad aliam actum, vel non? Si hoc, non est ultimus, ut esse patet: si 2m, non est inapprehensus, ut assertum: quia Et tandem, 2am rationis partem sic probo: gradus metaphysici, idem intelligitur de singularitate, solum sunt rationales, quia in individuo apparent: quia inter se distinguuntur distinctione rationali tantum. Patet ergo, quod praedicti gradus solum eo modo, quo plura sunt in individuo, apparent distinguuntur. Probatur: gradus metaphysici solum sunt in individuo humana natura [illegible] quatenus [illegible] aliquid habet homo, et mirabiliter loquendo P.N.G.M.; homo solum rationaliter habet aliquid [illegible], quatenus est, aliud imperfectione aequivalet. Explicatur: gradus viventis, et alij, qui solum sunt in Petro apparent, quatenus totam entitatem physicam Petri, in vegetando, et sentiendo arboribus aequivalet, in quo fundamentum probat, ut illam in duas formalitates metaphysicas distinguamus; 2 hoc est solum rationaliter distingui: quia Maxime patet, quod gradus viventis, et alij solum sunt in Petro apparent, quatenus significant totam ipsius physicam entitatem, prout aliquo modo, et similiter plures principium est operationum vegetandi, et sentiendi; ac proinde, prout vero, et eadem proxime in Petro, quod ipsi si adhaesent proxime, arbori, et alijs entibus redderet; in quo stat metaphysicae pluralitatis fundamentum. Patet etiam inde, quod fundamentum ad pluralitatem solum est virtus, seu capacitas ad distinctionem.

Solvuntur argumenta.

Ad 1: multoties plures imperfectiones in pluribus dispersae adunantur in uno, ut perfectiones vegetandi, et sentiendi ingenita in arboribus, et in animalibus inveniuntur in homine; 2 illae in hoc distinguuntur ratione singularitatis, nec rationaliter tantum: quia ponderavi. Aliqua quo ad 1am partem probatur: praedictae perfectiones inveniuntur in homine non per plures formas, sicut in arbore, et in bruto, sed in unica, in unica ratione; 2 distinctione non est simpliciter est quia, in non plures formas inveniantur: quia Ad quo ad 2am partem: praedictae perfectiones distinguuntur in hoc, eo modo, quo in ipso

UVA.BHSC

quo in ipso inveniuntur; sed in ipso inveniuntur, non vero in [illegible], ut in Deo, et forma, nam homo vere, et forma est vegetativus, et sensitivus: q. In primis hoc argumentum supponit falsum, quod superiori perfectiones vegetandi, et sentiendi in hoc distinguuntur, quod falsum est, si distinctio realis, et propria, sive ex natura rei admittatur, nec esse aliud accipiatur. Deinde instantiam patitur in sententia sui authoris, nempe Mastrij, qui diss. prim. 1a logicae quaest. 5a art. 2 docet, perfectiones calefaciendi, et desiccandi in sole, non fore ex natura rei, sed virtualiter tantum distingui. At qui tale [illegible] in hoc perfectiones vegetandi, et sentiendi, sicut in sole perfectiones calefaciendi, et desiccandi; nam sicut homo in sua forma habet in actu, formaliter vegetandi, et sentiendi; ita sol in sua forma etiam habet calefaciendi, et desiccandi.

Dices tamen ad argumentum ut pondus, [illegible] mentum quo ad 2am partem, ad cuius pro[illegible]; quod perfectiones vegetandi, et sentiendi, non eo modo, quo in hoc inveniuntur, sed eo modo, quo in ipso sunt plura distinguuntur. In eo autem, non actu, sed virtute sunt plures, quia in ipso sunt, non per plures formas, sed per identitatem cum una simplicitate. Verum est, quod homo, actu, et forma est vegetativus, et sensitivus, quia actu habet virtutem sufficientem ad operationes vegetandi, et sentiendi, sicut etiam habet sol influendi in operatione calefaciendi, et desiccandi. Cum enim sicut intellectualitas non est formalitas aliqua, sed ipsissima forma, quae, eo quod in tales operationes influit, fundamentum praebet, ut inter duas illas operationes calefaciendi, et desiccandi formet; ita in hoc virtus sentiendi non est formalitas, sed ipsissima sua rationalis, quae eo quod principium est illarum operationum, fundamentum praebet, ut inter duos conceptus vegetandi, et sentiendi formet.

Arg. 2: quae diversas habent definitiones, ex natura rei distinguuntur; sed tales habent in hoc gradus generici, et differentiales, animal, scilicet, et rationale: quod Mai. est clara, quia definitio explicat esse formale, et quidditativum, quod definitum habet in re. Probatur min.: animal definitur ut vivens sensitivum, sive principium sentiendi; rationale principium discurrendi; sed definitiones hae sunt diversae. q. Augustinus hoc, in quo non parum favent Scotistae, probant quod suadet, gradus metaphysicos esse relative distingui a parte rei, quia esse definitum in tali statu consideratum nihil aliud est, quam ipsius realis entitas: imo etiam ponit [illegible] ad quartum, et [illegible], qui quidem primi, [illegible] Mastrium sequentes [illegible] entis ex natura rei non distingui[illegible], et tamen, et tamen apud Mastrium sequaces id duo[illegible] diversis modis definiuntur: et aliunde ex ipso sequitur praecisio

praecisus in infinitum in perfectionibus, cum nulla sit assignabilis, et diminutissima, quae divisibilis non sit in gradus, eodem, scit, et differentiarum, diversimode definibilis, ut sensus ei declaranti parebit. Dices: [illegible] dist. maiorem; quod distinctio habent definitiones adaequatas contra rei distinguuntur, concedo maiorem; inadaequatas, nego maiorem; et sic distinguo minorem, nego consequentiam. Nam utroque quod habet distinctam definitionem adaequatam, non [illegible] distinguitur ab illo; sed aliud requiritur quod omnis quae definitio (proprie et naturaliter loquendo) eorumque sit adaequata, idest, quae explicet, non unum, aut aliud praedicatum tantum, sed omnia, sunt cum re identificata. — Cum igitur a parte rei nec dum sit principium sentiendi, sed etiam discurrendi, et similiter rationale nec dum principium discurrendi, sed etiam sentiendi, quia utrumque in tali statu significat totam complexionem hominis entitatem, quae utrumque principium est ipsum tota a parte rei est; hinc praedictae definitiones animalis, et rationalis non sunt adaequatae, ac proinde nec in ipsis arguunt distinctionem [illegible].

Dices: principium sentiendi, licet non sit definitio adaequata, hominis, est tamen adaequata animali, et similiter principium discurrendi rationali; sed definitiones adaequatae arguunt distinctionem ex natura rei: ergo. — Dist. maiorem: est tamen adaequata animali, ut est obiective intentionaliter, concedo maiorem; ut est a parte rei, nego maiorem; et sic distinguo minorem, nego consequentiam. Itaque non [illegible] praedictas definitiones adaequatas esse animali et rationali, ut prout animal, et rationale sunt idem a parte rei, sed prout sic tantum adaequatas, arguunt in ipsis distinctionem, obiective sunt duo rationes, [illegible] in intellectu; et utrumque huiusmodi definitionis ipsis, prout sic tantum adaequatas, arguere in ipsis distinctionem [illegible] rei, quod hoc solum valet inferri [illegible] definitionibus [illegible] praedicata esse rerum prout sunt in se, [illegible] prout [illegible] praecisive [illegible]. Adhuc dices: praedictae definitiones, ut sunt adaequatae animali, et rationali, explicant esse ipsorum, prout sunt in se; sed istae definitiones adaequatae, et explicantes esse rerum, prout sunt in se, arguunt distinctionem ex natura rei in definitis: ergo. Probatur maior: praedictae definitiones ut sunt adaequatae animali, et rationali, explicant esse ipsorum, [illegible]: ergo prout sunt in se. Patet ant., quia esse principium sentiendi, et discurrendi de [illegible] a parte rei. [illegible] [illegible], quia [illegible] esse in se, et esse fictum non est medium. — Dist. maiorem: praedictae definitiones ut sunt adaequatae animali, et rationali explicant esse ipsorum, prout sunt in se [illegible], [illegible] maiorem; et sic distinguo [illegible], nego maiorem; prout sunt in se intrinsece, concedo maiorem; et sic distinguo minorem, nego [illegible]. Ad maioris prob., [illegible], [illegible] quia inter esse in se a parte rei, et esse fictum, mediat esse [illegible] [illegible], sive reale, non secundum modum, quem habet [illegible] a parte rei, sed secundum modum, quem habent in apprehensione

in apprehensione rerum praescindentis. Nec huic modus essendi arbitrarius est, sed parto formaliter D. Tho. quodl. [illegible] lect. » de anima ait: alius est modus intelligentis, quo res intelligit, » et alius, quo res existit. Praedictae definitiones, ut sunt adaequatae reali, et rationi, explicant esse ipsorum, ut prout sunt in se [illegible] rei, nec esse fictum, sed esse praecisum secundum modum intelligentis; et ideo in definitis non sequitur distinctionem connotari, sed cum sua praecisione tantum.

Reliquae: definita per suas definitiones, vel sunt reali, et rationali eodem modo, vel alio, quo aptantur rei. Hoc autem dici nequit, alias definita per suas definitiones, adaequate, et ratione in [illegible] forent: ergo primum, et per consequens reali, et ratione distinctis habent definitiones adaequatas. [illegible] quae vero sunt aptae rei. Dices: per illas definitiones definita esse essentialia, et rationis; ergo esse secundum modum praecisionis intrinsece, et essentialis, sed accidentaliter ipsis est. Ergo.

Tertio: definitio essentialis, et adaequata apud [illegible] distinctionem connotari in definito ab eo, quod per definitionem exprimitur; sed praedictae definitiones sunt adaequatae reali, et ratione, et aliud in definitis [illegible] exprimitur: ergo: homo, et equus [illegible] sua distinguuntur; [illegible] ratione, nisi quia [illegible] habent definitiones essentiales, et adaequatas. Ergo.

Ad primum dicitur, quod definita per suas definitiones sunt quidem reali, et ratione eodem, sed alio modo, quo sunt aptae rei, quia modus essendi reali, et rationis [illegible] existens identificata, et quae identificatione praescindunt per intellectum, ubi obiective remanent [illegible] realia, quia remanent eadem praecisa, quae a parte rei existunt identificata, et solum fit ea quoad modum, qui in ipsis non est de definita, sed [illegible] sine qua non possent [illegible] definiri.

Ad secundum dicitur, quod per suas definitiones definita esse essentialia, et [illegible] esse, sed non [illegible] duorum praedicatorum essentialium, quibus sicut accidit distinguitur ratione et diversimode definiri. Ad tertium, quod solum definitio essentialis, et adaequata alicuius realis esse arguit distinctionem connotari in definito ab eo, a quo praescindit, nec per definitionem explicatur. Definitiones autem reali, et rationis solum sunt [illegible] duorum praedicatorum essentialium unius realis esse inadaequatae [illegible] et ideo quamvis [illegible] explicent reali, et ratione, [illegible] connotari in distinguuntur, quia ab invicem praescindunt.

Ad ultimum dicitur, quod homo, et equus [illegible] sua distinguuntur, quia distinctas habent definitiones [illegible] praedicatis oppositis, et realiter, et ratione, quod [illegible] in definitionibus realis, et rationis reperitur, quia propter homo, et equus mutuo se excludunt, non animal,

nal, et rationale, sed disparate se habent, praesertim de specie animalis, immo de specie per minimum rationale, et irrationale. Arg. 3: animal,

et rationale utrumque in homine, ante omnem operationem intellectus distinguuntur; sed non distinctione reali absoluta: ergo distinctione reali formali, sive ex natura rei. Probatur minor: animal, et rationale in homine, ante omnem operationem intellectus conveniunt per contradictoria: ergo [illegible] quia praedicata contradictoria nequeunt convenire nisi subiectis distinctis, alias idem esset simul, et non esset, quod repugnat. Probatur antecedens: animal ante omnem operationem intellectus convenit assimilari hominem equo, non vero rationale; sed assimilari, et non assimilari sunt praedicata contradictoria, ut de se patet: ergo. Ad argumentum quod secretarium [illegible] et quidem [illegible] nomen [illegible] [illegible] ut cuilibet [illegible] patebit, respondeo negando minorem, ad cuius probationem animal ante omnem operationem intellectus convenit assimilari hominem equo, non vero rationali, secundum quod animal et rationale connotant diversas operationes, concedo; secundum quod connotant easdem, nego minorem, et consequentiam nego.

Animal, et rationale ante omnem operationem intellectus duplex solent considerari, et ut sic, sunt una, et eadem entitas, quae ob suam aequivalentiam ad plures entitates, seorsim, et adaequate connotat diversas operationes, sentiendi, et discurrendi, et ut sunt [illegible] entitatis eiusdem entitatis [illegible], sed inadaequate easdem operationes connotare. In primo sensu de ratione animalis, et rationalis, quibus convenit assimulari, et dissimulari hominem equo, quia cum praedicta sint eadem entitas in homine, quidquid uni convenit debet etiam, et alteri convenire. In secundo sensu de ratione animali convenit hominem assimilari equo, et rationali assimulari possitive, et quidem sine ulla contradictione, nam cum praedicta virtualiter non sint idem, non quidquid verificatur de uno de alio etiam debet verificari, praesertim cum similitudo, et dissimilitudo propria sint respectiva, quae conveniunt rebus relative, sed secundum diversos connotationes, ut patet in pariete albo, qui quamvis totus sit similis, et dissimilis duobus corporibus, scilicet albo, et nigro, non tamen totaliter, sed similis quatenus praecise connotat corpus album, et dissimilis quatenus praecise connotat corpus nigrum. Dices: animal, et rationale, ut ante operationem intellectus connotant diversas operationes vel sunt duae rationes actu, et in re, vel una, et eadem? Si primum, iam actu distinguuntur; si secundum, iam de eadem entitate verificantur praedicata contradictoria, scilicet assimilari, et dissimilari hominem equo: ergo. Respondeo animal, et rationale, ut ante operationem intellectus connotant duas operationes, esse duas rationes virtualiter distinctas, quae resolvunt praestare fundamentum ut de eadem entitate

in ratione dici per rationem veluti frequentia [illegible] non expe-
dicatur contradictoria; sed etiam fundant in ratione ope-
rationem tamen diversas relationes in eadem hominis enti-
tate, scilicet similitudo, et dissimilitudo, ad equum, sicut aequi-
valentia, seu virtualitas fundant diversas causali-
tates in causa aequivoca ad dissimiles effectus. Et quem-
admodum non sunt impossibiles huiusmodi causalita-
tes in eadem virtute ex solo ob rei eminentiam, seu virtua-
lem multiplicitatem; sic etiam relationes praedictae in eadem
hominis entitate ob eandem seu causam, et ad varias,
praedictas relationes non esse contradictorias, quia non sunt
impossibiles, et contrarietas illius, seu in affirmatione, et
negatione, nec contrarias, quia contrarietas est propria quali-
tatum, et non relationum, ut ex Phil. in metaphysica videbi-
mus; sed tantum sunt relationes disparatae convenientes
subiecto per ordinem ad diversa connotata. Et signa[illegible],
et valet ut ante operationem in eis connotant diversas opera-
tiones fundant diversas relationes similitudinis, atque et dissi-
militudinis: quia ex distinguuntur [illegible], quia relationes
ex diversis ut sunt similitudo, et dissimilitudo exigunt
fundamenta ex distincta [illegible] dist. [illegible]
virtualiter distinguuntur, [illegible]; ut [illegible]
una potest forma, sed duplex virtualiter causa producere dissimi-
les effectus potest una forma [illegible], et virtualiter duplex, multi-
plex [illegible] fundare relationem duplicem, ut ad [illegible]
patet in eadem forma albedine, quae ut connotat aliam albedi-
nem fundat relationem similitudinis, et ut connotat nigredi-
nem fundat relationem dissimilitudinis. Instabis: simili-
tudo est forma relativa; sed forma relativa requirit ex informare, vir-
tualitas autem, et ratio: quia solum una ex informat alia re-
latione: quia distinguuntur aliqua distinctione reali. Probatur:
si forma relativa similitudinis virtualiter [illegible]
in formaret, [illegible] virtualitas esse similes alteri, quia forma
debet praestare [illegible] effectum subiecto in quo est; sed hoc est
falsum: quia Concedo maiorem, distinguo minorem: forma relativa
requirit ex informare vere realiter [illegible], et ratio[illegible],
ut virtualitates sunt, concedo; ut sunt una, et eadem en-
titas, nego minorem, quae distinctio applicanda est probationi.
[illegible] itaque virtualitates [illegible], et ratio identice
[illegible] sunt similes, quia hoc nihil aliud est dicere,
[illegible] quod [illegible] est similis [illegible]
quam quod [illegible] esse similem equo, se-
cus hoc valet inferri hominem esse similem equo, se-
cundum quod ratio est virtualitas, quia [illegible]
sensu

in sensu identico et virtuali, in quo non valet, ergo, quia virtualitas capax est aut denominationis, sicut actualis, licet pedem informet tamen discursivum non denominat ob pedis incapacitatem. Contra dices: distinctio virtualis non tollit identitatem realem; sed stante identitate reali prorsus opposita contradictoria nequeunt verificari: ergo distinctio virtualis est non sufficiens ad illa verificanda. — Instas: distinctio formalis contraria non tollit identitatem realem; sed stante huiusmodi identitate praedicata opposita contradictoria nequeunt verificari: ergo dicere distinctio virtualis sufficiens est ad verificanda praedicata sine contradictione prorsus opposita contradictoria, quia praestat aequivalentiam ipsius, quod praestat distinctio actualis, sicut causalitas, causa aequivoca ob virtutis perfectionem, et aequivalentiam producit effectus dissimiles, et diversos, quos producerent causae diversae. Infertur ad haec: praedicata contradictio est actualis, ergo et tempora: quamvis distinctio actualem; patet haec ergo, quia contradictio auferetur per distinctionem, quae proportionata cum contradictione debet proportionari. — Concesso antecedente, nego consequentiam, nam ad auferendam contradictionem actualem est distinctio virtualis sufficiens, quae sufficientia cum contradictione proportionata, quia haec proportio non debet esse univoca, sed analoga sufficit, sicut causa virtualis proportionatur cum effectu actuali. Reponet tandem: similitudo realis infert negationem dissimilitudinis realis in eadem entitate: quia similitudo Petri (idem dicitur de aliis, et ratio) est tam similis ratione Pauli non potest esse virtualiter dissimilis ad illud ratione singularitatis. — Distinguo antecedens: similitudo adaequata, et absoluta secundum se toto, et totaliter, concedo antecedens; non absoluta, sed inadaequata secundum se totum, sed non totaliter subdistinguo: infert negationem dissimilitudinis secundum illam rationem, in qua est dissimilis; concedo antecedens; secundum aliam rationem, nego antecedens et consequentiam. Ratio autem, quare relationes quasi oppositae, ut similitudo, et dissimilitudo reperiri possunt in una eademque entitate est quia tantum esse relationes, ut in suo loco constabit est in ordine ad aliud ex quo reperiuntur, unde variatione terminorum potest relationes variari, quod patet in puncto, sive substantiali, sive quidditativo, sive quantitativo, quod licet sit indivisibile fundari

potest

UVA.BHSC

ponit relationes oppositas, nempe similitudinis cum alia parte indivisibili, et dissimilitudinis cum parte divisibili.

Et demum ut praesentem solutionem melius percipiatis notate praedicata contradictoria alia esse, quae conveniunt rebus, et de ipsis dicuntur prout sunt in intellectu, ut esse, et non esse universale, superius, et inferius, et ad haec verificanda sufficit distinctio rationis. Alia vero sunt, quae conveniunt rebus independenter ab intellectu, et haec sunt tam duplicis differentiae, nam quaedam conveniunt in rebus totis, et totaliter secundum omnem perfectionem earum sui, ut esse, et non esse, distingui, et non distingui, identificari, et non identificari.

Quaedam vero rebus totis conveniunt non tamen totaliter, sed inadaequate, id est, non secundum aliquem earum gradum, vel virtualitatem, ut in virtute propter diversa connotata, ut esse sensitivum et non esse sensitivum, quae adhuc in sententia nostra ad haec contradictoria verificanda non requiritur distinctio ex natura rei, quae conveniunt rebus totis, et totaliter, patet, et nos diximus non requiri distinctionem actualem, sed sufficere virtualem, aut eminentialem aequivalentem distinctioni actuali.

Arg. 4: animal potest cognosci sine rationali: ergo animal, et rationale differunt a parte rei in esse cognoscibili. Antecedens est certum, quia animal de facto sine rationali cognoscitur. Probatur: a paritate hominis, et lapidis, qui distinguuntur in esse producibili, non posset homo produci sine lapide: ergo — Confirmatur 1: quia animal, et rationale non distinguuntur in esse rei, non potest unum esse sine alio: ergo si non distinguerentur in esse intelligibili, non posset unum sine alio intelligi.

Secundo: distinctio rationis inter animal, et rationale fit ab intellectu cum fundamento in re; sed hoc fundamentum aliud esse non potest, quam animalis, et rationalis diversa cognoscibilitas: ergo. Maior patet, quia fundamentum in re ad diversam cognitionem est de necessitate diversa cognoscibilitas obiecti. — Si dicatur hanc cognoscibilitatem non esse in re ipsa, sed ab intellectu fieri, contra, quia tunc fundamentum ad diversas cognitiones non esset in re, sed ab intellectu oriretur. Haec est probatio fundamentalis Baconis, alias Resoluti D. asserentis, quod [unclear] Philosophi, et in esse rei non distingui, bene vero in esse intelligibili distinctione reali formali media inter scoticam, et Thomisticam. — Ceterum sententia haec in primis necessitate

inquo

in quo ab aeterno differat, cum etiam secundum gradum metaphy-
sicos distinguantur ad diversas rationes, aut affirmatione alle-
gata sibi correspondente, ac proinde in Phis., et in esse rei,
quo recepti sunt, et in ordine ad ... Deinde, quod fundamen-
tum, praeter quam quod eidem subjacet impugnationibus,
ut secundum illud probat specialiter intentum, et instruens.

Instatur sic: cognoscibilitas potest cognosci sine re cognos-
cibili, cum professus auctor de cognoscibilitate praecissive
a quacumque re multa doceat: ergo cognoscibilitas, et res
cognoscibilis differunt a parte rei in esse cognoscibili; at-
qui hoc est absurdum; nam si cognoscibilitas esset per
se distincta a re cognoscibili, ipsa res secundum se, et ut
distincta a cognoscibilitate, non esset cognoscibilis, ut dicebat:
vel si alia cognoscibilitate esset cognoscibilis, sequeretur
processus in infinitum, ut de formalitatibus contra Scotistas su-
pra arguebamus: ergo. Evertitur: licet actualitas, ut sic potest
sine ratione cognosci, ... actualitas, de qua disputamus: ergo hoc,
et ratio non differunt ... in esse cognoscibili. Praeterea, tum,
quia sicut affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa
negationis; tum etiam, quia juxta praefatum auctorem ... [illegible]
... non potest cognosci sine altero, sunt idem cognosci-
bili. Probatur: actualitas, de qua disputamus, est actualitas rationis, ac-
tualitas a parte rei conjunctum; sed actualitas cum ratione a parte
rei conjunctum, non potest cognosci sine ratione, alioquin ut conjuncta
esset separatum: ergo. Jam ad argumentum directe respondeo dis-
tinguendo antecedens: actualitas a parte rei potest cognosci, prout abstra-
cta est, sine ratione, nego antecedens; aliter a parte rei actualis est, et ratio et
distinguo: actualitas, et ratio a parte rei differunt virtualiter in esse
cognoscibili, concedo; actualiter, nego. Si actualitas, quod est
a parte rei, prout est in actu simul sit cognoscendum, non
potest cognosci sine ratione, quia ab hoc non distinguitur. Ani-
mal enim a parte rei significat virtutem sentiendi, quae
in Petro est etiam virtus discurrendi, cum sit ipsius ratio-
nalis, non habens aliud, et aliud, sed se tota in plures in ... ag.
operationem, quibus pluribus rebus aequivalet. Si autem,
actualitas secundum eandem aequivalentiam hanc accipiatur, di-
cimus, quod prout sic potest praecissive cognosci sine ratione, ac-
proinde aliter ac est a parte rei. Verum hoc praecissive cog-
noscibilitas talis, non actualiter, sed virtualiter dicta est a cognos-
cibilitate rationis, quia actualitas a parte rei, non actualiter, sed ... vir-
tualiter distinguitur a ratione, et cognoscibilitas sequi-
tur ad esse. Ad idem confirmationem, recto ... nego conseq.,
quia unum posse sine alio esse, est separationis criterium, et exis-
tendi entitatem, ea quae quibus separantur distinguntur,
unum posse sine altero esse, infert entitatem distinguit:
altero

ad denominationem sine aliena cognosci, est separatim cognosci; ad quod non requiritur distinctio actualis in ipsa re, sed sufficit virtualis, sine passiva repugnantia ut distinguantur. Ad 3um formalitatem secundam, distinctionem: sed hoc fundamentum aliud esse a potentia, quam diversa cognoscibilitas, diversa inquam virtualiter, seu virtualiter; actualiter, negamus, et sequitur subcedendum distinctione. Fundamentum enim distinctionis rationis virtualis, et ratio, est realis aequivalentia quod virtualiter continentis ad plures realitates. Hoc autem fundamentum est tantum remote, et in potentia a parte rei; fit tamen, et in actu intellectus, qui apprehendit illud non fingit, sed ex potentia ad actum reducit.

Arg. ultimo: oppositio realis petit extrema distincta; sed oppositio, quae fit in individuo eodem rei, et de facto est realis: ergo eius extrema sunt distincta. Maior patet, quia oppositio est distinctorum unio; patet etiam minor, quia illa unio est vera. Deinde, quia ob hanc rationem communiter Theologi compositionem Deo denegant, eo quod distinctio cum summa simplicitate infinita repugnet. Ad argumentum respondeo concedendo maiorem, et negando minorem, ad cuius explicationem dicere, quod oppositio illa est realis pro fundamento formaliter vero ficta; quia a parte rei non est repositionis ex adverso, et ratio, sed ratione virtualis distinctionis suum fundamentum sumit distinguendi realitates, ut probatum potest, a realitate et ex his duobus oppositio in relationis, inquantum intellectionales concluserit fundamentum, inquantum explicationem dicere, quod Theologi compositionem metaphysicam a Deo relegant, quia illam indispensabiliter requiritur, quod probatum superius, ut potentia, et perfectivitate scientia, intellectus ut perficiens, quod perfectioni summae repugnet, ut Deo vobis probatum in sacra Theologia videbitis. Dubium [illegible]

QVÆSTIO

quarta et ultima.

De utrum inter gradus metaphisicos objectiva præcisio detur

Gradus metaphisici, seu formalitates eiusdem entitatis [illegible] sed distincte

sola determinatione rationali, seu fundamentali, quam dedit ex praecedenti [illegible] nec dequirendum assumus, quo posito, cum ista sit ibi ratione distinguentium; seu dum haec virtualis distinctio sit fundamentum sufficiens, ut mens aliam sumpta formalitate unam recipiat; vel denique, a nemine distinctio venit ab ipsis omissa denominatione aliquantis versus obiectum, quo ad diversa constat. — Pro quo sciendum, quod praecisio in communi acceptione separationem significat, in sensu logico illam, qua per intellectum fit; quae cum ex, quibusdam duabus [illegible] sunt; negatione unitatis, seu propriis rationibus separantur; sive ventia ista rationatur cum ponentibus inter formalitates eiusdem rationis, in quam, contra pro distinctione ex natura rei, ut Scotistae; seu cum negantibus praedictas formalitates ante opus intellectus distinctionem, ut Thomistae, et ex alia parte Iesuitae. — Est ergo praecisio unius ab alio per intellectum separatio, sive ex duobus identificatis cognoscere unum sine alio, ut possint formalitates, et ratione distinguuntur inter omnes, qui cognoscere valent sic, ut cogitando de ratione. Et advertite, non esse idem cognoscere unum sine alio; et cognoscere unum non esse aliud. Primum cognitio, cum sit apprehensio nihil affirmans, separat, aut praescindit unum, quod attingit; Secundum vero, cum Iudicium sit negativum unius de alio, ad utrumque terminatur. — Praecisio alia dicitur formalis, et obiectiva alia. Praecisio dicitur formalis, qua separat unum ab alio tantum ex parte actus, sive quo ad cognitionem, ita ut ex parte obiecti utraque alia formalitas cognita, et sive qua clare correspondeat; obiectiva vero, qua ab unita ad obiectum usque pertingit, ita ut ex parte obiecti una formalitas denominationem cognitionis accipiat, et minime alia. Ex his duabus praecisionibus,

D.D. Societatis [illegible] inter gradus metaphysicos solum admittunt formalem, qua nominalibus Iudicantur inventas, scilicet pascere decursu temporis exorta, et ab academiis relegata, usque Patrem Hurtado nominatum sententiam hanc conservare conatus est, cum nunc illius maxime plures ex recentioribus [illegible] PP. Arriaga, Oviedo, Quiros, Lince, Peynado, Franciscus Alphonsus, et alii. — Thomistae vero, nemine discrepante, tam antiquorum, quam Modernorum, et ex Patribus Societatis Conimbricenses, Granadus, Vazquez, et alii, inter praedictos gradus praeter praecisionem formalem obiectivam etiam propugnant. Pro qua sententia sit —

Nostra conclusio.

Unus gradus metaphysicus potest absque alio cognosci, seu quod idem est,

idem est, quod dari metaphysicam praecisionem omnium quae valent. Conclusio haec fundamentum habet in **M. P. N. A.**, qui in Monologio cap. 16. inquit: cum enim homo dicatur corpus, rationale, et homo non uno modo, vel sub ratione, hoc intelligentur: secundum enim aliud est corpus, secundum aliud rationale, et singulum horum non est totum id, quod est homo. — **I**gitur iuxta **P. N. A.** in uno spiritu, seu una consideratione in homine intelliguntur corpus, rationale, et homo; secundum diversas considerationes aliud, et aliud ex parte obiecti correspondet. Cumque praecisio obiectiva nihil aliud sit, quam consideratio unius, et alterius gradus ex parte obiecti, sequitur inter hominis gradus similem dari praecisionem. **S**uadetur ultimo hac ratione: in homine recipi potest animal, quin rationale recipiatur: ergo inter gradus metaphysicos datur obiectiva praecisio. Consequentia ex ipsius obiectivae praecisionis definitione constat. Probatur: ratio animalis non est de ipsius esse rationalis: ergo consequentia infertur, quia quod est omnino extra conceptum alicuius, illud sed intra cognitionem non dicit, quod de eius conceptu non est. Antecedens apparet certum, alias rationale inveniretur ubicumque reperiretur animal, quod falsum videtur in equo. — Confirmatur: ab animali ad rationale non valet consequentia: quia animal in suo conceptu obiectivo rationale non includit; et in hac inclusione stat obiectiva praecisio: ergo animal a ratione obiective praescindit. Antecedens est certum, quia animal latius patet, quam rationale, et a gradu superiori ad inferiorem non est bona argumentatio. Probatur: ideo ab homine ad animal valet consequentia, quia homo in suo conceptu obiectivo includit animal: ergo. **H**uius rationis efficaciam adversarii conantur effugere asserendo, etiam rationale cognosci, dum cognoscitur animal, cum hac tamen differentia, quod animal cognoscitur clare, et expresse, rationale vero confuse. Cum enim animal, et rationale inquiunt, sint unum, et eadem indivisibilis entitas, et quae indivisibile attingit, vel totum, vel nihil attingit; hinc entitas Petri, quae solum admittit, valet explicari in ordine ad diversas operationes, sentiendi, videlicet, et discurrendi; ita ut sub qualibet humanitas tota correspondeat ex parte obiecti, cum sola mutua cognitionum exclusione. **H**oc est in summa tota adversariorum doctrina, contra quam sic arguitur: animal in suo conceptu obiectivo implicite non includit rationale: ergo rationale nec confuse cognoscitur, dum cognoscitur animal; consequentia infertur, quia rationale confuse cognosci, dum cognoscitur animal, nihil aliud est, quam rationale implicite claudi in conceptu obiectivo animalis. Probatur antecedens: animal in suo conceptu obiectivo est praedicatum non transcendens, quia significat esse determinatum per viventis sensibile; secundo praedicatum non transcendens in eodem sensu

a transcen-

UVA.BHSC

transcendentali; quod hoc in eius conceptu obiectivo implicite claudit differentias, ut in metaphysica ubi de transcendentia entis declarabitur: ergo. Secundo: si animal includeret in conceptu obiectivo implicite rationale definitio animalis deberet quidem rationale explicare: sed hoc est absurdum: ergo. Maior patet, quia definitio debet explicare id, quod definitum in suo conceptu obiectivo implicite claudit, ut patet in hominis definitione explicante animal, et rationale, quod homo in suo conceptu obiectivo implicite dicit, alias definitio suo definito clarior non esset, cum amplius quam definitum non explicaret. Patet etiam minor, quia si in definitione animalis poneretur rationale hoc esset de conceptu obiectivo animalis esse, ac per consequens, animal in nullo posset esse irrationale.

Et tandem quamvis entitas Petri indivisibilis sit in esse rei, et Physice in ratione rationalis, et in esse obiectivo quando in esse rei, et Physica non potest illam realiter recipere, ut fit in sua cognitione, vel intelligi in toto, sed divisa ex parte obiecti correspondeat. Ratio est, quia quamvis entitas Petri in esse rei, et Physice sit indivisibilis, nihilominus adest in ipsa obiective aequivalentiam ad plures perfectiones redditas, ex intrinseca ratione, seu ad obiectivam praecisionem, sine qua dicitur contradictio, nec repugnantia, et ex argumento solvendo planum fiet. Igitur legitime, quod est indivisibile in esse rei potest ab intra obiective dividi.

Solvuntur Argumenta.

Arg. 1: Si inter gradus metaphysicos daretur obiectiva praecisio, Petrus v.g. per eandem metaphysicam cognitionem cognosceretur, et non cognosceretur; sed hoc implicatorium est, cum cognosci, et non cognosci, propria sint contradictoria: ergo implicat inter gradus metaphysicos obiectiva praecisio. Probatur maior: si inter gradus metaphysicos daretur obiectiva praecisio, Petrus per eandem metaphysicam cognitionem cognosceretur ut animal, et non cognosceretur ut rationale; sed animal, et rationale sunt ipsamet Petri entitas: ergo. Confirmatur: non minus opponuntur cognosci, et non cognosci, quam existere, et non existere; atqui implicatorium est, Petrum existere animal, et non existere rationale: ergo. In confirmationem: si inter gradus metaphysicos daretur formalis praecisio, Petrus per eandem metaphysicam cognitionem cognosceretur clare, et non cognosceretur clare; sed hoc implicatorium est, cum cognosci clare, et non cognosci clare sint propria contradictoria: ergo. Probatur maior: si inter gradus metaphysicos daretur praecisio formalis, Petrus per eandem metaphysicam cognitionem cognosceretur clare, ut animal, et non cognosceretur clare, ut rationale; sed animal, et rationale sunt ipsamet Petri entitas: ergo. Et confirmatur: non minus opponuntur cognosci clare, et non cognosci clare, quam existere, et non existere; sed hoc implicatorium est: ergo et primum.

Deinde

Directe respondeo disting. minorem: et in ea gradus metaphisicus terminativa praecisio, Petrus per eandem met cognitionem cognoscitur inadaequate, et non cognoscitur adaequate, concedo; cognoscitur inadaequate, et non cognoscitur adaequate, neg. minorem; et sic distinguitur, neg. conseq. Ad maiorem pro. rectis praemissis, disting. idem est consequens terminare. Solum namque implicatorium est, Petrum cognosci, et non cognosci adaequate, sive ut aal reale, et non aal reale; quia hoc esset idem absolute, sive secundum idem cognosci, et non cognosci. At vero Petrum cognosci ut aal, et non cognosci ut aal reale, est cognosci inadaequate, et non cognosci adaequate, in quo nullum est inconveniens, cum hoc nihil aliud sit, quam Petrum cognosci sub una virtualitate, et non sub alia; ad quod, praeterquam quod ipsa intentio Petri, ob suam aequivalentiam, fundamentum praebet: sic obiici minus, nostro non apponitur modo recipiendi, quia cum intellectus noster finitus, et limitatus sit, maxime namque in recipiendo subtilitatem habeat debita adaequatio, et adaequate dividere valet virtualitates ipsius inadaequatas rebus, prout sunt a parte rei. Videlicet concedere in rebus praesuppositio, ipsas intellectus sua finitudine, et sagacitate distinguit, unam virtualitatem recipiendo in ipsis, aliam non percipio. Ad praemotionem, quae Patris Arriaga est, respondeo neg. antecedens, disparitas est in eo, quod productio, cum physica praecisio non sit, sub eadem cum ad plures terminos aliquid non sit, potest in entitate sub eadem terminum collocat entitatem quae tota produci, et ponere et capere. At vero intellectus, cum ad plures terminos aliquid non sit, potest in entitate virtualitates, seu aequivalentem multiplicem virtualitatem ab alia dividere, quam disparitatem dividere, ex quo non dicere praesentia valor, cum in divinis virtualem distinctionem propugnat, ut cuiuscumque non cognita, reliquas cognosci possint, qui non tamen similem distinctionem in ordine ad creaturae admittet. Replicabis: admissa praecisione obiectiva, cognosci, et non cognosci cadunt supra Petri entitatem, non adaequate suspicientem inadaequate acceptam. Probatur: admissa tali praecisione, Petrus per cognitionem b. cognoscitur ut aal; aliunde per eandem met cognitionem non cognoscitur ut aal. ergo. Probatur min.: admissa praedicta praecisione, Petrus per cognitionem b nullatenus cognoscitur ut reale; sed aal Petri reale est: ergo. Ad replicam neg. ant., ad cuius prob. neg. min., et ad huius prob., rectis praemissis neg. conseq., quamvis infertur, quia sequitur ab statu praecisionis ad statum

tum inte

ad statum intellectualem, seu obiectivum seu quid, qui quidem aliquendi modus, frequens in praesenti, falso, et apparens est; sicut, et iste: dum cognoscitur Petrus ut animal, cognoscitur hoc animal; sed hoc animal est rationale: ergo dum cognoscitur Petrus ut animal, cognoscitur rationale. Deinde replicare insto: admissa praecisione formali, cognitio clara, et cognitio non clara cadere in eandem supra Petri entitatem, in ordine ad diversas operationes: ergo in ordine ad easdem. Probatur: admissa tali praecisione, Petrus per cognitionem animalis cognoscitur clare in ordine ad diversas operationes exercendi; et inde per eandem met cognitionem non cognoscitur clare in ordine ad operationes exercendi: ergo. Probatur minor: admissa praedicta praecisione, Petrus per cognitionem animalis nullatenus cognoscitur clare rationale; sed animal Petri est rationale: ergo. Dices: obiectiva praecisio non tollit identitatem inter animal, et rationale: ergo si dum cognoscitur Petrus ut animal, cognoscitur hoc animal, quod est rationale, cognoscitur etiam rationale. Insto: formalis praecisio non tollit identitatem inter animal, et rationale: ergo si dum cognoscitur Petrus ut animal, cognoscitur clare hoc animal, quod est rationale, cognoscitur etiam clare rationale. Discrimen dicunt: obiectiva praecisio non tollit identitatem inter animal, et rationale, nec ab illa praescindit, negant; et ab illa praescindit, aiunt, et negamus. Cum obiectiva praecisio inter animal, et rationale, effectus sit mentis, verum est, quod non tollit ipsorum realem identitatem, quatenus, sicut nec aliud agens vim habet destruendi rem, quam identificantur. Caeterum quatenus agens est, non physice, sed intentionaliter, qui propter suam immaterialitatem necessitatur decernere rem esse physicam, et realem, sed ab hoc potest abstrahere, cuius signum evidens est ipsius intentionalitas; valet etiam attingere animal, praescindendo ab identitate reali cum rationali, ac proinde, non obstante omnimoda physica, et reali identitate, unum sine alio potest cognosci [illegible].

Contradices: praecisio, quae non tollit identitatem realem, inter extrema non sufficit ut idem praedicatum verificetur de uno, et non de alio; sed obiectiva praecisio non tollit identitatem realem inter animal, et rationale: ergo obiectiva praecisio non sufficit, ut de animali verificetur cognosci, et non de rationali. Probatur maior: si praecisio, quae non tollit identitatem realem inter extrema, esset sufficiens, ut idem praedicatum verificaretur de uno, et non de alio, falsificaretur illud principium, quidquid affirmatur, aut negatur de uno, affirmari, aut negari debet de alio, cum illo identificato; sed hoc principium nequit falsificari, cum lumine naturae sit notum: ergo.

Negamus

Nego maiorem, ad cuius probationem nego etiam maiorem; quia quod prohibet principium illud, terminum non repugnantem, est, idem praedicatum affirmari de uno, et negari de alio cum illo identificato, in eo sensu, in quo unum cum alio identificatur; non vero in eo sensu, in quo unum ab alio distinguitur. Cum igitur actuale, beneficio abstractivae praecisionis intentionalis distinguatur à reali, praedicta praecisio est sufficiens ut idem praedicatum, nempe cognosci vel cognoscibile dicatur de actuali, et non de reali. — Hic advertendum, ad evitandos Judicorum, praecisionem abstractam silogisticam destruere artem, quia illa stante, nullus esse potest silogismus, quantumvis recte dispositus, in quo concessis praemissis, negari non posset ergo. Judicium fundant in eo, quod nullus esse potest silogismus, cuius medium intentionaliter non dividatur: unde inferunt, quod si haec distinctio sufficit, ut aliquis silogismus non concludat, nullus, nisi mere synonimus, concludere poterit. Minor sane sui ingenii acumine non advertens, eo sua praecisione, fortius destrui etiam illud logicale principium, convenientia quorum sequitur falsum, quod videri potest in supra factis instantiis. Pro quo omnibus respondeo, quod non in omni silogismo recte disposito, et si mere non sit synonimus, concessis praemissis, negari potest ergo, ob praecisam intentionalem distinctionem medii. — Ad hoc enim requiritur, quod distinctio intentionalis medii ab una extremitate sit ratio opponi, quam alia extremitas de medio affirmetur, aut negetur, ut patet in hoc silogismo: hoc actuale est cognitum; hoc actuale est reale: ergo reale est cognitum. Ratio enim opponi cognitionis actualis est distinctio intentionalis à reali, et ideo ergo non infertur. E contra vero in hoc silogismo: reale est discursivum; hoc actuale est reale: ergo hoc actuale est discursivum. Legitima est illatio, quia licet discursivum conveniat reali, ut intentionaliter distincto ab actuali; reali tamen non convenit, quia differenti praecise, cum etiam ipsi conveniat, ut cum actuali identificato. Instabis: ergo ratio opponi quare cognosci, et non cognosci verificantur sine contradictione de actuali et reali, est unius ab alio intentionalis distinctio: quia prius est unum intentionaliter ab alio distingui, quam unum sine alio cognosci; sed hoc est impossibile, cum distinctio intentionalis sit ab ipsa cognitione: ergo si.

q̃ se a d°, et radix proprior ad cognitionem sunt re idem, neque cognitio ad invicem sine alio determinari. = Prima sq. in nostra sententia est manifesta; secunda constat ex eo, quod extrema, in quo sunt dicta, q.a disparata verificantur sine contradictione propria ex se contradictoria; 2.a extrema, idest propria ex se contradictoria sine contradictione verificantur de extremis, q.a extrema sunt dicta. = Minor ex ipsius implicita probatione luce meridiana fit clarior.

Ad explicandam, quam praecipuam contra prioris cognitivam tangit difficultatem, scilicet 1.a sqd. Quamdiu: prius est, prioritate à quo, seu causalitatis, verum intentionale 1.o ab alio distingui, quam verum ab alio cognosci, respective; prioritate in quo, seu temporis, respective, et scilicet inmini, cum implicitam prius distinctio intentionalis est ab ipsa cognitione, ut inquit prius, et secundum quid, practica, ... ; ut praecipue, et simpliciter speculativa, ..., et ultimam sqm. — Hoc ultima distinctio satis explicata manet in quaestionibus prooemialibus, praesentim in 2.a et 3.a vide ante ibi dicta. Pro intelligentia sq. sciendum, unum in multiplicitate dici posse prius alio; sed prius ut ad praesens attinet dupliciter, scilicet, prioritate in quo, sive temporis; et à quo, sive causalitatis. Prius prioritate in quo, sive temporis illud dicitur, quod est antiquius alio, sive prius illo in existendo, ut Petrus maior natu Paulo; prius vero prioritate à quo, sive causalitatis, quod existit simul cum alio, et tamen illius causa, ut solis illuminatio respectu remotionis in aere tenebrarum. = Ergo causa illicitur quidquid ab alio dependet, et saepe inter ea, quae simul existunt adest mutua independentia, ut inter solis illuminationem, et remotionem tenebrarum, nam sicut tenebrarum remotio in aere fit à solis illuminatione, ita haec terminatur, et recipitur in aere, tamen utrumque dicitur prius, et posterius alio in diverso genere causae. Sic quamvis in Justificatione peccatoris simul tempore existant infusio gratiae, et remissio culpae, nihilominus si Justificatio accipiatur in genere causae efficientis, (sive, quod idem est) ex parte Dei Justificantis, ut

» Justificantis, ut D.T. istis verbis, prius est gratiæ in-
» fusio, quam culpæ remissio: si autem sumantur ea,
» quæ sunt ex parte hominis Justificati, prior est libe-
» ratio à culpa, quam receptio gratiæ Justificantis.

Conformiterque ad hanc A.P. Doctrinam dicimus, etiam, quod si intentionalis destructio actus, à reali accipiatur in genere causæ efficientis, sive ex parte cognitionis actus sine reali obiective distingui: si autem talis distinctio sumatur in genere causæ formalis extrinsecæ, sive ex parte repræsentationis passivæ, prius est act. à non ab obiective distingui, quam sine reali cognosci; quæ quidem prioritas sine distinctione sufficit ad verificanda de eadem reali sine contradictione prædicata alias contradictoria, ut per cognosci, et non cognosci.

Ad tertium negatur: de actu verificatur esse cognitum, prius quam intelligatur à reali intentionaliter destructum: quod solutione nulla. Probatur: de actu verificatur esse cognitum directè; sed actus est cognitum directè, prius quam intelligatur à reali intentionaliter distinctum: ergo. Probatur: actus prius cognoscitur directè, quam reflexè; sed actus solum reflexè, sive ut cognitum à reali intentionaliter distinguitur: ergo. Quod, de eodem obiecto ratione diversarum formalitatum nequeunt verificari aliquando, et negando: scientia, et error, cognosci, et non cognosci, cum maior contradictio sit contradictoria, quam contraria, et privativa. Tertio: distinctio realis inter Patrem, et Filium non sufficit, ut Paternitas sine Filiatione cognoscatur: ergo multo minus distinctio intentionalis inter actum, et realem. Antecedens est certum, quia quæ relativa sunt simul natura, et cognitione. Consequentia infertur, quia inseparabiliora sunt, quæ realiter identificantur, quam quæ essentialiter connectuntur, nam hæc possunt realiter separari, secus vero illa. = 4 et ultimo: tam contraria sunt esse, et non esse actualiter, quam cognosci, et non cognosci; sed ad prima verificanda sine contradictione requiritur complementum de tertio præsupposita in aliquo prioris temporis ad affirmationem, et negationem: ergo similiter ad secunda.

Ad 1m.

Ad 1m neg. ant., ad prim. neg. min., et ad huius prob. neg. etiam min., loquendo de ente et cognito, licet ut reduplicante cognitionem, ut obiectum. Si vero cognitum solum reduplicet rationem sine qua ens nequit esse obiectum intentionale, sic eam concedo, quia cum prius ut sic obiectum sit cognoscibile, et hoc praecisiva sit, ad omnia praedicta reducitur distinguit. — Ad 2m neg. ant., in quantum, conc. ant., neg. cons.; quia oppositio contradictoria inter quaslibet distinctas concernitur; et ad id unde quaevis actualis distinctio, cum affirmationem, et negationem includat, facit ut unum commune sit id ipsum, et non alterum. Ad aliam oppositionem vero contrariam ultra hoc, quod est unum commune, esse aliud requiritur quod unum sit aliquid oppositum ei, quod est aliud. — Cum igitur per intentionalem distinctionem quam sit unum commune non sit aliud, non tamen ei opponatur, ideo praedicta distinctio sufficit ad verificanda praedicta contradictoria, minime vero ad verificanda contradictoria, aut privativa. Ad 2m explicatum dicendum, oppositionem contradictoriam esse intensive maiorem oppositione contraria, quod est in causa, ut plus ad hanc, quam ad illam requiratur, ut expresse docet D.T. in primo distinctione 5a. quaest. 1a. art. 1. ad 1m. per haec verba: plura requiruntur ad aliam oppositionem, quam ad oppositionem contradictoriam, quia illa se habet ex additione ad hanc: unde non oportet, quod si contradictio invenitur nisi in diversis rebus, quod affirmatio, et negatio inveniatur in diversis rebus. — Ad 3m, conc. ant., neg. cons.; quia licet ea, quae intentionaliter identificantur, sint magis connexa intentionaliter, quam ad intrinseco, sive in ordine ad hoc, ut unum sit de illud, quod est intrinsece aliud, non vero quo ad opera, sive in ordine ad cognitionem praecisivam. Hoc quippe sensu, quo relatio magis connectantur inter se, quia etsi unum non distinguatur ab altero, quodlibet tamen eorum est de quidditate alterius, saltem in obliquo, quod in non identificatis nequaquam evenit. Ad 4m, et ultimum, concessis praemissis, neg. cons.; et reddo disparitatem, nam 1a. praedicta contradictoria in ordine ad esse, et non esse, et ideo distinctionem supponere debent omnino independentem ab affirmatione

UVA.BHSC

ab affirmatione, et negatione, aliquid esse simul, et non esse. At vero cognosci, et non cognosci, cum contradictoria sint in ordine ad praecisivam cognitionem, non debent praesupponere distinctionem, quam ipsa cognitio facit in terminis, nisi ad summum pro aliquo signo prioris intelligentiae. Arg.° 2: vel datur obiectiva praecisio, in re ex duobus identificatis unum sine alio ex parte obiecti attingeret; sed hoc est impossibile, cum ex parte obiecti unum, et aliud non sint: ergo. Probatur primo: hoc praecisiva cognitio, per nos realiter non dividit Petri entitatem, alias illam totam attingeret, cum divisio totius in partes sit separatio: ergo. Confirmatur 2: praedicta cognitio nullam efficit formam in actu, vi illud a ratione obiective distinguat: ergo. Conseq.a infertur, quia obiective praescindi est obiective distingui. Probatur: praedicta cognitio nullam efficit formam in aliquo, quod sit ens reale, aut rationis: ergo. Conseq.a deducitur, quia distinctio per aliquod esse, videtur per aliquam formam realem, aut rationis debet fieri. Ad argum. concessa maiori, neg. min.; quia cognitio praecisive tendens in entitatem aliquam virtualiter multiplicem, ut est entitas Petri a parte rei, et ante cognitionem, unam ipsius virtualitatem sine alia ex parte obiecti attingit, quatenus illam explicite segregatam, et divisam ab alia repraesentat. Ex hoc tamen nullum rei sequitur cognitionem praecisivam totam attingere entitatem, quia actio intentionalis est, et cog. differens ab actione physica, quod hoc etiam singularis sit, entitatem, et singularem dividit, quam proinde totam attingit: illa vero, utpote a conditionibus singularibus abstrahat, per hoc praecise, quod ad entitatem inadaequate terminetur, illam intentionaliter dividit, per quod constat ad formam separationem. Ad 2um negamus, ad cuius probationem dicimus; quia praedicta cognitio facit dari existere obiective generale; et sicut si quis redderet ratione existentiae apparentia sine reali, eo ipso consequi faceret, ut in eo resultaret chimaerica reali identitatis cum reali: ita in tali-

tribuens

tribuens alterum convenientiam sive radii, corpore et circum-
cire, et assequi, ut in radii resultet chonentia obtiva
identitatis cum radii: quae quidem chonentia cum-
se intentionalis positiva non sit, sed negativa, sed re-
motiva tantum, ne eius radii, sed tantum chonen-
tia radii.= Si quis instanter dixerit, quod talis cho-
nentia, ut potentia, aut abstracta sit, aut si fit ens ratio-
nis debet esse; respondendum, quod talis chonentia re-
motive tantum abstracta fit, sicut fieri caecitas in homine
caeco, quo sine visu producentur: et quod tali fieri
non est fieri entis rationis, quia non est repraesentatio in obiecto,
quod ibi non repugnat, sed repraesentare illud sine ali-
quo, quod illi apponere repugnat chonentiae. Item,
si quis instet, ab intra suo modo solum fieri posse,
quod ab illo potest repraesentari; nihil autem ab illo re-
praesentari posse, cum eius abstractum ens sit; dicendum,
quod quamvis intus nihil signet, et in abstractio-
ne quae ad repraesentandum; bene vero nihil exercere, et
in contrario, quia nihil sit repraesentare, nihil aliud est,
quam repraesentare aliquid sub chonentia identi-
tatis cum alio; sicut in speculo caecitatis non repra-
sentari, nihil aliud est, quam ... repraesentari sub
privatione visus.= Hic ab aliquibus latet disquiri
solet primo quodnam sit subiectum universalis,
et quodnam ipsius fons, sive in quo consistat forma
universale metaphysicum, et logicum? 2°, per quam
actus intellectus unumquodque universale fiat? et denique,
an universalitas actualis praedicatione sicuti sequatur
universalitatem? Verum, quia ex his cuique dictis satis
colligi potest quid circa haec sit sciendum, nobis in
his determinandis multum immorandum non est,
praesertim cum tempus non vacet. Quare nota,
quod universale, sicut et quodlibet aliud forte quod
logice est, venit in subiectum, sive subiecto, aut
in actu, et forma.

Assero 1°.

Subtractum, sive materiale universalis in natura
a singularibus negative abstracta, sive secundum se
sumpta; non vero a singularia ipsius cognita ut volunt
societatis D.D., nobiscum sentientes; obiectum materiale
logicae esse res cognitas. Assertionem quoad primam par-
tem sic suadeo: illud materiale universalis, in quo potest
introduci

UVA.BHSC

introduci immediate formale, quodque est praedicabile de inferioribus adaequate; sed hoc tantum venit natura singularibus negative abstracta, sive secundum se sumpta, quae tantum in tali statu est indifferens ad utrumque, et multa [illegible] adaequate praedicari de quolibet singulari per identitatem, et sic immediate recipere universalitatem.

Quod declaro sic eam ostendo: natura universalis debet esse praedicabile de quolibet singulari adaequate, nam ut D.T. opusculo 56. docet, praedicari debet de singularibus, quorum unumquodque est ipsum; sed singularia confuse cognita non sunt aliquid praedicabile adaequate de singularibus, quorum unumquodque est ipsum: ergo. Probatur minor: si singularia confuse cognita essent aliquid praedicabile de quolibet singulari adaequate, huius propositionis, Petrus est homo, esset hic sensus, Petrus est omnes homines confuse cogniti; sed hoc est absurdum, ut debet patere: ergo.

Ex hoc praecluditur [illegible] ad [illegible] effugium, [illegible], quod in tali casu natura clare cognoscitur, et sic de Petro tantum praedicatur; hoc enim nihil aliud evincit, quam quod singularia de Petro non clare praedicantur, neutiquam vero, quod de ipso non praedicentur eo modo, quo natura universalis [illegible] dicitur [illegible], ut obscure cognita; praesertim cum [illegible] nulla [illegible] obtiva praecisio [illegible] singularibus.

Ad argumentationes contrarias dissolvendas in hac parte, recolenda sunt, quae contra Patrem Fonsecam supra diximus de natura abstracta, sive secundum se, scilicet, nec esse positive unam, nec multam, nec eandem, nec singularem; sed esse solas sua praedicata essentialia, praecisis omnibus aliis; et licet dicatur [illegible] cognita, natura universalis et alia similia, haec tamen sunt ipsi ab extrinseco advenient, ac proinde de Petro [illegible] non praedicantur.

Asero 2.º

Forma universalis est relatio rationis, qua natura abstracta refertur tanquam superior ad sua inferiora. Assertio haec, quae militat ad mentem [illegible] Societatis D.D. et [illegible] ex pluribus [illegible], quae non obstante obtiva praecisione, [illegible], [illegible] universale esse relatum, et consequenter relationem [illegible] cognitionis; deducitur ex 2.º quaestione proemiali, ubi determinatum est, formam.

est formaliter logicum est abstractum per precisionem, sive relationem rationis, quae ei cognita ad inferiora respicitur; et universale est formaliter logicale: quia Id ipsum ratione confirmatur: Universale est illud, quod per abstractionem redditur positive aptum praedicari de multis; sed hoc solum est naturae redditae non tamquam superioris ad inferiora: quia illa non est ratio. Primum: positiva aptitudo praedicari de multis importat aliquem respectum ad multa; sed iste respectus non est realis, quia natura recipiens necessario non potest: quia. Ad secundum, universalis ratione abstractam ab omnibus, et solum subiectum ad inferiora, ratione formae respondent; quod quamvis positiva aptitudo praedicari de multis importet respectum ad multa, et huiusmodi respectum sit realis aptitudinis, est tamen realis in potentia realis, sive subiectum intrinsecum quia intrinsece intrinsece naturam ad inferiora respicientem. In primis hoc solutio in sententia abstractam praecisionem admittentem, minime sustineri potest, quod sic ostendo: natura eo pacto modo redditur positive apta praedicari de inferioribus, quo redditur formaliter distincta ab illis; sed admissa abstractione praecisionis, natura non distinguitur formaliter ab inferioribus per actum intrinsecum distinctionis, sed per distinctionem rationis abstractivam; quod admissa talis praecisione, natura non redditur positive apta praedicari de inferioribus per realem respectum subiectivum, sed per relationem rationis abstractivam. Deinde, natura per intrinsecum respectum nequit reddi positive apta praedicari de inferioribus: quia huiusmodi effectum habet per extrinsecam relationem abstractivam. Probatur: natura per intrinsecum respectum nequit distinguit ab inferioribus, cum intrinsecum, et realem subiectum idem sint, et intrinsecum sit intrinsecum: quia natura in se, quod natura intelligitur positive apta praedicari de inferioribus, quando intelligitur distincta positive ab illo, ut patet ex quibus antea diximus ad praedicabilitatem.

Nec valet dicere, naturam per realem intrinsecum respectum distinctum praedicabilem, quia res peculiares ergo quod sit tantum intrinsecum, non excludit ab natura, et numerica singularitate, ac per consequens illam non reddit praedicabile, cum praedicabilitas positive excludat pluralitatem, alioquin natura pluralis ex parte obiectivae praedicabilis de uno, quod aperte absurdum est. Igitur formaliter tenendum, naturam per respectum intrinsecum rationis ad inferiora reddi positive praedicabilem. Argumenta in contraria speciem formam differentiam ab illis, quae solent communiter in quaestione de obiecto formali logicae: videantur ibi dicta.

Assero 3º.

Natura universalis metaphysica, et in communi per praecisionem

per praecisionem negativam intus; complexum per praeci-
sionem positivam; et demum logicum per simplicem ope-
rationem. Pro horum assensu intelligentia notandum pri-
mo, quod praecisio est duplex, negativa, scilicet, et positiva:
negativa est actus intus, quo naturam nude sumptam appre-
hendimus, ut cum dicimus homo, nihil de individuis
cogitando; Positiva est actus intus, quo naturam apprehen-
dimus cum singularibus non absolute, sed tanquam actus,
a quibus naturam praescindimus, ut cum dicimus homo ab
individuis abstractus. Notandum, quod operatio est ac-
tus intus, quo naturam abstractam referimus ad singula-
ria tamquam ad unum, quo relationem est etiam opera-
tio duplex, simplex nempe, et positiva. Simplex est actus intus,
quo naturam abstractam apprehendimus cum respectu ad
singularia, eam tamen de illis non affirmando, ut cum
dicimus homo, de Petro, et Paulo praedicabilis. Compositiva, seu
potius compositiva est actus intus, quo naturam abstractam jun-
gimus singularibus, eam de illis affirmando, ut cum dici-
mus, Petrus est homo, Paulus est homo. His duobus bene
notatis, iam assertionem quoad primam partem probo: tunc
natura fit universalis metaphysica, et in communi, quando prima
sua praeitas metaphysica, seu essentia, sine singularibus comprimitur;
sed non se habet per negativam praecisionem, nam tunc
incipit abstracta praecisa a singularibus: ergo. Probatur quoad 2am
partem: tunc natura fit universalis metaphysica complexa, quando
sua praeitas metaphysica, seu essentia positive separata a singulari-
bus apprehenditur; sed ita se habet per positivam praecisionem, nam
tunc metaphysica, et obiectiva praecisio intelligitur quasi
tamquam complexa: ergo. Probatur quoad 3am: tunc natura fit logice
universalis, quando redditur apta positive ad essendum
in multis, sive ut de multis praedicetur; sed sic redditur
apta per simplicem operationem, seu apprehensionem; nam
ut talis fit per logica praecisio, eo quod resultat in ratio-
ne relationis, in qua ut supra probatum est, consistit for-
ma universalis logici: ergo.

Ex assertione, quod ad tres suas par-
tes sufficienter probata, pro argumentis in contrarium solven-
dis, notare oportet ordinem, quem intus in universali lo-
gicum fabricando observat. Etenim procedit primo, per
negativam praecisionem naturam apprehendit, et tunc solum
habetur unitas [illegible] identitatis obiectivae cum singu-
laribus, ac per consequens sola [illegible] ad illis
detur in multis, quia praedicta obiectiva [illegible] solum ne-
gat [illegible] impedimentum ut de multis praedicetur.
Postmodum, intus per positivam praecisionem naturam appre-
hendit

apprehendit, et tunc solum habetur in ea positive character identitatis abstracte a singularibus, ac proinde fundamentaliter proximum ad essendum in multis, videntur duo posterioris apprehendo, ut de multis praedicetur, q.a compositiva apprehendo praedicandi de illis sit relativa, et non per positivam praedicationem indicat esse relationem, s.d quam absolutam quod dicatur a singularitate positive abstractum, solum vero nec proxime referibilis. — Et tandem intuendo naturam praecisam positive et ad singularia proxime referibilem apprehendit conformitatem ad singulos universalitatis, relationem cum respectu ad plura, et tunc habetur in ea positiva apprehendo ad essendum in multis, sive ut de multis praedicetur, q.a in ipsa jam tunc adest ad plura rationis relatio, quam intentionalis positive includit plura.

Assertio 3.a et ultimo.

Natura universalis in actuali praedicatione suam retinet universalitatem: ita Tho. et Thae, et plures alii. — Assero hoc loquendo de praedicatione negativa, s.d tantum de affirmativa, nam in negativa nulli dubium est, praedictum universalitatis, sive distributive superiore. Probatur assertio: natura universalis est in potentia ad actualem praedicationem, ita ut hoc sit actus illius; s.d omnis potentia remanet in suo actu, cum nulla per suum actum destruatur, quin imo perficiatur: ergo. — Confirmatur: haec praedicatio, Petrus est homo, est superioris de inferiori; non enim est aequalis de aequali, alias foret identica, cum faceret hunc sensum, Petrus est hic homo, nam homo singularis est jam hic homo: ergo in tali praedicatione homo est praedicatum superius ad Petrum; s.d superius ut tale est universale: ergo.

Contra insurgunt adversarii: natura universalis est in potentia ad actualem praedicationem, eo proportionali modo, quo ulna ad actualem divisionem; sicut enim ulna divisibilis est in quatuor palmos &c, ita natura universalis per actualem praedicationem distribuitur et impletur in inferioribus; s.d post ulna, ut in quatuor palmos dividatur, non remanet in actuali divisione, alias ulna in quatuor palmos divisa adhuc in quatuor palmos foret divisibilis, quod est aperte falsum: ergo. — Confirmationem nec valent: haec praedicatio Petrus est homo, est superioris de inferiori: q.a si homo ut praedicatur de Petro est praedicatum superius, propositio faciet hunc sensum, Petrus est hic homo, nam homo superior, sive universalis est jam hic homo; sicut homo singularis est jam hic homo.

Deinde directe respondent, quod praedicata praedicatio non est superioris de inferiori, superioris inquam, jam, s.d tantum specifice, id est, natura humana, quae de Petro praedicatur est universalis singularizata tamen post praedicationem, in qua sententiam

pem

sicut ampliationem; et sicut ob hanc rationem dicimus caeci illuminationem, sensus est, quod caeci sunt, qui illuminati [illegible] per illuminationem designantur esse caeci; ita pariformiter dum dicitur natura universalis praedicatur. — Sed negandum est insurgentis minor, quia potentia ulnae est ut dividatur in quatuor palmos [illegible] divisivus, quia quidem potentia ulnae [illegible]. Verum dato, et non concesso, quod potentia ulnae sit praecise ad divisionem in quatuor palmos, ad hanc [illegible] partiales; tamen quia ulna est totum integrale [illegible] partibus, quarum quaelibet inadaequate totum, et proinde nulla sicut totum divisibilis. At vero natura universalis est totum potentiale, partes quae habet [illegible] quarum quaelibet ratione totius adaequate participat, ut homo, et equus totam rationem animalis, et Petrus, et Paulus totam rationem hominis, idque universalis natura in quolibet individuo manet divisibilis in plura alia. — Tum etiam, quia totum integrale dividitur per partitionem totius [illegible], ita ut uni tribuatur aliquid, quod alteri non tribuitur, ut alicui hominis portio tribuitur pedibus, quae manibus non tribuitur. Divisio autem totius potentialis fit per totalem [illegible] cuilibet individuo, ut patet in hoc [illegible] homo, qui Petro, et Paulo aequaliter tribuitur.

Ad confirmationem [illegible] negandum est ergo, quod quando homo universalis sit [illegible] homo de Petro tamen non praedicatur ut homo, quia universalitas non est res, quae praedicatur, sed [illegible] conditio sine qua non praedicandi. Et instantiam [illegible] potest, nam homo universalis est potens praedicari de Petro; et tamen universalitas nequit de illo praedicari, ut [illegible] praedicari: quod homo ut universalis [illegible] praedicatur de Petro, [illegible] quod homines [illegible] sive homo de ipso praedicatur. — Deinde [illegible] Petrus est homo, [illegible] respondeo, quod hoc praedicato [illegible] specificum [illegible] de Petro [illegible] quia homo, qui praedicatur [illegible] universalis, [illegible] per Petreitatem determinata; [illegible] per Petreitatem, aliam [illegible] indifferentiam; in qua [illegible] praedicatione.

Haec est vera [illegible] Doctrina, quam [illegible] identitatis [illegible] praedicatione affirmativa, quia cum [illegible] per Judicium [illegible] praedicatum subjecto, licet [illegible] et subjectum simul, et adaequate semper [illegible] identitatem repraesentent, [illegible] inadaequate

acceptum

accipere quod pro ut sic repraesentat summum obiectum, et respectivum [illegible]. Dices: judicium est unum simplex, et indivisibilis actus intellectus: quoniam in eius obiecto non est accipere praedicatum, et subiectum inadaequate. Respondeo omissa ante, quod specialem habet difficultatem, dato animasticam spectat ratione quod signum, quod in propositione mentali obiectiva, et affirmativa, necessario debeat dari triplex, scilicet [illegible], et secundum rationem, praedicatum, subiectum, et copulam, ut clare docet A. M. parte, quaest. 31. art. 12 in corpore, ubi loquens de triplici ratione reperta in qualibet propositione affirmativa, ait: huic vero de [illegible], quae est secundum rationem, correspondet pluralitas subiecti, et praedicati; identitatem vero rei significat intellectus per ipsam compositionem.

Intellectus noster, quod imperfectus in cognoscendo, non aliter unius identitatem cum alio potest signate attingere, nisi unum obiective ab alio concipiendo distinguendo. Unde, et si judicium sit unus, et simplex actus, et eandem [illegible] multiplex, quatenus repraesentat quasi, subiectum, praedicatum, et unionem quam identitatem, ergo quo habemus, quod natura universalis, per judicium affirmativum concretum, suam adhuc retineat universalitatem, non quidem, ut per mentalem compositionem repraesentatur illius realis identitas cum singularitate, sed quatenus repraesentatur ex parte praedicati obiective dicta [illegible], cum ergo, in actuali praedicatione, rationis compositionem facit. Jam universali in communi expedito, ad ipsius rationes particulares descendamus.

TRACTAT.
quartus et ultimus
DE QVINQVE
prædicabilibus seu de universalibus in particulari.

Habita notitia universalis in communi, [illegible] quinque eius rationes particulares [illegible]. Has enim manavit Porphyrius praesentem tractationis autor, et quinque praedicabilia nuncupavit. De his omnibus [illegible] singillatim agemus.

UVA.BHSC

agemus. Sed prius praedicabile, quod communiter definitur: Unum aptum praedicari de multis, nobis est dividendum, de illoque inquirendum, an sit genus ad quinque praedicabilia? quaeve sit.

QVÆSTIO prima.

An praedicabilia sint tantum 5.

Pro praesentis quaestionis intelligentia est notandum, quod licet praedicabile hoc nomine sumpto ut primaria, dubitemus tamen unde procedit de illo in concreto, nec substantivo sumpto, [illegible] sit; an non praedicabilia sint tantum quinque; sed difficultas solum est de praedicabili pro forma accepto, ita ut sit sensus, an secunda intentio praedicabilitatis adaequate dividatur in quinque praedicabilia pro forma? Quadraginta et centum assignavit Caramuel in metalogica lib. 6., [illegible] Id quaerendo in forma scientiam dist. VII. quaest. 7.; septem Cajetanus hic quaest. 14.; mox alii: alii duo, et tandem alii unum. Communis tamen sententia stat pro quinario numero, defenditque praedicabilia nec plura, nec pauciora esse, quam quinque, scilicet, genus, species, differentia, proprium et accidens. Probatur sic:

Nostra conclusio.

Praedicabilia sunt tantum quinque, nempe genus, species, differentia, proprium, et accidens. Conclusionem ostendo primo: dividuntur praedicabilium secundum varios modos praedicandi, sicut dividuntur praedicamenta ex diversis modis essendi; sed modi praedicandi sunt tantum quinque, nam quidquid de alio praedicatur, vel de illo dicitur, vel ut determinans imperfecte ipsorum essentiam, ut gradus eius ab alio perfectibilis, et sic est genus; vel ut determinans imponens totam essentiam, et sic est species; vel ut gradus perficiens alium gradum, et faciens illum differre, et sic est differentia; vel ut aliquid extra essentiam, ab illa tamen dimanans, et sic est proprium; vel tandem ut aliquid extra essentiam, et ab illa indimanans, sed illi omnino contingens, et sic est accidens.

Secundo: utrius improbatum logicis, quam metaphysicis disponendis, [illegible] rationem sumit ex physicis; sed in composito naturali, et physico solum quinque inveniuntur, primo materia, a qua per quandam similitudinem sumitur genus; 2, forma a qua sumitur differentia; 3, essentia composita, et forma totius a qua sumitur species; 4,

proprietas

UVA BHSC

proprietates ab essa dimanantes, ex quibus seminatur propositum; ergo, accidentia predicamentalia, ex quibus sequuntur accidentia: quod predicabilia tantum sunt quinque assignata.

Soluuntur argta.

Arg. 1: predicabilia multiplicantur ex diverso modo predicandi; sed modi predicandi sunt decem: quod et decem predicabilia. Pr. min.: tot sunt modi predicandi, quot sunt modi essendi; sed modi essendi sunt decem, ut videbimus in metaphora: quod. Pr. maior: predicabilitas sequitur ad esse: quod. Concessa maiori, nego minorem, ad probationem, et ad secund. prob. dist. ant.: predicabilitas sequitur ad esse rei ad per modum superioris ad inferiora, concedo ant.; ad esse rei absolute sumptum, nego ant.; et conseq. Sicut enim ex rationalitate sequitur in homine risibilitas, sed proportionali modo loquendo, ex operatione rei ad per modum superioris ad inferiora sequitur in illa predicabilitas. Hinc quamvis predicamenta sint decem, tamen tot sunt predicabilia, quia predicamenta multiplicantur ex diverso modo essendi absoluto; predicabilia vero ex diverso modo predicandi respectivo. Arg. 2: modi predicandi sunt tantum duo, nempe, vel essentialiter, vel accidentaliter: quod predicabilia sunt tantum duo, et non quinque. Dist. ant.: sunt tantum duo in generali, sive in specie subalterna, concedo ant.; in specie infima, sive atoma, nego ant. et conseq.; quia illi duo modi, scilicet essentialiter, et accidentaliter, subdividuntur in multos modos specie differentes. Nam quod predicatur essentialiter, potest predicari, ut importans totam essentiam, et sic est species; vel ut gradus essentialis perfectibilis per alterum, et sic est genus; vel denique ut gradus essentialis determinativus alterius, et sic est differentia: quod vero predicatur accidentaliter, potest predicari, vel necessario, et sic est proprium, vel accidentaliter, et sic est accidens commune. Differentia subalterna, et infima constituunt duo predicabilia: nam una predicatur de pluribus differentibus specie, et alia de pluribus differentibus numero: quod predicabilia adhuc in specie infima non sunt quinque. Ant. est certum, quia solum genus, et species penes supradictum modum predicandi differunt. Concesso ant., nego conseq., quia non est eadem ratio de differentia subalterna, et infima, ac de genere, et specie; nam utraque differentia eodem modo quo absolute respicit inferiora, sive sint species, sive individua, nempe in quale quid, vel quod

vel quod idem est ut quid perficienter, ut genus, et species, diverso modo quo ad eas praedicantur de inferioribus; nam genus praedicatur ut quid perfectibile, et potentiale; species vero, ut quid perfectivum, et ultimum, et ideo duo in specie infima sunt praedicabilia.

Arg. 3: accidens saltem in aliquibus, aut est genus, aut species, cum propria inferiora habeat, de quibus essentialiter dicitur: ergo quintum praedicabile superfluit, cum reducatur ad genus, et speciem. Respondeo, accidens, si ad propria inferiora comparetur, esse genus, aut speciem, quia de istis praedicatur essentialiter, at hoc modo ad quintum praedicabile non pertinet, nam ut est quintum praedicabile comparatur ad subiecta, de quibus accidentaliter dicitur, et quibus accidentaliter convenit. Dices: ergo quartum, et quintum praedicabile non distinguuntur essentialiter, cum omnia quae praedicantur in quale, et accidentaliter. Nego consequentiam, quia proprium licet praedicetur in quale, dimanat tamen ab essentia, cum illa quae necessario connectitur; contra vero accidens quintum praedicabile, quod neque necessario convenit subiecto, nec ab essentia dimanat, sed omnino contingenter praedicatur.

Arg. 4, ultimo: aliquae dantur praedicationes superioris de inferiori, quae ad nullum ex quinque praedicabilibus pertinent: ergo assignandum est aliud praedicabile ad quod pertineant. Probatur primo: haec praedicatio homo est existens, ad nullum ex dictis pertinet; alias etiam haec, Petrus est aliquis homo: quod probatur, quia illa praedicatio pertinet ad accidens commune, ut quidem est praedicatio contingens, cum homo essentialiter non existat: alter de signato, quia quaevis dicta praedicata praedicatio videtur ad nullum ex quinque praedicabilibus pertineat, bene vero individuo, sed reducitur ad speciem spectat, sicut haec, Petrus est homo, reducitur ad genus. Dices denique: saltem haec, Petrus est individuum, ad nullum ex praedicabilibus pertinet: ergo. Respondeo, quod individuum potest accipi primo intentionaliter, aut secundo intentionaliter; sicut cum dicimus, quod homo est species, potest esse sensus, quod homo est quidditas, cui convenit intentio speciei; aut potest esse sensus, quod homo habet intentionem speciei. Imo primo intentionaliter supponendo individuo praedicata praedicatio est identica, non enim intentionem praedicat; sed quidditatem, quae est fundamentum eius, et in hoc sensu, recte ad contingens; quia talis praedicatio non requirit novum praedicabile.

Individua

Licet duo autem sumptum secundo intentionaliter, praedicta praedicatio est quinti praedicabilis, si quidem praedicetur secundum intentionem, qua contingenter convenit Petro; tamen et si illi non conveniat contingenter habendo individuationem, convenit tamen contingenter, et attributione intentionis habendo secundum intentionem, et inhaesive praedicatur. Et tandem, ut alias solvere possimus argumentationes, advertere oportet conditiones requisitas ut aliquid praedicabile, 1a quod sit unum sive simplex, cuius defectum excluduntur aequivoca, et analoga. 2a quod non sit particulare [illegible], ut homo, [illegible] 3a quod sit quidem simplex, et simplex, ut homo, [illegible] cuius defectu excluduntur orationes universales complexae, ut definitio, propositio, et caetera, 4a quod sit [illegible] possit praedicari. Reliqua [illegible] vobis apparent.

QVÆSTIO II.a

An universale, seu prædicabile sit genus ad quinque prædicabilia?

Praedicabile in praesenti eodem modo, et sensu, quo in praecedenti quaest. usurpatum, scilicet, ut [illegible] quae praedicabilis, sed pro ipsa 2a intentione praedicabilitatis. De hoc ergo ut abstrahit per intentionem praedicabilitatis a praedicabilibus, in quibus est, sicut supra [illegible] quinque praedicabilibus, dubitamus, an sit ratio univoca, seu generica, respectu quinque praedicabilium? Alii sunt in eius opinione, ut putant, praedicabile ut sit, solum respectu generis, et speciei esse genus; minime vero respectu differentiae, proprii, et accidentis. Tandem [illegible] dicant, illud absolute esse genus respectu quinque praedicabilium, cum quibus sit.

Nostra Conclusio

Praedicabile est genus ad quinque praedicabilia, [illegible] Probo: praedicabile [illegible] de quinque praedicabilibus, [illegible] differentibus specie; sed hoc est definitio generis: ergo. Probatur [illegible]: quod praedicabilia inter se specie differunt in ratione [illegible] praedicabilitatis; quod autem [illegible] praedicabile in quid de omnibus dicatur praedicabilibus [illegible] ut minus est, et quidditative convenit speciei praedicari de individuo, ut convenit proprio, sive de [illegible] accidenti praedicari in quale [illegible]: ergo esse praedicabile

q. esse praedicabile de quo in quid, sive in quale. Probatur: diversum est, quod species individuo conveniat in quid, accidens vero in quale; aliud vero, quod speciei conveniat essentialiter praedicari in quid, et accidenti quod praedicari conveniat essentialiter in quale; sed licet non eodem modo unicuique conveniat subiecto, de quo dicitur, unicuique tamen eodem modo convenit per quidditatem suam, sive essentialiter dici, et fundari intentionem praedicabilitatis: q.

Solvuntur argta.

Ad 1.: quod praedicatur denominative non est genus; sed ita praedicatur praedicabile de quinque praedicabilibus: q. Probatur maior: non praedicatur denominative, quod non praedicat essentiam ad modum essentiae; sed ut alicui adiacentem, ut colorem; sed praedicabile de quinque praedicabilibus non praedicat essentiam ad modum esse, sed ut alicui denominationi subiacentem: q. Probatur minor: item, quia praedicabile significat essentiam, ut subiacentem secundae intentioni praedicabilitatis; nam etiam quia praedicabile dicitur secundum accidentalem secundae intentionis praedicabilis; ac secundum accidentalem praedicat denominative totam, ut in subiecto: q. Hoc argumentum ita ab aliquibus ponderatur, ut in illo putent, totam vim sententiae oppositae stare. Nobis q. pro solutione notandum, quod subiectum potest accipi specificative, sive secundum quidditatem, quam simpliciter importat; et reduplicative, sive secundum aliquam determinationem illi quidditati convenientem, ut quum dicitur, album est coloratum, lo album potest accipi specificative, pro ipsa substantia, nempe, qua albedini subiacet; et potest accipi reduplicative, pro ipsa, ut dicit, substantia, ut alba est; primo modo coloratum dicitur denominative, et est praedicatio accidentis; 2. vero modo, coloratum dicitur in quid, et est praedicatio generis de specie. Similiter q. in proposito, cum dicitur genus est praedicabile, lo genus potest accipi specificative, pro ipsa quidditate nimirum, quae intentioni subiacet, et sic lo praedicabile dicitur denominative; et potest accipi genus reduplicative, id est, ut est genus, et sic lo praedicabile dicitur in quid. Patet autem quod praedicabile hic accipitur non specificative, et primo intentionaliter, sive pro ipsa quidditate, quae genus est; sed reduplicative, et secundo intentionaliter, sive pro ipsa quidditate, ut quae genus est. Unde in forma ad argumentum negatur, ad cuius probationem

UVA.BHSC

partes ad minus, vel elementis quacunque illam dist: praedica-
bili quinque praedicabilibus sumptis specifice pro ipsa essentia
praedicata essentiam ad modum esse, sed ut aliud denominans
subjacentem, ad minus; sumptis reduplicative, neque minus, ad
cuius praedicationem, quod subjacent intentioni praedicabili-
tatis de ipsa essentia secundum se, et specificative dicitur ad-
jective, sive denominative; at vero esse reduplicative, ut
subjacet huic intentioni, subjacet intentioni dicitur in
quid, et ut ratio communis de suo particulari. Arg. 2: illa ratio
non est generica, sed analoga, quae convenit uni ratione alterius,
et cum dependentia ab illo; sed ratio praedicabilis ita se habet
respectu quinque praedicabilium; nam proprium, et ac-
cidens, per dependentiam a natura specifica, praedicantur
de subjecto, eo enim Petrus est visibilis, quia est homo: ergo. Confirma-
tur: ratio praedicabilis inaequaliter dicitur de quinque praedi-
cabilibus, scilicet de aliis in quid, et de aliis in quali; sed inaequa-
litas in ratione communi univocationem impedit, et analogiam
causat: ergo.

Respondeo negando majorem, distinguo minorem: ratio
praedicabilis ita se habet ad quinque praedicabilia primum
intentionaliter, et pro ipsa quidditate sumpta, concedo minorem;
secundo intentionaliter accepta, subdistinguo, sive ut sunt
praedicabilia, nego minorem; ad eius implicitam probationem, res-
pondendum, quod proprium primo intentionaliter,
quia convenit eo ratio specifica, individuo convenit ratione
naturae specificae; sed in primis natura ipsa specifica pendente-
ris, et deinde, quia illi est proprium, pende habere
illo praedicari. Deinde, quamvis visibilitas Petro conve-
niat ratione naturae humanae, ipsa tamen visibilitas convenit
se, quod sit proprietas, et ratione communi, quae ab omni-
bus proprietatibus abstrahit, pendet convenit fundari inten-
tionem praedicabilitatis, quae hac ratione communi quae abstrahit
ab omnibus speciebus. Ad confirmationem neg. majorem, quia etsi
ratio praedicabilis ipsorum ad subsequentium dicatur de aliis in quid,
et de aliis in quali, ipsa tamen subjectiva aequaliter habent in-
quid, et essentialiter rationem praedicabilitatis. Deinde distinguo:
inaequalitas quae ex differentiis oritur causat analogiam,
neg. minorem; inaequalitas, quae est in ipsa ratione communi, concedo minorem.
In proposito itaque, quod aliud praedicabile in quid, et
aliud in quali dicatur, non est ex ratione communi, qua est praedi-
cabile; sed ex speciali ratione, qua tale praedicabile est; quamvis
ipsa ratio communis praecisa a differentiis aequalis est, et univo-
ca. Arg. 3: ista propositio Petrus est albus non est im-
mediata: quia album non praedicatur immediate, et per se, est ta-
men accidens convenit immediate, et per se ratio praedicabilis; sed ra-
tio

ordinantur mediate, et ratione alterius. Probatur: de Petro non dicitur album, nisi in quantum habet aliquam individualem albedinem: ergo in tantum ly album est praedicabile accidens de Petro, in quantum est species ad albedines individuales; et sic nonnisi mediante specie convenit sibi ratio praedicabilis per modum accidentis. — Ad argum. secundo antiq. ergo, quod aliud est, quod tali modo album conveniat Petro; aliud vero, quod tali modo ipsi albo conveniat intentio praedicabilis; album quidem per se, et immediate fundat intentionem praedicabilis; quod autem tali modo conveniat, facit, quod sit tale praedicabile: igitur inaequalitas non est in ratione, sed in particulari est, quae est tale praedicabile.

Ad 4um, et ultimo: si praedicabile sit genus ad quinque praedicabilia, idem esset superius, et inferius se ipso; sed hoc est inconveniens: ergo. Probatur: si praedicabile esset genus ad quinque praedicabilia, ut magis ratione propositio esset vera: praedicabile est genus; genus est praedicabile: ergo. — Distinguo: idem eodem modo sumptum esse inferius, et superius, nego; idem sub diversa acceptione, concedo; et sic distinguo, ad huius probationem dist. similiter: ergo maior: utraque propositio esset vera in eadem acceptione, nego maiorem; in diversa, concedo; itaque cum dicitur praedicabile est genus, ly genus est sumptum generice, et significat superius ad omnia genera, tam primo quam secundo intentionis. Quando autem dicitur genus est praedicabile, ly genus non est sumptum generice, sed signate; specifice enim est species, et accipitur ut ratio subiecta, et contrahens rationem communem praedicabilem. — Patet ly praedicabile accipitur sub diversa suppositione, uno modo, quasi primo intentionaliter, alio modo, quasi secundo intentionaliter; quare uno modo est ratio communis ad quinque praedicabilia; alio modo est ratio specialis superior, vel isto praedicabili autem convenit, quod idem sub diversa acceptione sit superius, et inferius genus et speciem.

De genere primo praedicabili

Ex antecedenti quaest. constat, genus, et caetera praedicabilia, primo, et secundo intentionaliter, sive, quod idem est, metaphysice et logice, et genus metaphysice accipiatur, definitur: proprium, per quod res aliqua cum aliis simpliciter convenit, ut Petrus per animalitatem ita convenit cum brutis, ut nullatenus per tale proprium differat. — Genus sic

sumptum

sic sumptum dividitur in supremum, intermedium, et infimum. Supremum est, quod supra se nullum aliud genus habet, plura tamen sub se continet, ut substantia; intermedium, quod medium inter supremum, et infimum, ut corpus, vel vivens; infimum est, quod supra se plura habet, nullum tamen sub se continet, ut animal. Genus supremum nullo modo potest esse species, ac per consequens nec complete, et rigurosa definitione definiri, sed per descriptiones convenientes, scilicet, et differentias tamen per se implicitum, et explicitum, explicari. Hinc genera dicuntur suprema, sive decem praedicamenta dicuntur differre, seu esse primo diversa, quia propria [illegible] differentia: genera vero intermedia, et infimum, licet respectu inferiorum genera sint, respectu tamen superiorum sunt, et dicuntur species. — Si autem genus logice accipiatur, uti accipitur in praesenti, sic est species praedicabilis, et quidem infima, quia ut genus [illegible] dividitur, et definitur: quod praedicatur de pluribus differentibus specie in quid incomplete. Dicitur primo, quod praedicatur, [illegible], quo genus cum caeteris praedicabilibus, et etiam cum individuo convenit. Deinde dicitur de pluribus, per quod differt ab individuo, quod de uno tantum potest dici. Insuper additur differentibus specie, per quod differt a specie, quae praedicatur de differentibus numero tantum. Et tandem dicitur, in quid incomplete, id est, ut pars essentiae determinabilis, seu per modum partis, per quod ab omnibus aliis praedicabilibus sufficienter secernitur. Sic generis definitione explicata, videamus iam quid per illam definiatur.

QUAESTIO III

Quodnam sit definitum in definitione generis?

Quamquam in quaestione praesenti illi similis videatur, quae in [illegible] solet inquiri, quibusnam sit Pater filiorum Zebedaei? tamen sequuntur difficultates [illegible]. Pro quo est notandum, quod est [illegible] genus, sicut et aliud quodlibet praedicabile [illegible] impositum, nempe, scilicet, [illegible]; unde dubium [illegible] in generis definitione definiatur. — Triplex ab auctoribus resolvitur hoc dubium, quod esse est omnibus praedicabilibus; quapropter quidquid de genere determina

UVA.BHSC

determinare censemus, de alijs etiam determinationem erit. Igitur ex Societate D.D. propugnant genus definitum forte esse naturam in recto, et 2am intentionem in obliquo, sive quod idem est, naturam ut connotantem 2am intentionem. Huic opinioni adhaerent Ts. et tandem, inter alios Illmus. M., quem sequuntur plures ex nostratibus in manu scriptis, defendit, definitum forte in genere definitione esse totum dicens in recto naturam, et 2am intentionem. Haec resolutio placet, pro quaesito=

Nostra conclusio.

Definitum forte in genere definitione est totum resultans in recto ex natura, et 2a intentione. Declarationem probo: definitum forte cuiuscumque definitionis est id, cui forte competit definitio; sed definitio generis forte competit toti in recto naturam, et 2am intentionem: ergo. Probatur minor: ei forte competit generis definitio, cui competit praedicari tam ut quo, quam ut quod; sed sic praedicari forte competit toti resultanti in recto resultanti ex natura, tamquam ex parte materiali, et ex 2a intentione tamquam ex parte formali: ergo. Minor constat, siquidem totum sic acceptum dicit in recto naturam induitam 2a intentione, quae natura ut quod praedicabilis est; et simul 2am intentionem afficientem naturam, quae intentio est ut quo praedicabilis. Vt genus: genus est sui definitionis definitum forte; sed nec natura, ut 2am intentionem connotat, nec 2a intentio, ut naturam in obliquo dicit est genus: ergo. Maior est manifesta. Probatur minor: genus est quoddam intellectuale totum; sed nec natura ut sic quatenus intentionem connotans; nec 2a intentio, ut naturam in obliquo dicens, est hoc totum: ergo. Probatur minor: natura ut 2am intentionem connotat, denominative tantum est genus, seu solummodo natura denominabilis a 2a intentione generis; et simul 2a intentio generis, ut naturam in obliquo dicit, non genus, sed forma generis est: ergo.

Solvuntur argumenta.

Arg. 1; pro Patribus Societatis: definitum forte in genere definitione est id, cui convenit praedicari de inferioribus solum ad, ut connotantibus; sed praedicari de inferioribus 2am intentionem convenit: ergo. Probatur minor: illi convenit praedicari de inferioribus, quod cum illis potest identificari; sed sola natura connotans 2am intentionem potest cum inferioribus identificari: ergo. Ad hanc dist. maiorem: definitum forte in definitione generis est id, cui tam ut quo, quam ut quod convenit praedicari de inferioribus, concedo maiorem;

secundam; ut quod praecise, neque non, et sub eadem distinctio-
ne modum, ad cuiusque dist. modum: illis vero praecise ut quod
praedicari de inferioribus, quod cum illis possit identi-
ficari, secundam; ut quo, neque non, et ostendimus, neque genus
sub data explicatione. Quod enim in praesenti definimus genus

est quod phis., et primam intentionem cum inferioribus
identificari; sed, quod logico, et per modum superioris dici-
tur de illis hoc autem sequitur in recto ratio, qua praedica-
tur, ut ex praecedenti, et de 2.a intentione generica praedi-
cabilitatis ex opposito forte. Et quidem ratio independen-
a 2.a intentione potest cum inferioribus identificari: igitur
ratio sola, et independens a prima intentione generica
ratio ante definitionem forte in genere, quod ad vanisum incon-
cedunt. Replicabis: illud est definitum forte formali desi-

nitione, quod est de intrinseco quidditate subti; sed sola ra-
tio est: ergo. Maior certa, cum definitum sit, quod praedicatur
in eo, quod quid. Patet etiam minor, quia sola ratio est de essen-
tia, quod quid. — Instio: ratio independens a 2.a intentione
inferiorum. — Genericitas est de intrinseco quidditate inferiorum: ergo
Denique dist. modum: illud est definitum forte in eodem quo-
tiens in talis definitione, quod est de intrinseco quidditate
subti, secundum; ad quantum, neque non, et sola ratio, neque
quod, secundum; ad quantum, neque non, et identitatem, qua-
tenus. — Praedicatio tamen logica non dicitur, et identitatem, quid-
quid non operis, cum sola illa subtrinseca quidditatis superioritatem respecti-
ve essentia sit; et simul praedicationis superioritatem; qua-
subti, quam habet ratio ratione secundae intentionis definitione quod
proprie definitum ad quantum ingeneris, quod quid per modum super-
quidem praedicatur in eo, quod quid per modum superioris, et simul in recto cum-
munis logica non est sola ratio, sed hoc simul in recto cum-
secunda intentione. Arg. 2; pro T.is: quod in concre-

tis accidentalibus de recte significatur importatur in recto;
sed sola forma in illis significandis directe: ergo cum genus sit
concretum accidentale, sola 2.a intentio, quae est illius forma
significat directe, ac proinde in eius definitione sola 2.a
intentio importatur in recto. Minor est A. P., qui 5.
metaph., lect. 9. inquit: album et in praedicamentis de-
termin, solam qualitatem significat, hoc autem nomen
album significat subiectum, vel sequitur in quantum signi-
ficat albedinem per modum accidentis. — Ad argum.
dist. maior: quod in concretis accidentalibus de recte significatur
tur importatur in recto, tamquam principalior pars,
secundam; aliter neque non; et ostendimus, simul cum prima-
secundam; aliter neque non; et ostendimus, simul cum prima
ex quibus parte, 2.a eodem modo est distinguenda. Denique
nam accidentalia, forma, ut principaliorem partem sig-
nificare formam; concretum autem minime infertur, quod
subiectum in recto, ut minus principalis pars, importe-
tur, quod in illo testimonio D. A. intendit. Praeterquam

Praeter quam quod ibi loquitur de illo, prout ad accidens praedicamentum pertinet, quod videlicet solam qualitatem, ut opinio probabilis tenet, dicit in recto, at tamen prout ad logicam spectat, est denominativum, et tamen quod in recto dicere debet, cum logicale est denominativum, et subjectum et formam ... claudat. Et quidem, quod accidens in concreto subjectum importet in recto, ab ipso D. T. docetur 7. metaph. ubi ait: accidentia non habent esse nisi per hoc, quod insunt subjecto, et propterea oportet, quandoque in recto, in recto quidem, quando accidens significatur in concretione ad subjectum, ut cum dico, simum, et nasus curvus. Nec sic; sed in definitione generis definitum forte est genus in concreto, sive accidens in concreto: ergo nomen, et 2am intentionem generitatis importat in recto. Arg. 3;

... Thomisticam sententiam in genus definitionem, idest definitum forte, quod pertinet ad logicam attinet; sed sola 2a intentio connotationem ... habet: ergo. Maior est manifesta, et minor patet, cum logica solummodo de secundis intentionibus debet agere, et non de naturis, quae ipsius objectum ... sunt. Distinguo: quod pertinet ad logicam ... ut quod, ... ut quo, ... et sub eadem ... formaliter ... quod logica ... ergo. Inquit quod nihil definitum objectum forte quod, et forte est ... genus in concreto; unde cum ... sit ... artificiosum dicat, et simul subjectum ... ad ... 2a intentio definiri debet. Et quidem ... ad logicam spectat ... specie ... non ... adhuc ... generis definitionem ... ut connotatae ... Deinde 2a intentio, illa connotatione seclusa, ... cum artificiosa forte sit, definitum forte generis erit, pertinet ad logicam pertinet; ac ... independenter a connotatione ... definitum forte generis erit, quod D. T. ...

... applicabis: definitio generis illud applicat ... 2a intentionem, et praedicabilitatem; sed unitas, et praedicabilitas, ... accidentalis ... unica species, cum accidentalis ... solum 2a intentio definitur, et consequenter sola est generis definitum, quod tantum ut quo pertinet ad logicam attinet. Respondeo, definitionem illam per praedicamentum ... in abstracto, sed in concreto semper ... generis ... praedicabile ... non absolute accepta accidentalis praedicabilitas ... pro ut in concreto ... praedicabilitas ... ut quod, ... ut quod forte ... definitionem ... praedicabile ut quod forte. Arg. 4, ... opinionem ...: unica definitione definiri non possunt, quae ... pertinent; sed 2a intentio, et ... : ergo non, et 2a intentione ...

pars

per se unica definitione definibilis. Hoc est contra, quia quantitas
et 2a intentio diversas habent esse, et diversas definitiones ha-
bere deberent; ut est evidens, nam una pertinet ad praedicamentum
substantiae, at quod 2a intentio spectare non potest. — Ut ad hoc
argumentum respondeatis, advertere debetis, triplex aliquid unum
dici potest. Primo unum per se, per se unitate substantiali, quod
ex partibus substantialibus unitis resultat, ut compositum ex
materia, et forma substantiali. Secundo, unum per accidens, quod
ex pluribus entibus completis, nullo modo ordinatis consurgit,
ut acervus lapidum. Tertio, unum per se unitate accidentali;
quod ex rebus spectantibus ad diversa praedicamenta qualitercumque
est, ita tamen, quod partes illius per modum actus, et potentiae
sibi invicem uniantur, ut aiunt, ex subiecto, et forma acciden-
tali: et licet hoc non sit aeque unum, ac unum per se per uni-
tate substantiali, plus tamen unum est, quam unum per
accidens. Ex quo ad argumentum solutionem apertam habetis.
Nam in nostro genere ratio, qua subordinatum est, ut praedi-
denominabilis, ad 2am intentionem ut actum, et formam
denominantem ordinatur; et compositum resultans ex hoc
modo accepto, et per se unica definitione definiri potest, quem-
ad hoc [illegible], et per se essentialiter diversitatis, cu-
tabis non sit repugnantia; sicut et si linea, et superficies dis-
paratas essentias habeant, nihilominus prout claudunt intri-
ordine, ad cuius compositionem ordinantur constituunt unam
essentiam per se, et definibilem unica definitione. Dices 1o Sa-
cramentalibus speciebus corruptis ex Eucharistia quan-
titate vermes generantur; in qua generatione quantitas,
quae mere primo generit vices, cum forma substantiali, unum per
se constituit, videlicet compositum genitum; et tamen quantitas ipsa,
et forma substantialis ad diversa pertinent praedicamenta. 2o: Xpi
Dni subsistentia sub aliquo praedicamento continetur, ipsius vero hu-
manitas sub praedicamento substantiae continetur, cum tamen Xpus
Dnus sit unum per se.

et dices: quantitas rationem ac-
cidentis recognoscit, sed subiectum, dum illud compositum substantiale
constituit; atque ideo generis rationem substantiae habet, et 2am in-
tentionem accidentis: quia 2: subsistentia Divina et Xpi humani-
tas ad eundem genus subordinata pertinent; sed ratio, quod generis ratio
est subiectum, substantia est, ipsa vero generis ratio accidens: quia Res-
pondeo, eodem modo, quo adversarii de quantitate, in nostro
casu philosophandum esse, quia ratio ad genere constituendum non
ordinatur et substantia forma est, sed ut subiectum ab accidentali forma
denominabile. — Ad 2m respondendum, quod, et si Xpi Dni
subsistentia, et humanitas substantia sint, nihilominus Divina
ad adversarios et subsistentia praedicamentum est, unde sicut illa,
et non humana unum per se constituere potest; sic in praesenti:
major enim distantia est inter Divinam subsistentiam, et
humanitatem, quam inter 1am, et 2am intentionem;
cum illa infinita, et haec limitata sit.

Replicabis:

UVA.BHSC

explicabis: sola accidentalis unio inter ea nam, et 2am intentionem dari potest; atqui haec unio non potest fieri nisi per se: ergo — 2: sententiam, quod idem accidentale non habet unum per accidens est; 3o hoc sententiam genus sic se habet: ergo Mar est D. Th., qui cap. 7. de ente, et de essentia inquit idem accidentale n cum subiecto non facit unum per se, sed per accidens. — Ad 1m resolutionem dist. minorem: unum per se substantiale quod constituit, nego minorem; accidentale, conc. minorem, et negamus consequentiam; ex partibus unitis per modum actus et potentiae resultat necessario unum per se, quod ex philosophum habetur in Ph.o 8. metaph.a cap. 6. textu 15. asserit: unum per se fieri ex actu, et potentia, quod in generibus accidentalibus, et quanto, et quali explicatur. — Ad 2m dicendum, D. Th. in genere nam accidentale unum per accidens vocari respectu compositi substantialis; cum tamen unum per se sit absolute, ut ipse S. D. aperte docet opusculo 56. per hoc verba: sicut in agmine subito, et accidenti non fit unum per accidens, sicut in aggregato, vg. in cumulo lapidum. Arg. ultimo: definitiva definitione generis est aliquid univoce commune omnibus generibus; nam 1a intentio, scilicet, ratio comprehendi ad ens reale, et rationis, substantia, et accidens, a quibus ratio univoce cois abstrahi non potest: ergo — Respondeo, quod licet ista praedicta non univocentur in esse rei, sive in esse entis, bene vero in esse subiti denominabilis a 2a intentione generalitatis, quae ratio consistit in eo, quod sive ens reale, sive rationis, sive substantia, vel accidens aequaliter participet praedicabilitatem de pluribus differentibus specie. Pro argumento.

Pro intelligentia huius assertionis, quae etiam communis est omnibus alijs praedicabilibus, est advertendum, quod genus quadruplex considerari potest. Primo ut pars considerabilis, sic speciem cum alia parte componens ad eum modum hominem. 2, ut pars potentialis, quae cum diversis differentijs diversas species componere potest, ut ad eum modum hominem, et equum. 3; ut totum actuale, in quantum includit in ratione equum. — 3; ut totum constitutum, ut ad suum genus praedicatur illa, per quam est 1a constitutum, ut ad ... 4 denique, ut totum impositum et differentiam, nempe, vivens, et sensibile; ... significat totum illud, quod imperfecte, quatenus in se ... significat totum in ratione habentis. Genus ergo hoc ultimo modo sumptum praedicatur de suis inferioribus, quia sic sumitur pro id, quod habet species; nam quatenus est totum actuale non respicit inferiora, et quatenus pars non potest praedicari de toto. Dices: genus praedicatur in quid incomplete: ergo praedicatum

q praedicatur ut pars, et non ut totum. 2: genus continet totum, quod est species: quia est totum, sed pars. — Dicitur ante: genus praedicatur in quid in specie ex parte eius, quod explicat, continet; ex parte eius, quod in recto significat, neque ante; et cognum; quia licet genus praedicetur dicens pro recto partem non explicans speciei; totum, quia ex parte eius pro quo supponit dicitur totum, quod habet subiectum, ideo non praedicatur ut pars, sed ut totum potentiale. — Ad 2um concedo antecedens; dico seq. quia est totum, sed pars sub ea ratione, sub qua continet, et cognum; sub qua non continet, neque cognum; quia quamvis genus ex parte eius significata non sit tota species, sed eius pars, quod cum alia componit ipsam speciem continet; nihilominus quia genus ex parte modi significandi dicit totum, quod habet speciem, sic ipsam non continet, sed dicit ipsa, ut ipsam totam continens in potentia logica, seu obiectiva praedicatur.

De specie 2° prędicabili.

Species si primo intentionaliter, sive metaphysice accipiatur est, quod constat genere, et differentia, et dividitur in subalternam, seu intermediam, et infimam: Subalterna est, quae sub se adhuc continet species essentialiter diversas; quae propterea est species, quod etiam sit genus, ut animal; infima, seu atoma est, quae sub se non continet nisi individua, ita ut nullum genus habeat [illegible] generis, ut homo. — Species autem secundo intentionaliter, seu logice sumpta duplicem habet respectum, unum scilicet ad genus, cui subiicitur, ut homo animali, et sic dicitur species subiicibilis; et alterum ad individua, quae respicit, ut inferiora, ut homo Petrum, et Paulum; et sic dicitur species praedicabilis, definitur [illegible], quod praedicatur de pluribus differentibus numero in quid complete, idest, ut singulare dicens formam suorum inferiorum, per quod differt a reliquis praedicabilibus. Duo de specie dubitari solent: primo quomodo se habeant in illa respectus subiicibilitatis, et praedicabilitatis. 2. an praedicabilitas speciei servetur in uno individuo repugnantibus aliis. Utrumque resolvemus quaestione —

Speciei subiicibilitatis, et praedicabilitatis respectus, ut ratione distinctos non esse est apud res communis; siquidem eadem natura prout respicit genus subiicibilis est; et prout respicit individua praedicabilis: unde eo respectus admittes distinctos praedicabilitatis, et subiicibilitatis rationes sumuntur. Quoniam [illegible] in

praesenti

in praesenti invenimus respectus sit formalius; vel tamen
vel minus virtualiter sit alterius radice; vel tandem utrique intrinsece
dispariter se habeant. Cajetanus tenet, subjicibilitatem esse
eandem, a qua veluti a radice praedicabilitas dimanat. Jo-
annes a S.to Th. oppositum docet. Tholinus propugnat, spe-
ciem inquantum subjicibilem esse formaliter praedicabilem. Com-
munior tamen sententia defendit hos respectus nullam
connexionem intrinsece habere omninoque disparatos esse.
Probatur sic.—

Nostra conclusio.

Subjicibilitas, et praedicabilitas in specie omnino disparata se habent. Ratione probatur: illi respectus nullam intrinsece dicunt connexionem, quorum unum alio non infert, nec illi repugnat; atqui subjicibilitatis, et praedicabilitatis respectus in specie sic se habent: ergo. Pr. min.: sine subjicibilitate invenitur respectus praedicabilitatis, et e contra: ergo.— Pr. ant.: supremum genus est praedicabile, et non subjicibile; individuum est subjicibile, et non praedicabile; simul et species subalterna, quae et talis subjicibilis est, et denique homo est subjicibilis simul, et praedicabilis: ergo.— Dices sufficit cum adversarijs hic tantum de specie infima loqui, et ideo exempla allata ad rem non esse.— Nam infima est: subjicibilitates speciei infimae, et subalternae sunt eiusdem formae rationis, cum sint ad eundem terminum, scilicet genus, scilicet, ut superius: ergo si species subalterna subjicibilitas praedicabilitatem necessario non infert, nec infima subjicibilitas praedicabilitatem debet inferre.— Praeterea Angelica species infima est; et tamen vere subjicibilis est, non vero praedicabilis, ut est statim dicendum: ergo.

Solvuntur argumenta.

Arg. 1. pro Cajetano: id quod primo recipit rationem aliquam, id est de eius essentia; sed subjicibilitas est, quod primo in specie infima recipitur: ergo. Pr. min. primo: species inquantum praedicabilis, ut tota essentia praedicatur; hoc autem esse requirit, quod prius attrahat genus, quod est essentiae pars.— 2.: species prius recipere debet genus, quam individuo; genus enim ab ipsa recipitur ut pars immediate sibi, individuo vero ut pars eo mediate eius: ergo.— Respondeo, esse non esse quod primo in illa recipitur, ut non inferat aliam; si enim aliam non inferat, parum interest, quod prius recipiatur; et idcirco licet subjicibilitas speciei praedicabilitatem praecedat, hoc tamen respectu illius essentia non est, ut ostat in ente, quod in homine rationalitatem antecedit, quin tamen eius essentia sit: similiter accidentia supponunt substantiam primo datam subjici, quin tamen substantia radix sit accidentium: et demum prius est, quod Pater sit filius, quam quod filium habeat, nec propterea filiatio Paternitatis est radix.

Arg. 2.

Arg. 2. pro Joanne a S. Thoma: ex quo in aliqua linea [illegible] est, aliud subjici ponit; sed praedicabilitas speciei infimae in sua linea limitata est: ergo superiori subjici exigit, et consequenter subjicibilitas a praedicabilitate, ut ab ea dimanat.

Maior patet [illegible] causae [illegible] primam, et [illegible] ad superiorem, et negatam Majestatem, [illegible] inferioritatem arguit, et consequenter aliquid superius exigit [illegible]. Prob. min.: praedicabilitas speciei infimae solum [illegible] subjicitur. Respondeo, nullum praedicabile, et [illegible] praedicabile [illegible] subordinari, quamvis [illegible] esse; sicut, et si Angliae Regina, et Lusitaniae princeps [illegible] inferiores, quos Noster Ferdinandus, et [illegible] non habeant, [illegible] Angliae Reginam, et Lusitaniae principem, [illegible] subditos esse. Cuius [illegible] causa 2a [illegible] esse, et [illegible] a causa 1a, et prout a rege, principant; [illegible] speciem a praedicabilitate [illegible].

Arg. 3, et ultimo: universale [illegible] est praedicabile [illegible] praedicabilibus [illegible]: ergo species ut praedicabilis esset [illegible] subjicibilis. 2: species ut subjicibilis [illegible] singularis: ergo. 3: [illegible] speciei subjicibilis abstrahi potest ab hac, et illa specie subjicibili; sed [illegible] est [illegible] praedicabilis: ergo. 4: medium eadem ratione [illegible] extremum attingit; sed species est medium inter genus, et individua: ergo. 5: species ut species [illegible] generi subjicitur; sed ut [illegible] species est praedicabilis: ergo. Ad 1m respondeo, praedicabilia [illegible] praedicabilitatem [illegible], subjicibilia [illegible], et [illegible] esse; quia in quantum subjicibilitatem [illegible], superius [illegible], et [illegible] praedicabilitatem inferiora; sicut cum [illegible] ordine [illegible], et licet secundus sit prior tertio, et primo posterior, [illegible] prior tertio est posterior primo. Ad 2m dico, speciem subjicibilem nec [illegible] positive universalem esse, nec singularem; sed [illegible] universalem. Ad 3m, quod species illa sit abstracta accidentaliter est praedicabilis, quia cum in illa subjicibilitas per modum abstracti praedicabilitatis se habeat, et denominative, et accidentaliter praedicabilitas advenit [illegible] animalis, seu substracto generationis [illegible] non est generi [illegible], sed [illegible] accidentaliter [illegible] advenit. Ad 4m, quod species solum [illegible] subjicibilis rationem medij habet, [illegible]. Ad 5m dico, [illegible] esse, cum in praemissis [illegible] species substractum, [illegible] speciem [illegible], et [illegible]

Joann,

et cosequenti formam, numerum rei pertinet ipsius: unde sophistice arguitur, et hinc falsa est regula, sicut hac: homo ut homo est forte rationalis; sed homo ut homo est forte rationalis: ergo. Dicas: species ratione praedicabilis, et universalis participat ut continetur sub universali, tanquam sub proprio genere, cum omne inferius sui superioris rationem participet, prout sub illo continetur; sed prout continetur sub genere est forte subjicibilis: ergo species ut subjicibilis non est universalis; sed species ut subjicibilis non est universalis est tuus: ergo Non parent, cum relata in una eadem genus sint. Respondeo, nideo speciem universalitatem participare, quia sub universali continetur, et illi subjicitur; sed quia in se habet participationem universalis rationem; sicut homo non est animal, quia animali subjicitur, sed quia in se habet rationem animalis; et omnino ratio est, quia particula quia subjicibilitatem reduplicat et rationem universalis, quo dicitur est. Ad 2um dico, relativa eiusdem generis numero esse debere, non proximo universalitatis, aut praedicabilitatis, ut in individuo ostenditur, quod speciem, ut summum correlativum, respicit, quin in eodem genere universalitatis sit simul cum illa.

Materiam radicem esse multiplicitatis Thomistae propugnant; hinc, et consequenter defendunt sub eadem atoma specie plures Angelos numerice distinctos propagari non posse, cum natura cuiuslibet sit ab omni materia exempta: ut scilicet Gabrielis individuum neque totam sub perfectionem naturae exhauriat, quam scilicet nam cum logicis aliis praemittere admittere debemus, quod ex hoc difficile dubium descendit, an quae repugnantia explicatur, in individuorum multiplicitatem impossibilitas, quae natura similis in Gabriele sub ratione universali, et praedicabilis subesse possit? Tenent tandem schola nostra, Angelicam naturam universalitatem positivam operari, ad quod stabiliendum duplicem universalitatem distinguunt, aliam, scilicet, secundum rem, quae advenit naturae aptae ad essendum in multis, in quibus, divisa existit; et aliam secundum rationem, quae afficit naturam, cui sicut impossibilis individua multitudo, ita ex hac repugnantia ex suo conceptu specifico non provenit; et hanc universalitatem Thomistae in Angelica natura ponere intendunt.

Schola

UVA.BHSC

Schola Jesuitarum aliam possitivam universali-
tatem, prædicabilemque logicam neget, quam senten-
tiam amplectuntur plures, atque inter celebriores ex Nos-
tris, ut Emus. Cardinalis de Aguirre, Illmus. D.D. F.
Antonius Perez in sua Lauria Salmanticina, Joseph.s
de la Cerda, Andreas de la Moneda, Eruditissimique
D.D. Universitatis Salisburgensis inventis Philosophi-
que sectantibus, tam ex antiquis, quam ex Modernis,
quibus omnino veritatis a suis deficientes [illegible] multi-
[illegible] accedunt, cum quibus sit=

P. Nostra cloa

Pluralitatem individuorum in multiplicitate su-
prema natura Angelica speciei universalis, et prædica-
bilis denominationem accipere nequit. huius ratio
communis est ratio, s[ed] specialissimos, quam in hunc
modum propono: natura logica, et specifica univer-
salis est una apta possitive ad essendum, et præ-
dicandum de multis solo numero distinctis; atqui
Gabrielis natura, ex multiplicitate, illa sui possitiva re-
cipi nequit: ergo. Prob. minor: natura Gabrielis recipi nequit
apta inesse, et prædicari de individuis, nec veri[illegible]
[illegible]: ergo. Ante quo ad 1am partem constat, cum ei [illegible] in-
dividuorum pluralitas repugnet; et quo ad 2am pa-
rte primo authoritate D.T., qui in dis. pura quest.
de spiritualibus creaturis, art. 8. in corpore ait: impo-
» ssibile est fingere, quod sint plures Angeli in plures
» eiusdem speciei. 2: ratione siquidem reale ens cum
» fundamento recipi nequit, ut aptum identificari cum ente
» impossibili, et ficto. Huic fundamentissimæ rationi prin-
cipaliori Th.æ respondent, quod si Gabrielis natura adequate con-
cipiatur, prout in se est, specificum conceptum simul cum [illegible]
[illegible] individuali dicit, tunc chimærico, et impossibilia individua
dua sunt; si autem inadequate [illegible], quatenus
conceptum specificum solummodo exprimit, et individuo-
rum multiplicitas chimærica non est, cum individuorum
[illegible] repugnantia [illegible] conceptu proveniat. Sed-
contra est: nam si [illegible] solum [illegible] esset multiple-
[illegible] individuorum eodem modo repugnaret [illegible]
spirituali Gabrielis, [illegible]
[illegible]
dividua [illegible] conceptu specifico [illegible]; atqui [illegible]
[illegible] debent, [illegible] natura [illegible]
absolute est multiplicabilis, [illegible] natura spiritualis
Gabrielis multiplicabilis foret, et sequeretur universalis se-
cundum rem, et rationem simul: ergo.

Rursus: [illegible]
[illegible] Gabrielis natura adequate recepta ad [illegible] dicit

dicit repugnantiam, q[uae] in n[atur]a receptivili est; sed etiam in adequate sumpta est inreceptivilis in n[atur]a: q[uia] Mar est Doctrina Angelici praeceptoris, qui loco citato art. 3. inquit:
" n[atur]a Angelica pro[u]t verum esse in multis per hoc, quod n[on]
" est n[atur]a recepta in aliqua m[ateri]a, aut subj[ect]o. P[rae]terea: n[atur]a Angelica sumpta in adequate est[en]s simplex, et realis est: q[uia]
Et hanc ultimam impugnarent V[erbi] g[ratia] [illegible] duplicem in Angelis immaterialitatem distinguunt, unam specificam, et individualem aliam, [illegible] dicunt, repugnantiam plurium individuorum, ex D[ic]am materialitate, n[on] vero ex 1[a] provenire. Verum q[ui]a specifica immaterialitas individualem immaterialitatem radicat: q[uia] ab individuali immaterialitate radicaliter radicat: q[uia] [illegible] est contrarium, cum illa immaterialitas in nullo alio radicari possit. Ig[itu]r, quod universaliter [illegible], contrarium solummodo [illegible]; siquidem pluralitas individuorum repugnat immaterialitati individuali radicali; sicut radicaliter, et radical[ite]r possibili repugnat negabilitas.

Occurrunt adversarij asserendo, hanc specificam immaterialitatem [illegible] unico radicare individuo, ut alia respiciens, si non repugnarent. — Dant sic: q[uia] si plura individua repugnarent, n[atur]a Angelica pluralitatem individuorum respiceret: q[uia] si solum individuum repugnaret, n[atur]a Angelica, ut universalis, et praedicabilis [illegible] [illegible]; neque dubium [illegible] de facto repugnare [illegible] individua: q[uia] vel adversarij hy[illegible] [illegible] [illegible] debent, vel asserere, n[atur]am Angelicam universalem sumpti posse. Deinde: hoc eodem philosophandi modo posset propugnari, n[atur]am divinam de facto universalem, et praedicabilem esse, si plura individua ei n[on] repugnarent. Item: bobem de facto volatilem si pennis ornatus esset. Similiter, et hominem [illegible] si albedinem haberet; et deniq[ue] [illegible] [illegible] omnem hominem [illegible] in peccato [illegible] felicissimum esse si a peccato ad infernos [illegible] [illegible]. Cum q[ue] haec omnia absurdissima [illegible], et absurdum est dicere, n[atur]am Angelicam de facto praedicabilem esse de individuis [illegible] [illegible] [illegible], si impossibilia non forent; et [illegible] omnibus [illegible] est, q[uod] quoties aliquid a conditione impossibili pendet, et ipsum absolute est impossibile.

Solvuntur argumenta

Ad arg. 1. ex A. P., qui loco supra allegato sic loquitur: sicut hoc albedo n[on] [illegible] habere plura individua, ex hoc, quod est albedo; sed ex hoc,

UVA.BHSC

» sed solum quod est in hoc, quod pertinet ad rationem individui: na-
» tura divina Angeli, q. Gabrielis, non prohibetur esse in multis, cum sit
» quod est natura intellectualis rerum, quod pertinet ad rationem spe-
» ciei; sed ex hoc, quod non est natura recepta in subiecto, quod pertinet
» ad rationem individui: Igitur iuxta D. Thom. Angelica natura non pro-
hibetur esse in multis, sed secundum specificum conceptum ab in-
dividuali praecisum accipiatur: et sic concepta universalis [illegible]
sed non potest. — Respondeo, A. D. m. loqui de Angelica natura secun-
dum conceptum naturae, prout ut nimirum praescindit a natura multiplicitas in-
et immaterialis, sub qua quidem consideratione ei multiplicitas in-
dividuorum repugnat; repugnat tamen ex suo speciali con-
ceptu, scilicet, ex conceptu spiritualis naturae, quae natura non est in aliquo subiecto
recepta. Et quidem hoc testimonium, quod praecipuum Thomi-
starum fundamentum, eorum opinionem impugnat; na-
ex illo etiam deduci potest, naturam Angelicam esse universa-
lem secundum rem, et rationem simul; quia natura, cui ex suo concep-
tu specifico non repugnat esse in multis, sed unice ex individua-
tionis capite est universalis praedicto modo.

expediatis:

D. A. naturam Angelicam comparat albedini, ut abstracta a con-
ditionibus individuantibus; sed albedini sic abstractae multi-
plicitas individuorum non repugnat: ergo. — Respondeo, D. Thom.
albedinem naturam Angelicam comparasse, quantum ad ex prae-
sens [illegible] non ut [illegible] ex eius conceptu non repugnantia
multiplicitatis non loquitur. Etenim vero, cum natura Angelica ex sp-
eciem, et radicalem exigentiam habeat ad unicum individuum,
ideo ad plura implicitam repugnantiam dicit; hinc est at
[illegible] ut universalis concipi valeat, non tamen Angelica natura
vel sicut albedo universalis est, universalitate secundum-
rem, et rationem ei de [illegible] potest. Si aliqui authores
[illegible] opponant, est intelligere, vel de universalitate sine
fundamento, vel difformis [illegible]. Arg. 2: natura Ga-

brielis a qua singularitate est potens praescindi; sed sic prae-
cisa est apta in esse, et praedicari de multis: ergo. Probatur: natura
Gabrielis a singularitate praecisa concipitur ut indifferens
ad multa: ergo. Probatur: repugnantia ad multa a singula-
ritate provenit: ergo. — Confirmatur: natura Gabrielis a singu-
laritate praecisa singularis non est: ergo universalis, cum
medium non sit inter utrumque. — Respondeo, quod etsi
natura Gabrielis praescindatur a singularitate formali, non
tamen a radicali; quia licet secundum conceptum specifi-
cum non sit formaliter singularis, et individua, est tamen essenti-
aliter [illegible] ad unum determinata, cum ratio substantiae
spiritualis completae, et receptibilis sit ipsius [illegible]
[illegible] hoc autem ad plura indifferentiam impedit;
sicut etsi natura a singularitate praescindatur, nec propterea dicendum
illud est indifferens, quod idem constat in intellectu [illegible]
[illegible], et in natura Divina respectu singularitatis. Ergo qui-

dem [illegible] sensum quaestionis [illegible], natura Gabrielis
secundum conceptum specificum plura individua repug-
nant de potentia Dei absoluta numerice multiplicari possint; sicut
de eo quod [illegible] plura individua solis valent ex eo, quod esse
secundum

quod esse secundum optum specificum plurium repugnat.
Convincit utrumque, universalitatem secundum rem, et ra-
tionem simul, ut intuenti fit manifestum. Ad confirma-
tionem dico, inter universalitatem, et singularitatem
tam formalem, quam radicalem nihil medium; verum inven-
ire singularitatem formalem, et universalitatem mediat-
singularitatem radicalem, quam dicit natura Angelica in-
adaequate accepta. Replicabis: natura Gabrielis adaequate ac-
cepta a singularitate tam formali, quam radicali praes-
cindit: ergo Patet: natura Gabrielis inadaequate accepta praes-
cindit ab incommunicabilitate in modo: ergo Antecedens probatur; praescindit ab incommunicabilitate in modo, sicut
ista radix, cui tam essentia est incommunicabilitas in modo, sicut
Angelica natura incommunicabilis; et nihilominus ista radix
Angelica natura incommunicabilis a similiter praescindit. Respon-
inadaequate sumendo a similiter praescindit; si-
dico eodem modo philosophandum esse de ista radice; si-
quidem cum essentia in modo sit incommunicabilis, quam non ubi-
accepta in adaequate pluralitatem radicalem exigere
debet: unde paritas nobis fabet. Insistes: quia radix in
unico individuo consistere nequit. Patet ergo, quod essentia
natura Angelica consistere nequit in pluribus individuis, ergo
singularitatem radicalem praescindere nequit. Respondeo,
sicut singularitatem radicalem praescindere non potest. Respondeo,
non radicem, quae in modo incommunicabilem pluralitatem ra-
dicaret, ut minus adaequatam sub apprimendis, ut ma-
in qua necessario essentia consistere debet. At vero natura spe-
cifica Angelica essentia, ut minus adaequata sub apprimen-
dis unicam singularitatem exigit. Vrgebis:

natura Gabrielis saltem pro expresso nec singularitatem for-
malem, nec radicalem dicit: ergo pro expresso non dicit repugnan-
tiam ad plura: ergo habet sibi rationem universalis
concipiendam. Respondeo, quod cum singularitas
radicalis sit formaliter in materialitate afirmativa
potest natura nec pro expresso a singularitate praescin-
dere posse. Caeterum hoc libenter admisso dicimus, uni-
versalitatem loquendo per apprimendinem ad multa
asserimus, cum qua quidem apprimendine pugnat singula-
ritas formalis, et radicalis, sive implicite, sive expresse,
sicut et illa, ut etiam dicit rationem naturae ordinem
exprimat, quam tamen illam implicat, cum apprimendine
ad illos extendendam recipi repugnet; similiter, licet Deus,
ut ens a se non exprimat esse summe veracem, nec
propterea valet recipi, ut potenter fallere. Arg. 3: natura

Angelica ab unico individuo praecisa se habet ut se-
pendens ad inferiora respectu illius: ergo 2: si plura in-
dividua possibilia forent natura Angelica secundum
rem, et rationem simul universalis esset: ergo saltem
secundo praecisa universalis saltem 2am rationem cons-
Tertio:

3: in sententia probabili Patris Vazquez, si oia possibilia repugnarent Dns omnipotens nihilominus esset, q^a quantum est ex vi rationem habere ut ea sibi repugnarent, producere: q.—4: natura Angelica sub genere determinata dicitur in predicamento substantiae poni: q.—5: natura Gabrielis a natura Raphaelis specifice differt: q.—6: sibi plura individua natura Angelica Ph^a repugnent, tamen in intentionali, et logica: q.—7: natura Angelica adinstar mentalis scipiatur: q. sic supra nec multiplicationi, nec natura repugnat.—8: hoc predicatum Gabriel est Angelus, non est speciei de individuo: q. est generis de specie.—9: natura Gabrielis ut singularizata praedicata individuum nesto q. species: q. universalis: nam ois species universalis, et praedicabilis est: demum, et ultimo: natura Gabrielis habet speciem superiorem se: q. non est species subjicibilis, sed praedicabilis. **A**d primum respondeo, naturam Angelicam ab unico individuo praecisam ut se habere ut superius logicum ad unicum individuum; nam plurium repugnantia supponit naturam speciem unicum individuum tenere, sed speciesque tota unico individuo manet semper, et hinc ut aequale ad aequalem se habent. Ad 2m dico, antecedens falsissimum, q^a universalis secundum rem, et rationem simul est, quod aetu plura inferiora habet, ut leo, et equus universale secundum rationem tantum, quod plura inferiora est potens habere ut natura solis.—Ad 3m rationem discriminis reddo, q^a omnipotentia in esse suppositum, et ab intrinseco nullam possibilium dicendi repugnantiam; natura tamen Angelica multiplicitati repugnantiam esset, colligit, cum chantentiam ab intrinseco natura dicat. Deinde alia disparitas, nam omnipotentia per nullam relationem ad possibilia constituitur, natura vero universalis supponit ad inferiores per relationem ad multa; et sicuti aeque per ipsum dicere adaequatam identitatem cum illis, quod relatio repugnantiae non repugnat, et simul cum multis impossibilibus identitas vera natura. **A**d 4m: quod natura Angelica species subjicibilis est, non tamen praedicabilis, unde sub aliqua determinatione in praedicamento substantiae locatur. Ad 5m: quod illa natura Pho a specie differunt, non tamen logico praedicabili, de quacumque agitur. Ad 6m: quod logica, et intentionalis etiam illa individua repugnant, cum individuorum multiplicitas sit ita eadem, et obvium accipitur in mentalitatis natura, adeo quod logica, et cum fundamento multiplicitas recipi nequit.—Ad 7m, quod aequaliter de natura Divina probat, dico, quod licet natura Angelica adinstar

ad inferior maxlis recipiatur, et tamen ut maxlis, nec ob-
conpxea, quod erat nepotum, ut cum complexificatione non-
repugnaret; quamvis enim illam recipiamus adma-
dum maxlis, spr illam recipimus ut immaxlem, et
ã maxli destam. Ad octavum, quod praedicatio illa
est generis de specie subjicibili, et tamen praedica
bili. Ergo quod patet ad nonum, et decimum, q. et si
natura Angelica n habeat species, sed superiorem, ha
bet tamen rationem genericam, nempe, immaxlitatem
ab omnibus Angelis abstractam, cui ut aliam objec-
tionem praecludatis, specifica pluralitas n oppone
rex, cum nec ã mda, nec ab ordine ad illam sumi-
tur praedicabilitas oriatur, sed ab diversis principijs
formalibus. Arg. Primo: quod natura Angelica uni-
cam tantum singularitatem radicet, et obstat,
ut universalis recipiatur: q. Pr. ans: quod natura
lis plures singularitates radicet, n obstat, ut universalis
recipiatur: q. Pr. sequela: nminus opponitur universa-
litati singularitas, ac unitati pluralitas: q. Neg.
ans, ad pr. dist. ans: quod plures singularitates ra-
dicet, cum exigentia permissive, se ans; cum exi-
gentia positive, et exercite, neg. ans; et dgm; ad maius
pr. dist. ans: ne pluralitas positive habita, se ans; ne
pluralitas habita permissive, neg. ans; et dgm. Hae
enim distinctio versatur in tantum spiritualem,
et materialem, quod hac, et si in statu secundum se di-
cat pr. unum, ubi sumitur multiplicatio; et tamen
exigit multiplicari pro illo statu, sed eo ut illius pro-
dicari quantum ex se permittit multiplicari in-
statu physica ordinationis: unde si minimum, quod
intantum secundum se recipiatur sine impedimento
positive impediente unitatem. At vero natura An-
gelica cum in statu secundum se recipiatur cum
repugnantia illius prori permittentis multipli-
cationem, sp recipitur cum impedimento positive
impediente universalitatem. Pro complemento solutionis
secundi praedicabilis superest unbiter agendum
de individuo, quo relativo speciei.

Individuum et nominis notationem apprecsatur
ut dicitur, quod in alio dividi poterit. Dupliciter potest accipi,
scilicet, primo, et secundo intentionaliter. Primo intenti
tionaliter acceptum dicit naturam specificam, et de si ratione
individualis,

individualem, sicque à Porphirio definitur: cuius collectio pro-
» prietatum in altero reperiri non potest. Proprietates autem, quibus unum individuum ab alio [illegible] septem vulgo numerantur duplici [illegible] carmine, videlicet

Forma, figura, locus, tempus, cum nomine sanguis.

Patria sunt septem, quæ non habet unus, et alter.

Illud itaque est individuum, quod nunquam cum alio convenit in his septem proprietatibus collective sumptis. Haec tamen definitio, licet descriptiva, [illegible] est, quia solum per ea, quae sensibus percipimus, unum individuum ab aliis distinguere possumus. Sed ut verum fatear stricta definitio non est, quia individuum [illegible] ex [illegible] non venit. Quare alia est illa quam D. Thomas
» dicit, nempe, indivisum in se, et divisum à quolibet
» alio. Dicitur indivisum in se, id est, nullatenus multiplicabile in res eiusdem rationis cum ipso. Sic Petrus, licet dividi possit in plures partes, non tamen in plures Petros: additur divisum à quolibet alio, id est, non per [illegible] existens in alio, ut pars illius; hinc partes, sive Phicae, ut corpus, et anima, sive integrantes, ut manus, et caput, partes potius individui, quam individua appellantur.

Individuum secundo intentionaliter dicit naturam specificam, et differentiam individualem tanquam substractum, et secundam intentionem, vel subjicibilitatem, vel praedicabilitatem, tanquam formam; individuum ut subjicibile est, quod immediate speciei infimae subjicitur, seu de quo talis species praedicatur; ut praedicabile vero, quod tantum de uno potest praedicari. Hoc autem praedicabilitas proprie non sit [illegible] in relatione rationis, cum relatio sit ad alterum, et individuum, ut potest in [illegible] [illegible] praedicari [illegible]. Dividitur individuum in substantiale, et accidentale, in completum, et incompletum; [illegible] determinatum, et [illegible]: individuum substantiale, est persona, hypostasis, suppositum, et [illegible] substantia, ut Petrus; accidentale est hoc album; completum, quod dicit naturam integram singularem, seu quod explicat tam naturam totam, quam proprietatem singularem, ut Petrus est hic homo; incompletum, quod [illegible] praesentat totam naturam [illegible] cum singularitate, [illegible] in [illegible], ut hoc animal, et hoc rationale.

Vagum est aliquis homo; hoc autem individuum esse [illegible], quia nihil potest in rebus nisi determinatum; quare solum dicitur vagum, quia eo modo significandi, seu repraesentandi [illegible] unum prae aliis determinati [illegible] et determinatum aliud [illegible] eo nomine, ut Petrus; aliud eo pronomine demonstrativo, ut hic homo; aliud per antonomasiam, ut Phus; et aliud eo suppositione, ut Virgine

UVA.BHSC

ut Virginis Mariae Filius. — Dices: individuum, vel praedicatur in communi, vel in particulari: Si 1um: ergo non praedicatur solum de uno, sed de pluribus, nam Petrus est individuum, Paulus est individuum, et sic de pluribus aliis: Si 2um: ergo non potest definiri, cum definitio debeat esse generalis, et dicta, quae conspectant ad gradum specificum, non vero ad individualem.

Respondeo ad individuum in communi, ad impugnationem dicendum, quod individuum in communi praedicatur de pluribus denominative, et accidentaliter; nam individuum secundum suam substantiam, vel ut communicatum individuum secundum rem substantiam, vel ut communicatur commune, fundamentale dicitur tantum de uno; ergo solum communitas fundamentalis dicitur tantum de uno; [illegible] aliqua ratio, ab omnibus individuis potest abstrahi, aliqua ratio communis individuis, sicut denuo individuatione praedicabilitatis de pluribus; sicut denominative fieri species, sic ab omnibus universalibus denominative fieri species, sic ab omnibus universalibus abstrahitur ratio communis universalitatis: de quolibet enim individuo potest dici, quod de uno sit praedicabile, vel quod speciei sit subjicibile. — Si autem a me quaeratis, sit ne individuum in communi universale respectu omnium individuorum, v.g. Petri, et Pauli? Respondeo esse universale denominative praedicabile, cum Petro, et Paulo, caeterisque individuis ratio individui secundum intentionalis accedat; sicut est, ergo universalitas coloratio adveniat.

Nomine differentiae intelligitur id, quod unum ab alio separat. Differentia autem sumitur apud Aristotelem 7. Topicorum. Differentia autem dicuntur aliquo modo convenient, et in aliomet [illegible] cap. 2 nomine, quae in aliquo pacto conveniunt, et in aliquo differunt; in differentia, sed secundum quid diversa nominantur, quae vero in nullo conveniunt, in differentia, sed secundum quid diversa nominantur: accipitur ergo etiam differentia primo, et secundo intentionaliter; primo intentionaliter accepta dividitur a Porphyrio in communem, propriam, et propriissimam. Notandum, differentiam hanc esse univocam, sed analogam; quia ratio differentiae simpliciter solummodo est in differentia propriissima, in aliis vero tantum secundum quid, quia, quod distinguit, seu differentiale est simul etiam constitutivum: quod vero non est simpliciter constitutivum, nec est simpliciter distinctivum; quod non est simpliciter constitutivum, nec est simpliciter distinctivum; ad quid sola differentia propriissima simpliciter constituit id, cuius est differentia, cum sit de essentia illius, caeterae autem extra illius essentiam; quod enim accidentaliter differt, vel habet differentiam inseparabilem, et sic est propria, ut risibilitas; vel separabilem, et sic est communis, ut esse sanum in homine: ergo Triplex autem differentia tribui solet; primo dividitur genus illud contrahens ad certam speciem, ut rationale animali, et contrahit animal ad hominem speciem, et sic dicitur differentia divisiva; 2um constituit speciem, et illam ab aliis distinguit, et sic dicitur constitutiva

UVA BHSC

constitutiva; tum praedicatur de suis inferioribus, et sic dicitur praedicabilis, et est 2. in quantum connotat, differentia quae, quod praedicatur de pluribus in quale quid, ut ait Porphyrius, haec de praedicamento ... dicta satis constant.

Differentia ratione munerum dividendi, et constituendi, dividitur in genericam, supremam, et subalternam; et in specificam, subalternam, et infimam: generica suprema est, quae dividit genus supremum, et constituit genus, vel speciem subalternam, ut differentia corporea; generica subalterna, quae dividit genus subalternum, et constituit speciem subalternam, vel genus ultimum, et animatum, et sensitivum; haec differentia dicitur etiam specifica subalterna. Specifica vero infima, quae ultimum dividit genus, et atomam constituit speciem, ut rationale. Non est hic sermo de differentia individuali, quia solum agitur de differentiis, quae immediate dividunt genera, et constituunt species in ordine praedicamentali.

Hic duo quaeruntur. 1um per quod constituatur differentia in ratione tertii praedicabilis? 2um an differentia infima tribuat speciei formam, et metaphysice includat genus, et differentias subalternas. Ad 1um dicendum, differentiam constitui in ratione tertii praedicabilis per respectum, non ad speciem, sed ad individua speciei; quia differentia in ratione praedicabilis debet esse universalis, cum praedicabilitas universalitatis sit passio, seu proprietas; sed differentia non est universalis respectu speciei, sed individuorum; differentia enim speciei non est superior, quia cum illa convertitur, bene vero respectu individuorum, quia ... quidem individua quia. Ad 2um respondendum, differentiam infimam tribuere speciei formam metaphysicam, non includere genus, nec differentias subalternas. Ratio prima est, quia differentia infima cum genere, rationale, v.g. cum animali speciem hominis in ratione formae metaphysicae componit; et ideo ratione ... est specie ... , alias non esset compars, sed totum constitutivum, siquidem non admitteret aliquam comparem. Ratio 2a deducitur ex 1a, nam si differentia infima non includit ... metaphysice genus, nec ... differentiam constitutivam, ut patet in rationali, quod ... dicit rationale, ut probatum manet, ... quia rationale, et metaphysice constituitur.

Dices; contra illam assertionem: differentia constituitur in ratione tertii praedicabilis in ordine ad naturam, cui secundum effectum formalem communicat; sed effectum differentiae solum communicat speciei, non enim individua ut Petrus, et Paulus per rationalem differunt: ergo. Respondeo differentiam constitui in ratione tertii praedicabilis in ordine ad plura, et quidem inferiora, videlicet individua respectu differentiae, non vero speciei, cui tantum differentia communicat constituentis, sive metaphysice accepta suum formalem communicat effectum. Reponis etiam contra illam assertionem: rationale v.g. quod est differentia infima, esse ... est ens, cum ... nihil: ergo vel per se, vel in alio, non in alio, quia ... accidens: ergo per se: ergo substantia; non incorporea: ergo corporea; non inanimata:

UVA.BHSC

in animatum: q. animatum: q. vivens; n vivens sensitivus: q. sen-
sibilis: q. rati: q. rati includit esse? ad gradus superiores: q.
generis et diffta subalterna. Respondeo, duplicem
esse rationem substae: unam scilicet completam, quod prae-
dicamentum substae constituit; et aliam incompletam, seu
transcendentalem quae distinguitur ab accidenti. Substa ta-
men completa est, quae dividitur in corpoream, et incorpoream,
animatam, et inanimatam, viventem, ac insensibi-
lem, rationalem, et irrationalem; ideo ratio n est substa comple-
ta incompleta; ac propterea non sequitur includere ratio-
nem completam; ac propterea non sequitur includere ratio-
substa, quae est genus, nec alias diffas, quia solum incompleta
substantiam transcendentalem. De proprio quinto prae-
dicabili.

Peracta explicatione nostrum praedicabilium explicandum
restat explicatio duorum accidentalium, quorum pri-
mum dicitur proprium, quod quadrupliciter accipi-
solet. Imprimis dicitur proprium, quod convenit soli spe-
ciei, 2º non omni, ut esse medicum convenit soli huma-
nae, 2º in omni individuo, ut esse bipedem, convenit omni
omni speciei, sed non soli, ut esse bipedem convenit omni
individuo humanae naturae, et etiam aliis speciebus, 3º con-
veniens soli speciei, et omni individuo, sed non semper; et 4º
speciei; ut quod convenit soli speciei, et omni individuo
semper, ut esse risibile, quod convenit soli speciei, omni individuo
naturae, et semper, quod convenit individuo, et semper convenit
individuo, et semper, ut esse risibilem, vel admirativum, et semper convenit
soli humanae naturae, et ipsius individuo, et semper est pro-
prium proprij accidentibus, solum in quarto est proprium, secundum ra-
tionem intrinsecam, quod sit innatum, quod necessario dimanat a
principio intrinseco, definitur, quod necessario dimanat ab
aliqua essentia, tanquam ipsius passio, seu affectio, ut aptitudo
ridendi ab homine; proprium tres species habet, dicit
differentiam genericum, et specificum, et physicum, et
metaphysicum. Genericum est, quod necessario di-
manat a gradu generico, ut aptitudo sentiendi ab anima;
specificum vero a gradu specifico, ut aptitudo ridendi ab
anima rationali; Physicum est, quod a re, et necessario ab essentia
nat, ut calor summus ab igni; metaphysicum, quod per
modum concipiendi tantum ab essentia dimanat, ut infi-
nitas ab ente puro; unitas, veritas, et bonitas ab ente,
ut aiunt; ratio, aut impassibilitas a numero; et alia quam
plures motiones secundum, quae inesse ... essentia
[illegible] originetur. Proprium autem se-
cundum intentionalitatem, seu logice definitur:
quod praedicatur de pluribus in quale necessario. Quando

UVA BHSC

definitio aliis, quae superadiecimus, satis liquet; per ordinem vero ad quintum membrum continentis proprium in ratione quarti praedicabilis, eadem est difficultas cum ea, quam supra solvimus de differentia; quare ob eandem rationem, quam diximus, dicendum est proprium constitui quartum praedicabile per respectum ad inferiora naturae, cuius est proprium, non autem per respectum ad ipsam naturam.

Accidens primo intentionaliter sumptum, prout ab aliis praedicabilibus pro substracto definitur: quod potest adesse, vel abesse sine subiecti corruptione, id est, sine destructione essentiae metaphysicae subiecti, sive de ipso affirmetur, sive negetur. — Dices: multa sunt accidentia, quae a subiectis separari non possunt, ut nigredo ab ethiope: ergo data definitio non omnibus accidentibus convenit. — Respondeo, multa esse accidentia, quae a subiectis separari non possunt per veram et phisicam separationem; bene vero per mentem ipsam; huiusmodi est ethiopis nigredo. Contra dices: nigredo non potest negari de ethiope; propositio enim haec, ethiops non est niger, est falsa: ergo signum est, quod nigredo ab ethiope nec per mentem separari potest. — Respondeo: nigredinem absolute negari non posse de ethiope, bene vero sine destructione ipsius esse; etsi enim praedicta propositio falsa sit, quatenus absolute negat accidentalem coniunctionem praedicati cum subiecto; ista tamen est verissima, ethiops, remota omni nigredine, remanet simpliciter homo. Instabis: in hoc sensu etiam proprium negari possunt de subiecto; nam etsi ab homine auferatur risibilitas, remanet semper homo. Respondeo, quod, etsi proprium possit sine ista cognosci, non tamen potest de illa negari, quia cum illa necessario connectitur. Quare licet in praedicta hypothesi remaneret, propter locum praecise a priori; non autem absolute, atque per locum a priori, et posteriori, quia enim tollit proprietatem, consequenter tollit essentiam, ut constat per prologuium. — Accidens propterea secundo intentionaliter sumptum definitur: quod praedicatur de pluribus inequaliter contingenter; haec definitio satis ex supradictis constat. — Dices: vel accidens praedicatur pro forma, ita ut color verbi gratia sit quid praedicatur de homine; vel pro subiecto, ita ut subiectum habens colorem, quod praedicetur: si primum, nequit vere praedicari de homine, nam color non identificatur cum homine, ut praedicatio vera exigit: si secundum, non praedicatur contingenter, siquidem licet homo non sit essentialiter habens albedinem, essentialiter tamen est id, quod est substratum albedinis. Respon

Respondeo, quod accidens in concreto praedicatur idem [illegible] in concreto, et cum sit etiam in concreto [illegible] coloratum supponit in concreto, et cum sit in abstracto, quod idem significatur cum homine in propositione, et praedicatum est verum: licet enim homo non sit compositio accidentalis est verum [illegible] quod est substantiam coloris, [illegible] habens albedinem, nam est coloris substantium, [illegible] quod eam habeat. Ad concretorum, et abstractorum ipsi accidit quod eam habeat [illegible] praedicatum.

Hic memorandum, quod inter multas est dicere [illegible], praedicationum esse unius de alio enunciationem, quae alia est identica, in qua subjectum, et praedicatum eodem modo significantur, ut Petrus, et Paulus; alia essentialis, in qua praedicatum est de essentia subjecti; alia accidentalis, in qua praedicatum extra subjecti essentiam est; et denique alia formalis, in qua praedicatum diversimode ac subjectum significatur: Venit advertendum, concreta significare formam in alio adjacentem, ut album albedinem in subjecto, et homo humanitatem in Petro; abstracta vero solum ex modo significandi indicare formam per se stantem, ut albedo, et humanitas. Concreta alia sunt substantialia, quae formam substantialem includunt, ut homo humanitatem; alia accidentalia, quae formam accidentalem important, ut album albedinem; alia phisica, quae partibus phisicis constant, ut homo, mixtum, et subsistentia; et alia denuo mixta, quae ex partibus metaphisicis resultant, ut leo, animal, et rugibile. His praehabitis, assero primo: concreta phisica de suis abstractis non vere praedicantur, et nec e contra; quia in concreta phisica substractum, seu suum ab abstracto, aliquid a parte rei distinguitur: quia ad veritatem affirmativae praedicationis requiritur ab intrinseco adaequata identitas debet inter ipsius extrema; et ideo istae praedicationes, ut quantum est niger, et nigredo, ut falso enuntiantur, quia esse nigrum est nigredinem denominare supponitur pro subjecto nigredinem denominante a nigredine [illegible] adhuc denominatum. Assero secundo: contra inadaequate distinguuntur, et abstractae de se quibus metaphisica de abstractis, et abstracta de se quibus in metaphisicis concretis subtum vere praedicantur; quia in metaphisicis a parte rei distinguuntur solummodo modo significandi a parte distinguuntur: [illegible] identitas: et praedicatum inter subjectum, et praedicatum datur identitas: [illegible] affirmative de subjecto. Hinc cum Deitas, de qua agitur, sit quidditas Dei, et de similibus de ceteris; quidditas Dei sit; et entitas de similibus de ceteris: ideo utrumque forte praedicationes istae sunt verae, Deus est Deitas; ens est entitas; ceterum hoc est intelligendum de simplicissimis, et transcendentalibus, neutiquam vero de aliis.

Assero 3:

UVA.BHSC

Assero 3: rerera superiora, sive substancialia, sive accidentalia forte de inferioribus praedicantur; inferiora vero de superioribus materialiter tantum; ratio, quia superiora sunt de essa inferiorum; non vero inferiora de superioribus. Sic inserunt forte vere dicitur, leo est aal; rubrum est coloratum; sic vero aal est leo; coloratum est rubrum, solum vere dicitur in sensu mat.ᵉ — Assero 4: scelta, et abstracta generica tantum inserunt identice de differencialibus vere praedicantur, et e contra, ut aal est sugibile; sugibile est aal; et simul.ᵗᵉ animalitas, et sugibilitas; sugibilitas est animalitas. Ratio, quia genus, et differentia sunt partes methaphisicae, ac proinde metaphisica definitio. — Assero 5: abstracta tam generica, quam differencialia forte de specificis vere praedicantur; quia genus, et differentia sunt de conceptu essenciali speciei.

Assero deniq.: secunda intentiones in abstracto de primis abstractis forte non vere praedicantur, quia in istis praedicationibus enuntiatur de forte prout quatenus pro subjecto supponit, cum a nota denominata praescindat; verum secunda intentio in concreto de prima forte vere dicitur ob appositam rationem: sic in sensu forte falsa est haec praedicatio: aal est genereitas; vera vero haec, aal est genus. — Sed hic pax est insistenda, obstantque metam nostrae in ponere logica magna, quam minus habens ponderosa raro facere, sane Doctrina illa accumulare; verum atquid plus, si minus habens, ego penitentia me ducit, adhuc tenerant verum superat intelligentiam; non enim me penitet, imo gaudeo plane, retenuisse calamum, siquidem cedit in vestram utilitatem, cui soli spe proficere studui, et quandiu vita superest erit studebo, ut in posterum adhuc meliora sapiam.

Igitur, et vos, qui jam tanquam Filij charissimi plurimum mecum passi estis, agite, agite pro capite nostrae logica magna, quam veluti apes florum, ego ebrietas Montexviani ortus floribus vobis elucrupraxavi: nolite eam despicere, siquidem eius doctrina dulcis, cara, et sufficiens ad quoscumque parvulos superandos; modorem contentorum illius curriculos, quia curram tis adest praemium, et plusquam unum accipiet bravium; equidem in magna sapientia domo, sicut et in praeclara N. P. mansiones multae sunt. — Nec immaturitate imponitis vestrum terrar. det profectum, nam Ovideo aus-

UVA.BHSC

Ovidio attestante, nec fera tempestas toto erit inan-
no: et ubi crede mihi, tempora vix bis cessent. Nunc
adhuc peregrinamur ad sapientiae orientem; ideo-
que necesse est, ut veniant scandala, quibus
graviter mutamur. Sed lapides offensio-
nis, et spero, auferet auctor pacis, quo-
tristitia nostra vertetur in gau-
dium: advocatum habemus pa-
trem misericordiarum, et
Deum totius consolationis,
apud quem non est trans-
mutatio, nec vicissitudi-
nis obumbratio. Igitur
eius obsequium ce-
dant cuncta scripta
et scribenda: et
pro beneficijs i-
ngens quae nobis
collatis, ipsi,
eiusque be-
nignissi-
mae M.
laudes
debitas
refe-
ra-
mus.

UVA.BHSC

UVA.BHSC

ONTOLOGIA SEU CASU METHAPHISICA

PRAEFATIO

Logica, quae jure sapientiae plauditur janua transacta ad eam in ditionem Philosophiam in qua per eum promissa, tanquam per tot gradus ad rerum ... cognitionem sumus ascensuri. Virum justitiam! Hanc autem Philosophiam partes valem habens entis, et illius affectiones contemplatur, quae propterea ontologia sibi arripuit nomen, quod dicitur ... de ente sonat. Ergo ab Aristotelis operum collectoribus, dedicatio hoc singularis post physicam fuit inserta, et certe alio in loco ponisset ..., ideo casu metaphisica, seu tractatio post physicam fuit appellata.

Ontologia ergo, seu metaphisica magnis involuta est difficultatibus pro quibus capiendis, et dissolvendis ingenia certe acuere deberis, laboriose, indesiduanque agens, pro oculis semper habentes, quod digna

UVA.BHSC

na laborantis correspondent praemia cursis; in quatuor dividemus disputationibus, quarum 1.a erit proemialium; secda de ente praem-tis; tertia de praemissis; et quarta de post praemissis, sit Disputatio 1.a proemialium. Quaestio 1.a quodnam sit objectum adeq. metaphe. praenotantur aliqua, et sententiae referuntur.

DISPUTAT. 1.a

proemialium

QUAESTIO

prima.

QUODNAM SIT

objectum adequatum metaphisicae? Praenotantur aliqua, et sententiae referuntur.

Pro praesentis quaestionis intelligentia recolendum est, quod de objecto in com. intimum logo diximus. Deinde aliquas notationes ponet omnes ad rationem obti adeq. exactas. Prima quod sit com, seu praedicabili de omnibus, quae in scientia dicuntur, vel inducere traduntur. Scientia omnia, quae in loga tractantur, vel est modus sciendi objectivus, ut definitio, divisio, argumentatio, propositio, et quinque praedicabilia, vel ad modum sciendi spectant tanquam illius causa, partes, aut aliquid ipsi oppositum, ut sunt termini, subjectum, praedicatum, extremitates, et fallaciae. Secunda, quod omnia praedicata in propria loga sortiantur. Tertia, quod eius cognitio potissimum quaeratur a scientia, quae in omnibus suis actibus ab illo specificatur; objectum cognitionem ea, quorum cognitio quaeritur a scientia propter aliud attingendum illam non specificant, sed secundario tantum terminant, quod vel si

tioe

UVA.BHSC

in ea participant rationem obti, ut in logica terminus, vel illam non participant, nec tamen [illegible], ut subiectum, et praedicatum.

Quarto, quod habeat aliquas partes, seu species, quas de illa scientia demonstrat, ut logica de modo sciendi generice dixerimus in ea, quae sunt obiectum de terminis, et quo sequitur ipsum debere esse, nam non [illegible], ut eos fuit probando [illegible] propria. Quinto et ultimo, quod habeat [illegible], idest quod sit unum in ratione, et in scibilis.

Pro hac ratione est notandum ex Philosopho 6. metaphisicae textu 2. (ut [illegible] in dicta sententia [illegible]) [illegible] esse in duplici genere, scilicet, in esse rei, et in esse scibilis. Res enim in primo genere ex ordine ad existendum, vel ad [illegible], perfectionem suam accipiunt perfectionem, in 2.o vero genere perfectionem accipiunt a proportione, quam habent, ut attingantur ab hac, et non ab alia scientia, nempe, a ratione formali sub qua obti, quae numero tantum est divisibilis, eo quod scientiam ad speciem athomam determinet.

Sic quamvis modus sciendi obtibus diversam perfectionem, et multiplicitatem habeat in esse rei, seu in ratione quo logica, nempe, in esse definitionis, divisionis, argumentationis, et quinque praedicabilium; non tamen in esse obti scibilis, quia omnia praedicta conveniunt in ratione formali sub qua, nempe, in ratione [illegible] artificiose intelligendi, qua logica specie diversa est ab omni alia scientia.

Ulterius est notandum, quod obiectum adaequatum potest accipi intensive, et extensive: accipitur intensive, quando consideratur eius esse, seu ratio, ut quando in logica definitur modus sciendi obtivus; per rationem [illegible], et [illegible], ex omnibus istis [illegible] ad sua inferiora, ut de eisdem modi sciendi obti extensio ad definitionem, divisionem, et cetera instrumenta logicalia explicata. Obtum adaequatum intensive acceptum cum sit [illegible] species obti in plura obtorum numero est divisibile; extensive autem sumptum cum sit [illegible] aggregatum ex omnibus, quae potest attingi scientia, solum dividi potest in plura partialia obta integrantia totale.

His bene notatis dubium praesens [illegible] de obto adaequato intensive sumpto, et extensive procedit; [illegible] sicut in logica determinata fuit modi sciendi obtivi, debuit [illegible] directe extensione; [illegible]

in pro

UVA BHSC

4. impraesentiarum; supposito, ut certum apud omnes rationem formalem quae metaphisicae esse ens, inquirimus, an se extendat in recto solum ad ens increatum, ipsum Deum, ut vult Pater Hurtado, an ad ens increatum, et creatum dummodo sit reale, ut defendit Eximius Doctor: an denique ad increatum, et creatum tam reale, quam rationis. Hanc ultimam sententiam tenet Ill.mus Moncada, cum quo sit=

Nostra conclusio.

Obiectum adequatum metaphisicae est ens in communi prout in recto se extendit ad omne ens tam reale, quam rationis. Conclusionem hanc ratione probo: metaphisica per se attingit omne ens tam reale quam rationis: ergo. Consequentia infertur, quia cuiusvis scientiae formaliter extensive loquendo obiectum adequatum scientiae est aggregatum omnium in recto entium, quae per se attingit scientia. Probo antecedens: metaphisica per se attingit omne id, quod per se habet essentiam connexam cum suis proprietatibus; sed sic se habet omne ens tam reale, quam rationis: ergo. Maior patet, quia metaphisica sicut, et quaelibet alia scientia per se attingit omne id, quod per se participat rationem formalem sui obiecti, quaeque est ratio esse cum suis proprietatibus connexa; minor etiam manifesta, quia sicut ens reale, per se, seu essentialiter est aptum ad realiter existendum verum, aliquid, verum, et bonum, ita similiter ens rationis est aptum essentialiter ad existendum obiective in intellectu.

Respondent aliqui, metaphisicam per se attingere omne id, quod habet essentiam veram, et realem, non vero rationis, seu fictam.= Sed contra est primo: metaphisica abstrahit in suo obiecto formali a realitate et fictione: ergo non solum per se attingit essentiam aptam ad existendum realiter, sed etiam obiective in intellectu. Probo antecedens: metaphisica solum attingit essentiam cum suis proprietatibus connexam; sed essentiae abstrahunt a realitate, et fictione, cum fortasse dicant tantum sua praedicata essentialia; ut homo, animal, rationale, et hinc [illegible] utriusque [illegible] entitatem: ergo. 2: veritas, quam metaphisica per se attingit est per ordinem ad intellectum, quem determinat ad cognitionem sui proprii obiecti, ita ut quae res est obiiciatur intellectui, in quo consistit veritas transcendentalis; sed non solum esse entis realis, sed etiam entis ficti veraciter per ordinem ad intellectum, nam sicut verum est, quod esse entis realis est aptum ad realiter existendum, ita etiam verum est, quod esse entis ficti aptum est ad existendum obiective in intellectu.

Solvuntur argumenta.

Ad argumentum 1: obiectum adequatum scientiae debet esse independens, cum secundum [illegible] ad aliud debeat attingi; sed solum ens increatum est independens, [illegible] [illegible] quod est obiectum metaphisicae [illegible], ut substantia, quae est a Deo: ergo ens, quod est obiectum metaphisicae adequatum solum se extendit in recto ad omne ens increatum, [illegible] ens creatum, tam reale, quam rationis. Distinguo maiorem debet esse independens [illegible] [illegible], etiam a re, [illegible]; fortasse, et in [illegible], et [illegible], nego [illegible]

3.° Obiectum itaque adequatum scientia debet esse independens [illegible] [illegible] quam [illegible] scientia tamquam in ultimo fine. [illegible] [illegible] solum ens increatum, sed etiam creatum independens sit [illegible] esse, quod creatum est, [illegible], inde fit quod verum quod est [illegible] obiecto adequato metaphisicae continetur. [illegible] quamquam quod ens creatum

UVA.BHSC

tum in esse scibili, à methaphysica dependentiam à Deo non explicat, quoniam methaphysica illud solum attingit sub ratione formali entis. Hoc patet in rebus alijs scientijs, quae circa creaturas versantur, quia tamen illa attingant, à Deo dependentes, alias nulla est earum propter methaphysicam, cum haec omnes species entis sibi subordinet, dum ens ipsum ut proprium obiectum contemplatur.

Dices: ens creatum tam reale, quam rationis, in esse rei est dependens: quod in esse scibili. Antecedens est certum, et consequentia probatur, quia scibilitas est passio consequens ad ens, ac proinde ab eodem, a quo ipsum est dependens. Distinguo antecedens, negando consequentiam, vel clarius ad gratiam dis. concedo: in esse scibili scibilitate simplici, concedo; scibilitate complexa, nego consequentiam. Scibilitas itaque, seu capacitas ut aliquando sciatur, alia dicitur simplex, estque ipsa simplex entitas, seu connexio entis cum suis praedicatis essentialibus, ut connexio hominis cum animali, et rationali; alia complexa, et est connexio esse cum suis proprietatibus, et praedicatis accidentalibus, ut connexio hominis, cum risibilitate. Dicimus quod prima scibilitas est passio entis, quia necessario sequitur ad ens, ac proinde a quo ipsa entitas dependens, nullatenus vero secunda, quia non sequitur ad ens, sed est connexio entis cum suis proprietatibus connexam. Unde ad primam scibilitatem de formali impertinet ens, quod solum ens formaliter, et simpliciter cognoscibile; ad secundam scibilitatem ens tantum de materiali se habet, quatenus inclusum in ipsa formaliter, quod solum ut connexum cum suis proprietatibus est attingibile à scientia. Arguitur 2º: obiectum adaequatum scientiae debet esse univocum, cum scientia specificam retineat unitatem; sed ens non est univocum ad ens creatum, et increatum tam reale, quam rationis, ut statim videbimus: ergo non potest esse obiectum adaequatum methaphysicae non se extendit erga haec ad ens creatum, et increatum tam reale, quam rationis. Si dicatur ens, non in esse rei, sed in esse scibili à methaphysica esse univocum. Contra: si ens in esse scibili a methaphysica esset univocum, ens increatum, scilicet, Deus in aliquo praedicato sibi intrinseco univoce conveniret cum ente creato, sive cum creatura, quia utrique enti est obiectum et inceptum; sed ens increatum, scilicet Deus in nullo praedicato sibi intrinseco reali potest univoce convenire cum ente creato, sive cum creatura, cum ea propter quod increatum Deo sit infinitum; increatum vero creaturae finitum, et limitatum: quod. Huic aliqui respondent aliqui, negando minorem, quia defendunt cum Illustrissimo. Godoi obiectum adaequatum scientiae debere univocum esse, sed unitate procedente ab univoco, vel analogo, quod in eadem ratione, seu essentia applicant; et ratione assignant, quod univoce, sive univocum, sive analogum est per respectum ad inferiora, quae formaliter respicit

UVA.BHSC

piciit obiectum adequatum scientiae, sed tantum quod terminat. Hij vero oppositum propugnantes, quod unicuique cum Eminentissimo Cajetano nihil prohibere ea, quae in uno genere differunt, si ad aliud transferantur, univoce convenire; secundo ratio, dico. mediu distinctionis supra alata quod non desinuit inter Deum, et creaturas univocatio, quod habet est in aliquo propo-rtionali, et in eo Deo, prout in se est, et Divino, sed prout a methaphysica inspecto. In Deo enim, sicut in quolibet alio ente duas esse dicendum quod immaterialitates, seu in receptivilitates, una simplex, seu absoluta Dei, qua Deus est in se, et alia respectiva, sive respectiva prout a methaphysica attingibilis. Prima est forma infinitas, quae explicat esse summum Dei. Secunda non explicat infinitatem, quia solum explicat conceptum immaterialis, seu attingibilitatis Dei cum scientia finita, scilicet methaphysica proportionate entis quae ex Deo, non secundum conceptum entis Divini absolute sumpti, sed eo Deo secundum conceptum communem entis respectivi ad methaphysicam. Nec ex his duabus immaterialitatibus, seu receptibilitatibus limitationem aliquam dicunt in Divina entitate, quod decrementum in secunda immaterialitate non oritur ex Deo, sed ex parte finitae methaphysicae non potentis attingere suam entitatem, nunquam rationem sub qua, quod maxime attendunt ne concedant inter Deum, et creaturas univocationem in esse rei, seu in entitatis absoluto, ex qua quidem convenientia, limitatio in Divina entitate utique sequeretur, minime vero ex univocatione in esse methaphysico respectivo, seu in ordine dicto ad methaphysicam. Communior haec secunda solutio est, et menti nostrae conformior. Sed contra illam insurges: nam omnia entia in esse scibili a methaphysica univoce conveniunt: quia ens, quod est obiectum adequatum methaphysicae non se expandit in recto ad omne ens. Praeterea: ens immateriale in esse scibili differt a methaphysica ab ente materiali: ergo destruit, quod convenientia univoca excludit omnem differentiam. Praeterea: ens immateriale diversimode abstrahit a materia, ac ens immateriale: ergo praeterea ens in Deo, et Angelis, et in equo, et lapide, nam Deus, et Angeli revera abstrahunt a materia; equus vero, et lapis cogitatione tantum. Dico quod praeterea: ens in tantum est scibile a methaphysica, in quantum abstrahit a materia: ergo. Nego ans, ad primum nego etiam ans, ad primum concesso anteriori negatur, adhuc pro dicto ans: in quantum abstrahit a materia, ita ut abstractio de materiali habeat, seu praesuppositive, ad entis scibilitatem, concedo ans; deficiente negatur ans; et dicendum cum scientia veraciter sint entia, quae est potentia spiritualis necessario abstrahunt omnibus obiectis a conditionibus materialibus, ut physica a singularitate, mathematica a sensibilitate, et methaphysica a materia quocumque modo sit. Verumtamen abstractio haec praesupponitur

nitur

UVA.BHSC

nitur ad scibilitatem, quo formaliter in illa ratione, seu formalitate, quo unumquodque obiectum unaquaeque scientia respicit, ut physica mobilitatem, mathematica quantitatem; et metaphysica essentiam entis cum suis proprietatibus in recto, in qua quidem ratione omnia entia conveniunt respective ad metaphysicam. Arg. 3: obiectum adaequatum scientiae solum se extendit in recto ad omnia, quae per se attingit scientia; sed metaphysica per se non attingit omne ens: ergo. Probatur minor: non omne ens est per se attingibile a metaphysica: ergo. Probatur antecedens: non omne ens est attingibile a metaphysica per propriam speciem: ergo. Patet antecedens in Deo, qui pro hoc statu tantum est attingibilis per creaturas, Angelis per siderum motus [illegible] ex [illegible] minorum, et substantia per accidentia sensibilia. Dicitur inferius, quod a metaphysica solum est attingibile per se, quod ab ipsa est attingibile per propriam speciem. Et quidem ratio haec adhuc magis urget in ente rationis, quod nullam habet propriam, quod accipit ab intellectu per speciem alienam. Secundo: idem habitus nequit cognoscere per speciem intuitivam: ergo metaphysica nequit attingere ens creatum, et increatum pro obiecto. Patet antecedens, quia cognitio per speciem intuitivam, opponitur cognitioni per speciem abstractivam; dicitur teneret, quod ens creatum attingitur per speciem intuitivam, ens vero increatum abstractive tantum, cum cognoscatur sola ratione entis. Tertio: metaphysica nequit attingere ens supernaturale: ergo nec omne ens. Probatur antecedens: habitus naturalis nequit attingere ens supernaturale; sed metaphysica est habitus naturalis: ergo. 4: si metaphysica attingeret omne ens tanta esset latitudo ipsius, quanta obiectorum; sed hoc dici nequit, cum habitus intellectualis determinatio sit potentiae: ergo. Ad argumentum tertium, nego minorem, ad probationem antecedentis, adhuc nego antecedentis, ratio est, quia metaphysica per se attingeret suum obiectum non est illud, ut percipit per propriam speciem, sed illud independenter ab alio per se demonstrare. Species enim obiecti sive propria, sive aliena ipsi obiecto scibilitatem non praestat, sed praesentiam intellectualem dumtaxat, ac proinde cum eo quod Deus, Angeli, substantia materialis, mediate praesententur per aliud bene cohaeret cum eo, quod per se sint attingibiles a metaphysica. Ad urgentiam in ente rationis, dicendum, quod ens rationis praeter esse creatum, quod accipit ab intellectu per speciem alienam, sed entitatis realis habet esse signatum, sive essentiale, cum suis proprietatibus [illegible]

UVA.BHSC

Ad secundum neg. ant., quia species intellectiva tantum est potentia cognitiva per speciem abstractivam, ut patet in eodem obiecto, non vero ex parte plurium formalium; nam sicut idem met intellectus Angelicus habet pro obiecto Deum, et formaliter quamvis visionem intuitive cognoscat, et per illam abstractive Deum; ita etiam idem met habitus methaphysicae potest attingere ens creatum, et increatum, quamvis creatum intuitive cognoscat, et per hoc abstractive increatum. Ad sextum dist. ant.: supernaturale in ratione entis, conc. ant.; in ratione entis, neg. ant., et eidem prout eadem dist. applicata maiori et rursus minori, neg. cons.; ens supernaturale, solum ratione supernaturalitatis naturam excedit, ut communiter sentiunt Theologi, non vero in ratione entis, cuius supernaturalitatem non explicat. Unde quamvis Deus ut trinus et unus scibilis non sit; bene vero ut ens praecise, quia sic est cognoscibilis naturali cognitione, nimirum per scientiam naturalem: iuxta illud Apostoli: invisibilia Dei per ea, quae facta sunt intellecta conspiciuntur. Dices: ens proprium obiectum methaphysicae abstrahit a naturali, et supernaturali: quia methaphysica non solum Deum attingit ut naturaliter cognoscibilem, sed ut est obiectum supernaturale: Probatur cons.: methaphysica abstrahit in essendo, et supernaturali: quia potest illud abstractum attingere: ergo supernaturalitatem attingit. — Dist. ant., neg. cons., ad cuius prob. dist. ant., neg. cons. Actus enim abstractivus entis est comprehensivus, comprehensive attingens inferiora; abstractivus vero est illorum confusa cognitio. Unde cum methaphysica solum penetret rationem communem entis non potest penetrare supernaturalitatem, nisi ad summum materialiter; haec divisio entis in naturale et supernaturale, non est actus methaphysicae, sed Theologiae, sicut divisio hominis in Petrum, et Christum, quia ... supernaturalium rerum. Ad ultimum dist. ant.: tanta est latitudo entis abstracti, ... in modo attingendi, neg. ... et sic distinguo, neg. cons.; nam methaphysica attingit ens ut sic sub ratione denominata ipsius entis, ... sub ratione esse cum suis proprietatibus: intuitive vero ut sic causa universalis ... cum omnibus habitibus illud attingit sub omni ratione. Arg. 8. ultimo: ens rationis ... q. 1. ant.: ens rationis est proprie ... quia ... non est ... homo. — Secundo: ens rationis non habet proprietates, quia nullas habenti, vel essentiales, vel rationis; non ... quia ens rationis non potest habere proprietates reales; non ..., quia illae proprietates continerentur tamquam sub suo supremo, diclis ... quod repugnat, ut patet in quacumque. esse ... proprium: ergo. Tertio: ens rationis non continetur sub obiecto adaequato intellectus, quod deducitur, quia quod non continetur in recto, sub obiecto adaequato intellectus, nec in recto continetur sub obiecto habitus intellectualis, qualis est methaphysica, cum habitus intellectualis fa-

lerent

lorent intrum ad cognoscendum supp. rij obti. Quarto: ens rationis non specificat metaphysicam, quia hoc est habitus realis, qui assumere nequit sua ventatem ab ente rationis: quia 3ª parte, quia obiectum adaequatum specificat scientiam.

Quinto: ens rationis attingitur a logica per se; ergo non attingitur a metaphysica: quia continetur in recto sub obiecto adaequato eius. Distinctio antecedens ultima rationis parte in 2ª quaest. pro omnibus logicis stabilita. 1ª cons. infertur, quia duplex scientia nequit habere unum, et idem obiectum specificativum. Secunda vero satis clara est ex dictis. Ad argumentum negatur, ad primam consequentiam negatur 1ª, quia fictio entis cum nihil formaliter est ens, alias non esset fictio, quia quod nihil absolute est, ne fictio esse potest. Fictio autem hominis non est formaliter homo, quia est hoc est ratio determinata. At vero ratio entis cum transcendens, ut infra videbimus in quocunque sui inferiori debet intime reperiri. Ad 2ᵐ. dicendum, quod ens rationis habet partes non reales, sed rationis, in quibus manet 1ª ens rationis continetur, ex quo non sequitur posse ipsas de ente rationis praedicari, tamquam de suo superiori, quod manifeste apparet in ente reali, de quo partes praedicantur, propter transcendentiam realem, ex quo non sequitur ens reale de illis praedicari per modum superioris. Ad 3ᵐ. respondere solet non est de ratione habitus, quod eius obiectum contineatur in recto sub obiecto intus, sed quod habere debeat ad cognoscendum sui proprij obti, quod optime praestare potest metaphysica, et si eius obiectum, nempe, ens rationis non contineatur in recto sub obiecto intus dummodo sub illo ut cumque contineatur, quia hoc ipso exponitur cognoscere aliquam perfectionem acquirit. Sed brevius, et clarius, negando, quia quis intus nequeat terminari per se ad ens rationis, tamquam ad effectum, bene tamen tamquam ad obiectum, ut in tractatu de ente rationis ostendimus. Ad quartum respondendum, quod specificativum scientiae aliud esse intimum, et externum aliud; intimum est ipse ordo transcendentalis scientiae ad obiectum; externum vero, quod huiusmodi ordinem per modum mensurae determinat. Primum in quo consistit scientia, ipse est eiusdem rationis cum ipsa scientia, nam quia vero 2ᵐ, quia specificativum externum, solum se habet per modum habitudinis scientiae; eius autem cuiuscumque habitudinis potest esse diversae rationis, ut patet in cognitione entis rationis, quae est realis, et in productione substantiae, quae est accidens. Et quidem specificativum metaphysicae abstrahit in formali suo a realitate, et fictione, et intimam obiecti aequalem perfectionem cum metaphysica habet, et si in alterutro. Unde ipsa subiective, et in se est scientia realis, ut potentia habitus revera residens in intellectu: obiective vero, seu terminative, nec realis, nec rationis, sed ab utroque praescindens.

Ad 5ᵐ

UVA.BHSC

10 Ad quintum dicendum, quod alaraelis pars log.ᵃ debe-
ro forti loga non scibili, s. in rexi, seu quod idem est rde-
rare forti sub qua, quo est rac fot modi sciendi obtivi, sed
de huius qualitate, quo ut pori dise indi ferens potest sub di-
versa rate à metapha atingi maxl.ᵉ perse; nam sicut ide
color vg potest à visu, et voluntate atingi maxl.ᵉ perse, q.ᵃ per-
se est mea visibilitatis, et bonitatis; ita sil.ᵉ idem ens rate
potest à metapha, et loga maxl.ᵉ perse, q. perse est mea fot
modi sciendi obtivi, et esse inevo cum suis ppribus. Ad
5, et ultimo: obtum adequatum debet habere principia, et cau-
sas, qbus à scientia possint ppres demonstrari; sed ens in coam-
ita est, cum Deum oprehendat charentem principio, et
causa: q. Respondeo, quod principia scientie alia sunt oplexa, illa
scilt ex qbus demonstratio efficitur, qualia s.ᵉ premisse, quae in
metapha reperiuntur, ut quodcumq. s.ᵉ eadem uni tertio s.ᵉ
idem inter se, et alia incoplexa, illa nimirum, quae loco
medij in demonstratione assumuntur, quoq. inseadum à ne-
rarus ringuntur, et quandoq. solum secundum modum
intelligendi, et haec s.ᵉ principia, et causa, quae ad scientifi-
cam cogem requiruntur essl.ᵉ q.ᵃ ad hanc sufficit quod unus
sit rati aptiori alterius, quod vere reperitur in Deo, de quo
Theologia probat eternitatem per immutabilitatem non q.
per causam virtualem, non vero realem, et in essendo. Ex
dictis colligitur ens in esse rei esse obtum mentis metapha, forte ens in-
cescibili; adeq.tum rectum ex utroq. in coi prout in actu usurque co-
oi ente creato, et increato tam reali, q.ᵃ rationis; in adeq.tum quodlibet
parte ex hijs; principaliter Deum, quod est nobilius ens, re-
spu ãse, et consequenter principalia, q.ᵃ entia ab aliis.
Colligitur
etiam metapham merito dici Theologiam naturalem, q.ᵃ Deum lu-
mine nato cognoscibilem atingit. Colligitur etiam metapham
inter naturales scientias esse prestantiorem, quia eius obtum om-
nem latitudinem entis amplectitur ex quo ortum habet quaedam
difficultas, quae in presenti calamo currenti expectari solet,
nimirum. Quaestio secunda nunc oes alie scientie
naturales subalternentur metaphisice?

QUAESTIO II
NUNC OMNES ALIAE SCIENTIAE NATURALES SUBALTERNENTUR METAPHISYCAE ?

Pro huius difficultatis aliquali notitia adverte quod scientia subalternata dicitur illa, quae sub altera continetur, et subalternans quae aliam sub se continet, et cum hoc tripliciter contingere possit, tripliciter quoque dicitur scientia subalternata, ut notat P. Fonseca 2 metaphysica Cap. 3. Primo enim modo una scientia sub altera contineri potest ratione finis, quando videlicet finis unius sub alterius fine continetur et ad illum ordinatur, quo in sensu omnes artes ministrae subalternari ministrantis, ut frenofactoria equestri, et haec militari, quia frenofactoria ordinatur ad recte equitandum, et equitatio ad victoriam, haec ad reipublicae tranquillitatem. Hic modus subalternationis dicitur, sed improprius. Secundo autem modo una scientia collocatur sub altera ratione principiorum tantum, ut est quando licet obiectum unius non contineatur sub obiecto alterius, aliqua tamen principia demonstrantur in illa, quomodo medicina subalternatur geometriae, et haec arithmeticae, quia licet corpus sanabile non contineatur sub quantitate continua, nec hoc sub numero, tamen geometria demonstrat aliqua principia medicinae, quia chirurgicus non scit perfecte vulnera circularia difficilius curari quam triangularia, quia magis distant, nisi geometria ex natura circuli hoc demonstret. Sed nec hic modus proprie est subalternatio, ut communiter sentiunt authores. Tertio denique potest una scientia sub alia collocari ratione obiecti, quando videlicet obiectum unius continetur sub obiecto alterius, quod dupliciter contingere potest. Primo, quando obiectum unius continetur essentialiter sub obiecto alterius, quod addit illi differentiam essentialem, ut in sensu, caelum, elementa, et talia continentur sub ente naturali, ac per consequens scientia de caelo, elementis, et talibus dicitur subalternari Philosophiae. Secundo quando obiectum

tinius stineret accidentaliter sub obiecto alterius, idest addit differentiam accidentalem, et extraneam, quae quidem differentia accidentalis in se habere debet partes pasiones, et proprietates, sic musica subalternatur aritmeticae, quia numerus sonorus, qui est obiectum musicae addit differentiam supra numerum, qui est obiectum aritmeticae sonoritatem, quae est differentia accidentalis. **S**ic etiam perspectiva, quae agit de linea visuali subalternatur geometriae, quae agit de linea, et hic est tertius modus subalternationis. Haec omnia annotavi ut aliqualem notitiam subalternationis scientiarum habeatis. Ex quibus constat alias scientias naturales non proprie subalternari metaphysicae; et ratio est quia obiecta aliarum scientiarum addunt supra obiectum metaphysicae differentiam essentialem de visitamentis: ergo aliae scientiae naturales non subalternantur metaphysicae. Patet ergo ex dictis ex quibus etiam solvi possunt argumenta in contrarium. Quaestio 3. Quid sit ens, et an atributa, pasiones, seu proprietates habeat?

QVÆSTIO
IIIª
QVID SIT ENS

et an atributa, pasiones,
seu proprietates
habeat?

Hoc vero ens sumitur dupliciter, primo pro ut est participium verbi sum, es, fui, et in hoc sensu significat illum in exercitio existentiae, et dicitur ens participiale. Secundo dicitur pro ut opponitur nihilo, seu pro ut est nomen, et in hoc

sensu significat essam rei, cui competit actu existere, diciturque ens nominale. Inde ens participiale significat de formali existentia, et de connotato illam habentem existentiam, ens vero nominale è contra. Deinde supono ens proprie diffiniri non posse, quoniam supra se non datur aliquid potens gerere munus generis. Dico primo: ens sic, seu acceptum objectivis huic loci correspondens est aptitudo ad existendum: Probatur ens est quod oponitur nihilo absolute; sed per aptitudinem ad existendum oponitur nihilo absolute, nam nihilo absolute dicit ineptitudinem ad existendum; ergo essentia sic est aptitudo ad existendum = Dices actual Rei applicative ut tale habet aptitudinem ad existendum, cum de facto in Petro existat; et tamen actual Rei applicative ut tale non est ens, alias non esset infinitum: ergo = Contra, quod quamvis actual dicat aptitudinem ad existendum non tamen qua actual, sed qua ens. Dico secundo: ens habens attributa passiones, seu proprietates, qua tere, et proprie in ei conveniunt. Probatur: attributum, vel passio, nihil aliud est, quod proprium, quod non est de essa vel materia rei, nec primo concipitur in illa consequitur tamen ad illam, tanquam aliquid ipsi proprium, et conveniens; sed verum, bonum Rei entis conveniunt, nec primo in ipso concipitur, cum primum sit in ipso aptitudo ad existendum, quod ordo ad intrum, et formam atem; ergo. Advertite tamen huiusmodi proprietates non esse teras, et rigurosas, quod actualiter ab essa non distinguuntur. Dico tertio: huiusmodi attributa seu proprietates nec formaliter ab ente distinguuntur. Haec sententia etiam est certa apud defendentes ens praescindere ab actuale. Probatur: omnia attributa, seu passiones entis includunt in suo acceptu formali objecto ens ergo.

UVA.BHSC

Ans ratio alias conceptus formalis obiectivo eorum esse nihil. Quod liquet, quoniam, q. forma ab alio distinguitur illud formaliter non includit. Relinquitur ergo attributa, seu passiones entis distingui tantum ab ente ex modo concipiendi, et penes expressiones seu in ordine ad diversa connotata, quatenus scilicet eadem formalitas obiecta in ordine ad existentiam dicitur ens, in ordine ad intellectum verum, in ordine ad voluntatem bonum, et sic proportionaliter de reliquis. Quaestio 4. Quid sint, et in quo consistant entis proprietates in particulari.

QVAESTIO IV QVID SINT

et in quo consistant entis proprietates in particulari?

Prius supono q. res non est passio entis, quia ens et res distinguuntur, velut conceptus essentiae, et entis; res enim est ipsa quidditas absolute sumpta, ens vero hanc dicit in ordine ad existendum. Inde nec res est passio entis, nec e contra, q. passio supponit essentiam, seu naturam, et ita in aliquo consequitur. Hoc supposito dico, unum consistere per indivisionem in se formaliter, et divisionem a quolibet alio illative, et causaliter. Unde unum dicit tria, primo ens de materiali q. reperitur cum ente, secundo negationem divisionis in se de formali constituere, q. per hoc primo distinguuntur a pluralitate, quae per divisionem fit talis, et tertio divisionem a quolibet alio illative

te importat, q. ex eo q. unum sit, sequitur quod non sit aliud. Hoc autem negatio divisionis in se constituta unius, est quid positivum, licet per negationem explicitur, et probat: illa negatio, ut potest entis attribuere transcenditur ab ente: quod est ens formaliter, non pura negatio, s. aliquid positivum licet ob penuriam vocum per negationem explicetur. Aliquid

constituitur formaliter per divisionem ab alio. Ita D. Thom. quaest. de veritate articulo 1.º ubi ait, "sicut ens
" dicitur unum in quantum est indivisum in se
" ita dicitur aliquid in quantum est ab alio divi-
" sum. Constat etiam ratione, nam aliquid significat quiditatem, pro ut est aliud quid, q. idem est ac significare alietatem, seu distinctionem a quolibet alio. Hoc autem divisio ab alio sumi potest dupliciter, primo quatenus notat aliam tum existentem, seu quatenus dicit relationem inter utrumque terminum divisionis. Secundo, quatenus divisio est non identitas cum alio, sive hoc aliud detur, sive non detur divisio, quae primo modo non constituit aliquid, s. accidentaliter advenit aliquo, ut pote in Deo, qui erat aliquid antequam quid crearet, et tunc etiam q. si exterminum divisionis requireretur ad constitutionem unius, et alicuius requireretur duplex extremum, q. est falsum. Secundo ergo modo constituit formaliter aliquid.

Unum, et aliquid sunt attributa absoluta entis, at verum (idem de bono) est attributum quodammodo respectivum in ordine ad intellectum, cuius natura patebit cognita natura veritatis. Veritas ergo est duplex alia transcendentalis, quae dicitur veritas rei, et alia formalis, veritas intentionalis dicta. Prima est conformitas, vel adaequatio
" rei cum intellectu, scilicet, q. qualiter est ita in intellectu obiciar

UVA.BHSC

)) tur. Secunda est conformitas, vel adequatio intellectus cum re, scilicet, quod intus rem cognoscat sicuti est. Inde veritas in communi prescindens à transcendentali, et formali, est conformitas rei, et intus.

Ex his patet verum aliud esse transcendentale, et aliud formale. Verum transcendentale quod est passio entis, et de quo in praesenti nobis est sermo definitur: ens reale conformabile, vel cognoscibile ab intellectu sicuti est. Quare verum duo dicit unum de materiali, et aliud de formali; de materiali dicit ens, et de formali cognoscibilitatem, conformabilem cum intellectu, sicut album de materiali dicit subiectum, et de formali albedinem.

Hic advertendum cognoscibilitatem aliam esse intrinsecam, et extrinsecam aliam. Prima est capacitas intrinseca recepta in ente potente terminare talem cognitionem possibilem, et hac constituitur verum transcendentale, et ratio est quia terminare cognitionem nequit ab ipsa cognitione provenire; quia ens intrinsece, et ratione sui terminat cognitionem: quia intrinsece et ratione sui est capax terminandi cognitionem: quia hoc capacitas est illi intrinseca, quam nisi aliàs explicari non possit, nisi per ordinem ad cognitionem extrinsecam, sicut dicimus in visibilitate coloris. Cognoscibilitas extrinseca est denominatio extrinseca desumpta à cognitione possibili.

Bonum est duplex aliud est bonum in se, aliud bonum alteri. Primum est id, quod in se est perfectum; perfectum autem est illud, quod nihil deest ad suum esse qualecumque sit, et in hoc sensu nullum ens est malum. Bonum in se est attributum triplex, essentiale, accidentale, et integrale: primum est cui nihil deest de suis praedicatis essentialibus; secundum cui nihil deest de accidentalibus sibi naturaliter debitis;

UVA.BHSC

et textum, cui nihil deest de suis partibus integralibus. Bonum essale est inseparabile ab ente, q. nulli enti deesse possunt sua prata essalia. Bonum accidentale, tero, et integrale separari possunt, ut saepe contingit. Bonum denique integre et ut dicit esse perfectum ppue pasio non est entis, q. pro ut sic, nec per Taddeum requiritur ad ens cum sit ipsissimum esse perfectum, quare hoc bonum in se potius dicitur bonum fundamentale, quatenus in esse perfecto fundatur convenientia, et appetibilitas constituens bonum fort, q. est pasio entis. Bonum alteri, q. est conveniens alteri, tel separabile ab alio, sclt q. congruum, et conveniens inclinationi alterius, qualiter accidens est bonum substantiae, q. istam exornant, et substantia accidenti, q. illud substentat. Bonum sic sumptum est pasio entis, eo q. nimo nullum datur ens ita imperfectissimum, q. alteri non adducat, juxta illud Genesis primo: Vidit Deus cuncta, quae fecerat, et erant valde bona. Dicitur etiam Vaxe, q. oe ens videtur esse per se conveniens alicui, cum quo habet aliquam realem perfectionem tel ut causa, cum effectu, tel ut effectus cum causa, pars cum toto, tel e contra &. Ex quo constat nullum dari ens in rerum natura per se malum, q. ut inquit D. Th. 1a par. quest. 5. art. 3. ad 2. "Nullum ens dicitur malum inquantum est ens, "sed inquantum caret quodam esse, sicut oculus "carens visu malus dicitur. Unde malum nihil aliud est q. privatio boni. Bonum alteri subdividitur in honestum, utile, et delectabile, de quibus late Theologi prima secunda tractatu de actibus humanis. Sed notate, q. qdo bonum alteri dicitur pasio entis, non est sensus q. ois ratio boni, sclt honesti,

UVA.BHSC

tatis, et delectabile in quolibet ente reperia-
tur, s.q. in qlibet debet reperiri aliqua rao bo-
ni, ex numeratis. Ex dictis colligitur quatuor esse
entis passiones, nempe unum addens illi indi-
visionem in se. aliquid addens divisionem ab alio; ve-
rum addens ordinem ad intellectum, et bonum
ordinem ad voluntatem. His ergo praecognitis
sit. — Quaestio 5. utrum ens transcendat oes formalitates inferiorum?

QVÆSTIO V

Vtrum ens transcendat omnes formalitates inferiorum?

Nomine transcendentiae intelligitur aliquorum praedicatorum cois indivisio, seu inclusio in oibus modis, differentijs, et formalitatibus, in quibus ad inferiora determinatur: id ipsum in praesenti quaerimus de ente sumpto, vel participialiter, vel nominaliter, vel transcendentaliter. Inferiorum entis modi, differentiae et formalitates illa sunt, quae, dico in quibus ens dividitur. Primo enim entis divisio est in reale, et rationis; deinde reale dividitur in creatum, et increatum; creatum in substantiale, et accidentale, spirituale, et materiale; et tandem accidentale dividitur in novem praedicamenta, de quibus infra. Difficultas ergo praesens est an ens oia inferiora transcendat, realiter identice, de quo nullus dubitat; sed etiam intensive formaliter, ita ut in praecisione formali obiectiva singulorum ens essentialiter includatur. Prima sententia negat transcendentiam entis illud quod univocum esse defendit. Ita Scotus in primo dist. 3. quaest. 5. et dist. 3. quaest. 1a. quem sequuntur PP. franciscani, et aliqui PP. societatis, in quibus P. Suarez cum alijs, quos ipse citat. Secunda opposita tenet, et est cois prae quasi. — Nra cloo.

Ens transcendentaliter includitur formaliter in oi modo, differentia, et formalitate positiva cuiuscumque rei: ita ut nulla differentia, modus, formalitas ve infinita rei recipi possit ab intra, quin ex parte obiecti etiam recipiatur ens in singulis essentialiter inclusum. Conclusio est probabilior: nullus datur modus, aut formalitas positiva, quae non sit formaliter essentialiter ens: ergo ens transcendentaliter includitur essentialiter in singulis formalitatibus inferiorum.

UVA.BHSC

Pbo ant: nullus datur modus, aut formalitas positiva, quae essentialiter non sit opposita, seu divisa à nihilo, sed quod est essentialiter oppositum nihilo, est essentialiter ens, cum quodlibet per ens nihilo opponatur. Confirmatur: de qualibet differentia, et formalitate positiva, quantumvis praecisa est dicere, quod essentialiter est; vel non est, juxta illud quodlibet est, vel non est; sed non est verum dicere quod essentialiter non est: ergo quod est: ergo quod essentialiter includit ens. Praeterea: quaelibet differentia sive specificativa, sive numerica (idem dico de modis per se, et intrinsecis) est formaliter essentialiter una: ergo formaliter essentialiter ens. Patet ans, tum quia differentia haec distinguitur ab omni alia existenti, vel possibili; tum, quia constituit unam speciem, et unum individuum incommunicabile; unde legitime infertur, quod ab uno ad ens valet consequentia. Respondent scotistae, differentias, et modos esse ens unum, et aliquid oppositum nihilo realiter identice, non formaliter, quia pro ut sic abstrahunt ab ente, et nihilo formaliter licet alias negari sint ens, quod, ut tales formaliter sunt, sed entis differentiae. Sed contra, videntur nobis rationes, quoniam illa formalitas, quantumvis praecisè sumpta est formalitas positiva essentialiter: ergo essentialiter opposita negativo; ergo essentialiter opposita nihilo: ergo essentialiter ens, cum ens nihil aliud sit, quam aliquid oppositum nihilo. 2: quia nomine differentiae etiam ut determinationis entis, vel implicant contradictionem, vel non, inter haec repugnat medium: si primum: ergo sunt chimaerae, si secundum: ergo chimaerae opposita: ergo essentialiter ens. 3: illa formalitas, ut cognita ab intellectu, est formaliter obiectum intellectus: ergo formaliter ens; non enim potest esse formaliter obiectum intellectus, nisi formaliter importet specificandum, et eandem formalem rationem obiectivam, scilicet ens. Respondet Mennensis, in aliquid esse quid, et quale aliud. Primum dicit quod non est transcendens, sed praedicamentale, et contrahibile per ens quale, tamquam per differentias, vel modos, sicut animal est contrahibile per differentias rationales, et irrationales, et sicut istae non sunt formaliter animal, ita differentiae contrahentes ens quid non sunt formaliter ens quid, quia si essent ens quid in illo venirent, ac per consequens differrent per aliud, de quo idem fieret argumentum infinitum. Sed contra primo: quia omnes difficultates, quas scotistae nobis obiiciunt, ut excludant ens quid à transcendentia etiam militant contra illos in ente quale libere ab ipsis excogitato; siquidem omnes differentiae conveniunt in ente quale, et aliunde differunt inter se. Nunc sic: ergo per aliquid superadditum enti quali, et sic in infinitum, quod est inconveniens oblatum a Mennensi. Si dicas, convenire in ente quale, simul quod differre se totum; idem et nos dicimus de ente transcendente, et sic inutilis voluntaria fictio unius, quam entis quid, et quale.

Contra 2: illae differentiae, ut excludentes ens quid, vel sunt aliquid, vel nihil: si primum: ergo sunt ens quid; si 2: ergo ens quid contrahitur per nihil: quod absurdum. Alioquin, si illae differentiae sunt aliquid, atque contrahunt ens quid, sive contrahantur aliae ab eo, seu ab ente quale, sunt aliquid, seu ens.

ultra 3: in quale vel opponitur nihilo, vel non ens et 2: quia nam est nec
hilo sibi: quod in quidquid in quale conveniunt in opponi nihilo, et con-
alias determinantur hoc debet et per aliquid superaddentem, de
quo fit argumentum in infinitum. Respondeat Mexinero sibi ipsi
contradicens: ens communissime sumptum dividitur in ens quid, et
ens quale: quod ens communissime sumptum indivisum est in neutro:
quod est transcendens: et de hoc sed abstractissime, ut dicat aptitudinem
ad existendum est dubium: quod. Respondent alij distinguendo ens
duplex ens, aliud scilicet completum, et incompletum aliud. Incompletum indi-
vidi dicunt in differentijs transcendentalibus, non vero completum. Sed contra quod
hoc divisio est prorsus voluntaria solum datur enim ens oppositum
nihilo: quod cum hoc transcendat esse differentias habemus intentum.

Solvuntur argumenta

Ad 1: ultimo differentiae in nullo conveniunt: quia includunt formaliter ens.
Pater ans, quod ultimo differentiae sunt et indivisibiles in aliis rationibus differentias,
alias non essent ultimo. Probatur: si ultimo differentiae includerent ens, conveni-
rent in ratione entis. Inde infert Mexinero: ultimo differentiae in nullo
conveniunt: quia includunt ens quale, quod in tali ratione entis conveniunt.
Directe dicitur: ultimo differentiae conveniunt univoce, negatur; ana-
logice, negatur, et sequela, ad cuius probationem similiter distinguo antecedens, negatur sequela. Differentiae
itaque ultimo considerari valent comparative ad aliquam rationem particularem,
quam dividunt, vel contrahunt, et contrahi aliter, et comparative ad rationem commu-
nissimam entis. In prima consideratione forte in nullo conveniunt, alias
rationes, et contractae ultimo differentiae aliter non forent; bene vero in secunda.
Quia nec ex hoc sequatur ultimo non facere differentiam, quod convenientia in
ratione communissima entis, non est univoca, seu simpliciter, sed tantum
secundum quid, seu analoga, quae non opponitur differentiae simpliciter,
quod cum ipsa confoederatur, quod patet in omnibus, quae analogice conve-
niunt, nisi velint scotistae dari in rationibus quidditativis [illegible]
[illegible] aliquid processum in infinitum, quod ratio, et Philosophus ad-
versatur. Igitur quando differentiae ultimo forte non includant rationem particularem,
quod propter rationem particularem, aliis vero aliquid et possunt, non realiter; mi-
nime vero possunt forte non includere rationem formalem entis, quod di-
ferentiae probantur nihil essent. Dices: si differentiae ultimo [illegible] aliquo
conveniunt, forte, analogice, non essent rationes simplices, sed compositae
ex ratione conveniendi, et differendi; sed hoc dici nequit, alias non essent
primo diversae. Nego minorem; quod solum ratio univoca convenien-
tiae requirit compositionem metaphysicam, quae duos exigit conceptus distinc-
tos, mutuo se excludentes, ut ratio generis, et differentiae; non vero ratio
analoga convenienti, quod cum conceptus non excludit differentias, eas
ipsas proprie habeat, et diversas tantum expressiones, quae ip-
sam metaphysice proprie non dividunt, sed solum magis determi-
natam explicant.

UVA.BHSC

Arg.ᵒ 2: distinctio, et modi entis ut per se, et in alio, ens intrinsece substantiam, et accidens: ergo includunt formaliter ens. Cons.ᵒ prob.: si perseitas, et inaliteitas includerent formaliter ens, nulla esset distinctio inter substantiam, et accidens: ergo. Patet ans., quia substantia, et accidens in ratione entis non differunt. Isto in ratione reali, quam admittunt consistit: perseitas, et inaliteitas constituunt realiter substantiam, et accidens: quia non includunt, ergo si illud realiter non includerent nulla esset realis distinctio inter substantiam, et accidens cum in ratione entis non differant. Deinde tam longe abest quod perseitas, et inaliteitas debeant includere formaliter ens, ut substantiam, et accidens faciant differre, quinimo huiusmodi effectum ipsis praestare non possent, nisi distinctio formaliter essent ens, cum substantia, et accidens per nihil formaliter nequeant differre. D. in recta dist. ans.: ens constituunt substantiam, et accidens per diversum modum expressum eiusdem formalitatis; concedo ans.; per additionem eiusdem formalitatis, nego ans., et cons.; ad evidentiam primi sensus dist. ans., nego etiam cons. Tota quippe distinctio inter substantiam, et accidens stat penes diversum modum eiusdem formalitatis, nec tamen haec diversitas non includat formaliter ens, alioquin substantia, et accidens ut sic est dictum, ut per nihil differrent. Ergo hoc absurdum admittendum ab omnibus fatendum est, perseitatem, et aliquitatem formaliter pro implicito includere ens, et pro expresso dicere diversum modum essendi. Perseitas enim, et inaliteitas, quamvis non sint expressiones expresse entis, quia huic nihil extraneum addi potest, ut ait D. Th. q. 1ª de veritate art. 1º, si tamen realitates a parte rei existentes, et gradus realiter distincti, quod intelligibile foret, si metaphysice non includerent ens, aut nihil essent. Replicabis: id, per quod substantia differt ab accidenti nequit formaliter includere id per quod convenit cum illo; sicut id per quod homo differt ab equo nequit formaliter includere id, per quod convenit cum illo, alias eadem esset ratio conveniendi, et differendi; sed substantia per perseitatem differt ab accidenti, cum quo per rationem entis convenit: ergo. Nego min., quia non valet paritas de homine, quia homo differt ab equo per rationalitatem, quae proprie est distinctio, eo quod per additionem novae formalitatis contrahit animal, sive rationem simpliciter conveniendi, quae praecisa in suo conceptu est includendi. Substantia autem differt ab accidenti per perseitatem, quae proprie differentia non est, eo quod solum per novam expressionem contrahat ens, sive rationem conveniendi secundum quid, quae praecisa in suo conceptu est includendi. Et reipsa respondendum invenimus quod eadem formalitas secundum diversas expressiones sit ratio analogica conveniendi, et simpliciter differendi. Instabis: ergo substantia tantum secundum quid differt ab accidenti, quia differt ab illo per perseitatem, quae improprie est distinctio.

UVA.BHSC

Q: modi entis pro expresso, vel sit ens, vel non ens, quia exprimunt rationem ac proinde eadem conveniendi, et non differendi: quia secundum quod iam intelligunt dicta, quam intelligantur entis. — Ad 2um, neg. cons.; quia licet positas non se proprie differentias entis, substantiam autem simpliciter faciat ab accidente differentiæ, quæ est primo diversa ab entitate, quia ad hanc simpliciter diversitatem obstet convenientiam secundum quid per explicitam rationem entis. Ad 3um. variatur apellatio, quia arg. ab expressione ad formalem, et ideo nulla fiet conseq. Aliud enim est, non aliquid exprimi aut intelligi, et aliud non esse, aut non dari. Aliquid exprimi solum est pro expresso non dici, potest tamen pro implicito includi; aliquid vero non est, nec pro implicito, nec pro expresso illud habere. Unde non valet: non exprimitur: ergo non est. Quare dicendum, quod ps. expressius differentia est forma entis, illud tamen pro expresso non dicit. Insistes: quia differentia entis pro expresso non dicit ens; atqui ex hoc non seq. dicere nihil: ergo nec ex hoc, quod pro implicito non sit forma ens seq. quod nisi forma nihil. Cons. patet, quia sicut differentia entis se habet ad non dicere pro expresso ens, et nihil; ita ad non esse ens, et nihil pro implicito, maxime cum eadem differentia sit pro expresso, et pro implicito. — Dist. 1am cons., et subsumpt., neg. secundam cons.; quia licet eadem differentia entis sit pro expresso, et pro implicito, alterum pro expresso non dicat ens, neq. dicere nihil, quia non dicere ens est medium inter dicere aliquid, et nihil; at vero non esse pro implicito ens est idem ac forma esse nihil, et quia inter ea, et nihil non datur forma medium. Non quiescis: ex quo aliquid non sit forma rationale, non seq. quod sit irrationale: ergo. — Deinde: inter non esse forma ens, et forma nihil, adest medium, prope, et formative, vel identice ens: ergo differentia entis non sit forma ens absolute tamen non est forma nihil. Patet ans. a paritate, nam inter non esse forma aal., et forma nihil aalis datur aeformative, vel identice aal., ut rationale. — Ad 1um respondeo, quod si ly irrationale sumatur negative, ut non rationale, falsum est ans.; verum autem, si ly rationale accipiatur positive pro differentia, quia pro vi sic rationale, et irrationale non sunt contradictoria ut pote extrema positiva. Contra vero ens, et non ens, cum in positivo, et negativo consistant, extrema sunt contradictoria, atque adeo medium non admittunt. Ad 2um neg. est paritas, quia esse forma aalis est determinatum, ideoq. inter ipsius formalis, et nihil, adest medium, ut pote rationale, quod aal. transcendentaliter poterit, aut cum illo identificari, nisi forma esset ens. Ens autem prout est communissimum, et immediate nihilo opositum, ac proinde inter entis non esse formalis, et nihil implicat medium, quia implicat non transcendentaliter ens cum ente identificare.

UVA.BHSC

Probatur quod est inactive, et identice, et determinative: quia mediat inter ens, et nihilo opositum, et sic tamen est medium inter ens, et nihil absolute, sed primum est verum. Adhuc dices: modus non est ens, nec nihil absolute entis: quia entitas, ut loquitur Scotus, non est denominative, sive esse, quod est medium inter utrumque. Probatur: si modi entis essent ens, aut nihil absolute entis, non possent modificare ens: quia. Probatur: ens non potest modificari per ens, nec per nihil: quia. Ans quo ad primam partem clarum est, et quo ad secundam probatur, quia si ens posset modificari per ens, posset modificari per se met ipsum, quod est falsum, maxime cum modus insit enti, cuius est modus. — Respondeo, ad probationem ans quo ad primam partem, ad huius probationem ans quo ad 2am partem illud quod ad 1am dist. ens non potest modificari per ens expressum nomine entis, concedo ans; nomine perseitatis vel, nego ans, et consequentiam. Ens non potest modificari per ens expressum nomine entis, quia entis modificatio est ipsius entis determinatio, quae formaliter non importat ens expressum nomine perseitatis, sed aptitudinem tantum ad existendum. Potest tamen ens modificari per ens expressum nomine perseitatis vel, quia ens sic expressum formaliter importat aptitudinem ad existendum per se. Hoc autem non est modificari ens per se met ipsum absolute, sed per se met ipso alio modo sumptum, quod est verissimum, praesertim cum solus modus, qui plus quam per modum expressionis addit se tenuiter, formaliter sit ipsa res, cuius est modus. Perseitas quoque, et si modaliter entis dicatur ab ente tantum distinguat ut magis determinata expressio, quapropter est formalissime ipsum ens, quod determinat. Et adverte entis expressiones tantum dici comparative ad unum; [illegible] comparative ad ipsum ens, quod secundum diversas habitudines, diversas sortitur expressiones. Sic idem quod est ens, est etiam per se, et quatenus connotat oppositionem ad nihil, quia vero per se connotationem addit, ad determinatum modum essendi, ita ut idem, omne quod est per se non sit nihil, et per consequens ens, cui proinde nihil potest addi, quatenus [illegible] per modum quo dicitur addi in [illegible] genere, quia quaelibet natura est ens: et secundum hoc aliqua dicuntur addere supra ens, in quantum exprimunt ipsius modum, qui nomine ipsius entis non exprimitur. Verba haec sunt D. T. loco supra citato. Ad 3: partes cum ens metaphysice ponit substantiam, ita ut huius se habeat ut pars; sed omnis pars cum alia ponens illam absque [illegible] excludit: quia. Probatur: in quolibet composito perfectionis potest resolutio [illegible] actum ultimum, et ultimam partem, ita ut nihil post includatur

inactu,

UVA.BHSC

in actu, et nihil actu in potentia: quia ipsum etiam fieri potest in opposito metaphysico existit, et dispositio. Ad argumentum distinctionem: metaphysica ponit substantiam in potentia propriae metaphysica, negamus; improprie, concedimus, et sic distinctionem, negatur: quia potentia propria metaphysica sola illa est, quae fit per additionem formalis ad formalem; impropria vero per additionem nominis expressionis ad expressionem, ex qua tantum, non vero, sed Ω datur in substantia, quia hoc est ratio omnino simplex, et tantum resolubilis reddatur illi idem formalissime variantis expressionibus, ipsa persistente, et ente; per quod constat ad secundum. Arguitur 4: ens comparatur ad substantiam, et accidens non dicitur de perseitate, et in alietate: quia ens substantiam, et accidens transcendit. Antecedens est certum, quia ens comparatur ad substantiam, et accidens est complexum, quod non dicitur de perseitate, et in alietate, sed complexum. Nam genus non transcendit sua inferiora, quae recens. Quia inferius, quia genus est formale. Ad argumentum negatur, quia quamvis ens comparatur ad substantiam, et accidens sit complexum, complectitur tamen in hanc habet praecise ex ipsa, vel in ipsa substantia, et accidenti, non vero ex sua ratione, sive pro nihilo opponitur, quo inde sequitur etiam dicitur de perseitate, et in alietate. Ad Ω vero autem dist. consequentis: quia nec ens sub expressione generis, concedo, sub expressione entis, nego consequentiam; quia quaestio non procedit de ente sub aliqua expressione extranea determinato, sed de ente sub sua propria expressione. Arguitur 5, et ultimo: sicut includitur quidditative in suis modis, etiam quidditative includitur in suis passionibus; sed hoc dici nequit: quia Minor patet, quia subiectum ponitur in definitione passionis, tamquam additamentum, quia est extra ipsius essentiam. Denique subiectum est causa passionis: quia si in passione entis includeretur quidditative, hoc esset causa sui ipsius. Ad argumentum concessa maiori, negamus minorem, quia sicut modi entis eo ipso quod sunt aliquid entis, ens quidditative includit, ita etiam passiones. Ad minoris probationem dicendum, quod ens sub expressione entis tantum ponitur in definitione suarum passionum, quae ingenerantur, sicut etiam includitur in suis modis, ita et etiam in suis passionibus. Ad Ω, quod ens non habet passiones, utpote aliqua non parte, sed tantum est ratione apprehensionis aliquarum expressionum, quae propriae non sunt passiones, quia ambitu dicuntur, sicut et ipsius definitio, non tamen definitio, quia modi appellantur eo quod ab ipso ventum expressive distinguuntur. Et sicut eo quod ens contrahatur, et determinetur per modos, non sequitur contrahi, et determinari per extrinsecum ipsum absolute, sed per novam sui ipsius expressionem; ita etiam nec ex quo sit ratione apprehensionis suarum attributorum, sequitur esse rationem apprehensionis sui ipsius, eadem, sed diversa ratione expressione sumpta. Ex dictis colligitur, inferiora entis non posse praescindi ab ente, quia hoc est de ipsorum, et esse ipsorum.

Anvero

An vero vice versa ens a suis inferioribus posse praescindi, sequens inquirit quaestio. Quaestio sexta, utrum ens a suis inferioribus possit praescindi?

QVÆSTIO VI
VTRVM
ens a suis inferioribus possit praescindi?

Dubium praesens difficilimis implicatur nodis, et hinc ut plures inter metaphysicas disputationes reputetur ab omnibus, pro cuius resolutione est advertendum primo entis transcendentiam pro nunc admitti debere tanquam suppositum, quod ens sua inferiora transcendat, ideo dubium est eius praecisio. Deinde advertenda, quae de praecisionis natura, et divisionis in logica diximus, quibus est addendum praecisionem obiectivam adhuc duplicem esse: unam scilicet partialem, qua una pars a forma spiritualitatis separatur, et e contra, seu negatur, et aliam totalem, qua una formalitas secundum suam totam essentiam concipitur, nec ut includens, nec ut excludens aliam; et de hac unice disputatur. Insuper est notandum dupliciter aliquid praescindi posse, vel perfecte, et simpliciter, quod contingit, dum aliquid, nec actu, nec clare, nec expresse, nec pro explicito, nec pro implicito includit inferiora, a quibus praescindi dicitur; vel imperfecte, et secundum quid, ut dum inferiora, a quibus abstrahit, expresse, et pro implicito in ratione eius actu clauduntur. Denique notandum entis conceptum aliud est formalem, et obiectivum dividendi: formalis est ipsa actio intellectus repraesentativa entis repraesentationis; et obiectivus, est ipsum ens cognitum per talem actum, sive per modum obiecti formali correspondens. Hinc a talibus dubium praesens aliqui solent exagitare, an, scilicet, dari possit unus entis obiectivus conceptus simpliciter, et perfecte a suis inferioribus praecisus.

UVA.BHSC

Cui quaestio afirmative respondet, contrariam scola, cum suo subtili D. q. opinionem sequunt. ex societate Oviedus, Hurtadus, Arriaga, et alij, ex Thomis Capreolus, sonsi, Zumel, Ortiz, alij non pauci, et ex nra familia plures in manuscriptis, quos Ill.mus Moneda illustrat. 2.a opinio nullum dari conceptum obiectivum entis, simplr. et perfecte a suis inferioribus praecisum propugnat, solamq. praecisionem imperfectam recipit, cui cum D. Thom. cenus ad hanc et illis plures Patres societatis subscribunt, inter quos P. Vazq. asserit hanc sententiam verissimam esse, ex nostratibus cum Eminentissimo cardinali de Aguirre illam plures amplectuntur, cum quibus pro illa sit.

Nra conclusio.

Non datur Ratio entis obiectivus conceptus simplr. et perfecta a suis inferioribus praecisus. Conclusionem rationem eoi, sed efficaci pbo: ens est de adeq. essa, cuiuscumq inferioris, et forte idem cum illo; sed quod est de adeq. essa inferiorum, et idem forte cum illis ab ipsis nequit perfecte, et simplr. praescindi: q. Minor praeterq. quod ex se sit per se nota, roboratur: siquod est de essa adeq. inferiorum praescindi perfecte, et simplr. posset, cum illis obiective reperiretur essa adeq. eorum in ipsis n conceptis; sed hoc ex terminis implicat, alias cum essa adeq. rei formalissime sit ipsa res, dum reciperetur hac n reciperetur, quod propter chimericum est recipere vel ratione hoc obiective n recipio: q.

Major prioris discursus px: id est de essa adeq. alicuius, quod taliter invenitur in illo, ut nulla in hoc sit formalitas, quae forte illud n sit; sed in quocumq entis inferiori nulla reperitur formalitas, quae formalissime ens n sit: q. Maior est manifesta. Pbo minor: ens proutum est transcendens inferiora usque ad ultimas eorum differentias: q. Ans probatur, q. quod cum proponimus introducedentis quaestione, pro nunc admitti debet, et innumerabilibus diximus. Cons. vero legitime infertur, q. si in aliquo inferiori entis esset formalitas aliqua, quae formalissime ens n foret, entis transcendentia periret; nulla in formalitate inveniretur forte ens n esset, quod ad eius transcendentiam necessario exigitur.

Respondent adversarij, quod et si ens sit de essa inferiorum, n tamen inferiora dr. de essa entis, ex quo deducunt, inferri non posse simplr. et perfecte praescindi ab ente, bene tamen ens ab inferioribus, praecisione vdlt communia, ut animalis, et hominis, nam aal simplr. et perfecte potest praescindi ab hoie,

quia hoio

q̃ homo de essentia aĩis non est, n vero homo potest præscindere ab aĩali,
quod est de ipsius essentia. **S**ed contra 1: implicat in terminis, ens esse ade-
quatum inferiorum essentiam, et inferiora de illius essentia non esse: quæ sup-
positio nulla. Probatur: implicat ens idem formaliter adequate cum inferio-
ribus esse, et inferiora non esse idem formaliter adequate cum ente; sed
inferiora esse idem formaliter adequate cum ente est esse de adequata illius essentia:
ergo. Major ex terminis patet, et minor constat, quia cum identificatio forma-
lis essentialiter identificari, et entis inferiora adequate, et formaliter identifica-
rier, de illius essentia sit adequata. **C**ontra 2: entis inferiora quid-
superadditum essentiæ entis non sunt: ergo sunt de illius essentia. Antecedens constat
ex **D.T.**, qui octavo metaphysicorum tex. 16. lect. ultima inquit:
» ens non spectat aliquid additum, ut fiat hoc id est substantia, vel
» quantum, vel quale; sed statim a principio est substantia, vel quantitas,
» vel qualitas. Deinde probatur a paritate: ideo ratio est aliquid
esse aĩalis superadditum, quia suam propriam formalitatem extraneam
aĩali homini addit; sed entis inferiora essentiæ entis nullam addunt forma-
litatem extraneam enti: ergo. Probatur minor: quævis formalitas cujus cumque
entis inferioris est formaliter, et essentialiter ens: ergo. **C**ontra 3: præ-
cisio non mutua undequaque est repugnans: ergo et repugnans est ratio
positio. Probatur: præcisio est mentalis separatio unius ab alio;
at quævis separatio necessario mutua debet esse: ergo. Major est certa,
cum præcindere idem quasi scindere, quod idem est ac unum ab
alio separare. Probatur minor: repugnat aliquid ab alio separari, quin
ab illo hoc separatum maneat, ut de se patet: ergo. **C**ontra denique,
et reditur disparitas ad aĩalis exemplum: tamen aĩal præscindere
potest ab specie, quia hoc addit supra aĩal aliquam formalitatem essentialiter distinctam
utique ratione; sed entis inferiora nullam supra ens addunt formalitatem
essentialiter distinctam: ergo. Minor ex supradictis liquet, et ut refertur ex trans-
cendentia entis evinci potest, cum formalitas essentialiter distincta cum trans-
cendentia pugnet; docet que ex **A.P.**, qui loco supra allegato,
» lect. 1a. docet: decem prædicamenta non se habent ex additione ad ens,
» sicut species se habent ex additione differentiarum ad genus.
Minor patet, quia quamvis aĩal præscindere possit a ratione, ut in logica
stabilitum manet, non tamen ab homine nisi ad sumendum in-
adequate, etenim si homo adequate accipiatur aĩal ab ipso præscinde-
re non valet, quia homo adequate sumptus essentialiter dicit aĩal, quo absque ipse est
impossibilis.

UVA.BHSC

impropriam dicere; quare et si aliquando dicatur, quod genericatas a speciebus abstrahitur, non est propria locutio, sed impropriam, et per figuram sinedochem, quia quod partis proprium est toti aplicare solet, et e contra. Aperta solutio haec est prae oculis habenda, ut premere possitis adversarios, quia aparitive valde insistunt, sed nauseam ingerunt dum illam pluries repetunt.

Solvuntur argumenta.

Argum: ex A. P., qui 1a p. quaest. 5a art 3. hic habet, adlonge dicendum, quod substantia, et qualitas, et ea, quae sub hijs continentur, aplicando ens ad aliquid quidditatem, secundum quam: quae inferiora entis de eius essentia non. Quod pbr: entis inferiora juxta D.T. contrahentis; sed omne contrahens de essentia contrahibilis non est, cum contrahibili addatur; sed omne contrahens extra quod non sit: quod — Ad argm. neg. lam quod, ad cuius pro. dist. maiorem: contrahunt ens contractione secundum quid talem, concedo maiorem; simpliciter dicta, nego maiorem; et sic distincta minori, nego quod. Duplex quod datur contractio, una simpliciter talis, quae contingit, dum per additionem alicuius formalitatis extraneae fit, et alia secundum quid, quando aliqua formalitas magis exprimitur, et hanc solam contractionem inferiora admittit, cum ipsi formalitas addi non possit, ut ex D.T. supra iam vidimus.

Vnde solummodo quaevis entis differentia illud clare et expresse modo explicat, quod nos exprimit quod ita nomine entis non erat expressum, et hoc sufficit ut ab ente ad inferiora non sit quod recta, quod est substantia, quod non sit clara, et expressa entis essentia, cum ab ente ad substantiam arguendo fit a confuso ad expressum, et determinatum, et hinc ex quod falsa; et quidem cum ens vere contrahibili, et contraheretur vero ac semper pro, vera metaphysica compositio fiat sicut contrahibili simpliciter foret, ex ipso, et differentijs talis fieret compositio, et consequenter hoc daretur in Deo, quod omnes negare debent.

Replicabis: differentiae entis aliquid extraneum ipsi addunt: quod probatur ans: compositus determinans, et contrahens aliquid metaphysice distinctum addunt composito determinabili, et contrahibili; sed qualibet entis differentia est compositus ipsi determinans, et contrahens: quod probatur maior: compositus contrahens, et determinans determinationem exprimit, et compositus contrahibilis, et determinabilis indeterminationem dicit; sed determinatio est quid metaphysice distinctum ab indeterminatione: quod maior constans, et minor patet cum indeterminationi oposita sit determinatio.

Negans,

Nego ans, ad cuius pm dist. mam: ipsius determinans determinatione pprie tali se mam; determinatione impproprie ng. mam; ad cuius pm dist. mam: determinationem vel ppriam, vel imppriam se mam; precise ppriam ng mam, et sic distinxi in eodem sensu ngo sq. Vt enim supradicebamus ens pprie per differas contrahibile n est, nec differa pprie contrahunt ens; q. pprio illius differa n st; sed solum plus ipsum exprimunt: unde ens quatenus per differas contrahibile indeterminationem exprese, et determinationem ipse, quod implicatorium n est cum ad ipsum transcendentalem hoc exigatur. Insistes: differa entis plus q. expressive determinant, et contrahunt ens: q n solum st de illius esa explicite, sd nec implicite. Pr ans: differentis plus determinant, et contrahunt ens, quam entis passionib; sd hoc solum expressive illud determinant, et contrahunt: q. Pr mar: ens plus prescindit a suis differijs, quam a suis passionibus: q. Pr ans: ab ente ad suas passiones valet sq., non tamen ab ipso ad suas differas: q. = Ng. ans: ad pm ng mam, ad pm ngans, ad pm ressponsionem ng sq., q. eo quo ab ente ad passiones valeat sq., neutiqm vero ab ipso ad differas nrarum pbr, ens plus prescindere a differijs, q. a passionibus ab oibus enim prescindit tantum secdm quid, et expressive, sed a passionibus prescindit ut equaliter extensum, non a differijs, et ideo ab ente ad passiones valet sq., quo ab ente a differas nulla est. Insurges: q tenens ab ente n valet sq., q est plus q. perfectione extenditur: q a perfectione simplr. ens prescindit. hoc sq. pbr: q. genus plus q. species subjicibilis extenditur, ab illis simplr potest prescindere: q. Nec valet recursus ad implicitam inclusionem siquidem genus pro implicito, et ipso, et q species subjicibiles dicitur. = Dist. ans: q. plus se extenditur precise, ng ans; q. plus se extenditur, et q. species n st de eius esentia sptu, se ans; et dist. eius impugnationem, genus pro implicito, et ipso species subjicibiles dicit in potia, se impugnationem; dicit actu illam ng. Genus q, et differas continentes species tantum in potia dicit, n actu, alias n esset actu ratio simplr conveniendi, et hinc optime sine illis scipi, et ab eis prescindere potest, q. actu extra eius ipsum sunt: ens vero actu pro implicito perfectionem importat, q. tantum est ratio pportionalr conveniendi unde ab eo ens pprie prescindere n valet. Et quidem ut ex dictis constat, antis suppositum negari potest, nam genus ab speciebus simplr n prescindit, sed a differijs extra quarum ipsum est.

UVA.BHSC

3o V rgebis: ens actu ad sua inferiora importat de illis prædicari, ut potest prædi-
catum superioris de inferiori; sed hoc est falsum; ergo neque sic de illis
esse prædicari: q. Major suadetur: dicitur ratione superioris est, quod eo-
rum in propria inferiora conveniat: q.- Dist. maior: pro superiori univo-
co, conc. maior; analogici, neg. maior, et ad distinctionem pro dicto sil.ter antecedentis neg.
cons. Quod enim ens actu inferiora contineat ab convincitur ut superiori-
tatem univoci patet, non tamen analogici, q. ut hoc modo de inferio-
ribus prædicetur, sufficit quod eo pacto dicatur, quod, dico in
quo inferiora conveniunt, sed eo pacto modi significandi propor-
tionaliter subiectum ponit. N on quiesces: si quod ens actu inferio-
ra contineat, nec ut analogici superius de illis prædicari potest: q. Ante-
pr: dum aliquid ut superius de aliis prædicatur, quidquid est de actuali-
tate superioris, est etiam de ratione inferioris; sed quando de accide-
nte ens prædicatur per essentias in illo actualiter essentia de ratione accidentis
est: q. Maxima, nam quoties homo prædicatur de aliquo quidquid
aal actualiter esse continet est de ratione hominis:- Neg. ante, ad prob. dist.
ut superius univocum, conc. maior; analogum, neg. maior, et
concessa minori, neg. conseq. P lurimum est discriminantis superius
univocum, et analogum, nam superius univocum respe-
ctu cuiuslibet inferioris servat omnia, quæ in suo conceptu essentiali actu
dicit, q. unica actu continet rationem in qua inferiora sine ulla
actuali diversitate conveniunt; superius vero analogum ad
inferiora secundum omnia, quæ continet actu non descendit, q. non solum
actu dicit conveniendi rationem, sed etiam diversificandi, et ideo
tantummodo descendere potest ad inferiora adæquate se-
cundum expressam rationem conveniendi, et inadæquate secundum
implicitam rationem conveniendi. D ices adhuc: dummodo
perfectio sic de actuali entis ratione, quando ens prædicatur de ac-
cidenti, de hoc etiam prædicatur substantia; sed prædicatio hæc absurda est: q.
Pr. major: si perfectio est de actuali ratione entis, de illa ens est; sed entis
essentia prædicatur de quocumque prædicatur ens: q.- Nego majorem,
ad pr. dist. maior: de essentia entis pro implicito esse conc. maior; pro ex-
presso, neg. maior; et dist. minor: essentia entis pro expresso, conc. minor;
pro implicito subdist: inadæquate, conc. minor; adæquate neg. minor, et conseq.

E ns itaque pro expresso solum dicit et secundum primitudinem ad
existendum, et secundum hoc adæquate prædicatur de singulis inferio-
ribus; pro implicito vero actualiter importat differentias, et secundum
hoc implicitum solum prædicatur de inferioribus, cuius ratio est, quia præ-
dicatio de prædicato analogo non affirmat de subiecto rationem simpliciter ipsi
Veni-

UVA.BHSC

convenientiam, sive diversitatem, sed tandem ipsi convenientiam secundum illud, quod expo primit, et secundum implicitam identificabile cum subiecto, ut tamen secundum implicitam subiecto repugnans, et ideo merito dicitur, quod in analogis talia sunt proportionalia sunt ob contentum subiectis. Datur in nobis huius exemplum; habemus in natura divina includentem essentialiter omnia, quae sunt in Deo, et consequenter singulas personas, et tamen non praedicatur de singulis, secundum continentiam implicitam trium personarum; est tamen falsa illa ratio haec: Paternitas, est essentialiter essentia; sed essentia est essentialiter implicite filiatio, et passiva spiratio: ergo paternitas essentialiter, est filiatio, et passiva spiratio. Similiter quamvis praesentialitas, quam vis ens essentialiter includat omnia sua inferiora, tamen dum praedicatur de eis, de ipso omnia alia non praedicantur, quia ens de singulis suis inferioribus non praedicatur, secundum implicitam continentiam adaequatam illorum; sed ideo quam, et ideo falsa est etiam illa ratio haec: accidens est essentialiter ens; sed ens est essentialiter implicite perseitas: ergo accidens essentialiter est perseitas. Infertur primo: quod in accidenti reperitur ens, quin in illo reperiatur perseitas, et similiter in substantia reperitur ens, quin in illa reperiatur inalietas: quia huiusmodi entis non sunt de essentia actuali entis in communi aliter ubicumque reperiretur ens reperiretur perseitas, et inalietas. Patet consequentia, quia contractum, et contrahentia sunt de essentia actualis in communi, quia aliter in homine reperiretur irrationale, et in homine rationale. Infertur secundo: quod substantia est ens, et tamen non est aliquid, quod essentialiter sit substantia, et accidens: quia ens non est essentialiter substantia, et accidens.

Infertur tertio: quod de substantia verificatur ens ut accidens: quia de illa non affirmatur ens ut accidens: quia actus affirmans ens de substantia non cognoscit accidens, nec expresse, nec implicite formaliter: quia hic actus praescindit obiective ens ab accidenti. Patet consequentia, quia actus cognoscens unum aliud nec expresse, nec implicite formaliter cognitio est praecisiva obiective. Penultima consequentia etiam ostenditur, quia sicut nec actus affirmans divus cognoscit formaliter vel expresse, vel implicite accidens, affirmans expresse, vel implicite de substantia, cum actus affirmativus non cognoscat nisi affirmando. Infertur quarto, et ultimo: quod quando ens descendit ad substantiam, non descendit adaequate secundum essentiam implicitam: quia quando ita descendit de substantia essentia implicita entis; sed destruitur essentia, licet implicita entis non manet ens: quia in substantia non manet ens. Ad rationes illas et incipiendo ab hac ultima, respondeo, concessa prima consequentia, negando secundam, quia licet ens descendat inadaequate ad substantiam, non destruitur eius essentia implicita adaequata, sed contrahitur, et determinatur, sicut animal communi non destruitur, quando descendit ad hominem, sed ad certam speciem contrahitur, et determinatur, sive determinatum in illa reperitur proportionaliter etc. Ad tertiam vero primam, et secundam rationem, distinguitur antecedens: quia cognoscit accidens, ut tandem affirmatum; concedo antecedens; ut ratione.

ut rationem intrinsecam modum affirmandi, scilt analogici, neq. tertium; itaq. actus affirmativi cognoscens ens ut rationem analogicè communem praedicatu substantiae, cognoscit pro expresso aptitudinem ad existendum, et pro eodem implicito modum per se, ut rationem affirmatam, et alter eius cognoscit implicite accidens, seu modum in alio, non rationem affirmatam, quae huic repugnat identitas cum subiecto, sed ut rationem intrinsecam praedicati, scilt. ens in ratione praedicabilis analogicè: unde neutrum q. actus attingit ens in communi, ut a certis implicite fortè dixi. Ad secundum dist. primum ergo: et tamen non est aliquid, quod explicite sit accidens pro expresso, et tertium quod pro implicite, neq. primum, et secundum. substantia enim est ens in quo veluti proto analogato omnia fundantur, et explicite, implicite includuntur: unde substantia est aliquid, quod pro implicito est substantia, et accidens explicite, sed ipsa non est substantia, et accidens, quia non praedicatur de ipsa secundum rationem implicitam adaequatam, veluti rationem praedicatam, sed secundum aliquam rationem in adaequatam implicitam, ut rationem adaequatam dico praedicatam, et secundum aliam inadaequatam implicitam, ut extrinsecum modum praedicandi, scilt cum superiori tale analogo. Ad primum sensu primo neg., neq. secundo, et ad huius implicitam probationem dico, quod ubicunq. reperitur ens adaequatè secundum implicitum, et expressum, reperiuntur etiam omnia sua inferiora; at non hoc modo reperitur in singulis, quia ut per analogum solum descendit ad quodcunq. adaequatè secundum expressum, et inadaequatè secundum implicitum, cum solum ita possit identificari cum singulis. Contra accidit in praedicato univoco, in quo, cum omnia implicite, explicite actu includat sicut ratio conveniendi, ideo in singulis tota, et adaequatè explicite, implicite, et expressè descendit, et reperitur. Et hoc est ratio, quia si ratio, et in ratione essent de essentia talis in eo, in hoc esset in ratione, et in alio ratio, quia ratio talis est univoca: e contrario ens, cum sit ratio non univoca, sed analoga, eo quo in accidenti reperiatur sine perseitate, et scilt in substantia sine inalietate, minime infertur perseitatem, et inalietatem non esse de illius actuali essentia. Ad rationem 2:

audito nomine ens intellectus cognoscit rationem entis nullo modo cognitis inferioribus substantia, vel quantitate: quod praescindat perfectè ens ab inferioribus. Consequentia est clara, et ans experientia constat, siquidem intellectus potest esse certus de eo, quod aliquid sit ens, dubitatque tamen an sit corpus, vel qualitas: certum signum est, quod conceptus entis de quo intellectus est certus, alius est, et quidem obiective, et perfectè praecisus ab eo, de quo dubitamus, alias circa idem obiectum dubium, et certitudo simul essent quod implicat.

UVA.BHSC

Argumentationem patitur in Jesuitarum sententia, in qua certus de aliquo a longe potest dubitare, an sit racle; et tamen evidenter hoc non sufficit, ut ad obtive perfecte praescindat a racle: q. Item instantiam patitur in sententiam contrariam, juxta quos ens non praescindit simpliciter a bono, et tamen potest quis esse certus de eo, quod aliquid sit ens, et dubitare, an sit bonum, ut apparebit attendenti: q. Et tandem in eorum sententia negari non potest, quod cognito definito, certe multoties dubitat intellectus de ipsius definitio; certe enim scimus, instrumentum, quo scribimus, calamum esse, et de ipsius essentia dubitamus ac definitionem, sive de fato, sive res, et de eius essentia non plures expraesertim ab invicem praescindunt: q. Pro solutione respondeo distinguendo ans: nullo modo cognitis inferioribus sive in expresso, ve ans; sive implicito, ng ans, et cq; q. ut sit intellectus certus de eo, quod aliquid sit, et dubitare possit an sit substantia, vel accidens, sufficit quod substantia, et accidens in ratione entis confundantur, sive quod in ea clare non exprimantur; nam eo ipso, quod in illo expresse non apparent, quamvis implicite includantur, locum dubitationi relinquunt, cum dubitatio ex non apparentia, sive ex confusione regulariter ortum habeat. Replicabis: si intellectus dum cognoscit ens, implicite cognoscit inferiora: ergo praescindit obtive ens ab inferioribus, sed formaliter: q. praecisio imperfecta, quam intelligens, et eius inferiora distinguimus, non est obtiva, sed formalis. Prima cq. pbr: praecisio obtiva stat in eo, quod ex duobus realiter identificatis unum cognoscatur, nullo modo cognito alio; sed intellectus cognoscens implicite inferiora entis, aliquomodo cognoscit illa per eundem actum, per quem cognoscit ens: q. Ad replicam dist. ans: implicite cognoscit inferiora, ut latentia in obto, ve ans; ut expresse terminantia cognitionem, ng ans. ad cuius probationem dicendum, quod praecisio obtiva non stat in eo, quod ex duobus realiter identificatis unum cognoscatur nullo modo cognito alio, sed in eo, quod unum, et aliud, non se tenent praecise ex parte cognitionis sicut est praecisio formalis sed ex parte obti. Cum igitur dum intellectus cognoscit ens, hoc, et sua inferiora, saltem quo ad obtum non expressum cognitis, sint unum, et aliud; nam entis cognitio expressa correspondet expressa apprehensio ad eius sensum, cognitio vero expressa,

praescinditur

UVA.BHSC

concretis v.g. ex prima obiecto ad essendum formale, et sine dependentia ab alio; ideo praecisio, quae datur in ente, et eius inferiora non est formalis, sed obiectiva; et quidem non perfecta, sed imperfecta, quia inferiora entis expresso latent, et implicantur sub inferiora. Ad arg. 3: in eo actus, et eius inferiora dari fundamentum ad perfectam praecisionem, n. q. ad rationes entis inferiora in ratione entis conveniunt, et in peculiaribus rationibus differunt; sed hoc est fundamentum ad perfectam praecisionem, nam ratio conveniendi excludit rationem differendi, et e contra. q. = 2: ens ut a suis inferioribus praecisum est obiectum metaphysicae, quae est unum ab inferioribus simpliciter praecisum. Cons. est clara, quia scientiae obiectum in esse obiecti debet esse univocum, ac proinde unitatem simpliciter debet habere. Ad

argum respondeo negando ans., ad pm. dist. maiorem: conveniunt secundum quid, concedo maiorem; simpliciter, nego maiorem; et sic distincta minori, nego cons. Non enim quaecumque convenientia in aliqua ratione sufficiens fundamentum est, ut perfecte praescindatur ab omnibus illam participantibus; sed ad hoc exigitur convenientia simpliciter talis, qualis est illa, in ratione animalis v.g. datur inter hominem, et equum; homo siquidem, et equus in ratione animalis taliter conveniunt, ut per hanc ipsam rationem conveniendi nullatenus differant, in quo stat simpliciter convenientia; differunt enim per aliquid extrinsecum metaphysicum esse talis et ideo non perfecte potest praescindi ab illis.

At vero entis inferiora, cum per se ipsissimam rationem entis, in qua conveniunt differant, in quo stat convenientia tantum secundum quid, differunt enim per aliquid quod est de conceptu essentiali entis, ut per se seitatem, et in aliectatem v.g. quae tantum ex parte ab ente distinguuntur, et ideo inter ens, et eius inferiora non adest fundamentum, nisi ad distinctionem penes explicitum, et implicitum, sive ad praecisionem imperfectam. Ad 2. concesso ante, nego cons., cuius implicitam pm. distinctionem simpliciter expressivam, sc. pm., obiectivam, et per conclusionem alienius, quod sit de obiecto, et esse ipsius illius, nego pm. Respectu ergo metaphysicae sufficit, quod nulla diversitas in ipsa explicite entis exprimatur, quia sic habet in obiecto unitatem ab ipsa expetitam; non tamen requiritur, quod ens a suo esse, et obiecto ipsius differentias excludat. Pro quo

sciendum, aliud esse, quod ens absolute a suis inferioribus simpliciter praescindat; et aliud, quod sit unius simpliciter respectu metaphysicae in ipsius. Ad hoc exigitur unitas a se omnem diversitatem excludens, quam ens habere non potest, ob ex positas rationes; ad secundum vero sufficit, quod ens, ut praecisum, dicat unitatem absolutam secundum quidditatem, et in bonitate, quae est voluntatis obiectum; et ab ente, quod est

verum,

entitas, simpl.^r repraesentet; et tamen unitatem simplicitatem[?] aliquam in esse obtinebat. Id ipsum etiam insubsistens[?] ostendit, qua phisiologio est obviam, quia obiectum quod obvium est metaphysico simpl.^r praescindat.

Ad 4.^m, et ultimo: si ens includeret actu, essl.^r omnia inferiora; conceptus formalis repraesentans ens, repraesentaret omnia inferiora; sed hoc non, quia entis inferiora sunt s.^t infinita, scilicet, omnia possibilia, et in nullo creatis, ut pote finitus, et limitatus, uno actu nequit attingere infinita obiecta, sive omnia possibilia, cum hoc proprium sit conceptus Divini: q.

Secundo: si ens includeret essl.^r actu omnia inferiora, quia hoc essl.^r ens requirerent; sed hoc est impossibile, quia impossibile est nunquam[?] aliquam essl.^r conveniri per opposita, ut differentiis v.g. praedicatis, est in alteras[?], et aetera: q. = 3: si inferiora entis essent idem cum ente, essent idem inter se; sed hoc non, quia inferiora entis s.^t primo diversa: q. Maior patet, ex illo principio, quae s.^t idem cum uni tertio, s.^t idem inter se. = 4: posterius non est de esse prioris, nam posterius supponit prius constitutum in suo esse; sed inferiora entis s.^t illo posteriora: q.

Ad primum respondeo, conceptum formalem repraesentantem ens, repraesentare etiam omnia inferiora confuse, et ut proportionaliter sunt ens, non autem clare, et expresse, quia sic repraesentans entis inferiora, ut pote sunt infinita peculiaris virtus Divini. = Ad 2.^m dico, quod nulla res simpl.^r una conveniri valet per opposita v.g. homo per rationale, et irrationale; bene vero, res una tantum secundum quid, uti est ens, quia cum sit tale proportionaliter, ac proinde essl.^r partim eadem, et partim diversa conveniri debet quamvis non eo expresso, saltim pro implicito per oppositos modos eodem v.g. per se, et in alio. Ad 3.^m, quod principium illud solum est verum, quando tertium est univocum, secus quando est analogum, quia hoc solum unitatem secundum quid, et diversitatem simpl.^r exigit ex suis inferioribus. = Ad quartum, quod inferiora entis solum s.^t posteriora ens, quoad explicitum, non vero quoad formalitatem obiectivam implicitam, et ideo illud possunt quoad implicitam constituere. Scolium, seu corolarium.

Scholium, seu corolarium.

Ex dictis collig. primo: ens tamen specialiter, et essl.^r conceptu metaphoricae pure aequivocum nec pure univocum esse, ut ex antiquioribus metaphisicis aliqui existimaverunt, quia pure aequivocum, tamen ut etiam dicunt nisi in nomine, ut constellatio coelestis, et piscis quatenus significantur nomine canis; sed ens reale, et rationis,

Deus, et

UVA.BHSC

Deus, et creatura, substantia, et accidens, ut significantur nomine ens, plus quam in nomine conveniunt, scilicet, in ipsa aptitudine ad existendum, quam inter se habent: ergo. Dico: inter haec omnia ut significantur nomine ens, nulla convenientia datur: ergo aequivocatio: genus aequivocum est ad illa. Probatur: quoad ens reale, et rationis, quoniam contradictorie opponuntur, siquidem ens reale est quod habet esse a parte rei; ens vero rationis quod a parte rei esse non habet; sed inter contradictorie oposita nulla datur convenientia: ergo. Praeterea quoad Deum, et creaturam infinite distantes; sed infinita distantia omnem similitudinem destruit: ergo. Praeterea quoad substantiam, et accidens: quia differentiae, quam canis, marinus, et caelestis, cum hi in ratione substantiae, et animalis univoce conveniant; et tamen hi nullam dicuntur habere convenientiam: ergo. Respondeo negando antecedens, ad cuius 1am probationem, nego majorem, quia ens reale, et rationis, ut significantur nomine ens, contradictorie non opponuntur, nam ens rationis non definitur per negationem entis realis, sed per esse tantum obiective in intellectu, ac per consequens non distinguuntur ut ens, et non ens, sed ut ens verum, et fictum, in quibus adest proportionalis convenientia, nam sicut ens reale realiter est, ita ens rationis est obiective. Ad 2. dico, per distantiam non destrui proportionalem convenientiam, quia haec non est intra idem genus, sed intra rationem communem simpliciter diversam, ut intra numerorum etiam inaequalitatem [illegible] quae cum proportione arithmetica et geometria invenitur. Sicut enim unitatem per unitatem [illegible] distat ad duo, a quo vis minuitur, ita per unitatem millenarium distat ad mille, quod illud multo minus minuit. Igitur convenientia, quae per distantiam minuitur, aut destruitur est convenientia simpliciter, et perfecta, non vero imperfecta, et secundum quid. Ad 3m; quod substantia, et accidens proportionantur in esse, quia sicut substantia est per se, ita accidens est in alio; atque adeo ut significantur nomine ens minus differunt, quam canis marinus, et caelestis, ut significantur nomine canis; hi enim in hac significatione aequivocantur, ac proinde magis omnino diversa important.

Colligitur 2: ens in suo speciali, et essentia [illegible] non esse univocum ad ullum ex suis inferioribus ut volunt scotistae; quia ratio univoca debet aequaliter praescindi a differentiis; sed ratio entis a differentiis aequaliter praescindi non potest ut in praecedenti quaestione manet stabilitum: ergo. Major patet, quia ratio univoca debet esse aequalis, et simpliciter una,

quod

UVA.BHSC

quod assequi non potest, nisi adequate praescindat a differentijs, quia alias, cum illas includeret esset partim diversa. Patet etiam ratio, quia ratio includens in suo conceptu differentias est de adequato inferiorum esse; ut vidimus; quare ab inferioribus praescindit adequate, posset a semetipsa adequate praescindi quod rationi est repugnans.

Dices: ens est aptitudo ad existendum; et in hac omnia eius inferiora conveniunt, cum per eam omnia sint simpliciter entia: ergo. Si dicatur, ens inaequaliter a suis inferioribus participari, contra, quia imprimis ratio entis habitantibus quit inaequaliter participari, ut patet in hominis ratione, quae a suis individuis inaequaliter participatur, quia entis habetur ab illis; et etiam in ratione tacti, quae inaequaliter participatur a pulsu, et alijs eiusdem impulsus sit tantum in ea, et per ordinem ad aliud, quod perfectam habet in eo. Aliunde, numerus etiam inaequaliter participatur a quinario, et senario, cum hi sint species numeri diversae, et tamen inaequalitas huiusmodi non tollit quominus numeri ratio sit univoca, ut patet genus in praedicamento quantitatis: ergo. Respondeo,

solutionem esse datam veram, quia omnia entis inferiora sunt simpliciter ens, unumquodque tamen suo modo, ut Deus independenter, creatura dependenter, substantia per se, accidens in alio, et sic proportionaliter de reliquis; et cum ens in suo conceptu claudat omnes modos, hinc inaequaliter ab omnibus suis inferioribus participatur. Ad 1am impugnationem dico, quod non solum in ea, et non habita, ut ratio sanitatis, inaequaliter est participabilis, sed etiam, quae tantum in ea habetur, semel quod differentias in suo conceptu claudat, ut ratio entis, ob cuius defectum hominis ratio aequaliter a suis individuis est participabilis. Ad 2am, quod non omnis inaequalitas univocationem destruit, sed illa tantum, quae ex ipsa ratione communi oritur, ut in ratione entis contingit, quae essentialiter nullum gradum a differentijs distinctum importat. Ratio vero numeri, quae in eo consistit, quod sit aliqua multitudo numerata per unum, quamvis inaequaliter ad quinarium, et senarium a 5a, et 6a determinetur, tamen inaequalitas haec a semetipsa minime provenit, sed ab unitatibus, quae illi accidunt distinctae essentialiter, et ab illa metaphysice distinctae; eo quod illi, ut potentiae rationi determinatae novam addant formalitatem. Adhuc dices: ens in suo conceptu nullas explicat differentias: ergo in illo conceptu est unum unitate simpliciter expressiva. Consequentia probatur a paritate: eo enim ens esse obiectum simplex est unum unitate simpliciter expressiva, quia in illo conceptu nullas explicat differentias: ergo. Nec valet dicere, quod quamvis ens in suo conceptu explicite nullas explicet differentias, illas tamen includit; quia etiam analogum in suo conceptu

explici-

Ens disjuncte includit; et tamen istud hoc non impedit, quod sit ens simpl.^r: q. Pbr. mai: quia in suo conceptu per se est formaliter ens; sed ens etiam per se est formaliter differentia: q. &c. infertur, q. formaliter includens aliud formaliter etiam includit quidquid aliud includit formaliter. Respondeo stando in solutione, quam dixi contra antecedens, neg. cons., ad cuius probationem, quod ens in esse obiectivo metaphysico nec explicat, nec implicat differentias, q. solum dicit habitudinem ad existentiam, praescindendo a quacumque habitudinis ratione, et ideo in illa expressione unitatem simpl.^r habet. Ad impugnationem dico, quod quia, sicut, et quaelibet alia natura, in suo conceptu per se est formaliter ens in ordine essendi in ipsa ratione, quam intendit ens differentias non includit, licet illas non includat in suo conceptu speciali, et ratio est, q. ens non adaeq. sed inadaeq. pro implicito ad sua inferiora descendit. Colliges 3, et ultimo: ens in suo speciali esse per se esse analogum ad sua inferiora; et quidem analogia proportionalitatis; et sub aliqua determinatione etiam analogia attributionis. Ratio primi est, q. enim inferiora partim conveniunt, et partim differunt in ratione entis: q. &c. deducitur, q. ratio, in qua plura partim conveniunt, et partim differunt est analoga, ut ex secunda disputatione ostendit. Pbr. ant. quo ad secundam partem, nam quo ad illam ab omnibus conceditur: inferiora entis differunt per se, sed differentiae sunt entia, ut constat ex eius transcendentia: q. Ratio secundi est, q. analogia proportionalitatis invenitur in ea, in quibus ratio significata per nomen intrinsece proportionaliter reperitur, et ratio significata per ens sic in suis inferioribus reperitur, ut supra vidimus: q. Et tandem 3i ratio est, q. creatura (idem suo modo intelligendum de alijs) sub aliqua entis determinatione denominatur extrinsece ens ab entitate Divina: q. &c. infertur, q. analogum attributionis dicitur per denominationem extrinsecam, quae tamen est in principali analogato, et extrinsece in minus principali. Pbr. ant.: ens aliquando significat entitatem tamen repertam in solo Deo; sed in hac entis determinatione creatura a Deo potest extrinsece denominari ens: q. Maior patet, nam ex illo Isaiae 40: omnes gentes quasi non sint sic sunt coram Deo: tum etiam, q. Deus volens ostendere nomen suum proprium, quo ab omni creatura discernitur, respondet Moysi Exodi 3: » ego sum, qui sum: et sic dices filijs Israel, qui est misit me ad vos. quibus verbis aludens D. Aug.^s libro 7 cap. 11 ait: inspexi caetera infra te, et vidi nec omnino esse, nec omnino non esse: esse quidem, q. abs te sunt: non esse autem, q. id, quod est, non sunt: id enim vere est, quod in commutabiliter manet. Pbr. min.: urina, et medicina denominantur extrinsece sana a sanitate existente in animali, q. ad illam per modum signi, et causae habitudinem

habitudinem dicunt; sed etiam creaturæ habitudinem important ad entitatem Divinam per modum signi, et effectus. **D**icès 2ndo 1mo: ideo ens esset analogum, quia ens ut sic ipse esset includit differentias, quibus sua inferiora differunt; sed etiam includit rationes, quibus inferiora conveniunt: quæ sicut larvà includi inferentur esse analogum, ex 2a inferri debet esse univocum; sed hoc nullo modo: ergo. Contra 2m: ens est analogum attributionis: ergo. Deducimus quia analogia attributionis, et proportionalitatis, sunt admodum diversæ. Contra 3m: si ens esset analogum attributionis, creatura utque effectus Dei, extrinsece denominaretur ens ab entitate Divina; sed hoc non, quia effectus Dei est esse per participationem, quod in intelligibile est necessarium: ergo. **A**d 1m respondeo, quod quamvis ens ut sic esset ipse includat rationes, quibus sua inferiora conveniunt; ex hinc de tamen non inferri, ipsum univocum esse, quia illas rationes tamen includit, ut, sicut sunt diversæ; ens enim suo modo determinatur, et per principium unum, et per aliud, quod est genus. Ad 2m dico, quod quæ praedictæ analogiæ sunt admodum diversæ, eo ens in eodem sensu, quo est analogum proportionalitatis, dicimus esse attributionis, sed in diverso, nempe quatenus ens tendens est analogum proportionalitatis, et attributionis, quatenus esse cum dependentia significat. **A**d 3m, quod quando dicitur, quod creatura, ut effectus Dei extrinsece denominatur ens ab entitate Divina, non est sensus, creaturam esse effectum Dei esse rationem formalem denominationis eius in illa, nec habere esse participatum esse denominationem ex eam formalem; sed hic esse fundamentalis denominationis, qua creatura analogata sunt analogi attributionis dicitur: denominatio autem formalis in illa provenit, posito hoc fundamento ab entitate Divina; sicut posito in urina esse ut signum sanitatis, extrinsece denominatur ab animalis sanitate, quam respicit. Hoc de transcendentis præcisione, et analogica entis sufficiant. Quæstio 7a per quid rerum essentiæ constituantur possibiles, et an in statu possibilitatis sint aliquid positivum actuale, vel purum nihil?

QVÆSTIO VII

Per quid rerum essentiæ constituantur possibiles, et an in statu posibilitatis sint aliquid positivum actuale, aut purum nihil?

UVA. BHSC

20. Entis transcendentia, praecisione, et analogia exposita ad illius existentiam, et possibilitatem descendimus, et quia prius ponimus ad rei existentiam illius intelligimus possibilitatem, siquidem id quod existit, prius fuit possibile; ideo dubio sequenti de existentia entis, nunc prius nobis est sermo de illius possibilitate, tam respective ad essentiam entis realis, quam rationis; et quamvis sic de possibilitate entis realis tantum loquimur, nihilhominus quidquid de hac dixerimus, id etiam de entis rationis possibilitate proportionaliter sit intelligendum. Igitur ingressum ad hanc quaestionem, quo sit huius quaestio, est notandum, creaturarum rerum essentias in triplici considerari valere statu, in statu secundum se, possibilitatis, et existentiae; respiciuntur sunt in statu secundum se, per connexionem praedicatorum essentialium abstrahentium ab statu possibilitatis, et existentiae, in quo sunt constituuntur per praedicata excita, et existentia media productione supposita. Per quod autem constituantur sunt in statu possibilitatis est difficultas in hac parte, an scilicet per denominationem extrinsecam a Divina omnipotentia, ut sentit P. Hurtado cum aliis: an vero per intrinsecam non repugnantiam terminorum inter se, ut tenet sententia communis. Quantum ad id quod attinet ad 2um titulo quaesitum, est advertendum, dubium non hac parte procedere de esse positivo actuali physico, et aptitudinali; de hoc enim nulli catholicorum licet dubitare, cum fidei dogma sit, omnia fuisse in tempore facta. Difficultas igitur hac parte tantum est de esse positivo actuali esse, ita ut quaestionis sensus sit, an creaturarum essentia esse in statu possibilitatis, sive antequam a Deo producantur, sint aliquid positivum actuale, actualitate, non existentiae, sed essentiae, ut plures voluere ex antiquioribus Thomistis, inter quos micat Ill.mus Godoy: an vero sint tantum nihil, tam existentia, quam essentia, ut vero tenuerunt Jesuitae, cum pluribus ex Thomistis modernis: vel an denique, sint aliquid diminutum, medium inter esse reale, et rationis. Opinionum ultimam hanc esse contribuunt a Thomistis, et aliquibus Scotistis cum Pontio, Mastrius, tamen cum alijs pluribus Scotum ad eam sententiam trahere nituntur, at quae sub eum Doctorem tantum asserruisse res possibiles quoddam esse simile illi, quod res quaelibet in existens habet ab intellectu nostro, ut per ipsius cognoscantur. Verum quidquid de hoc sit.

Nostra conclusio. 1a

Creaturarum rerum esse constituuntur possibiles per non repugnantiam in eam inter se connotantem Divinam omnipotentiam illas potentem producere; non vero per extrinsecam denominationem a Divina omnipotentia provenientem. Sic est haec quoad ultimam et maiorem partem est ex D. T. 1a parte quaest. 25 art. 7. in corpore ajente; dicitur aliquid possibile

» possibile, vel impossibile absolute ex habitudine terminorum; possibile quidem,
» quia praedicatum non repugnat subiecto, ut hominem sedere: impossibile vero abso-
» lute, quia praedicatum repugnat subiecto, ut hominem esse asinum. Ratio-

cinatur ut probo: si aliqua termini eorum ex terminis talis possibilis per ordinem
ad potentiam Divinam, non esset ratio, cur homo esset possibilis, et chi-
maera impossibilis: quia. Antecedens probatur: quia potentia Divina eadem est respectu
hominis, et chimerae: quia. Consequentia: haec ratio: quia homo, subiecta Divina
potentia, est producibilis ab ipsa; secus vero chimaera; at hic defectus non pro-
venit a Divina potentia, cum haec virtutis sit infinitae: quia provenit ex termi-
norum repugnantia. Confirmatur: ideo potest Deus hominem producere,
et non vero chimaeram, quia partes essentiales hominis non repugnant, ut chi-
maerae: quia ex non repugnantia, vel repugnantia oritur possibilitas,
vel impossibilitas, et non ex potentia Divina. Antecedens probatur: si haec propositio necessario
» vera, nempe, ideo Deus potest producere hominem, quia homo non repugnat esse;
» vera haec, nimirum, ideo homo est possibilis, quia Deus habet virtutem ad
» illum producendum; sed haec est falsa, alias esset vera ista: ideo chime-
» ra est impossibilis, quia Deus non habet virtutem ad illam producendam,
» hoc enim est absurdum cum talis impossibilitas proveniret termi-
» natis ex defectu virtutis Divinae: quia. Deinde: denominatio extrinseca

resultans ex habitudine potentiae ad obiectum supponit obiectum intrinsecum, ita quod
sit impenetrabilis supponens obiectum visibile ... in intellectu ...
verum, et in voluntate bonum; sed creaturae possibiles ... a potentia
Divina: quia denominatio extrinseca resultans ex Divina potentia ...
terminorum ad possibilia ista, ut talia supponit ...
... repugnantiam in rebus quapropter ... dicunt Theologi
obiectum divinae potentiae esse quidquid non implicat contradictionem:

quia. Respondent adversarii, quod sicut in rebus duplex datur pos-
sibilitas, proxima scilicet, et radicalis, pariter in Deo duplex datur po-
tentia, proxima, nempe, et remota. Proxima quidem quatenus Dei poten-
tia vocatur potentia est quae unum ex Dei attributis; remota vero, quate-
nus ... sub expressione ..., et radicis esse totius creaturae;
Ex quo dicunt, quod ista causalis ideo Deus potest producere hominem quia
est, et radix non repugnant est vera loquendo de potentia proxima, sive
de ipsa; falsa tamen de potentia radicali, quia sicut possibilitas proxima
... dimanat ab ipsa, ista radicalis ab essentia Divina dimanat,
ut radix ... potentiva totius esse, et totius perfectionis. Contra:

responsio haec nihil probat contra nostram rationem, et imprimis inquiro ab
adversariis, a quo provenit, quod homo possibilis praecontineatur radicaliter
in essentia Divina tamquam in radice, non tamen vero chimaera? si asserant
provenire ex virtute Divina: quia chimaera est impossibilis ex defectu
virtutis Divinae, quod nefas est dicere: quia impossibilitas chimaerae tri-
buitur defectui radicali virtutis Dei, quod est contra Deum producere.
Alias deinde in essentia Divina solum continetur tamquam in radice id, quod est
capax existendi, non vero id, quod existendi est incapax: quia ratio aper-
... continentia, aut non continentia est repugnantia, aut non repugnan-
tia.

UVA.BHSC

rei ad existendum: q. prius intelligitur non esse incompossibilem, q. creatam in aliqua causa. Secunda Propositio.

Secunda nr̃a cl̃o.

Creaturarum rerum esse in statu possibilitatis, sive antequam à Deo producantur, non aliquid positivum actuale esse; sed nihil actu, cum non repugnantia ad existendum. Haec conclusio est sine dubio de mente Lo. nostri P. N. Anselmi, qui in monologio c. 9. et 10 clarissime illam docet per haec verba: praeter summam essentiam, cuncta quae sunt ab eadem, ex nihilo facta sunt, id est non ex aliquo. Et in fine capitis: ab aeterno fuisse exempla creaturarum in mente Divina ipsas vero creaturas extra Deum nihil fuisse; at si creaturarum rerum esse antequam à Deo producantur essent aliquid positivum actuale, actualiter esse fuerint ex aliquo nempe ex illo eorum esse: q. Est etiam A. P. pluribus in locis, praecipue quaestione 3.a disputata art. 5. ad 2um asserentis: ex hoc ipso, quod quidditati esse tribuitur, non solum esse, sed ipsa quidditas creari dicitur, q. antequam esse habeat nihil est nisi forte in intellectu creantis, ubi non est creatura, sed creatrix essentia. Nec valet dicere, D. Tm asserere creaturam esse nihil, quo ad existentiam, secus vero quo ad essentiam; q. in primis S. D. absolute dicit nihil esse, et quod non est creatura, sed creatrix essentia; deinde dicere, creaturam esse nihil, quo ad existentiam antequam habeat esse, verum quidem dicere, sed ridiculum absque dubio dicere fuisset, cum nulli dubium esse posset, creaturam antequam habeat existentiam, esse nihil quo ad existentiam; praeterquam quod ipse S. D. 1a p.te quaestione 45. art. 1o ait: quod idem est nihil, quod nullum ens: q. iuxta mentem S. D. creaturas possibiles esse nihil, ac dicere esse nullum ens: q. sensit nullum esse habere nec quo ad essentiam, nec quo ad existentiam. Ex his etiam causa non probatur conclusio: creatura existens proprie creatur, et valet proprie annihilari; sed creatio est productio ex nihilo rei, et annihilatio reductio, seu transitus in nihilum: q. creatura ante creationem erat nihil, et in nihilum transit post annihilationem: q. esse creaturarum ab aeterno nullum esse actuale habuerunt. Confirmatur: implicat, quod in creatura detur aliquid esse reale independens, et imparticipatum: q. et esse, quod non sit à Deo libere, et realiter productum. Do.q. patet, q. Deus non necessario, sed omnino libere producit omnia, quae ab ipso participant esse: q. ante liberam Dei productionem creaturarum est aliquid à Deo distinctum, et participatum. Respondent primo adversarij: creaturam esse creatam, et productam à Deo, quo ad existentiam non vero quo ad essentiam in ratione esse. Sed contra: nam in praesenti de essentia in ratione esse loquimur, et inquirimus: illa essentia, quam Thomistae dicunt esse aliquid positivum reale actuale, est ne in ratione talis esse, dependens à Deo,

UVA.BHSC

â Deo, vel non: si dependet: ergo tamquam â causa libere producente, quando fide certum sit nihil ex necessitate agere Deum ad extra. Si independet: est Deus, quia quod est ens reale positivum actuale independens â Deo est aliquid esse: ergo aliquid Divinum, cum solum esse Divinum sit independens ab alio. Deinde, si essentia creaturae invia essa non est facta â Deo, cum sit ens positivum reale actuale, erit Deus esse. Divi Augustini argumentum, quo libro primo, de Trinitate cap. 6. utitur ad probandum filium Dei esse Deum: sic enim ait si (nempe filius Dei) factus non est eiusdem cum Patre substantiae est; omnis enim substantia, quae Deus non est, creatura est, et quae creatura non est, Deus est, cuius argumentum efficacia stat in eo, quod si filius Dei non est factus, nec creatura non est, et si non creatura, est Deus; at qui juxta adversarios una [illegible] positivum est positivum reale actuale, et non est factum â Deo invia essa: ergo non est creatura: ergo Deus; vel fatentur adversarii Divi Augustini argumentum nullius ponderis esse. Praeterea: ex data solutione sequitur Deum non posse anichilare aliquam creaturam; sed hoc dici nequit: ergo. Sequela majoris probatur: anichilare creaturam est illam, in nihilum redducere; sed quantumcumque Deus destruat creaturam, semper manebit illius essa, quod est aliquid positivum reale actuale, de quo, ut pote independenti â Deo, posset creatura gloriari, contra illud Apostoli, quid habes quod non accepisti? ergo. Respondent, secundo adversarii, creationem tendere ad producendum, non tantum essa, sed existentia, quapropter creaturam, quod hoc secundo modo non supponitur ante productionem optime posse creari. Sed ex hac solutione, quae nihil superaddit praecedenti Jam impugnatae, sequitur, ens, ut tantum existentia esse ab aeterno, quia non solum est posibilis essa, sed etiam existentia, seu essa existentia: ergo ab aeterno non habebit esse actuale, non solum essa, sed etiam existentia, saltim quo ad esse essa; sed effectus primarius essa existentia est reddere formaliter existentem essam: ergo essa Tantis erit ab aeterno existens. Ultimus: nec ipsa existentia creari posset, si vera esset praefacta Doctrina, quia creatio enim, juxta adversarios est ex nihilo existentia; sed existentia nequit produci ex nihilo existentia cum Jam habebit suum esse essa sicut quaelibet alia posibilis: ergo. Tertio adversarii respondent, res antiquam producantur non dicere â Deo dependentiam ob defectum status; creatura enim ajunt dependet â Deo solum in statu, in quo potest dependere, qui est status existentia; sed haec responsio implicatoria est, quia ponit entitatem positivam actualem creaturae in statu independenti â Deo, cuius status implicantiam sic ostendo: dependentia â Deo est proprium esse creaturae;

sed ponere

UVA.BHSC

et omnem creaturam in sensu opposito suo esse est implicatorium.

§ 3. Et tandem aliter, ac Thomistae respondent rationi nostrae secundae, propter creaturam rerum essae, ante actualem productionem, habere debere quoddam esse diminutum, scilicet, aliquod esse obiectivum, in esse cogniti, quod non implicat quod sit a Deo independens. Verum contra est 1°: vel illud esse quod diminutum appellant est creatum, vel increatum? si 1um: ergo a Deo dependet; ideo enim aliquod creatum dicitur, quia omnino ab alio dependet. Si 2um: ergo est diminutum, quia omne increatum infinitum est, infinitum autem diminutum esse nequit. Contra 2: illud esse diminutum in esse cogniti nec est extrinseca denominatio a Divina cognitione proveniens, nec aliquid actuale rerum essentiis intrinsecum: ergo vel nihil, vel implicatorium est. Antecedens quo ad 2am constat, quia illud esse necessario a Deo proveniret, ut pote cognitione necessaria productum, et consequenter aliquid creatum, a Deo necessario productum foret, contra fidem clamantem nihil Deum necessario ad extra agere. Patet etiam quo ad 1am, quia si per illud esse nihil aliud ponitur praeter extrinsecam denominationem actualitatis illius statim in cognitione Divina, et in aliquo intrinseco creaturarum, et consequenter creaturae in se nihil essent actu, solum quod esset aliquid actu ipsa Divina cognitio ad non repugnantiam creaturarum terminata.

Solvuntur argumenta.

Contra primam conclusionem primo obiicies fundamentum Patris Hurtado: ipsa quidditas rei creatae est ens per participationem; et in hoc sensu dicit formam Divinam omnipotentiam, qua fit possibilis: ergo denominationem ab illa creatura possibilis sortiretur. Minor constat, quia ens per participationem est illud quod dicit omnipotentiam, sicut cognitum cognitionem. Probatur maior: creatura possibilis intelligitur dicta a Deo; et a Deo solum distinguitur ens per participationem: ergo. Declaratur, distinguo minorem: dicit formam omnipotentiam, si accipiatur ut possibilis adaequate, concedo minorem; si solum inadaequate, et radicaliter constitutive, subdistinguo: illam dicit in recto, ut constitutivum possibilis, nego minorem; in obliquo, seu de connotato, concedo minorem; et de eodem modo dicta probatio, nego consequentiam.

Sicut enim in existente ente duo reperiuntur praedicata, scilicet metaphysica, quorum unum est essentia, et aliud exercitium, quo in esse existentiae constituitur; ita in ente possibili, et repugnantiam non repugnantiam totum intrinsece, quod est esse possibilis, et aptitudinem ad existendum, quod est complementum possibilis

UVA.BHSC

possit esse. Unde creatura posilis adeq.^te videretur, utrumq. dicit,
et n. repugnantiam motivum, et aptitudinem ad existendum;
sivero inadeq.^te utrumtantum, vel aliud. E, licet ad utrumq.
o.ipotia desideretur, n. tamen eodem modo; nam pro illo pri-
ori, quo intelligimus n. repugnantiam ex parte motum
ad existendum, in quo stat posilitas remota, seu fundalis,
o.ipotia intrat tantum per modum partis obliqui, seu conno-
tati; cum autem percipimus n. repugnantiam possitâ
Divina o.ipotia poni extra causas, in quo stat posilitas
proxima, et formalis, o.ipotia intrat in recto, ut exoct eo modo
quo est, pro ut remote, et fundal.^r cognoscitiva, in recto di-
cit entitatem, in obliquo q. tantum cognitionem; et pro ut pro-
xime, et form.^r cognoscitiva in recto cognitionem exo eam.

Dices: n. repugnantia apta ad existendum, quam di-
cit creatura posilis, n. est prior quam Divina o.ipotia: q.
q. inferrur, q. quod prius recipitur in re illius est constituti-
vum. P.^o ant.: predicta n. repugnantia n. est a se, s.^d ab alio:
q. = D.ist. ant.: si posilis adeq.^te recipiatur, c. ant.; si inadeq.^te, n.
ant.; ad cuius p.^m dist. etiam ant.: ex parte sui n. est a se, n.
ant.; ex parte sui n., c. ant., et n. q. conq.^m. Si posilis adeq.^te suma-
tur n. est prius, nec posterius o.ipotia, s.^d in re concomitan-
tur in eodem instanti; caeterum inadeq.^te, et pernunc pos-
t.^s, pro aliquo priori natura, prius intelligitur impossi-
n. repugnantia ad existendum apta, q. o.ipotia ipsi extra, a qua
solum dependet ex parte rei, n. per eo dicto sive posilis, n. vero
ex parte sui, sive connexionis in eo motivum intra se. Ax-

q.^a 2: idem est, Deum esse productivum creaturarum, ac
creaturas esse posiles, sive productibiles: q. denominatio posilis de-
sumitur a Divina o.ipotia. 2: creatura n. e.^t posilis ante q.
Deus illas possit producere: q. n. intelliguntur p. positioni o Di-
vina o.ipotia. Ad argum. dist. ant.: idem est ac creaturas
esse posiles proxime, et form.^r, c. ant.; radicali.^r, et in c., n. cons.
et q.^m; q. licet ab uno ad aliud valeat conseq.^a, n. tamen tanq. a
ratione priori posteriori, q. hoc ab ipsa dimanat in c. conno-
tando Divinam o.ipotiam, alioquin eodem modo, o.ipotia
esset productiva Petri, et chimerae per quod patet ad secund.

A x.q. 3: Juxta D.^m T.^m ut supra vidimus crea-
tura ante q. fiat nihil est, nisi fortè in intellectu creante, ubi non est
creatura, s.^d creatrix essa: q. nulla creatura est in c. posilis,
s.^d solum in potentia, alias aliquid in c. cum extra creatricem essam,

fores;

UVA.BHSC

praet. Respondeo, quod oia, quae Deus fecit, facit, faciturus est, et facere potest, scit, praeterita, praesentia, futura, et possibilia, existunt in mente Divina, q[uan]do oia ista cognoscit Deus, possibilia, nempe per scientiam simplicis intelligentiae, alia vero per scientiam visionis, quapropter dicuntur esse in mente Divina, tanq[uam] in oium prima idea secundum illud oium enim artifex. sicut enim pictor habet mente sua ideam imaginis pingendam, ita essentia Divina habet creaturas a se faciendas, quae s[cilicet] in illa, s[cilicet] ipsa creatura esse, cum quo stat quod in se ipsis sint aliquid a Deo distinctum, non ut ens ab ente, sed ut non ens, vel ut ens in potentia, et ratio est, q[uia] nulla res valet producere se ipsam, sed aliquid abe distinctum. Contra 2m conclusionem obicies interrogationum, et responsionum argum, quod Alvernium vocant, eo quod illo inventus fuerit P. Alvernius, qui interrogare sic incipiebat: Quaero verum, et n aliud est possibile? Si tu respondeas, q[uod] verum est hoc, v[t] g[ratia] hoio aal rationale, et aliud est aliud, v[t] g[ratia] chimera hirco cervus; ultra insurgit, et inquiens; quid est hoiem esse aal rationale, et chimeram hircocervum? vel enim est hoiem actualiter esse aal rationale, vel potentialiter in causa, si hoc: g[ratia] hoio antequam producatur, habet esse actuale. Si 2m: iterum inquirit: cur chimera n est hircocervus potentialiter in causa, cum haec sit oipotens? Si respondeas, q[uod] inter hircum, et cervum nulla adest connexio, etiam inter aal et rationale; ultra infert: q connexio haec est actualis: q[uod] et extrema sunt actualia, nam quod actualiter connectitur actualiter, et ultra: g[ratia] hois, et aliarum rerum essentia ab eterno est aliquid actu. Idipsum confirmat: connexio inter praedicata rerum in aliquo debet fundari: asigna: q[uo]d ille postulat, inquit? si esse potiale designes, inquit, in huiusmodi designatae circulum committi, q[uia] inquirendo, quare essentia sit possibilis? Respondetur q[uia] habet connexionem terminorum; et similiter inquirendo quare essa connexionem habet terminorum respondetur q[uia] est possibilis, ut igitur similem circulum vitiosum, evideter, a fortiori dicendum est, quod chimera est impossibilis, secus vero hoio, q[uia] hic habet esse positivum actuale, nec tamen vero illa. Enervata Patris Alvernini machina, quo tota eisdem ritis in illum revolvitur ab illo q inquiro: quare hoio habet esse actuale ab eterno, et n chimera? Si nobis respondeat, q[uia] hoio est aal actuale rationale, n sit u[ero] chimera hircocervus; ultra: quid est hoiem esse aal actuale rationale? Si respondeat esse hoiem habere connexionem essentialem actualem praedicatorum: ultra: quare hoio, et n chimera

xa

UVA.BHSC

et nechimera habet connexionem essalem actualem predica-
torum? si respondeat, q. homo habet esse positivum actuale, et
nchimera; en circulum viciosum, nam ait, tale esse actuale
fundari in connexione, et connexio in tali esse actuali. Res-

pondeo q. dixerit, hoiem habere esse positiv[u]m, positivitate logica,
q. illius predicata connexionem necessariam habent inter se,
n positive actualiter, sed pure n repugnantia, q. connexio perijt
eo momento, quo est: cum que talis connexio actualis n sit
homo habet huiusmodi connexionem, secus vero chimera? Re-
spondetur, q. chimera repugnat, secus vero homo? Et sim-
Recte etiam respondetur, q. homo, et n chimera, repugnat
bat mutuum. Nec huius ratio redenda est, nec exigenda a priori;
q. connexio inter predicata est essa rei possibilis, et rerum essentialis
demonstrabilis aliud primo ratio rerum n ponunt cum alijs
dari in repugnantia seu in connexione rationem predi-
catorum quam ad hoc necessarium sit aliquod positivum ac-
tuale. Arg. 5: homo ab eterno est ad rationem actualiter positive; q.
omnis q. praedicatum est aliquid positivum actuale. Probatur: haec propo-
sitio homo est ad rationem, est sempiterna veritatis; sed affirmat, ad ra-
tionem actualiter positive hoi convenire; q. Major est evidens, q. ab eter-
no fuit verum dicere, hoiem esse ad rationem. Minor probatur primo:
Juxta Philosophum ex eo quod res actu sit, vel n sit quo vis propo-
sitio dicitur vera, vel falsa; et dicta propositio est actualiter vera
positive: q. 2: in dicta propositione n affirmatur ad rationem
in potentia convenire hoi, q. homo non q. in potentia fuit ad rationem
ente: q. 3: dicta propositio differt ab ista, homo potest esse ad
rationem; sed in hac affirmatur ad rationem hoi possibiliter convenire:
q. Ad argum neg. ant., ad pm. neg. min., ad cuius probationem pm.
dist. maiorem: actualitate obiective conc. maiorem; subjectiva, neg. mai.
et sic distinguenti, neg. sq. Duplicit verbum est potest in propositio-
ne subiecti, praescindendo ab eo, quod extrema propositionis actua-
lia, vel possibilia sint; et prout indicat, praedicatum convenire
subiecto in exercitio, et actualiter, quo in sensu exigitur extre-
morum actualitas, q. verbum est determinatum pro tem-
pore praesenti supponit. In primo vero sensu sumitur in
in propositionibus sempiternae veritatis, q. cum pro ut sic abst-
trahatur a tempore, ad praesens, praeteritum, futurum, et
possibile extenditur.

UVA.BHSC

4ª Hinc propositio hec, hoio est aal raole, n significat, hõim habere actu aal raole, s[e]d tantum aal raole de essentia hois esse, id est, quod eo modo, quo fuerit hoio, aal raole erit; si n hoio posibilis, aal raole posibile; si vero actualis, aal raole actuale. quare ut illa propositio sit actualr vera, n exigitur, quod eius extrema sint actualia, in quo stat veritatis actualitas subjectiva; id sufficit, quod actus, seu ẽptus afirmans ẽformetur actus formaliter cum obto, in quo stat actualitas obiva, quo in predicta ppositione reperitur, et si de hoie posibile intelligatur, q[ua] facit hunc verum sensum hoio est aal raole posibile. Et quidem, si ex verificatione actuali propositionis sempiternae veritatis bene arguetur subjectiva actualitas, haec daretur etiam in chimera, cum de chimera etiam verificetur haec propositio, quimera est propositio imposibilis, quae est sempiternae veritatis. Ad 1am instantiam prim. dist. ant. quoad complicitam prim.: homo actualr sumptus, re. prim.; posibilr, neg. ant.; et 2am. Homo itaq, posibilis est tantum homo in pota, in illo enim posibilitatis statu homo n est, s[e]d potest esse homo, atque adeo eo modo, quo est, ei sua predicata essentia 3venire debent. Cum igitur rei, quae n est, essentia predicata n 3petant, aloquin n foret res, quae n est, s[e]d res, quae est, ideo pro illo posibilitatis statu tantum in pota predicata essentia 3veniunt. Ad 3am instantiam prim. dist. maiorem: differt, si in illa hoio ab oi absolvatur tempore, concedo maiorem; s[e]cus autem, neg. maiorem, et 3cessa minori, neg. 3quentiam. Si enim subjectum prime ppositionis absolute posibilitatis determinetur, tunc prima ppositio a 2a n differt, q[ui]a in utraq de hoie posibili loquitur, cui tantum in pota predicata conveniunt. Enim vero cum ex eo id [illegible] in prima amplectitur subjectum, illud q praescindatur a posibili, et actuali, de illo afirmatur aal raole abstrahendo ab actualitate, et posibilitate; attamen, q[ui]a in 2a subjectum ad posibilitatem restringitur de illo afirmatur aal raole tantum in pota, ex quo inter utramq ppositionem apertum habetis discrimen. Replicabis: ad veritatem ppositionis necessariae requiritur, quod predtum actu necessario 3veniat subjecto. Pbr ant: nam si n esset indispensabiliter exactum, nulla esset ppositio, quae necessaria n foret, ut patet in hac 3tingenti hoio est albus, quae si de albedine, ut posibilr

homini

UVA.BHSC

hominis conveniens intelligentiae, necessaria, et vera est, q. hominem
posse esse album semper verum fuit: q. 2: haec propositio homo est
animal primitive, et positive enuntiata, est aeterno veritatis: q. Probatur:
idem formalissime est, hominem esse, ac possitive animal esse;
sed hominem esse animal esse, veritas aeterna est: q. Maior est cer-
ta, q. ideo non instante secundum se non est possitive universa-
lis, q. esse universalis non est. Ad replicam neg. ant.,
ad primam neg. maiorem, q. in illa propositione, ut potentia accidentalis praedica-
tur, ad positivum est indifferens; in alia vero determinata,
et ideo quamvis utraque de positivi intelligatur, maxime 1.a
a 2.a differt. Ad confirmationem dist. ant.: sit positive pro
aliquo opposito contingenti remanente, conc. ant.; opposito nihilo, neg.
ant., quod distinctio aplicanda etiam est de antis probatione. Cum
hoc independenter a productione ens positivum nihil opposi-
tum non sit, propositio modo hoc afirmans, ita contingens est, ac illa,
quae albedinem de ipso enuntiat; at vero si illa positive in
propositione relata innuat aliquid contingenti opositum, absolute
non necessariam illam reddit, cum in illo sensu, probata esse
a positivitate, et actualitate abstrahentia continuo modo dicat.

Urgebis: illa propositio ab aeterno afirmat, extrema esse ali-
quid aeterna: q. Probatur: ab aeterno afirmat extrema a Deo ae-
terne cognoscibilia, sed quod aeterne est cognoscibile, est aliquid aeter-
num: q. Maior est certa, q. possibilia aeterne terminant Divinam cogni-
tionem, suamque obiectum scientiae, quam Theologi simplicis intelli-
gentiae apelant. Patet etiam minor, q. obiectum debet esse, ut cog-
noscitur. 2: si illa extrema essent ab aeterno duntaxat ali-
quid in potentia, scientia Dei ab aeterno aeterna non esset, sed in potentia tantum,
cum obiectum possibile solam cognitionem possibilem inferat; sed hoc
nefas est dicere: q. 3: dum Deus illa extrema, ut possibilia cog-
noscit aliquid extraditum ab eo in potentia attingit: q. Ant. est cer-
tum, tum, q. illa extrema ut possibilia aeterne sunt obiectum scien-
tiae Dei, et in potentia aliquid, tum etiam, q. ut talia sunt in potentia
existunt in potentia vero non esse non entia, sed entia. Huius urgen-
tis solutio est desumenda ex A. P., qui 1.a p.te quaestione 14.a
art. 9 quaerit: Utrum Deus cognoscat non entia. Et afirmative
respondens: Sic loco argumentatur: ad 1.m q. dicendum, quod secundum
quod sunt in potentia sic habent veritatem ea, quae non sunt actu, verum
enim est ea esse in potentia, et sic sequuntur a Deo. Ex hoc q. Angelica doc-
trina respondeo, res a Deo cognosci ut sunt; et hinc cum propositionis
extrema

extrema in potentia nunquam sint, sic à Deo cognoscuntur. Quare infertur ad primum antis, dist. maiorem: à Deo autem cognoscibilia, ut aliquid in potentia est, conc. maiorem; ut aliquid actu, neg. maiorem et sic distincta minori, neg. consequentiam. Replica instantiam ponit in chimeris, et futuris contingentibus, quarum 1a. necessario, nec possunt esse, et 2a. non sunt, sed fuerint, si purificaretur conditio, et tamen à Deo actu omnia haec cognoscuntur. Ad 2am.

neg. ans, quia ut extrema illius propositionis à Deo actu cognoscantur, sufficit in potentia esse, sive habere esse in causa, et si in se ipsis nihil actu sint. Aliud enim est, quod actu sint obiectum cognitionis, et scientiae Dei; et aliud, quod aliquid actu sint, quod exigitur ad scientiam, quam visionis apellant, quae ut potest practica terminatur ad aliquid actu existens; non vero ad scientiam simplicis intelligentiae, quae est tantum speculativa. Adhuc quod ut praedicta extrema actu sint obiectum speculativo intelligentiae, dico scientiae solum requiritur, quod ipsi actu obiiciantur, quamvis actu nihil sint, et tantum aliquid in potentia, quod ut docet D. A. quaestione 2a. de veritate art. 3.: licet cognitio non sit nisi entis, non tamen oportet, quod illud, quod cognoscitur (cognitione scilicet speculativa) dum cognoscitur actu sit ens in sua natura, sed in veritate cognito. Instantia: in cognitione, qua Deus cognoscit privationes, et negationes, quae tamen actu nihil sunt. Ad 3m dist.

ans: dum Deus illa extrema ut positiva cognoscit aliquid attingit à sua omnipotentia distinctum, actualitate applicata supra distinctionem, conc. ans; supra entitatem, neg. ans, et 2am. Dum Deus illa extrema, ut positiva cognoscit, sicut attingit aliquid inter quod, et Divinam omnipotentiam datur actualis distinctio, non vero aliquam entitatem actualem, sed potentialem, quae actu negationem Divinae omnipotentiae fundat, quam quidem negationem, et extremorum qualitatem ostendit distinctio. Ad 4. et 6: natura in statu secundum se est- ens reale actuale: ergo in statu positivitatis. Patet 2a. quia quod natura convenit secundum se, in quo statu ei convenire debet. Probatur ans: natura in statu secundum se nihil actu est: ergo. Probatur ans: de natura in illo statu aliquae verificantur propositiones, ut de natura abstractionis; sed nihil actu nullas habet passiones: ergo. Neg. ans, ad cuius primum dist. ans: nihil actu positive est, conc. ans; praecisive, neg. ans, et ad primum eadem distinctione applicata minori, neg. 2am. Natura secundum se est necessaria praescindit, praescindendo ab eo, quod in potentia, seu positive.

UVA.BHSC

seu possib., vel actualitatem; hoc enim accidentaliter ei convenit, ratione sui status possibilitatis, et existentiae; et bene in illo statu secundum se nec est aliquid, nec non nihil, sed abstrahit, quod praescindit, et similiter nec dependens, nec independens a Deo. Sed dices: per nos implicationem essentiae, in qua creatura a Deo independet: quia vel implicationem est status secundum, in quo per nos creatura a Deo independet, vel non implicat Dei independentia in statu possibilitatis. — Concedo antecedens, nego consequentiam; quia eo ipso, quod creaturarum rationem esse, in statu possibilitatis essent aliquid positivum a Deo independens pro illo statu, in illo creaturae verique conveniat positivum, quam absque dubio in statu secundum se retinent, cum eo ipso, quod nec dependentiam, nec independentiam dicant, dependentiam negative importent; maxime cum Dei dependentia pro tum transitale sit creaturae, atque adeo eo modo, quo fuerit creatura illi debeat convenire, id est, si creatura fuerit actualis, dependentia Deo actualis erit; si possibilis, dependentia possibilis; et si praescindens ab actuali, et possibili, ut est res secundum se, ita similiter dependentia. Hinc jam intelligitur, statum secundum se supponere statum possibilitatis, existentiae, et alios, quia ab omnibus praescindit. Intelligitur etiam, quod quidquid rebus positive convenit, in alijs statibus; ipsis in statu secundum se negative tantum convenit. Unde naturam rerum esse, negative et incorruptibiles, ingenerabiles, et aeternas dicuntur; quia secundum se, nec actu est, nec actu repugnans singularia, in quibus corruptiones tantum fuerit, et generationes; sed a generatione singularitate, corruptione tempore, et loco abstrahunt, et solum formalia praedicata dicunt. Arg. 7, et ultimo: homo possibilis distinguitur ab equo possibili; sed non per posse esse, cum per hoc cum equo conveniat: ergo. — 2: Petrus existens est aliquid re extra Deum; sed idem est Petrus existens, ac possibilis: ergo. — 3: possibile autem distinguitur ab impossibili: quia 2a part., quia distinctio est positivum. — 4: impossibile est nihil actu; sed possibile contradictionis oppositum impossibili: ergo. — 5: si possibile nihil actu esset, impossibile foret; sed hoc implicat: ergo. Probatur: quia si possibile nihil actu esset, existendi incapax foret; sed solum impossibile est incapax existendi: ergo. Ad argumentum. resolvo maiorem, dist. minorem: per posse absolute, concedo minorem; per posse determinatum, nego minorem, et consequentiam. Homo itaque per quodlibet posse distinguitur homo possibilis, ab equo possibili; sed per posse esse absolute, quod est impotens equo conveniens; ut in [illegible] non per quodlibet esse actuale ab illo distinguitur. — Ad 2m. concedo maiorem, dist. minorem: quoad conversionem praedicatorum essentialium, concedo minorem; quoad actualitatem, nego minorem, et consequentiam. Cum enim Petrus existens, et possibilis eisdem praedicatis essentialibus gaudeat in illis, non existens, sive possibi-

UVA.BHSC

positis ā se ipso differre n potest, eiusq. distinguitur, quatenus in uno statu est producentis, et in alio producibilis tantum. Et quidem insto argum: Petrus existens existentiam habet; sed idem est Petrus existens ac possibilis; ergo Petrus possibilis existentiam habet: ergo. Ad 3um. dist. ant: actu cadentem supra aliquid extra suum esse, conc. ant; supra aliquid in actu, neg. ant, et sequelam. Possibile aliquid actu est in ordine potentiae, et impossibile nihil. Hinc licet possibile actu nihil sit, actu tamen ab impossibili distinguitur. Ad 4um. dico, impossibile nihil esse, tam in se, quam in causa; possibile vero nihil in se, et in causa aliquid. Ad 5um. dist. maiorem: si possibile esset nihil oppositum enti, tam in actu, quam in potentia, conc. maiorem; in actu praecise, neg. maiorem, et sic data probatione, neg. sequelam. Impossibile q. productivam n potest terminare actionem, q. essentialiter nihil est, nihilitate opposita omnino enti; at tamen esse possibilis, pro illo accidentali statu possibilitatis accidentaliter tantum nihil est, et in potentia ens, sicq. productionem terminare valet. Et tandem pro alia replica, hic soluta, solvenda, scito, quod ut possibilia ponantur in praedicamento sufficit, quod sint entia realia in potentia, q. sufficit, quod dicantur esse realia, quo definire possint; ad quod n requiritur entitas actualis, sed conceptio praedicatorum essentialium praescindens ab esse. Quaestio octava. Utrum essentia cuiuslibet rei creatae realiter distinguatur ā propria existentia?

QVÆSTIO VIII

Vtrum essentia cujuslibet rei creatæ realiter distinguatur ā propria existentia?

Graviem dubio procul aggredimur difficultatem, ante cuius resolutionem notare oportet, nomine existentiae intelligi in praesenti id, per quod essentia possibilis ab statu [illegible] ab statu possibili transit, et ponitur extra causas, n in genere causae efficientis, q. in hoc genere ponitur ab agente, nempe Deo; sed in genere causae, vel formalis [illegible], vel per modum actionis essentialiter requisitae: nec procedit quaestio de essentia sumpta in statu possibilitatis, q. de illa ut sic, certum est distingui, sicut ens in potentia, et ens in actu; sed de essentia a parte rei posita; et licet ponatur per existentiam, adhuc tamen habet locum praesens difficultas, q. agimus de essentia, quae est

ā parte

UVA.BHSC

à parte rei, non reduplicative, sed specificative, ita ut sit sensus:
utrum creata essa, quae est existens, et pro ut res existens realiter dis-
tinguatur à sua existentia? Prima sententia est negativa, est
Patris Suarez 2: metaphys. disp. 31ª. Sect. 4ª. nec non diversorum so-
cietatis D.D.; 2ª vero, et affirmativa est D.T. opusculo
4 8. cap. 2., quem sequuntur Dominicani omnes, et ex nostra
familia non pauci, cum quibus sit

Nostra conclusio.

Essentia cuiuslibet rei creata realiter distinguitur à propria existentia. Conclusio haec expresse traditur ab A. P., loco allegato scil., opusculo 4 8. cap. 2. ubi ait: esse esse, et esse actualis existentiae differunt realiter ut duae diversae res. Si respondeant adversarij unisonè: D.m. Thm. nominasse, sive existentiam intelligere subsistentiam, quam ipsi fatentur ab essa realiter distinctam. Contra: quia inprimis in sententia non distinguente realiter subsistentiam ab existentia, nulla est solutio, ut de se patet. Aliunde A. M. expresse ait, quod esse existentiae distinguitur ab essa: quo voluntarie interpretatur. Praeterquam quod si ex positiva distinctione reali, inter existentiam, et subsistentiam non est credibile, Sanctum Doctorem nomine unius alterum explicare: et tandem, si forte amdicant, D.m. Thm. loqui de essa possibili, quae distinguitur ab existentia, ut non ens ab ente, non vero de essa producta. Contra: quia D.T. loquitur de essa, ut est res aliqua: quia non de ea, ut possibili, cum pro ut sic sit nihil, sed de ea ut producta. Tamquam commissima ratio ex ipso D.T. de promptu conclusionem probo: essa creata requirit suam ultimam actualitatem secum identificantem; sed existentia creata ipsa est ultima actualitas in linea entis: ergo distinguitur, teste ex A. M., qui quaestione 7ª de potentia, cap. 2. ait: existentia est ultimus actus, et non determinatur per aliud esse, sicut potentia per actum. Tum etiam, quia per existentiam ultimo ponitur extra causas res. Tum denique, quia subsistentia, de qua solum dubitari potest, ideo talis dicitur, quia est subexistentia. Probatur maior: essa ultimam actualitatem identificans esset infinita simpliciter; sed essa creata, ut pote finita, et limitata, repugnat: ergo. Sequela maioris sic probo: quilibet actus in sua linea est illimitatus, solumque per potentiam aliquam, vel receptivam, vel informativam, est potens limitari; sed si existentia, quae est ultima actualitas, realiter cum essa identificaretur, nec potentiam receptivam haberet,

nec in-

UVA.BHSC

rae in alio recipi posset: g. n esset unde limitaretur: qeniu illimitatum, et infinitum foret. Confirmatur 1: existentia realiter identificata cum essa esset actus purus: g. et simplr infinita. Patet cqa, q. ideo Deus est simplr infinitus, q. est actus purus, ratione cuius omnino excludit limitationem radicem, sclt potentialitatem. Probans: existentia identificata cum essa quamlibet potentialitatem removet: g. Probatur ant: in primis n est actus alicuius pote; aliunde potiam ad ulteriorem actum n habet: g. Maior est evidens, q. si existentia esset realr identificata cum essa ad illam in potia n foret, cum nemo ad seipsum sit in potia. Minor etiam est manifesta, cum ultima actualitas ex suo ipsa nequeat ordinari ad alium actum per modum potiae. Confirmatur 2: essa est primus ipsius entis, et existentia ultimus eiusdem ipsius: g. cum implicet primum ipsum ultimum identificari, quin intra medium secum etiam identificet simul repugnat, essam identificare existentiam, quin secum totam identificet; nunc sic: sed essam identificare totam entis naturam est simplr infinita: g.

Respondent adversarij, existentiam creatam actum purum n esse, q. etsi in alio ante dictum n recipiatur subsistentia, tamen ad ipsam subsecutam recipit; sed probata quamquod vero hoc prodo apparamenter in ratione, unde ex doctrina D. Th. vidimus, existentiam esse ultimam entis actualitatem; sic natura ratione ostenditur id ipsum: existentia est veluti corona, et nihilum, et causa subsistentia; sed nihil quando ultimam actualitatem habet, n sistit corona causas, et nihilum: g. existentia est ultima actualitas entis, atque per cqs aliam actualitatem recipere nequit. 2: subsistentia post existentiam n advenit: g. Antecedens, q. in finis positi hic intercedit ordo: primo formam informat, et mox formam recipit; sic fit humanitas &; postea humanitas recipit subsistentiam; et demum homo recipit existentiam; et ita totalr extra causas est.

Tertio: q. per existentiam esse distam aliquod finitum existit, atqui ad argumentum principales rationes dicti ante facto probant: g. Primam cqm pbo: subsistentia a sua existentia distinguitur: g. Ans est certum, nam subsistentia in sua recipi ret existentia, cum nemo in seipso recipiatur. 4: dato, et n certo, quod ad existentiam sequatur subsistentia per hanc illam limitari nequit: g. Probans: subsistentia in linea existentiae n est; sed quodlibet ens finitum per ordinem ad actum sub linea limitari debet: g. Maior est certa, cum subsistentia ad lineam subsistentiae, et existentia ad entis lineam pertineant. Dtradenig; in ecrensia-

Valde

UVA.BHSC

proveniri existentia à subsistentia realiter non distinguitur: q. Iam-
aliter respondent ad 2am rationem; nempe limitationem esse duplicem ex-
trinsecam posse, vel ex eo, scil. quod aliquid in alio recipiatur, aut
illud recipiat; vel ex eo, quod aliquid sit ab alio; et hoc 2º modo
dicunt, existentiam creatam limitari, q. est vt habet esse ab alio,
nempe, à Deo. Sed contra est primo: limitatio ab alio, vt à Deo,
est extra, quae intrinsecam limitationem supponere debet; at identi-
tas existentiae cum essentia omnem intrinsecam limitationem excludit:
q. et extrinsecam excludere debet. Minor ex ipsa responsione
constat, juxta quam tota limitatio existentiae provenit ex eo, quod
sit ab alio. Pbo maiorem: limitatio extra est juxta exigentiam intrin-
secam, quae limitatur: q. ut limitata extra, sui limitationem
exigit: q. ut in se habet principium exigendi; sed hoc prin-
cipium esse nequit dependentia ab alio, cum ad hanc de-
pendentiam exigentiam limitationis praesupponat intrinsecam:
q. sola intrinseca limitatio, per receptionem in essentia esse potest:
q. extrinseca limitatio intrinsecam supponere debet. Ex quibus exis-
tentia increata, et in se non habet limitationis principium: q. ab
alio esse nequit. Patet conseq. q. ideo defectus est ab alio, q. aliqu-
ius causa est possibilis; si autem principia limitationis
non habet nullius causa est possibilis. Iam conseq. probo: existentia
juxta hanc responsionem nec aliud recipit, nec est in
alio recepta: q. conseq. est certum, cum nullum aliud limi-
tationis principium in eum sit assignabile. Vltimo: q.
media solvo data defendit posset dari substantiam identifica-
tam subsistentiae, ut nunc cum intellectione, voluntate cum
volitione; imo possibilem esse creaturam, cui connaturalis
est visio beatifica, exigensque inseparabilem dilectionem, et conse-
quentem creaturam impeccabilem, q. ob hoc limitationem indepen-
dentem causa efficiente. Propter hoc aliqui respondent,
existentiae limitationem ex eo desumi, quod illa, simul
cum essentia metaphysica efficit compositionem, quae cum in-
trinseca limitatione intrinseca per se repugnat. Imal. si aliquod pro-
prium suum actum identificaret, necessario unde limita-
tum; et tamen dici posset ipsum cum suo actu metaphy-
sicam compositionem facere: q. Non admittitur discurrendo
per quamlibet potentiam, sive operativam, sive pasi-
vam: sic si intellectus suum actum 2m plicium, intellec-
tione,

intellectionem, videlicet, voluntas volitionem, subsistentia subsistentiam, esse denique accidens accidentium inclusionem, jam infinita includerentur, cum omnem actualitatem haberent, et quamlibet potentialitatem excluderent. Aliter etiam patet, cum non sit potior ratio in uno, quam in alio. Secundo: compositio metaphysica in aliqualiter metaphysice debet fundari, quia caret D. Th. cap. 6. de ente, et de essentia, et 1a parte quaestione 3a art. 5., hanc compositionem metaphysicam in Deo negat, quia eius essentia, et esse, realiter inter se identificantur: ergo = Tertio: A. P. 1a parte quaestione 34a art. 4. ad 2um. inquit; intellectionem se habere ad intellectum, sicut existentia ad ens; at intellectio cum intellectu compositionem metaphysicam facit: = Quarto: essentia, et existentia non se habent per modum generis, et differentiae; existentia enim essentiam contrahere potest: ergo = 5: Juxta plures ex adversariis in Deo datur compositio metaphysica, et tamen Deus nullam limitationem patitur: ergo. Ultimo adversarii respondent, existentiam adhuc cum essentia identificatam aliud recipere, et in alio recipi, quia existentia identificata cum ipsa materiam informat, et in ipsa recipitur, et identificata cum materia formam recipit totalisque existentia, accidentia compositi recipit quantitatem, scilicet albedinem, figuram, et caetera. Contra 1o: repugnat existentiam materiae esse receptivam existentiae formae: ergo. Probatur antecedens: quod est receptivum existentiae formae, et illius effectum recipere potest; sed existentia materiae effectum existentiae formae recipere non potest: ergo. Minor patet, quia ad effectum formalem, alius effectus formalis non redundat. Secundo: existentia ut vidimus est ultima actualitas essendi: ergo alium actum recipere nequit. = Tertio: semel quod existentia sit identificata cum forma in existentia materiae recipi non potest: ergo. Probatur antecedens: in ea hypothesi forma in materia non reciperetur: ergo nec eius existentia. Patet antecedens, quia tunc forma foret actus purus, ut pote sui ipsius actus secundum identificationem. = Quarto, et ultimo: totalis existentia compositi identificata cum essentia receptiva accidentium non foret: ergo. Probatur antecedens: ex eo, quod Deus sit suum esse, probat A. M. 1a parte quaestione 3a art. 6. ipsum nulla recipere accidentia; sed essentia compositi identificata cum existentia esset suum esse: ergo. Plures in tali punto afferri possent rationes, verum, quia pro illa ex positis bene perceptis sufficiens est, ideo aliam tantum, quam mihi efficacia specialis apparet,

UVA.BHSC

apparet, sic vt rebus proponitur: ineleganter adducitur realis compositio, ex essentia, et existentia: ergo. Ergo clara, quod compositio realis extrema realiter distincta exposcit. Probo antecedens: id omne, quod verè fit, et realiter producitur, datur compositio ex essentia, et existentia; sed creatura verè fit, et realiter à Deo producitur: ergo. Maior est Doctoris Angelici, primo metaphysicae, quod fit esse compositum esse; et huius rationem assignans
» 7.° metaphysicae ait: dico autem quod hoc est facere rotundum,
» non est ipsum rotundum, aut sphaeram facere, sed aliquid aliud,
» vt puta speciem hanc in alio. Quibus intendit Philosophus, quod facere circulum non est facere rotunditatem, in hoc, sed rotunditatem in aere. Confirmatur 1: sicut generatio comparatur ad materiam, et formam, ita creatio ad essentiam, et existentiam; sed generatio probat in generato realem compositionem ex materia, et forma: ergo generationem realem ex essentia, et existentia. Maior ex terminis patet, quia sicut generatio est acquisitio formae, ita creatio acquisitio existentiae. Patet etiam minor, quia actio de necessitate habet coniungere ea, cum sua potentia. Confirmatur 2: esse creaturae de fide certum est realiter incipere: ergo. Probo consequentiam: esse intrinsecum intelligi potest realiter incipere, in quantum intelligitur sua potentia realiter communicare; sed hoc non intelligitur nisi in re, quae fit intelligatur realis compositio ex essentia, et existentia: ergo. Maior est evidens, quia esse de se est: quod incipere non habet nisi quatenus alicui communicatur. Minor item patet, non enim intelligitur esse communicatum nisi intelligatur potentia, seu subiectum in quo sit. Confirmatur 3: si creatura non esset realiter composita ex essentia, et existentia; non posset realiter annihilari; sed hoc dici nequit: ergo. Maior pendentiam habet in Philosopho, qui 9. metaphysicae cap. 7. dicit:
» quod malum, et defectus non inveniuntur in rebus, nisi ex potentia;
» sed annihilatio, malum, et defectus est creaturae: ergo ipsi provenit ex reali compositione ex essentia, tamquam ex potentia, et existentia tamquam ex actu. Roboratur: actus, secundum quod actus, non deficit ab actu: ergo tantum deficit, quatenus deficit à potentia, et cui subest illi coniungi. Nec dicant adversarij, generationem arguere compositionem in generato, quia hoc fit ex aliquo praesuppositio subiecto; non verò creationem in creato, quia hoc fit ex nihilo sui absolutè: nunquam hoc dicant, quia sicut generatio potentiam non perficit per formam, quam communicat materiae; ita generatio non destruit, sed perficit in suo ordine potentiam quin ad hoc obsit essentiam

rationem

ante creationem nihil actu esse, tamet quod in potentia aliquid sit, q. ex inde solum licet inferri essentiam plus perfici per existentiam, quam ipsa per se ipsam. Solvuntur Argumenta.

Solvuntur argumenta

Arg. 1: essentia creata realiter distinguitur ab eius existentia, si per se, et immediate esse extra statum possibilitatis; sed ita est: q. Maior est patens, q. si existentia est id, quod essentia formaliter extrahatur ab statu possibilitatis, et ideo per se, et immediate habet essentia, habeat realiter sua existentia. Pbr minor: essentia per se, et immediate est terminus actionis sui creativae: q. cons. valet; q. essentiam abstrahi ab statu possibilitatis, nihil aliud est, quam actionem sui creativam terminari. Pbr ans 1: essentia, ni penitus aliud ab ea realiter distinctum, est terminus actionis sui creativae; alias per talem actionem terminare diceretur creari: q. — 2: essentia per se est ens, quod est terminus creationis: q. Pbr ans: essentia per se excludit nihil; sed quod nihil excludit est ens: q. Pbr maior: essentia per se excludit suum contradictorium, nempe nihilum sui: q. Pbr essentia per se est possibilis; sed de ratione possibili est excludere suum contradictorium, aliogui non possibile, sed impossibile foret: q. Huic arguto, quod adversariorum praecipuum tangit fundamentum aliqui Th. respondent, essentiam creatam per se, et immediate terminari in sensu formali, et inferiori actionem sui creativam, mihi vero plurimum displicet solutio, eo quod in pluribus deficiat: quare pro furtiori solutione tradenda praemitto, quod sicut ex parte agentis, et datur principium immediate producens, et datur actualis productio, dicimusq. principium immediate, et per se agere, sive producere, ni per se ipsum, et immediatione actionis, ita ut excludat actionem mediam, per quam sustineatur principium agens in actu 2o.; sed solum per se itatem principij formalis, excludentem aliud principium formale mediatum: ita pariter censeo cum Illmo. Polanco, ex parte effectus creati, huius essentiam esse terminum formalem quod, seu rationem formalem quod creationis, immediate quidem, et per se creatam, immediatione, et per se itate excludente alium terminum quod, seu rationem formalem quod mediam, verum ita per se, et immediate, ut excludat aliam actualitatem, quae sit terminus formalis quo, seu ratio formalis quo ipsius creationis. Ista namq. ratio formalis quo, seu terminus actualis quo, est ipsum esse, seu existentia, quae non produ-

UVA.BHSC

n producitur, nec creatur ut quod, nec ut ratio quo, sed tan-
tum ut quo, vel ut ratio quo. Ratio huius est, quia eo modo ali-
quid producitur, quo est ens; sed existentia, seu esse non est ens
ut quod, sed ut quo aliquid est: igitur existentia creationis, solumque
est mere quo, seu ratio formalis quo, aliunde, producere, seu crea-
ri, est recipere, vel participare esse; sed nec existentia, seu esse,
est quod recipit, vel participat esse: ergo esse est mere quo,
seu ratio formalis quo creatur, et producitur; existentia vero, seu
esse solum mere quo, seu ratio formalis quo, esse constituitur in
actu 2o. creata, et producta. Ex hac que praeclara Doctrina
Jam facilis est anquisitio, quare [illegible], adaequa-
tum dict. actionis creativae, et immediate est ratio terminus seu creati-
vo, per se terminare ipsam, et immediatione ratio quo dictae actionis; ratio quo,
ng. actionis, et [illegible] esse Deinde per se est creata, participat ratio quo seu
ratio formalis quo, quia non est creata ratione alterius terminantis creationem,
ut ratio quo creatur; non tamen per se terminat, aut immediatione ratio quo,
seu rationis formalis quo, quia hoc est esse, seu existentia, quod proprie loquendo non
est, quod creatur, sed ratio quo, esse constituitur creatum, in quo recipit
ipsam existentiam, et eam participat. Sicut enim de albatione subiectum
est recipere albedinem, et ideo subiectum dealbatur formaliter ratione albe-
dinis; ita etiam creari est recipere existentiam, et ideo creatur, tamen
formaliter per ipsam existentiam receptam. Ad 2um eiusdem antis-
pro. dicendum, quod si ratio quo creationis esset alius mere quo, ratio. subi-
rei abesse, hoc [illegible] per talem actionem creari; bene-
vero quamvis creationis mere quo, rationis abesse distinguatur. Ratio
primi est, quia unica ratio quo, est subiectum denominationis; ratio vero secundi,
quia mere quo, est denominationis forma, quo solum ut quod denominatur, imo
proprie loquendo non denominatur, sed denominat, quia est forma constituens
subiectum in esse denominato; nec enim intellectionem, sed ipsum
proprie dicimus intelligere, quia intellectio est tantum forma constituens
intelligentem in actu secundo intelligentis. Et sicut ratione ab intellectione
ratio. distincta dicimus intelligens; ita similiter esse ab existentia ratio. distra-
dicitur creatum. Nec hic philosophandi modus ad [illegible] nobis de-
bet apparere, etenim juxta Suarez, et eius sequaces, esse Angeli per se
ipsum terminat divinam causalitatem in actu secundo, cum juxta
ipsos reservatur in actu secundo dependens a Deo per modum sub-
per additum ab ipso distinctum; quidem modus non est, juxta ipsos, tam
dicit rationem causalitatis, aut dependentiae, et ipsa terminatio, aut depen-
dentia actualis, ratione cuius esse Angeli constituitur in actu secundo
creata, et a Deo dependens. Sicque ad [illegible] scilicet [illegible] de
existentia, quia est modus distinctus ab esse, quare nobis etiam et licebit [illegible]
[illegible] nos, sicut illi asserimus etiam, modum ratio. distinctum ab exi-
stentia

Ad 2um.

UVA BHSC

61\. Ad 2am antis ejusdem pri. superioris dicendum est, quod essa perse ipsam est ens, non participatr, sd nominalr, quod perse-ritatem esse potest mediante quo, entitatis, et ess, essa creaturis, reliqua oris adequate effectus, ipse existens, nisi mediae existentia ab essa realr distincta, quia pp. essa perse ipsam, sd est praecisive ab existentia, solum excludit nihil tum sui contradictorium signatum, et possibile, non exercitum, et actuale cum quo bene patitur; nam potest intelligi essa hois, cum eo quod dicat exercitu characteristica illius, sive cum eo, quod exercite non sit actu hoio. Ob eandem rationem dispute possibilitate, sd posse actualem contradictorium excludere. Sed insurget primo: contra ultimam solutionem, potius contra, et principalem: quia in rebus, et nesse ad realem addit immediate oppositio, seu contradictio. Pbr 2ga: nesse ad essa realem est contradictorium; sd praedictam solutionem essa perse, et immediate non excludit suum contradictorium: g. Secdo: q potest dari casus, in quo essa perse excludat suum contradictorium. Pba 2a: ois potentia aliquando reducitur ad actum; sd essa per nos, perse est potens excludere suum contradictorium: g.

Nego tam illationem, ad cuius pri. sensus promissi, neg. 2am; q. variationis apparet, nam oppositio in majori cadit supra formam contradictionis, quae immediate versatur inter essam hois, et nesse illius; et in minori oppositio cadit supra contradictionis exercitium, quod non nisi mediae existentia datur inter essam hois, et eius nesse. Neg. similiter secdm illationem, ad cuius prmdiat. minorem: ly perse determinante potentiam, non minorem, determinante actum excludendi, neg. minorem, et 2am; q. sicut intus, licet perse sit potens intelligendi, non tamen intelligit perse, sd media intellectione realr distincta; ita etiam essa, quamvis perse sit potens excludere suum contradictorium, non tamen excludit perse, sd per existentiam realr distinctam.

Iam contra solutionem insurges: eo essa esset perse prius quo creationis realr distincte a modo quo, q. realr reciperet essa, seu existentiam; sd hoc est falsum: g. Maior eum nos inde sentensiam tenet fundamentum. Pbr. maior: si essa realr reciperet existentiam, huius esset causa materialis; sd hoc est falsum: g. Maior est innegabilis, cum causa materialis nihil aliud sit, quam subjectum, sive materia recipiens in se aliquam formam. Pbr. minor: si essa esset causa materialis existentiae, proportionari ad illam esset existens; sd hoc est plus quam falsum, q. positivum: g. Pbr. maior: ois causa proportionari ad suum effectum est existens: g. Replicabo manifestam patitur instantiam in sententiam Pamis suarii, Juxta quam entia Angeli est modus recepta in essa Angelis, quod eq. dependens ab illa, tamquam a causa materiali;

UVA.BHSC

materiali; et tamen pro priori ad illam requiritur. Deinde directe respondeo, retorquendo, negando minorem, ad cuius probationem, negata minori, ad probationem maioris, et ad huius probationem dicit: omnis causa efficiens, est ante; omnis causa materialis in genere causae, negando ante, et consequentiam. Causa itaque efficiens debet praecedere effectum in actu, unde ante effectum debet existere, quia causat in quantum est in actu, et quia operari sequitur ad esse. At vero causa materialis non debet praecedere effectum in actu, sed tantum in potentia receptiva illius, unde non causat in quantum est in actu, sed tantum in potentia. Ex quo fit, causam materialem ante effectum non debere habere in actu, sed in potentia ultimam actualitatem in eo genere, in quo est causa materialis, ut corpus quantitatem, et essentia existentiam;

Instabis 1: quia nihil quod causalis pro aliquo priori ad existentiam est aut tantum in potentia, et nihil actu; sed hoc dicendum est absurdum, cum nihil actu sit incapax terminandi, nec ut terminus quod, actionem Dei creativam: ergo absurdum est dicere, essentiam esse causam materialem existentiae. Respondeo: si essentia esset causa materialis existentiae, pro aliquo priori ad existentiam intelligeretur, ut actu et exercite causaret illam; sed hoc ipso pro illo priori ad existentiam intelligeretur existens: quia de maiori nulli licet dubitare, quia causa in signo, et positive sed actu, et exercite causat effectum, cum causalitas sit exercitium, seu actus ipsius causae. Patet etiam minor, quia omnis causa actu, et exercite causans pro signo priori ad effectum est actu, et exercite ens, quod idem est ac existens. Ad hoc dicitur negando: si nihil sumptum privative, et repugnantia, negando consequentiam; sumptum pro negative, concedo consequentiam, et sic similiter dicendum de tantum in potentia, negando ultimam consequentiam. Solum enim nihil, quod privat, aut negat absolute esse, ut privationes, aut negationes ullo modo est capax terminandi actionem Dei creativam; bene vero nihil, quod tantum habet praescindit, ut essentia pro signo priori ad existentiam; quinimo, si essentia pro tali signo non intelligeretur sine existentia, nec intelligeretur non posse illam recipere, ut dicetur.

Ad 2um negando minorem; quia quando causa est pure materialis, ut essentia per existentiam, non causat per aliquam actionem, aut exercitium ab ipsa active procedens pro priori ad effectum, sed tantum causat exercite per dependentiam exercitae effectus ab ipsa, pure passive ipsa se habente; ex quo sequitur, essentiam solum intelligi actu, et exercite existentiam causantem pro signo, pro quo intelligitur existentiam exercite dependere ab essentia. Cum igitur non intelligatur existentiam exercite dependere ab essentia pro illo priori

anticipa-

UVA.BHSC

ante ipsam existentiam, inde est, quod essa productio priori ad existentiam debet intelligi illam esse causare, sed id solum habere essam connotantem cum ipsa existentia, ac per consequens solum productione alicuius entis debet intelligi existens, quod plures ex adversarijs admittere debent, cum etiam juxta ipsos, existentia recipiatur in subsistentia, in qua receptione eadem adest difficultas.

Arg. 2: essa per existentiam constituitur forma actualis, et producta: ergo existentia non distinguitur ab essa actuali, et producta. Nunc sic: sed solum restat essa mere possibilis, et non dum producta, de quo nemo dubitat. Ante innixa sententia est certissimum; conseq. vero in forma, quia id quod formaliter constituit aliquid, ab illo non distinguitur in eo esse, in quo illud constituit. Confirmatur 1: essa per existentiam fit forma ens positivum reale: ergo essa positive, et realiter non distinguitur ab existentia. Probatur conseq.: quod positive, et realiter non distinguitur ab alio debet esse ens positivum et reale seorsum ab alio; sed per nos seorsum essa ab existentia non est ens positivum reale: ergo. Confirmatur 2: essa seorsum ab existentia non est actualis: ergo actualiter non distinguitur ab illa. Probatur conseq.: quod actualiter distinguitur ab alio, seorsum ab illo habet actualitatem, sive est actuale: ergo. Probatur ant.: quod entitative, et realiter distinguitur ab alio, seorsum ab illo habet entitatem, et realitatem: ergo. Ab hoc argumento faciliter suo videri se expediunt Tho[mistae], qui quaestione antecedenti essa in statu possibilitatis entitatem positivam actualem [illegible] concedunt, et forsam hoc solvitio argumento; sed cum mentio, nam hoc admisso, adhuc instat argumentum ut statim solvitur. Respondent enim hij autores, existentiam forma constituere essam in ratione entis, quia ipsa ante existentiam positivam entitatem habet. Unde ad hoc ut recipiat existentiam non requiritur, quod existens procedat, sed tantum entitas, quam ex se habet. Urget enim quam argumentum, quia in opinione omnium D.D. essa non distinguitur realiter ab essa possibili, sed etiam ab essa existente, et extra causas. Et consequenter sic arguitur: essa constituitur extra causas per existentiam: quae essa extra causas non potest distingui ab existentia. Probatur conseq.: sed per quod aliquid formaliter constituitur non potest ab illo distingui: ergo. Ceteram ipsam [illegible] difficultatem contra hos Thomistas, quam ut fugiant, ad entitatem in statu possibilitatis recurrunt. Alij vero

Tho[mistae] [illegible] supra citati in responsione ad hoc argumentum [illegible] Judicant asserendo, quod quando producitur ali-

quare

aliqua res duplex entitas producitur, una scilicet essentiae, et existentiae alia, ita ut entitas essentiae pro aliquo signo intelligatur prius recepti[v]a entitatis actualis existentiae ratione cuius essentia ultimo completur extra causas; ratione vero entitatis essentiae solum virtualiter, et incomplete. Unde sentiunt hi auctores existentiam constituere formaliter essentiam in ratione actualitatis absolute, et in ratione existentis, ac per consequens existentiam optime posse distinguiri realiter modaliter ab existentia.

Optima utique foret solutio haec, nisi inter alias, quam plures habet, gravissimam pateretur difficultatem: vel illa virtualis entitas, vel incompleta, ex parte distincta ab entitate actualis existentiae realiter est aliquid actuale in se, prout actualitati opponitur, vel non? Si hoc 2m: ergo per existentiam constituitur in esse entis actualis: ergo distinguuntur ab existentia. Si 1m: ergo est actualis, tunc existens in existentia; sed hoc implicat: ergo. Probo minorem: existentia est ultima actualitas per quam res actualis distinguitur a se ipsa, ut possibili: ergo si per prius ad existentiam, si nec existentia distinguitur a se ipsa, ut possibili, a se existens per suam met entitatem: quia eodem est actualitas essentiae, et existentia. Ideo ergo solutionibus derelictis, aliter ad argumentum respondeo, retorquendo distinguendo consequens: quod existentia non distinguatur ab essentia actuali, et producta reduplicative sumpta, concedo; completive specificative accepta, nego consequentiam. Ex quo enim essentia per existentiam constituatur formaliter actualis, et producta, solum sequi potest, existentiam realiter non distinguiri ab essentia actuali reduplicative, idest, ab essentia ut, vel in quantum actuali, quia in ipsa prout sic solum accipitur forma existentiae; minime sequitur existentiam realiter non distinguiri ab essentia actuali specificative, idest, ab essentia, quae est actualis, quia in ipsa prout sic unice consideratur passiva ipsius existentiae receptio.

Sicut legitur enim colligitur reduplicatione realiter non distinguiri a colore, quia prout sic est illum importat, eo quod reduplicatio substantiam transferat in rationem prioris; bene vero specificative, quia specificatio nullum numerum subiectum, vel materiam, cui inest forma; ita similiter essentia longe actualis realiter non distinguitur ab existentia, quia in hoc sensu est illam dicit, eo quod illius rationem formaliter indicat; bene vero essentia actualis praecise, quia quatenus prout sic existentiam complectitur, non tamen secum identificatam, ab eius pura ratione formaliter, idest, prius non admittitur, sed illam tantum ut inest receptivum indicat. Ex quo solum restat ad subsumptum, nam illa essentiam reduplicative actualem producentem quidem essentia specificative productam, minime producibilis, et possibilis praecisive, idest, praescindens ex se ab actualitate, et existentia, quae ab existentia utique modo sumpta realiter distinguitur. Ad 2am confirmationem dico: essentia per existentiam formaliter fit ens positivum reale actuale, concedo ante; potentiale, nego ante, ad cuius probationem distinguo minorem: debet esse ens positivum reale actuale,

UVA.BHSC

actuale, vel poiale, se. marij; actualle praecisse, neg. maur, et sic distinctui;
neg. 2gm. Cum ens positivum reale nihil aliud sit, quam aptitudo ad
realem existendum, positivum sicuti, non solum se extendit ad actua-
lem, aptitudinem, sed etiam ad ipsius actus realem existentiam, aptitudinem;
Vnde cum esse pendeat per realis poia ad existendum realem positive
seorsum ab existentia distinguitur ab illa; a qua etiam distinguitur po-
tentia realem actualem, quae licet praeexistentiam, est ens positivum reale actu-
ale. Aliud enim est quod esse praeexistentiam sit ens positivum reale
actuale; et aliud, quod et ipsum absolutum sit. Immo est verum, Quam-
vero falsum, quod sicut quis intellexit sive per aliud, ab aliis absolutum et
intellectum; ita simil.r in praesenti, alias falso dicerentur essentiam esse ens
positivum reale actuale praeexistentiam. Ad 2am sic respondeo

neg. ant.; neg. 2qm, ad cuius prob. neg. ant., ad cuius probationem, neg.
2qm; quia licet ratione, et realiter in aeternitate definiunt rationem formalem, in
qua communiter distinguuntur; at vero in consequenti licet actual.r dicu-
ntur solummodo rationem accidentalem distinctionis, scilicet, quod determinate
actual.r, sive quod existat, contingenter sit posita. Sicut enim perso-
nae divinae distinguuntur aeternal.r, perfecte, et essential.r, quia
tamen distinguuntur in aeternitate, perfectione, et existentia, cu-
juxta eam Theologorum sententiam non gaudeant aeternita-
tibus divis, perfectionibus, et existentijs; ita simil.r potest essentia rea-
lit.r distingui ab existentia, quin distinguatur in actualitate, quia
v.dt. illa non gaudet distincta ab existentia. E, tandem difficultatem-
illam habet argm in sententia P. S., quod sic ostendo: essentia distin-
guitur virtual.r ab existentia, et sic per eum in sententia huius
argumentis: quia potest intelligi aparte rei, quin intelligatur existentia.
Nunc sic: vel essentia correspondens huic aptitudini est actualis, et sic aptitu-
do nihil vel non. Si 2m, aptitudo recipitur posibilis. Si 1m: quia potest in-
telligi sine existentia. Pbo. 2qm: ex per quod aliquid istimatur con-
esse talis, non solum non potest ab illo real.r distingui, verum etiam
nec sine illo recipi: quia Urgetis: necesse, et existentia real.r distingu-
atur alia esse possibilitas utriusque: quia utrique sua propria corres-
pondent entitas; sed hoc a nobis non admittitur: quia Respondetur posse;
et 2q. infertur, cum entitas earum nihil aliud sit, quam ex-
plicito possibilitatis. Dist. ant.: alia erit possibilitas utriusque
cum essentia dependentia utrius ab alio, se. ant.; sine tali dependentia,
neg. ant., et 2qm. Cum essentia et existentia inter se se habeant per modum
potentiae, et actus sibi ordinari ad invicem, existentia potest possibilitas
possibilitas unius a possibilitate alterius essential.r dependet, cum ta-
men possibilitas eo modo sit, quo res possunt. Hinc utriusque sua
propria non correspondet entitas, quia esse non potest, sed formalissime per
existentiam suam explicat possibilitatem, ac praeterea utriusque, debet, et pro
prioni

UVA.BHSC

proxi adequatam non est entitas, et entitativis (licet mihi sic loqui) per essentiam. Arg. 3: essentia realiter distinguitur ab existentia, quia hoc est actus 2us illius; sed haec ratio realem distinctionem esse ab essentia non probat: ergo. Maior est nostrae scholae potissima ratio. Probatur minor: singularitas est actus 2us naturae, seu esse; et tamen cum illa sine infinitate identificatur: ergo. Si autem respondeas singularitatem non est actus 2us physicus, bene vero existentiam; contra: quia singularitas est exercitium naturae: ergo. 2: quia dato quod existentia esset actus 2us physicus esse, adhuc ex hoc non sequeretur, existentiam ab ea realiter deberet distinguere: ergo. Probatur antecedens: informatio, seu unio formae compositi substantialis cum materia est actus 2us physicus ipsius formae, et tamen haec illam sine infinitate non secum identificat: ergo.

Ad argumentum respondeo, datam disparitatem legitimam esse, ad 1am impugnationem negando antecedens; immo, et eius suppositum, quia singularitas nec aliquis modus naturam constituens in aliqua linea essendi determinatam, ipsam exercet naturam, cuius exercitium solum habere potest perfectissimam rationem entis, nominaliter, sed participialiter accepti, sive prout idem sonat, ac existens, cum sola existentia sit capax extrahendi ab statu possibilitatis suspensionem naturam, cum omnibus suis specialibus modis essendi, qui sine existentia intra nominalia utique contineri debent, ac per consequens nihil erunt.

Ad 2am impugnationem, concessis praemissis, negando consequentiam, cuius disparitatem reddo, quia forma compositi substantialis in suo complexu imperfectionem importat, cum dicat dependentiam a materia, quam informat, at vero ipsum esse, seu existentia, ut docet A. P., 1a parte, quaestione 4a art. 1. ad 3um, est perfectissimum, quia ex sui ratione nullam importat potentialitatem, sed tantum actualitatem, in qua sunt omnis actualis perfectio. Cum igitur in formaliter rebus imperfectionem solum cum ipsamet entitate cum actu 2o physico dicente perfectionem simpliciter talem, qualis est operatio respectu operativae potentiae, substantia respectu substantiae, et existentia respectu esse; non vero ex identitate cum actu secundo physico imperfecto: hinc compositi substantialis forma potest secum identificare sine sui infinitate, suam informationem, minime vero essentiam esse, seu existentiam absque sui infinitate, ut possit habere esse sine potentialitate, aut limitatione. Sicut enim natura habens sine potentialitate actum 2um alicuius lineae determinatae

Vt.

UVA.BHSC

v.g. albedinis, infinitum intrinsece albi, quod omnem perfectionem possibilem albedinis secum identificaret; quapropter diceretur non habere realiter albedinem habens, sed realiter ipsa albedo: ita similiter realiter habens actus secundum intrinseca communis v.g. existendi, infinitum foret in actu, quod omnem perfectionem possibilem existendi, utpote omnem in omni modo determinata possibilem, secum identificaret; propterea quoque non diceretur realiter habens esse, sed realiter ipsum esse. Si haec ratio rite perpendatur, impossibilis clare apparebit omnis in hac parte adversariorum solutio; sed nihilominus. Infertur: quod existentia est ipsa essentia signata, ut exercita in rerum natura; sed essentia signata semper realiter indistinguitur a semetipsa ut in rerum natura exercita: quod 1a reg. patet; quod existentia nihil aliud est, quam actus potentiae obiectivae. Constat etiam minor, quod cum potentia obiectiva illa dicatur, quae necdum existens sed potens esse exercite id ipsum, quod est signate, et quidditative, realiter non distinguitur a suo actu. Dices. Inde sequi: quod existentia est ipsa essentia signata ut exercita in rerum natura, quam ad id, quod essentia est sive signata, sive exercite, v.g. 2um; quam ad formale exercitium, sive modum essendi exercite, sc. 3um, et sic de reliquis, v.g. ultimam. Itaque quamvis existentia essentiam exerceat, non tamen est ipsa essentia exercita, sed modus, quem ipsa essentia, relicta possibilitate seu suspensione actualiter ponitur, sive modus, quo ex potentia obiectiva fit subiectiva, quod a suo actu, secundo apud Deum creata dicitur. Hinc potentia duo importat suo actu, et scilicet primum essentiam, nempe, et horum exercitium positum ab existentia. Si quod essentia signata ut exercita accipiatur quantum ad suam praedictam exercitiam, non distinguitur a semetipsa realiter ut exercita; bene vero si sumatur quantum ad existentiam, quam patitur, quaque fit exercita.

Arg. 4, et ultimo: datur essentia creata, quae realiter non distinguitur a sua existentia: quod ergo infertur, quod ad falsificandum propositionem universalem affirmativam, sufficit particularis negativa. Probatur antecedens: essentia creata existentia, quae a nobis ponitur realiter ab essentia distincta, essentiam habet, cum definiatur id, quod reponitur extra causas; sed haec essentia realiter non distinguitur a sua existentia; nam si essentia existentia existeret per existentiam distinctam procederetur in infinitum: quod. Instant iidem nostri 3ria Jesuitae: datur essentia creata, quae universaliter apponit rei, et forma per intimum non distinguitur a sua existentia: quod. Probo antecedens: essentia creata existentia, quae ab ipsis ponitur universaliter apponit rei, et forma per intimum ab essentia distincta, essentiam habet, ac ab ipsis definiatur, per hoc, quod sit ipsa nunc realis essentia, ut communicat actionem

actionem Dei creativam; sed hoc esse ~~[illegible]~~ virtualiter apparentiae, et fore-pertinentem, ut distinguitur a sua existentia, quia [illegible] existentia [illegible] ut praecontinentiam virtualiter distam procedere in infinitum; q.

Dices: respondeo, existentiam proprie loquendo non habere essentiam, quae non est res, quae creatur, sed per quam creatur res. Verum dato quod existentia proprie habeat essentiam, non requiritur illam realiter [illegible] distinctam ab ea existentia, semel quod ad [illegible] ei eam etiam virtualiter indistinctam [illegible]. Quis enim non videt, existentiam esse rationem formalem existendi, et ad unam rationem formalem non requiri aliam. Praeterquam quod identitas inter existentiam, et existentiae essentiam non infert infinitatem in tali esse, quia semel quod per unam realiter distincta ab ea propria creatur in illa recipitur; et de posse habere ab illa realiter non distinguitur, non habet unde limitetur. [illegible] infinitas, nec regularis [illegible]: esset hic. Jam haec prohemialium disputatio. Disputatio 2a de ante praedicamentis.

DISPVTAT
SECVNDA
DE ANTE
prædicamentis.

Disputatio praesens antepraedicamentalis vocatur, eo quod quaedam praerequisita necessaria ad praedicatorum intelligentiam reddat. Sicut enim [illegible] nisi indisposita materia in modu[illegible]; ita [illegible] omnium aptam, donec cognitio a nobis habeatur [illegible], nisi praevie [illegible] convenientiam, et disconvenientiam [illegible], ut valeat [illegible] classes ordinare, et ordinatas definire, dividere, de ipsis argumentari.

Res namque sunt variae, et diversas inter se important habitudines, et relationes: Vel enim ad invicem comparantur ita, ut omnes

ut oes

UVA.BHSC

Vt oes in aliqua ratione omnino conveniant, et sic habetur in illis univocatio: Vel ita conveniunt in aliqua ratione, ut per ipsam etiam differant, et sic in illis habetur analogia: Vel non oes, sed aliqua tantum rerum series comparatur ad aliam ita, ut una aliquam denominationem accipiat ab alia, et sic dicuntur denominativa: Vel denique oes comparantur ad vocem, quae nominantur, et sic ponitur dari in illis aequivocatio. Hinc probatur disputationem esse in explicandis, non vocibus univocis, analogicis, denominativis, et aequivocis, quae univoca univocantia, analoga analogantia, denominativa denominantia, et aequivoca aequivocantia appellantur, de quibus in logica parva est actum; sed in declarandis nominibus univocis, analogicis, denominativis, et aequivocis, quae univoca univocata, analoga analogata, denominativa denominata, et aequivoca aequivocata nominantur, de quibus omnibus, divisionibus, et regulis, quas ante praedicamentales etiam vocant, hic clarius, et uberius, ut possibile est agendum. Sit ergo Quaestio 1a quid sint univoca, analoga, denominativa, et aequivoca?

QVAESTIO
prima.
QVID SINT
univoca, analoga, denominativa et aequivoca?

Dico 1: univocum esse quorum nomen est commune, ratio vero, seu natura per nomen significata omnino eadem: explicatur: ad hoc ut habeantur univoca, debet in illis nomen, aut verbum esse commune; sed etiam ille conceptus obiectivus, qui, et quem per nomen exprimitur, oes excludere debet differentias ita, ut univocatis aequaliter, et uniformiter conveniat, ut ratio humana uniformiter convenit Petro, et Paulo. Ad univocationem quod duo requirantur, primo ut ratio.

UVA.BHSC

ut ratio significata per nomen habeat eandem diffinitionem in-
quo non suis inferioribus; 2: quod involvat aeque inferiorum differentias, et speciem eam. **Dico 2:** analoga in com̄i esse, quorum nomen est com̄e, ratio vero, seu ratio per nomen significata, partim eadem, et partim diversa. Explicatur: analoga dicuntur, quod medium obtinent locum inter univoca, et aequivoca; et quemadmodum de utroque extremo aliquid participat: ita analoga aliquid participant, de univocis, et aliquid de aequivocis: quia ipsorum ratio partim est eadem, et partim diversa. Hinc analogia nomen, quod graecum est, idem ac proportionem, seu proportionalitatem significat. Proportio autem, cum habitudo unius quantitatis ad aliam sit; proprie solum invenitur in mathematicis, et per quandam similitudinem, sive improprie etiam extenditur, ut ait D.T. 1a parte quaestione 12a art. 1o ad 4m, ad significandam habitudinem, quorumcumque sicut materia ad formam, potentia ad actum, creaturae ad creatorem, et caetera.

Sic similiter proportionalitas, quae ex Euclide similitudo, seu aequalis mutua proportionum: ex. g. A.P. aequalitas proportionum, cum haec aequalem proportionem habet hoc ad hoc, et illud ad illud; analogiaque. hispanice explicatur per hoc, esto es lo mismo que aquello en su tanto. Circa analogiae divisionem plura agerunt autores, quae potius confusioni, quam claritati deserviunt, ideo ut ois in hac parte videtur superfluo. Probabilius assero analogiam aliam esse attributionis, aliam proportionis, seu proportionalitatis, et aliam transcendentis. Analoga attributionis s[unt], quorum nomen est com̄e significans plura, quae conveniunt secundum quid, cum habitudine esse, et dependentia eius unius ab alio, ut accidens, et substantia, Deus, et creatura respective entis. Analoga proportionis, seu proportionalitatis s[unt], quorum nomen est com̄e, significans plura diversa simpliciter, convenientia secundum quid, ratione nimirum alicuius similitudinis in evidentis aliquid metaphorice, volo dicere de specie leonis, et [illegible], risus de homine, et prato: haec analoga dependentiam [illegible] important esse, sicut prima, de quibus intelligendum est illud effatum, analogum per se sumptum stat pro famosiori significato.

UVA.BHSC

71.

significatur. Analoga solius transcendentis s.t, quorum no-
» men est coe, ratio vero significata per nomen est simpl.r
» diversa, et eadem secundum quid, ex ipsis trascendentis,
ut ens respectu equi, et leonis, hominis, et Angeli, quorumq. eorum,
inter quo nulla datur dependentia. Analogie divisionem
hanc probo hac ratione: tot debent esse analoga, quot s.t modi ha-
bendi nominem coe cum convenientia secundum quid, in quo ista
analogia consistit; sed convenientia secundum quid solum potest oriri
vel ex eo, quod nomen analogum significet plura diversa
cum aliqua dependentia eorum unius ab alio, et sic est analogum
attributionis, quia nomen coe attribuitur illi significato, a quo
aliud dependet; vel cum aliqua similitudine, et proportione
unius ad aliud, includente aliquem etiam inconformitatem,
et sic est analogum proportionis, quia proportionaliter praedicatur
sicut homo; vel denique quia significat aliqua ratione trans-
cendentem nulla aderit dependentia, aut similitudine &c.

Dico 3: denominativa esse, quae ab aliquo alio nominis apela-
» tionem habet sola differentia casus, seu desinentia, ut a grammatica
» grammaticus. Explicatur: in quolibet denominativo tria re-
periuntur, scilicet denominans, res denominata, et denomi-
nativum, quod utrumq. in termino amplectitur ut in hoc de-
nominativo Peritus logicus, Peritus est subiectum denominatum,
logica est forma denominans, et logicus denominativum, seu terminus.
Per particulam, ab aliquo alio denominatur, quod forma de-
nominans debet esse realiter distincta a re denominata, quare homo
non iuxta nostrum loquendi, non est denominativus ab humanita-
te, quia haec est distincta essentia. Forma denominans in esse potest
esse subiecta, dummodo subiecto accidat, ut in hoc denominativo
Cathedra lignea. Per particulam, nominis apelationem intelligi-
tur nomen similem sumptum, et proxime distinctum a verbo,
ad illationi significatione. Per particulam sola casus differentia, aut de-
signentia, intelligitur, quod si nomen a quo desumitur denominativum
in eodem nominandi casu v.g. sit denominativum, in eodem
casu non possit esse; sed quod in litteris initialibus requiritur convenientia,
in terminatione, et cadentia differant, quod quidem differentia per acci-
dens etiam potest deficere, ut in hoc denominativo Theresia logi-
ca. Et advertite denominativorum triplex esse genera, alia scilicet
secundum nomen, et rem, ut studiosus a studio; alia secundum rem, et
nomen,

UVA.BHSC

et nomen, ut studiosus à virtute; et alia secundum nomen, ac rem, ut albus ab albedine. Denominativa sl. siquidem in hac ultima acceptione in qua desinientia. Dico 4. et ultimo: aequivoca esse, quorum nomen est commune, ratio autem per nomen significata simpliciter diversa: Explicatur: nomen esse debet idem, nomen, aut verbum nec posse variari, nec ita accentu solummodo ut occido, occīdo. Ratio per nomen significata implicat solum aliquid rationem expressam per nomen significatam; sic canis marinus, et caelestis licet in animalitate conveniant, quia tamen nomen canis expressum, non animalitatem significat, in qua simpliciter differunt significat, vere manent aequivocum. Simpliciter diversum significat disparatum ab univoco, et analogo. Aristoteles univoca appellat synonyma, denominativa paronyma, et aequivoca homonyma; pro quorum simul, et analogorum pleniori intelligentia: Inquires primo sitne univocatio compossibilis cum analogia.

INQVIRES

primo.

SITNE

univocatio cum analogia componibilis?

Respondeo cum Scotistis, univocationem incompossibilem esse cum analogia, quia implicat, quod aliqua ratio communis, omnino sit eadem, et simul omnino diversa; sed hoc accideret, si univocatio compossibilis foret cum analogia: ergo. Maior est evidens, nam omnino idem, et simul omnino diversum contradictorie opponuntur. Patet etiam minor, cum aequivocatio sit in eo, quod ratio in aliqua ratione sint idem, et analogia in eo, quod sint omnino diversa, et idem tantum secundum quid. Respondent Scotistae, univocationem non in diversitate consistere, sed in aequalitatem quandam quae gradualitatem admittat, quia perdatur in similitudine, quae quadruplex est, in modo essendi, in ordine essendi, et in gradu perfectionis: Ex quo inferunt, dari quandam univocationis gradualitatem, ut ratio communis eadem

in aliquo

UVA.BHSC

in aliquo ... in hijs gradibus sit univoca univocatione dimi-
nuta, eo quod mixta sit diversitate, aut analogia; ratio vero eadem
in omnibus hijs gradibus univoca, univocatione perfecta, pura, et pa-
ra, eo quod nihil diversitatis includat. Sed contra: in primis uni-
vocatio in indivisibilitate sit: quae nulla est responsio. Probatur antecedens: univo-
catio sola sumitur in ratione communi omnino eadem: ergo. Antecedens patet ex univocorum
definitione. Probatur consequentia: illa est ratio communis indivisibilis, cui, si ali-
quid addatur, aut auferatur, non remanet omnino eadem, sed omnino
diversa, cum diversitas essentialis sit simpliciter talis: ergo. Aliunde vel diver-
sitas rationis communis in modo essendi, in ordine essendi, et in gradu per-
fectionis est essentialis, vel non. Si primum: ergo est omnino eadem,
et simul omnino diversa, quod terminis repugnat. Si 2um: ergo
est omnino eadem, et nullatenus diversa; ac per consequens pure uni-
voca, et nullatenus analoga. Sed dices: per nos non repugnat
ratio omnino diversa, et simul eadem secundum quid: ergo nec repugnare
debet ratio omnino eadem, et simul diversa secundum quid; sed haec est
univoca analoga ad minorem: ergo. Contra 1um infertur, quod tantum opponitur
diversitati identitas, quam diversitas identitati; antecedens autem ... in
ratione analoga, quae nobis supra admissa ut media inter univoca,
et aequivoca. 2: ad rationem omnino eandem non requiritur aequalis
participatio: ergo cum univocatione stat diversitas, seu analogia.
Probatur antecedens: si ad rationem omnino eandem requisita foret aequa-
lis participatio, nullum genus esset univocum, cum inter species
cuiuscumque generis detur inaequalitas essentialis, ob dignitatem ...,
quarum una est perfectior altera; sed sequela est absurda: ergo.

Ad replicam hanc multipliciter responderi potest, pri-
mo ... antecedens, negando consequentiam, quia identitas est de genere boni,
cum sit cuiuscumque perfectio et; unumquodque enim in tan-
tum est perfectum, in quantum accedit ad suum principium,
quod est Deus, qui est summe simplex; ob cuius oppositam ratio-
nem diversitas est de genere mali. Cum igitur plus requi-
ratur ad bonum, quam ad malum, nam bonum dicitur
ex integra causa, malum vero ex quocumque defectu; hinc
infertur est ratio communis omnino eadem, ad maiorem aliqua
diversitate; bene vero ratio omnino diversa, ad minorem aliqua
identitate, scilicet, proportionis tantum. Secundo responderi
potest, ... antecedens, et 2a consequentia, negando subsumptum; quia admis-
sa ratione communi omnino eadem, et secundum quid maneret diversa,
adimeret.

UVA.BHSC

adhuc non foret propria analoga, sed univoca, quia denominatio analogi, vel univoci desumitur a rationis simplicitate. Et tandem, ratio analoga a nobis supra admissa non esset media inter univocam, et aequivocam ex sua ratione, sic enim est omnino diversa, sicut aequivoca; sed ratione analogitatis, seu abstractionis imperfectae, quae nec omnimodam diversitatem sicut aequivoca, nec omnimodam identitatem sicut univocam explicat, sed ab utroque pro expresso praescindit. Licet enim inter contradictorie opposita per medium per participationem non detur; bene datur per meram abstractionem. Ad 2um neg. 3um, et ant. ad prim. neg. sequelam; quia licet inter species detur inaequalitas, quia tamen haec non provenit a genere, nec ipsum generis immutat, hinc genus metaphce manet purum ab inaequalitate, et sic habet ex se, quod unum habeat propria differentias. Unde, vel sermo est de genere tantum, vel cum differentiis? Si genus tantum est purum ab omni diversitate, si cum differentiis, vel accipitur metaphce, vel phisice? si metaphce, rursus quaero: vel genus contractum per differentias sumitur specificative, vel reduplicative? Si specificative manet adhuc extra ipsum differentiarum metaphce, maxime in sententia Scotistarum, Thomistas, et omnes propugnantium distinctionem realem formalem inter genus, et differentiam. Si reduplicative, sive quatenus contractum, tunc cessat esse univocum, fitque analogum per accidens, quia talis reduplicatio per accidens est. Si sumatur phisice, analogum est analogia tantum phisica, quia phisice identificatur cum differentiis. Ex quo deducitur univocationem impossibilem esse tantum cum analogia phisica, quae tantum analogia dicitur impropria, non vero cum analogia metaphca, et propria, quae etiam logica appellari solet consistens in inaequalitate ipsius rationis.

Inquires 2: an nomen aequivocum sit dicendum unum, vel plura?

INQUIRES

secundo.

An nomen aequivocum sit dicendum unum vel plura?

Respondeo, nomen aequivocum debere dici unum tantum nomen,

UVA.BHSC

nomen, quia est sensum accidentale, resultans ex unica voce tantum quia
ex subiecto, et ex significatione tantum ex forma; et sensum accidentalem
multiplicatur, nisi ad multiplicationem subiecti, vel suppositi: quia
Magister discipuli; et mirdocendas A. P. 3a. parte quaestione 3a.
» art. 7. ad 2um. ubi ait: homo, qui est duobus vestimentis indu-
» tus, non dicitur duo vestiti, sed unus vestitus duobus vestimen-
» tis; et qui habet duas qualitates, dicitur aliqualis singula-
» riter secundum duas qualitates. Sed dices: amphibologia, quo-
niam est ingrata ponitur tamen aequivocus dicitur multiplex propositio:
quia 2. nomen aequivocum habet plures significationes: quia 2. quia redundan-
tiam, quae significatio est forma, seu essa sensumia vocis, et unaquaeque re-
debet multiplicari ad multiplicationem formarum) dicendum secundum
est: 3. sensum accidentale multiplicatur ad multiplicationem forma-
rum: quia Pbo. ant: si sensum accidentale non multiplicatur ad
multiplicationem formarum, ob formas residentes in eodem subiecto foret
idem; sed hoc est absurdum, nam aliud est in homine albedo ac
calor: quia Ad 1um. dist. ant: dicitur multiplex propositio, quia eidem
propositioni mentali non subiicitur, concedo ant; quia inest multiplex propositio
sit, nego ant, et 2um. Propositio aequivoca solum dicitur multiplex,
quia eidem propositioni mentali non correspondet, minime vero, quia ipse
multiplex sit. Et sicut haec vera est, quia non multiplicatur in voce,
ita similiter tamen aequivocum. Ad 2um. distinguo ant, nego 2um; quia licet
nomen aequivocum plures habeat significationes essentialiter distinctas,
quia tamen sunt eiusdem vocis, ipsum non multiplicant. Ad 3um.
dist. ant: multiplicatur specifice ad multiplicationem formarum,
concedo ant; numerice, nego ant, quod dubitatione ad propositum est ostendendum.
Certe enim accidentale itaque redundari valet et specifice, et nume-
rice: 1. redundatur specifice, quando attenditur praecise in eo forma, et nume-
rice, quando attenditur in eo forma, et subiectum tertio. In 1o. redundante mul-
tiplicationem specificam habet, quando hunc sufficiunt formas diversas, ut in 2o. in
homine albedo, et calor. Remangimus in 2a., quia ad multiplicationem
numericam essentialiter requiritur subiecti multiplicatio, cum forma ex se-
parte requirant aspiciant, si non subiiciant intrinsece. Et adverte,
quod in pluralitate numerali aliud est, quod requiritur tamquam ratio
multiplicationis numeralis; et aliud, quod requiritur tamquam conditio.
In terminis substantialibus ratio multiplicationis sumitur a diversitate
formae, ad quam sequitur suppositum, quod deinde id est sit quantumcumque
multiplicentur formae, non fiet individualis numerus. In terminis vero
accidentalibus e contrario multiplicandi numeraliter ratio forma-
rum est suppositionum multiplicatio. In quibus 3. ultimo posset
reddi in nomine aequivocato.

UVA.BHSC

INQVIRES

terto et ultimo

Possit ne dari in mente aequivocatio?

Respondeo cum Scoto, et P. S., in mente non posse dari aequivocationem, quia intellectus non potest simul esse unico actu plura, ut plura cognoscere: quod ergo deducitur, quia sicut aequivocatio in voce nihil aliud est, quam simul plura, ut plura significare; ita videtur in mente intellectus simul, et unico actu plura, ut plura repraesentaret; sed hoc est impossibile quia intellectus repraesentando non est ad placitum sicut vox, sed naturalis: ergo. Confirmatur: intellectus per species intelligibiles repraesentat obiecta; sed implicat quod una, et eadem species plura, ut plura repraesentet: ergo. Maior est certa, Probatur minor: unitas speciei in esse repraesentativo sumitur ab unitate obiecti: quod ergo patet, quia aliter species una non foret, cum obiecta essent plura, ut plura: quod adhoc ut plura repraesentet, debet illa repraesentare, ut conveniunt, et unam aliquam rationem; sed non repraesentat plura, ut plura: ergo. Deinde: ut tenet commune philosophorum, species non ponit in numero cum obiecto: quia si obiecta sint plura, ut plura, species etiam plures esse deberent, quod insinuasse videtur D. T. 1a p. quaestione 58a art. 2. in corpore, ubi ex professo praesentem difficultatem disputando ait: «impossibile est, quod idem intellectus simul perficiatur diversis speciebus intelligibilibus ad intelligenda diversa in actu.» Idem etiam sic arguens: impossibile est idem subiectum perfici simul pluribus formis eiusdem generis; sed species intelligibiles sunt eiusdem generis: ergo. Maior de se patet; et Maior ab ipso A. M. declaratur: ait enim, est impossibile, idem subiectum, puta corpus, secundum idem informari diversis colori: ergo. Respondent adversarii, distinguendo maiorem; illam concedendo de formis, quae se mutuo excludunt, et illam negando de formis eiusdem generis, quae mutuo excludunt intellectum non impediunt; cuiusmodi esse dicunt species intelligibiles, quae inter se nullam oppositionem habent. Sed ut maior solutionem hanc insurgamus, suppono D. Thomam loqui de quibuscumque formis eiusdem generis; sed de formis habentibus rationem aliquam, et in esse perfecto, et adaequato eius subiecto, ut est manifestum in exemplo adducto de colore, qui est simul ..., et figura

UVA.BHSC

et figuram, quae tantum est quantitatis; ac proinde, ratione D. Th. non procedere de specie impressa, quod (dato, quod sit fortis repraesentatio obest) non est tantum cognitionis in esse perfecto, sed quasi imperfecto; sed procedere de specie expressa, quae est expressa. Ex-

qua doctrina soluta manet quaedam objectio, quae contra rationem D.T. formari posset, quod ex illa videtur sequi intellectum non posse simul informari pluribus speciebus impressis. Nego sequelam, quia species impressae, cum, ut sunt in intellectu, non sint in esse perfecto, nec sint oppositae, optime possunt intellectum informari: secus vero species expressae, quia sunt ultimum tantum cognitionis; sed respectu eiusdem implicat ultimum tantum duplex in actu: quia ex parte eiusdem actus cognitionis repugnat duplex species expressa. Nam est certa, quod species expressa est id, in quo actus cognitionis terminatur. Probo minorem: exemplo adducto D.T. ... ratione implicat id quod duplici figura terminari (intelligere de adaequata) nisi quia figura est ultimum tantum quantitatis; sed species expressa est ultimum tantum cognitionis: ergo.

Dices: Visus potest plura, et plura simul videre, et auditus plures simul sonos audire: ergo et intellectus plura, et plura cognoscere. Probatur antecedens quoad primam partem: quia simul videmus albedinem, et nigredinem: ergo ad 2am: quia simul audimus diversas voces, earumque proportionem perfecte percipimus: ergo. Confirmatur: intellectus potest cognoscere plura sub una ratione: quia et hoc, quia illa. Ergo probatur ratio non tollit pluralitatem: ergo. Nego antecedens, ad primam partem: simul videmus albedinem, et nigredinem per species diversas ordinatas, etc. ad; sive aliquo ordine, ut quando, et sub eadem ratione ergo.

Duplicitur enim colores videmus, scilicet vel solo, quo unum sensibile attingimus; et simul, et quo attingimus, unum cum alio. Primo modo plura videmus, ut nunc pluribus visionibus; 2o vero modo una tantum visione plura videmus, ut tamen non plura, quia illa attingimus per species visuales diversas, ordinatas tamen et proximas unaque adaequatam constituentes speciem. Nimirum totius quod videmus. Et sicut solum videmus simul plures colores, quatenus unum sunt, vel in medio, vel in imagine, quam constituunt, vel in loco, vel in aliquo alio genere unitatis, ita neque attingimus plura, nisi quatenus obiective sunt unita ratione, proportionis, aut alterius ordinis. Ad

confirmationem, dico antecedens, nego consequentiam, ad cuius probationem dico, rationem non tollere pluralitatem entitativam, bene vero obiectivam, et formalem, quia licet ex parte rationis in se sint duo, obiective tamen, et formaliter sunt, quia una est ratio sub qua attinguntur. Respondes: dum intellectus negat hominem

hominem esse leonem, nullam compositionem facit hominis cum leone, imo decompositionem mediâ negatione. Respondeo, intellectum tunc esse nullam facere compositionem in ratione convenientiæ identitatis, bene vero disconvenientiæ et diversitatis; quia sicut intellectus affirmando de alio propositionem integrat in ratione convenientiæ et identitatis, quam inter ea significata cognoscit; ita intellectus de alio negando propositionem integrat in ratione disconvenientiæ, et diversitatis, quam inter ea simul attingit. Divisiones, et regulæ antepredicamentales exponuntur.

DIUISIONES
et regulæ
ante prædicamentales
exponuntur.

Prima ante prædicamentalis divisio est: eorum, quæ dicuntur, alia cum complexione dicuntur, ut homo albus: alia sine complexione, ut homo; et divisio, quæ entis est incomplexum, et complexum, seu ... de quibus in logica, non est, sed vocum, et ideo non dicitur in illa, alia sunt complexa, sed eorum, quæ dicuntur alia cum complexione, et alia sine illa dicuntur, et quæ dicuntur non sunt nomina, sed res. Secunda quia dicitur membris est, hoc est non est quia verborum assignare solet, scilicet;
» eorum quædam sunt, quæ de subiecto dicuntur, et in nullo subiecto
» sunt, ut homo, et est substantia universalis: alia in subiecto sunt, et de sub-
» iecto non dicuntur, ut accidentia singularia.... alia in subiecto sunt,
» et de subiecto dicuntur, ut accidentia universalia.... alia denique quæ
» nec in subiecto sunt, nec de subiecto dicuntur, ut individua substan-
» tialia. In hac divisione dividitur ens in substantiale, et accidentale, substantiale subdividitur in universale, et singulare, et similiter accidentale in singulare, et universale. Pro hac 2.a divisione est notandum, quod in logica dicimus, scilicet in esse subiecto dupliciter dici ... subiectum inhæsionis, quo proprium est accidentis, et in substantia; 2. prout, quod est habere identitatem cum subiecto, quo sensu ... substantiale potest esse in subiecto, id est dici de subiecto prædicationis. Unde ergo dicimus, quædam esse in subiecto, de subiecto inhæsionis intelligitur: et quod assumitur non dici de subiecto, de subiecto prædicationis intelligitur, et est sensus, quædam sunt entia, quæ inhærent in subiecto inhæsionis, et tamen non prædicantur de subiecto, ut patet in hac albedine, quæ in papiro inhæret, et tamen non dicitur de illa prædicatione formali universali, in quo sensu debet sumi, ut
non dicitur

UVA.BHSC

...n dicitur de subiecto, q. praedicatione naturali, et singulari de proprio subiectum. Circa q. propositionem ordinate explicatam sunt intelligenda.

Prima regula est: "Cum quidpiam de quopiam ut de subiecto praedicatur, quaecumque dicuntur de praedicato, dicuntur etiam de subiecto, v.g. animal praedicatur de homine, et de animali dicitur vivens, etiam de homine vivens enunciatur. Regula haec solum procedit de praedicatione essentiali in quid generis, vel speciei, quae solum praedicationes essentiales recta linea, dispositae ad invicem. Secunda est huius modi: diversorum generum, et non subalternatim positorum diversae sunt differentiae: sub alterutrorum vero generum nihil prohibet easdem habere differentias. Prima haec regula est necessaria, genera subalternatim posita excludit, quorum unum est sub alio, ut animal sub vivente. Utrumque vero sufficiat ad genera subalternatim posita, quod ambo sint sub aliquo tertio, ut animal, et planta, quae sunt sub vivente, ... et una forma contraria ... non aliqui affirmant, et alii negant. Aliqui vero, ... sufficere ... ut duo genera subalternata dicantur quod subalterna sint ... secundum sub alio continentur: q. solum genera, quorum unum sub alio continetur dicuntur subalternata. Probant: et si ... theologia, et perspectiva subalternata ... scilicet geometria, ... dicuntur subalternata proprie loquendo, ut ... dicitur: q. 2a ... 2a regula est, quod genera esse diversa, quorum unum sub alio non continetur, quae sunt diversi praedicamenti, sicut animal, et scientia, vel quae licet sub aliquo tertio continentur sunt primo diversa, ut corpus, et spiritus, debent habere differentias ex aequo oppositas, tum diversas generis, quam constitutivas proprias.

Genera autem, quae sub alterutra sunt, ut vivens, et animal, possunt per easdem differentias dividi, non mediate, sed immediate, vivens enim potest in rationale, et irrationale dividi divisione mediata, quia vivens divisione immediata in sensitivum, et insensitivum se habent. Haec genera subalternata dividi possunt ut est manifestum in exemplo corporis, et spiritus, animalis, et scientiae. Sufficiant haec de divisionibus, regulis, caeterisque praerequisitis ad praedicamenta de quibus iam sit Disputatio 3a de praedicamentis. Quaestio 1a quid, et quotuplex sit praedicamentum?

DISPUTATIO tertia.

De praedicamentis.

UVA.BHSC

QVÆSTIO prima.

Quid et quotuplex sit praedicamentum?

Praedicamentum graece categoria, intelligitur summa series prosecutionis generis alicuius lineae, ut praesubstantiae; praecedentibus tamen propositis lineae sextae, et coordinatione acceptae, sic definitur: dispositio praedicamentorum superiorum, et inferiorum ab uno genere quo nihil est superius usque ad individua, quo nihil est inferius; circa praedicamentorum vero numerum variae fuerunt inter antiquos Aristotelem praecedentes sententiae. Plato enim unum tantum rebus praedicamentum, quod ipse ens appellavit. Xenocrates, et Andronicus duo admittebant substantiam, et accidentia. Alii tria, et alii denique per aliam viam secuerunt. Communis vero peripateticorum sententia est decem, quae omnia sub ente in decem reducit classes, quas duo indigitant versus sequentes.

Arbor, sex, servos, ardore, refrigerat ustos.
Rure, cras, stabo, nec tunicatus ero.

Ex quibus arbor substantiam significat, sex quantitatem, servos relationem, ardore qualitatem, refrigerat actionem, ustos passionem, rure ubi, cras quando, stabo situm, nec tunicatus habitum. De ea sic omnis divisio, quam praemissi Platonicis ... evidenter non possit probari, sufficienter tamen pro illa potest reddi hoc ratio.

Praedicamenta, seu decem summa categoriarum dicuntur in ordine ad hanc substantiam v.g. Petrum, sic in ordine ad hanc substantiam, seu Petrum decem modis tantum diversis possunt esse praedicata: et ostendo: quod dicitur de quacumque substantia v. de Petro, vel est de eius essentia, vel extra essentiam illius? Si 1um, est praedicamentum substantiae. Si 2um: vel est in ipso Petro, vel extra ipsum? Si 1um: vel est relativum, vel absolutum? Si relativum, relationis est praedicamentum. Si absolutum; vel de termino [illegible] a materia, et sic est praedicamentum quantitatis, vel a forma et sic qualitatis. Si autem quod dicitur de Petro est extra ipsum, vel ita se habet ut nihil omnino extra ipsum, sed secundum aliquid sit in ipso, et tum si est secundum principium est praedicamentum actionis; si vero secundum terminum passionis: vel est omnino extra ipsum, et tum si mensura ipsius non sit est praedicamentum habitus; si vero sit ipsius mensura: vel est tempus, vel locus? Si 1um: est praedicamentum quando.

Si 2um:

UVA.BHSC

Si 2um: vel consideratur in ordine ad locum, vel etiam correspondentia ad ipsum? Sub 1a consideratione est praedicamentum situs; sub 2a vero ubi. Ex omnibus quae de Primo, et de quacumque 1a substantia diximus accipi possunt; si haec omnia, ut apparent resumenda sunt dicimus. Huiusmodi res invenies, si A.P. 5. metaphysicae lect. 9a, et 3. physicorum lect. 5a. Idipsum aliter explicatur: vel enim ens creatum est substantiale, vel accidentale? Ens namque adaequate dividitur in substantiam, et accidens. Si ens creatum substantiale est, ad substantiae categoriam pertinet. Si accidentale: vel substantiam determinat eam extendendo; et sic ad quantitatem spectat; vel substantiam qualificat, et ita ad qualitatem: vel illam ad aliud refert, et sic ad relationis lineam: vel eam determinat ut principium a quo profluit, et ut subiectum in quo recipitur, et ita ad actionis, et passionis ordines: vel eam ad locum refert, et sic ad ordinem ubi: vel ad tempus eam determinat, sic quando ad ordinem quando: vel aliquo modo illam situat, et ita ad situs: vel denique illam exterius vestiendo afficit, et sic ad ordinem habitus.

Denarius qui est numerus praedicamentorum, seu decem categoriarum, quae nobis exprimentur ordine, nempe substantia, quantitas, qualitas, relatio, actio, passio, ubi, situs, quando, et habitus. Hic quaeri solet, an praedicamenta inferre necessario enumerative distinguantur? Verum id expediendum de praedicamentis in particulari satis constavit. Interim duo tantum, simul quae requirimus. Quaestio 2a quae entia, et quomodo in praedicamento ponantur. Aliquae conditiones ad id exactae praenotantur.

QVÆST.

secunda.

Quæ entia, et quomodo in prædicamento ponantur?

Aliquæ condictiones ad id exactæ prænotantur.

Pone in primo, quod nihil aliud est, quam praedicatum habens secundum ordinem superioris, et inferioris, eo modo, quo in ubi in ordine praedicamentali apponit, est multiplex, directe, scilicet, indirecte, et reductive.

UVA.BHSC

et directive. Directe est poni in linea recta ad genus supremum, quod fit in eis partis, quae in recto, seu essentialiter participant ipsum genus supremum, ut corpus, quod definitur substantia corporea: indirecte est poni in genere supremi lateraliter, quod contingit in eis partis, quae in obliquo tantum, seu accidentaliter genus supremum participant, ut corporeum, quod a substantia et substantia de jure definitur: et tandem reductive est poni in praedicamento in eo, prout est, implicite, ut materia, forma, substantia, [illegible], omnia quae partes essentiales, et complementa substantiae praedicamentalis sunt.

Ut autem ens aliquod in praedicamento ponatur in recto, quo intendit tantum procedit quaestio, sex exiguntur conditiones. Prima, quod sit in praedicamento solo condistinctum per se, et non per accidens. Ratio, quia ens per accidens importat res diversorum praedicamentorum. Ex hac conditione excluditur a praedicamento genus accidentale per ut coalescit in recto ex subiecto substantiali, et accidentali simul. Secunda, quod sit completum, idest, constitutum per modum quid. Ratio, quia in recta linea praedicamenti ponuntur inferiora, quae completa sunt, et de quibus superiora praedicantur, et contingunt, quae completa sunt, et de quibus superiora praedicantur univoca, quae est 3a. conditio, completo, et incompleto non potest dari ratio univoca, quae est [illegible] conditio, ratione cuius excluduntur a praedicamento analoga, et aequivoca.

Quarta, quod sit incomplexum, ratione cuius a solum excluduntur complexa accidentalia: hoc enim excluduntur ratione 2ae. conditionis, sed etiam complexa substantialia, ut anima rationalis, et definitiones: ratio, quia ista complexa correspondent duplici conceptui explicationis: ratio, quia in praedicamento, scilicet, species tantum ratione, quae parte ponuntur in praedicamento bis deberet, ac proinde sunt complexa ponenda in praedicamento.

Quinta, quod sit positiva, et realis, ex hac conditione excluduntur a praedicamento privationes, negationes, et entia rationis, quod intelligi debet de praedicamentis realibus, seu ab Aristotele assignatis, pro quibus praedicamenti entis rationis [illegible], pro quibus item [illegible] decem praedicamenta omnium praedicamentorum illorum ratione entis in recta linea omnium praedicamentorum [illegible] potuit ens rationis in recta linea [illegible]. Sexta, et ultima, quod sit finitum, et limitatum [illegible] solute, cum ratio [illegible] partibus. His praenotatis. Assero 1.

Assero 1º.

Deus nec directe, nec indirecte ponitur in praedicamento: ad [illegible] hoc ut [illegible] nominalis P. Arriaga, Hurtado, Oviedo, Arriaga, et alii.

UVA.BHSC

et alios. 2am ad 1am partem sic ostendo: quod dicitur poni in praedicto, vel genus, vel species, vel individuum; sed neutrum horum est Deus: ergo Maior est certa. Probo minorem: Deus utpote suum esse est actus purissimus; sed actus purissimus nec genus, nec species, nec individuum est: ergo Deus majori nullus dubitat. Probo minorem, quoad 1am partem: genus est potentiale et perfectibile per differentiam; sed actus purissimus nullam potentialitatem, aut perfectibilitatem admittit, sicut nec umbram purissima lux, alias non purissima, sed admixta foret: ergo. Ex inde patet eadem minor quoad 2am et 3am partem: assertionem quoad 2am partem sic probo: quod in directe ponitur in praedicto debet esse quid incomplexum; sed Deus non potest esse proprium incomplexum cum non ordinetur ad aliud componendum: ergo. Dices: quod directe ponitur in praedicto est compositum metaphysicum; sed compositio metaphysica non repugnat cum ratione actus purissimi: ergo quod Deus sit actus purissimus, non tollit quominus in praedicto ponatur. Probatur minor: compositio metaphysica est compositio rationis; sed haec datur in Deo: ergo. Probatur: sicut est infinitas simpliciter, ita est infinite perfectus; sed distinctio rationis infinitae virtuti Dei non officit, ut Theologi fatentur: ergo. Secundo: videtur quantitas infinita in praedicto locabilis esse: ergo etsi Deus sit infinitus valet in praedicto locari. 3o: genus supremum substantiae est substantia completa per se subsistens: sed genus supremum substantiae dicitur de Deo praedicatum: ergo Deus directe ponitur in praedicamento substantiae. Ad 1m dicta majori, negatur minor; ad probationem dist. antecedens: est compositio rationis cum fundamento, concedo antecedens; sine fundamento, negatur antecedens, et consequentia. Quamvis enim metaphysica compositio sit ab intellectu dependens, fundamentum tamen habet in re, quatenus permittit separari in duos objectivos conceptus, quorum unus se habet, ut potentia perfectibilis per alium tamquam per actum, quod ratione actus purissimi prorsus repugnat. Haec distinctio rationis, quam in Deo fatentur communiter Theologi contra Scotistas, non est perfecta, sive excludentis ab excluso, et imperfecto, sive includentis ab incluso, eo fere modo, quo diximus de praecisione antis.

Haec autem rationis imperfecta distinctio infinitae unitati Dei non officit, quinimo ipsam plenissime commendat, ut potentia fundata in eminentia

eminentia Divinae naturae, quae, etsi sit summe simplex, infinitis aequi-
valet perfectionibus, quas intellectus noster simul cognoscere nequit;
quapropter non arguit imperfectionem in Deo, sicut diversa ratio-
perfecta, et dumtaxat opponitur nostrae intellectui, quo fit, ut haec dis-
tinctio in Deo possit dari, minime vero illa. **A**d 2um consequ-
enti; neg. cons., quia Deus absolute, et in suo genere est infinitus; at vero
quantitas infinita secundum extensionem [illegible], solum
esse infinita in genere determinato, nempe, entis quantitativi;
et ideo non minimum, quod in praedicamento potest locari.
Praeterquam quod quantitas illa est impossibilis, et ex impo-
ssibili sequitur quodlibet. **A**d 3um dicendum est, quod non quodli-
bet substantia completa ad supremum genus substantiae pertinet; sed tantum illa,
quae ad inferiora ratione [illegible] nova perfectionis descen-
dit, et [illegible] in quo [illegible] Dei perfectissime [illegible]
cit. Videlicet Deo Christus, et de Christo substantia tribuitur, [illegible]
[illegible], quam in creaturis habet; tribuitur; quapro-
pter rationem generis in Deo non habet. Assertio 2

Asero 2.

Xptus **D**nus quatenus individuum naturae humanae ponitur di-
recte in praedicamento substantiae, quod sic ostendo: in praedicamento directe ponitur indivi-
duum naturae positivum in praedicamento; sed Christus Dominus est individuum
naturae positivum in praedicamento; ergo Christus Dominus, ut homo, [illegible]
ca cum aliis individuis humanis, tum etiam, quia natura humana praed-
icatur de Christo, sicut de aliis individuis, alias Christus non esset [illegible], nec
verus, nec realiter homo, quod nefas est dicere: ergo **D**ices: Deus non ponitur
in praedicamento; sed Christus est Deus: ergo **R**espondeo, Christum non ut Deum, sed ut
[illegible] directe poni in praedicamento. **R**eplicabis: Christus, ut homo, dicit subsistentiam
Divinam, terminantem naturam humanam, cum substantia incompleta
Divina [illegible] directe non ponatur in praedicamento; et nullum praedicatum Divinum valeat in-
[illegible] personalitatem Verbi.
praedicamento poni: ergo nec Christus, ut homo, complectens personalitatem [illegible]

Respondeo, quod Christus ut homo, complectens personalitatem Verbi dire-
cte ponitur in praedicamento; ex quo solum sequitur, quod subsistentia Verbi po-
natur in praedicamento reductive ut subsistentia est, sive ut [illegible] aequivalen-
ter [illegible] in praedicamento [illegible] ut compleat [illegible] Divina
[illegible] subsistentiam creatam, sub qua ratione [illegible]
et praecise determinare, et complere, in quo nullum adest inconveniens.

Instas:

UVA BHSC

85. Illatio: subsistentia Verbi, ut aliqui volunt subsistentia creata, est Divina licet non explicite, implicite tamen, et vere: ergo prius et subsistentia illam sequitur in praedicamento secundi Dei ponit; ergo etiam in Angelis, quod cedit a parte speciei non est explicite, sed implicite singularitatis, quod est praedicamentum substantiae universalitatem: ergo

Pro solutione est notandum, quod aliquid ponit aliquid praedicamentum imponit implicite, tale [illegible], ut quod est explicite esse aliquid explicite [illegible], ut ratio, et talis respectivis, ideo quod [illegible], ratio, implicite [illegible] forma, et [illegible], ut quod unum non est de essentia [illegible] ponit explicite: sic talis [illegible] explicite [illegible], [illegible] implicite [illegible] ratio, quod non est de essentia [illegible] talis explicite.

Hinc ad replicam jam patet, nam singularitas vel, saltem ratio [illegible], ut dicitur esse speciei Angeli, unde ponit [illegible] explicite speciei Angeli, nisi implicite forma [illegible] singularitatis, quod est imperfectionem universalitatis; at vero Divinitas, non [illegible] de perfectione [illegible] humanitatis; tamen etiam [illegible] perfectionem [illegible], quia [illegible] reddentem ipsam subsistentiam, denominative [illegible], quod est Divina. Assero 3.

Assero 3º.

Omnes substantiae finitae ponuntur directe in praedicamento integrae, vel in abstracto, quod sic probo: hae ponuntur directe in praedicamento substantiae, quae [illegible], ita se habent [illegible] participant genus supremum substantiae; sive [illegible], ut Angeli, sive materiales, vel [illegible] [illegible], sive spirituales, ut [illegible], [illegible]: ergo. Probatur genus supremum substantiae est substantia [illegible]: ergo [illegible], [illegible] participant [illegible], [illegible] communicant [illegible], quod est directe poni in substantiae praedicamento, et [illegible] genus supremum substantiae.

Confirmatur: quod ponitur directe in praedicamento, [illegible] genus, species, vel individuum, sed [illegible], [illegible] in abstracto haec habent: ergo. Probatur: substantia in abstracto [illegible] in [illegible], et in abstracto haec habent: ergo. Probatur: substantia indistincte [illegible] humanitas [illegible] modo significandi [illegible] indirecte ad [illegible] hominem; et [illegible] (idem de specie, et individuo) [illegible] ordine ad [illegible]: ergo. Replicatis: genus est quod [illegible], [illegible] pars [illegible] speciei; [illegible] praedicatur in quid [illegible] ad [illegible] speciei; et [illegible] genus [illegible] ponitur in praedicamento substantiae: ergo. Respondeo, genus [illegible] [illegible] pars speciei, [illegible] [illegible] ad speciem, vel [illegible] [illegible] generi superiori. Infers: [illegible] directe [illegible] in praedicamento substantiae, quamvis sit pars speciei [illegible], [illegible] perfectionem [illegible]. Respondeo, [illegible] posse [illegible], [illegible]

potale,

UVA.BHSC

sta praedicatio in quid, sed in quale, ideo q. dicitur in praedicamento collocari, q. ad hoc debeat quo ad modum significandi significare per modum per se stantis. Asero quarto, et ultimo.

Asero 4.º et ultimo.

Accidentia in abstracto, sicut concreto dicuntur utrumque partim recto ponuntur directe in praedicamento. Antequam assertionem probem, noto, accidentia in concreto dicere formam, et subiectum; in abstracto vero solam formam denominantem, noto etiam, inhaerentiam actualem esse complementum accidentium, sicut subsistentia, substantiae complementum. His notatis prob. 1.ª assertionis pars sic arguitur: accidentia in abstracto sunt quid essentialiter incompletum: q. Patet ant., q. accidentia in abstracto essentialiter ordinantur ad inhaerendum cum subiecto. Dices: haec est vera, et essentialis praedicatio, albedo est color: q. color in abstracto est genus ab albedine in abstracto: q. haec accidentia abstracta collocantur directe in praedicamento. Item: albedo constat genere, et differentia, nam per esse colorem convenit cum nigredine, et per esse talem colorem, scilicet albedinem differt ab illa; sed quod constat genere, et differentia est species: q. [illegible] albedo collocatur directe in praedicamento velut species.

Replicatur: [illegible] ponit eidem [illegible] in abstractis subsistendi. Directe ad 1.m dico, quod ut illa praedicatio sit vera, sufficit quod color respectu albedinis sit totum potentiale; at vero ut directe ponantur in praedicamento requiritur etiam quod sit quid completum. Ad 2.m dico, quod sicut abstracta ipsa sunt incompleta in linea physica, ita etiam genus, et differentia ex quibus constant; ad hoc enim ut aliquid dicatur collocari in praedicamento, debet esse quid completum tam in linea physica, quam [illegible] praedicamento [illegible] quod via realis est [illegible] prima [illegible] nunciatur. Conclusionem quo ad 2.am partem probo: accidens in concreto [illegible] Confirmatur: est quod in completum, cum probet [illegible] in recto est [illegible] ut accidens in recto ut dicit utrumque [illegible] in praedicamento debet significari [illegible] Dices: quod ponitur in praedicamento significatur per [illegible] et per modum per se stantis; sed accidens in concreto significatur per [illegible] Respondeo, accidentia significari per modum [illegible] adiacentis [illegible] denominative accidens [illegible] modum adiacentis respectu subiectorum, [illegible] respectu inferiorum; albedo [illegible] est albedo [illegible] respectu albi [illegible] est album in specie, sicut Petrus est homo [illegible]

Replicatur: etiam abstracta accidentalia sunt quid completum in ordine ad propria inferiora, [illegible] Nego [illegible] in ordine ad [illegible] inferiora [illegible] quae est complementum, [illegible] positive completa, [illegible] negative.

Infert:

UVA.BHSC

87. Infertur: quia dispositionalis utique nata ponitur dicitur in praedicamento substantiae, quia inmediate ad sua inferiora non significatur ut adjacens; nam enim inferiora qualificat, ut genus. — Nego quia ipsa non est de suis inferioribus, nisi explicando ipsum distinguitur; quae esse est praedicari in quale, sicut genus praedicatur in quid.

Nego quaestionem: si ratione accidentali, sicut ut utrumque patrem in recto, dicatur poni in praedicamento accidentis, ex hoc etiam ponitur in substantia, quia in praedicamento rectius poni videtur per se. — Respondeo, substantiam, prout denominatur per accidentale poni reducitur in praedicamento accidentis, sub ipsius complementis rectis. Nec refert, quod eadem res sub diversis expressionibus locetur diversis praedicamentis, sic in Thomistarum sententia, actio, ut egrediens ab agente, pertinet ad praedicamentum actionis, et ut recipitur in passo, ad praedicamentum passionis. Et in sententia nostra [illegible] relationis, et fundamento. Quaestio 3a quid, et quotuplex sit substantia, et quaenam eius proprietates?

Substantia nomen a substando, seu a substernendo accidentibus originem trahit. Dividitur in 1am et 2am. 1a, quae talis dicitur, eo quod primo in sensum cadat, (prius enim singularia, quam universalia sensu percipimus,) est singularis, ut Petrus. 2a vero universalis, genera, et species complectens, ut animal, et homo, aliae divisiones infra patebunt. Substantiae autem proprietates quinque assignari solent. 1a, quod non sit in subiecto inhaesionis, id est, quod non recipiatur in subiecto, sicut in substantia completa [illegible]. — 2a, quod praedicetur univoce de subiecto. Pro subiecto intelligitur 1a substantia, sive individuum, de qua praedicatur univoce substantia 2a, ut homo, et animal de Petro. — 3a, quod substantiae nihil sit contrarium. Ratio, quia contraria sunt, quae in eodem subiecto mutuo se expellunt, et sub eodem genere maxime distant; substantia autem non est in subiecto, ac proinde a subiecto per aliam substantiam non potest expelli. — Quarta, quod non suscipiat magis, et minus, id est, quod non possit augeri, aut minui quoad intensionem, licet possit quoad extensionem.

Sicut licet una substantia possit esse maior altera, non tamen potest esse magis substantia, quam altera, ex quo colligitur, quod licet unus homo possit esse maior alio, non tamen potest esse magis homo, quam alter. 5a, et ultima, quod sit susceptiva contrariorum. Haec proprietas soli convenit substantiae creatae, quae susceptiva qualitatum contrariarum, ut corpora sublunaria, Caeli, et Angeli. Quaestio 4a quaenam sit natura [illegible] substantiae in communi?

UVA.BHSC

Quaedam in praesenti sunt notanda. Primo, aliquid de substantia, ut est idem, [illegible] quod praeter rationem accidentis convenit, aliquid quod convenit substantiae, ut non potest accidenti. Secundo, quod substantia, ut accidenti opposita, alia est transcendentalis, quae in omnibus substantiis reperitur, sive completis, sive incompletis, ut materia, forma, subsistentia, quantitas, et caetera. Alia vero praedicamentalis, quae in praedicamento ponitur. 1a est analogica communis Deo, et omnibus substantiis creatis; 2a est univoca communis solis substantiis completis.

Tertio, quod substantia etiam alia est completa, et incompleta alia. 1a est quae habet esse perfectionem illius lineae, non ordinatam ad aliud componendum, qualis in substantiis compositis [illegible], et [illegible], ut in homine, et Petro, et etiam in [illegible] simplicibus [illegible] positis, ut in Angelis. 2a, quae est alia pars ad aliud componendum ordinata, ut [illegible] ad hominem. Quarto [illegible], quod substantia adhuc alia est completa in essentia, ut materia, et [illegible], quae licet non ordinantur ad componendam aliam naturam completam, sed hominem; et alia incompleta in esse substantiae, ut humanitas, quae licet sit completa in essentia, quia per modum partis ad aliam naturam componendam non ordinatur, est tamen incompleta in esse subsistentiae, quia est completibilis per subsistentiam, [illegible] per [illegible] sed [illegible] per unionem hypostaticam [illegible] Jam completam in essentia.

His bene notatis, 1a sententia docet substantiam constitui per [illegible] accidentium, seu aptitudinalem. Ita Boetius, et Severinus. 2a propugnat, substantiam constitui per negationem essendi in alio, ut in subiecto inhaesionis. Ita [illegible] et [illegible], ut quamvis opinione substantiam transcendentalem [illegible] addit supra ens aliquid negativum. 3a denique asserit substantiam transcendentalem [illegible] constitui per esse per se, ad quod sequitur negatio essendi in alio tamquam in subiecto inhaesionis, [illegible] est communis, pro qua sit —

Nostra conclusio

Substantia transcendentalis constituitur per negationem essendi in alio ut in subiecto inhaesionis; nec per [illegible] accidentibus; ad [illegible] per se, praescindens a radicali, et [illegible] quod sequitur negatio essendi in alio, tamquam in subiecto inhaesionis. Triplicem partem continet conclusio, et quod ad

[illegible]

UVA.BHSC

89.

tam dicam pbo: constitutivum esse rei est praedicatum primo intelle-
ctum, ut radix caeterorum; sed negatio essendi in alio inhaesive
est praedicatum primo repertum in alio: g. Probo minorem: negatio sup-
ponit praedicatum, cuius est negatio, quia negatio alicuius est negatio, scilicet,
entis positivi; ideoque in homine negatio irrationalitatis suppo-
nit irrationalitatem, et in Deo negatio essendi in alio, ut agente,
ab eo, supponit esse a se: g. similiter in substantia negatio essendi in alio
inhaesive, sicut in subsistentia supponit esse per se. Confir-
matur: substantia transcendentalis est quid positivum, tum quia conti-
net est positivum; tum etiam quia praedicatur essentialiter de ente po-
sitivo, et consequenter cum his identificatur: unde est primaria,
per negationem constitui essentialiter. Pbo consequentiam: constitutivum, et constitutum
sunt essentialiter idem, quod in habent positivum, et negativum: g. Con-
firmatur 2: negatio essendi in alio inhaesive est proprietas substantiae:
g. non est primarium eius constitutivum, quia proprietas ad primarium
constitutivum sequitur.

Quoad 2am partem conclusionem pbo: prius
est in substantia habere esse, quam accidentibus substare: g. per substare
accidentibus non constituitur primario. Pbo antecedens: tum quia substantia, vel-
ut ens absolutum, prius est in ordine entis, quam in ordine ad aliud;
tum etiam quia ideo substantia substat accidentibus, quia per se ab alio subs-
tentatur, et per se: g. Respondent contrarij: hoc probare de substare
accidentibus actualiter, non vero aptitudinaliter. Sed contra est quia prius est
substantia in ordine ad se, quam posse substare aliis ab se; ideo enim po-
test suscipere accidentia, quia est in se perfecta: g. Contra 2: substare ac-
cidentibus respicit ut substans, cum sint a substantia in ea pro ac-
cidentium sit: g. Dices: substare accidentibus aptitudinaliter est
substare radicaliter; sed substare radicaliter constituit substantiam, cum pro-
prietas radicaliter sumpta sit ipsa essentia rei: g. Respondeo, quod
proprietas radicaliter sumpta est ipsa rei essentia, ut sub praecise, et [illegible]
[illegible], qui quidem a proprietate, scilicet, et ratione praecise distinguuntur.
Primum est enim absolutum omnino, ideoque est prior secundo, quod di-
gnaliter est respectivum, quatenus exprimit et causa radicalis
proprietatem. Respondeo, inquam, unde dico, quod substantia
sub ratione essentiae constituitur per substare accidentibus aptitudine radicaliter.
Si autem adversarij velint, quod radix substandi sit essentia substantiae,
in respectu eo, tamen, quod quae radicaliter intelligantur ipsa perfectio abso-
luta essendi per se, aliud radicans sub expressione non propria, proprietatem
sustentandi accidentia, qualiter radix ridendi constituit hominem, scilicet,
ipsum radix, et aliud radicans, non vero risibile aptitudinaliter. Con-
clusionem quoad 3am partem pbo: constitutivum substantiae trans-
cendentalis est id, per quod primario distinguitur a non substantia-
libus dico,

UVA.BHSC

ab aliis, quod substantia est; et hoc est esse per se, ad quod sequitur negatio essendi in alio, inhaesive: ergo. Probatur minor: per esse per se distinguitur substantia ab omni eo, quod est ens in alio; sed omne, quod non est substantia, est ens in alio: ergo. Confirmatur: esse per se praescindendo ab ratione et radicali convenit omni substantiae: ergo. Probatur antecedens: quia substantia modalis, ut subsistentia, actio, unio substantialis, et alia continentur per esse per se virtualiter, et substantiae, quae sunt incompletae, prout sic opponuntur modo, continentur per esse per se aptitudinaliter, qualiter se habet elementum, ut patet ex dictis de subsistentia: ergo.

Solvuntur argumenta.

Ad argumentum 1: substantia dicitur a substando: ergo. 2: ut communiter fertur, proloquium: sicut se habet magis ad magis, ita simpliciter ad simpliciter; sed iuxta proloquium hoc, primae substantiae sunt magis substantiae, quam secundae, quia magis substant: ergo. Ad primum in primis negari posset antecedens. Ac-
„ cipite verba Augustini asserentis: sicut ab esse appellamus essentiam, ita ab
„ hoc, quod est subsistere, substantiam dicimus: quia substantia potius a subsiste-
„ re, quam a substare dicitur. Deinde admisso antecedente, negatur consequentia. Multoties
enim ethimologia nominis a ratione esse plurimum distat, ut patet in lapide, qui a laedendo pede dicitur, et tamen per hoc non constituitur. Ratio autem est, quia ethimologia nominis multoties sumitur a proprietate, vel actione principaliori. Ad 2um dico, quod primae substantiae per substare nomine magis substantiae, quo ad essentiam; quia substantia in esse non suscipit magis, et minus, cum indivisibilis sit, sed quo ad proprietatem; primae enim substantiae magis substant, quia etiam substant secundis. Ad argumentum

2: si substantia in eo consisteret per positivum, hoc esset superadditum enti; sed aliquid positivum enti superadditum repugnat, cum sit omnia transcendens: ergo. Confirmatur: accidens constituitur per esse in alio: ergo substantia per negationem essendi in alio, quia contrariorum contraria. Instabis: argumentum quia etiam accidens constituitur contrarie. Instabis: argumentum quia etiam accidens ... ta adversarios, constituitur per aliquid positivum, neque esse ens ... aliis, superadditum enti: quia ponunt, sicut substantiam, superans imperfectionem accidens. Pro omnibus respondeo, illud aliquid positivum, quod substantia, et similiter accidens addunt supra ens, additum, quod substantia, et similiter accidens addunt supra ens, additum esse tantum ex parte, non ex parte entitative, quia ente nihil superaddi potest; comparat nos, cum per modum nova entitatis; bene vero per modum maioris expressionis, modi, qui se habet esse per se conexum, quod ens in eo non exprimit, quod ens in eo non exprimebat, et actu explicabat. Ad confirmationem dico, substantiam constitui per opositum constitutivo, et positivo accidentis, quod est esse in alio, et illa sive, quod est non esse in alio per se, non per oppositum contradictorio,

et quidem

91. Et quidem confirmatio inservire potest in omnibus entis positivis, quae ordinaria sunt. Replicavis: si ly per se includit ens, in definitione substantiae bis poneretur ens, semel, nempe, ratione sui, et iterum in ly per se inclusum: quod in definitione substantiae committeretur nugatio. — Pro solutione est notandum, quod haec definitio substantiae, nempe ens per se, est negativa definitio, quia ens, quod in illa ponitur ut ratio conveniendi non est verum genus. Solum itaque est quaedam lata explicatio, cui additur ly ad quod sequitur negatio essendi in alio inhaesive ad majorem explicationem. Dico quod in hujusmodi latis definitionibus, in quibus terminus positum transcendens repetitur [?] nugationem, nisi idem ponatur bis oppositum, quod non contingit in nostra definitione substantiae. Arg. 3: quod accidenti convenit, nequit substantiae competere; ita se habet ens per se, ut patet in accidentibus Eucharisticis, quae non sunt ens in alio, cum sint sine subjecto: ergo. — Intro, quia etiam accidentia Eucharistica negationem essendi in alio inhaesive habent. Dices: consequentiam nego, nam quia accidentia Eucharistica maneant [?] sine subjecto, nec propterea sunt entia per se positive, cum essentialiter aptitudinalem inhaerentiam, sed tantum sunt entia per se actualiter negative. Arg.

Ultimo: esse per se convenit etiam substantiae; quia Patet tum in materia, et forma, quarum neutra est per se. — Item in quacumque substantia incompleta. 2: contrarium [?] nequit ab illa separari; sed esse per se separatur a substantia, ut patet in humanitate Christi, quae fuit separata propria subsistentia: ergo. — Ad primum, nego ant., ad cujus probationem dico, materiam tam esse per se, ut quod, quatenus esse per se opponitur esse in alio inhaesive.

Similiter forma substantialis est per se, ut quo, quatenus esse per se opponitur esse in alio inhaesive, quia licet sit in materia, et ab ista dependeat, non tamen ut a subjecto inhaesionis, sed denominationis, et informationis, quod est dependere ab alio, ut pura potentia qualiter accidens, quod a subjecto dependet, ut ab ente in actu pro actuato, sed ut forma substantialis; unde accidens dicitur ens in alio, seu ens entis. Unde, materia, et forma, sunt entia per se, ut oppositum enti in alio inhaesive; non tamen entia per se, ut oppositum enti propter aliud, quia partes sunt propter totum, et propter se.

Ad confirmationem secundam, nego minorem, numquam [?] separatur esse per se ut quod sequitur esse in alio, negat [?] positivo, sed non; contingit in subjecto inhaesionis, negationem, et aptitudinem. Itaque humanitati Christi deficit solum subsistentia propria, quae est complementum substantiae praedicamentalis; non tamen deficit esse per se radicaliter, cui correspondet negatio essendi in alio inhaesive. Et quidem argumentum eodem modo probat si subsistentia constitueret per se praedicatum negationem.

Quaestio 5ª. per quid constituatur substantia praedicamentalis.

UVA.BHSC

Peracta quaestione de substantia transcendentali, et in esse, ad substantiam in particulari, seu praedicamentalem, explicandam descendimus. Pro quo notandum, quod sicut aliquid potest implicite esse in alio, scilicet inhaerendo, qualiter accidens in subiecto; informando, qualiter forma substantialis in materia; et tandem in supposito, qualiter humanitas est in homine; ita potest aliquid implicite esse per se; primo, ita quod non sit in alio inhaesive, qualiter omnis substantia est per se; 2 ita, ut non sit in subiecto informative, qualiter humanitas, quae est forma substantialis materiae; 3 ita, ut non sit in aliquo ut supposito, qualiter homo, quaevis substantia completa in alieno supposito esse repugnat. His notatis, sit:

Nostra conclusio.

Substantia praedicamentalis constituitur per esse per se, ad quod sequitur negatio essendi in alio ut in supposito. Probo: constitutivum substantiae praedicamentalis est illud, per quod a substantia transcendentali distinguitur, et ab hac distinguitur per esse per se, ad quod sequitur negatio essendi in alio, ut in supposito; ergo. Probo minorem: substantia transcendentalis solum dicit esse per se, radicans negationem essendi in alio, ut in subiecto inhaesionis, ut patet in humanitate, quae est vere per se, ad quod sequitur negatio essendi in alio inhaerendo, et informando; non tamen suppositalitatem, cum individua, completa sit a subsistentia hominis, per quam constituitur persona humana, seu homo: ergo.

Solvuntur argumenta.

Arguitur: substantia praedicamentalis eodem distinguitur a transcendentali per negationem essendi in alio, ut in supposito, cum ens per se etiam illi conveniat: ergo constituitur per negativum. Respondeo, substantiam praedicamentalem distingui a transcendentali per negationem radicaliter, et primordialiter sumptam, seu per esse per se, ut radicat hanc negationem; non tamen per negationem formaliter acceptam, quae hoc sequitur ad constitutum, sicut proprietas ad essentiam. Instabis: secundo substantia non sunt ens per se, radicant negationem essendi in alio, ut in supposito; et tamen non sunt completae, et praedicamentales, cum doceat in praemisso locum tenere: ergo. Probatur maior: secundae substantiae sunt ens per se: ergo radicant negationem essendi in alio, ut in supposito, et consequenter negationem

UVA BHSC

negat a subsistentia omnium = Nego maiorem, ad probationem dist. ante: non subsisterent coniuncta (ut negabat Plato) nego ante; signata, nego ante, et cons. Licet enim secundae substantiae in re existentiae non subsistant, nisi ut sunt in primis substantiis; subsistunt tamen signate, quatenus [illegible] substantiae, non pro statu separationis, et abstractionis, sed pro statu [illegible]actionis, qualiter homo dicitur incorruptibilis, et tamen solum existit in individuo, et pro statu [illegible]actionis valet [illegible], [illegible] signate.

Replicabis: secundae substantiae communicantur primis: ergo sunt incommunicabiles alteri = Dist. ante: communicantur primis, logice, et ratione [illegible], concedo ante; physice, et ratione suppositi, nego ante, et cons. Cum enim primae substantiae a primis sint abstractae logice, ideo ipsis logice communicabiles sunt. = Insistes: natura [illegible] a corpore separata est subsistens ut quod, et consequenter substantia completa; et tamen incommunicabilitatem non dicit ergo. Dist. maiorem: est completa in ratione substantiae, concedo maiorem; in ratione, nego maiorem, et dist. minorem: incommunicabilitatem non dicit alteri, ut parti ad constituendam naturam completam, concedo minorem; ut supposito, nego minorem, et cons. Ex his patet aliquas substantias quae sunt completae in ratione, et incompletae in ratione substantiae, ut humanitas. Alia est contra, completa in ratione substantiae, et incompleta in ratione naturalis, quae est completa in ratione substantiae, quae separata a corpore subsistit; et incompleta in ratione, quia quamvis est apta [illegible] per modum partis ad constituendam naturam completam hominis. Et tandem, alia completa tam in ratione, quam in ratione substantiae, ut homo, ut Petrus. Substantia enim completa in ratione [illegible]: substantia integram, ut pars, ad quod sequitur negatio [illegible], et [illegible] [illegible]. Quaestio 6.a quid sit subsistentia, et quid addat supra naturam?

Pro praesentis quaestionis intelligentia notandum discrimen, quod datur inter subsistentiam, suppositalitatem, personalitatem, vel hypostasim. Omnes enim sunt subsistentiae, et nominibus diversis appellantur propter diversitatem naturarum, quas terminant, nam subsistentia est modus, et complementum naturae substantialis, quaecumque illa sit: unde sic subsistentia definitur: substantialis natura incommunicabilis substantiae: si parva, animalium, et plantae sunt subsistentiae.

Suppositalitas est modus, et complementum naturae substantialis sensitivae: unde suppositum definitur sensitivae naturae incommunicabilis substantia, et equus sunt supposita. Personalitas denique est modus, et complementum naturae intellectualis: unde persona definitur sic: rationalis

naturae

nas incommunicabilis subsistentia. Hinc solum entia intellectualia dicuntur personae; hipostasis quondam apud graecos essam significabat, modo apud Theologos idem est ac personalitas. Unde tres hipostases apparent in Deo, sive tres personae. Deinde supponendum primo, subsistentiam non esse (ut aliqui dixerunt) ut accidens quod accidens supponit substantiam completam, et quod subsistentia complet substantiam intra lineam substantiae complementum, et quod subsistentia complet substantiam tantum, alioquin quod personalitas Verbi compleat in genere causae formalis subsistentiam creatam; et accidens nequit in genere causae formalis suppleri a formalitate increata, quae a personalitate Verbi cum imperfectionem dicat.

Secundo supponendum subsistentiam esse aliud a singularitate naturae quod Verbum Divinum assumpsit naturam humanam non communem, sed in singularem, quod illam assumpserit cum omnibus accidentibus illam signantibus; et tamen naturam humanam subsistentem non assumpsit: item, quod haec est incommunicabilis, et inseparabilis; nam etiam quod alias in Christo essent duae personae, cum essent duae subsistentiae, et duae naturae, quod est haeretica sententia Nestorii, et Eutichi, tollentis in Christo veram unionem, quod in unitate naturae completae nativitatis ... singularitate, et individuatione ... potest quod subsistentia est aliud a singularitate, et individuatione.

Si quis autem dixerit, singularitatem constituere naturam incommunicabilem, quod illam constituit singularem, et individuam; ipsi communicabilem, quod singularitatem constituere naturam communicabilem alteri respondeant, singularitatem constituere completa substantia, ut possit tamquam inferiori, et tamquam suppositio, et ultimo complemento substantia, ut possit in humanitate assumpta a Verbo. Et tandem supponendum, subsistentiam non esse naturam diverso modo sumptam, aut significatam; pro indeque subsistentiam et naturam, videlicet solum eo modo significandi, quo ... Durandus. Ratio quod si subsistentia esset idem naturae, solumque ab ista eo modo significandi distinguentur, natura esset separabilis a subsistentia; sed hoc est falsum, ut patet in humanitate Christi separabilis a subsistentia, sed hoc est falsum, alias in Christo darentur duae personae a qua propria subsistentia fuit separata, et subsistentiam esset infinita ... et Propterea: sine ... identificaret subsistentiam completam non identificaret. linea substantiae, quod huius lineae ultimum complementum ...

His suppositis, sic omnes suis, in 3. distinctione 1a. quaestione 1a. asserunt, subsistentiam solum addere supra naturam aliquid negativum. Communiter tenent omnes Thomistae cum ... que a natura distincta naturam addere supra naturam modum positivum, ut sit incommunicabilitas alteri, ut suppositio, ad quod sequitur negatio, sed in communicabilitas alteri, ut suppositio.

Sit ergo pro hac opinione =

Nostra 1a conclusio.

Subsistentia non est aliquid negativum naturae super additum. Conclusio

Conclusionem sic ostendo: omne negativum debet fundari in positivo, sed in Christo positivum, in quo fundetur negatio illa superaddenda: ergo hoc requirit esse aliquid negativum superadditum naturae. Maior est certa, quia negatio naturam sapit accidentis, et sic debet fundari in subiecto positivo, cuius negativum sit negatio. Probo minorem: suppositalitas Verbi communicata nihil aliud est, nisi natura affecta negatione incommunicabilitatis; sed in hoc nihil positivum relucet, cui possit negativum hoc fundari: ergo. Probo minorem: natura affecta negatione communicabilitatis nihil positivum dicit, nisi naturam; sed natura nequit esse fundamentum negationis communicabilitatis, alias natura humana, communicata Verbo, communicationem diceret, et negationem communicabilitatis, quod est contradictorium.

Confirmatur: complementum in illa linea in qua est complementum, est perfectivum complebilis: quod subsistentia non est quid negativum. Antecedens patet, quia complens, et complementum idem sunt ac perficiens, et quod perficitur, aut perfectibile. Patet consequentia, quia negativum non est perfectior, sed perfectionis carentia.

Roboratur: si natura compleretur per negationem in ratione entis per se, per negationem constitueretur principium quod operationum, quia natura non potest operari ut quod, quousque sit ens completum. Item per negationem constitueretur subiectum subsistentiae necessario negatione perfectiori; sed hoc non; quia subsistentiae debet esse subiecto perfectius: ergo. Denique personalitas creata suppletur a personalitate Verbi: quae non est aliquid negativum, alias persona Verbi supplendo subsistentiam creatam nihil suppleret. 2ª pclo.

Nostra 2ª conclusio.

Subsistentia est modus positivus naturae superadditus, ultimo terminans, et complens naturam substantialem, in linea substantiae, sive entis per se, ad quem modum positivum sequuntur, ut effectus secundarii, incommunicabilitas alteri, ut supposito, capacitas substentandi, et operandi ut quod. Conclusionem sic probo: subsistentia se habet respective ad naturam in linea substantiae, sicut existentia se habet respective ipsius in linea essendi; sed existentia est modus positivus ultimo terminans, et complens naturam in linea essendi: ergo subsistentia est modus positivus ultimo terminans, et complens naturam in linea substantiae, sive entis per se.

Maior est certa, quia sicut existentia constituit essentiam in ratione entis physici completi extra causas; ita subsistentia constituit naturam ultimo completam in ratione substantiae; quia propterea natura humana assumpta fuit a Verbo sine propria subsistentia, quia cum illa completa erat, et consequenter inassumptibilis, et incomplebilis. Quod autem iste modus sit naturae superadditus constat ex supra sententia impugnata Durandi.

Nunc probo: quod in subsistentia primarium complexum sit ultimo terminare, et complere naturam in ratione substantiae; et quod alia complexa sunt secundaria: prius enim est subsistentiam constituere naturam, in quantum substantiam completam in ordine ad se, quam quod dicat negationem alterius sive in ordine ad accidentia, et operationes:

UVA.BHSC

et operationem: q. ille prius in subsistentia est primarius, et ipsi sequentia ad illum, veluti secundarius ad primarium.

Soluuntur argta.

Arg. 1: in Angelis subsistentia non distinguitur a natura, nam ut ait D. T. 1a p. quaestione 3a art. 1o ad 3m in compositis: in his, quae non sunt com-posita ex materia, et forma, non differt suppositum, et natura. – 2: illa sunt idem, quae praedicantur: entitas est ens, et essentia: q. etiam ista [illegible] Primus est humanitas, et essentia. Ad 1m dico A. P. m. loqui de his, quae sunt compositae ex materia, et forma tam phisica, quam metaphysica, ut Deus. Unde in ipsis subsistentia non distinguitur a natura. Ad 2m, dico, quod ens, et entitas sunt transcendentia, ideo valet [illegible] humana, entitas, et subsistentia.

Arg. 2: incommunicabilitas radicalis alteri ut attributum in-cognitionis est indistincta a subsistentia, cum sit ipsius esse: q. etiam incom-municabilitas radicalis alteri, ut supposito. Probatur: incommunicabilitas [illegible] a subsistentia, est independens a supposito, [illegible] negationem [illegible]: q. Concesso antecedenti, nego consequentiam, ad 2m dico, non [illegible] dicere negationem communicationis, [illegible] communicabilitatis, q. quandiu [illegible], et [illegible] terminatam est [illegible], terminabilis, et communicabilis est. Arg. 3: loda-mus [illegible] libro 3. [illegible] cp. 3 [illegible]; Verbum divinum [illegible] assumpsisse [illegible], quod in natura [illegible] plantavit: q. personalitas esset perfec-tio [illegible], quod [illegible] illam assumpsisset. – 2: [illegible] Deum [illegible], quod non est assumptibilis, non est sanabilis; [illegible] non fuit assumptum, [illegible] hoc fuit sanatum [illegible] suppositum nihil aliud addit, [illegible] ad ipsum assumpsit [illegible], quae spectant ad [illegible] Ad 1m dico, [illegible] assumpsit [illegible], q. hoc est in assumptibi-[illegible], quae spectant ad [illegible] personam,

Ad 2m dico, totum hominem fuisse sanatum q. totum [illegible] fuit assumptum: subsistentia autem in assumptibilis [illegible], unde quod est assumptibile secundum personam [illegible] est sanabile, [illegible] quod est assumptibile secundum naturam. Ratio, q. cum non [illegible] est assumptibile [illegible] ad operandum bene, vel male, sufficit, quod homo sit assump-tibilis secundum naturam [illegible], ut ab opere malo fuisset sanatus. Licet [illegible] actiones dicantur suppositorum esse, hoc est intelligendum [illegible] denominative; principium [illegible] operationis boni, vel mali, est natura, subsistentia [illegible], et [illegible] requisitio, q. [illegible], [illegible] etiam [illegible] subsistentia separatam posse operari.

Arg. 4: subsistentia reddit naturam incommunicabilem alteri, ut supposito: q. solum addit negationem. – 2: [illegible], quod non dicat negationem [illegible], ut supposito, intelligitur [illegible] et suppositum: q. – Respondeo, subsistentiam primario reddere na-

UVA.BHSC

ratam incommunicabilem alteri, ut suppositio radicali, et sic est esse-
ntialis positiva, consistens in complete positive ratam ultimo in linea sub-
tantiae, ad quod sequitur ut effectus secundarius incommunicabilitas forma-
lis, et negativa. Nec obstat, quod subsistentia per negationem explic-
atur, quia etiam unitas positiva per indivisionem, Angelicus per
immaterialitatem, punctum quantitatis per indivisibilitatem,
et Deus per independentiam explicantur, cum tamen haec
sint positiva. Sed, in quantum ad 2um dico, quod non repu-
gnat, naturam dicere negationem etiam in alio, ut in supposito,
nisi sit complete modo positivo subsistendi fundante negationem.

Arg.5: quaelibet forma reddit subiectum incommunicabilem al-
teri formae eiusdem rationis in sensu composito illius: ergo haec erit pro-
prium subsistentiae. Respondeo, quamlibet formam habere incompossibi-
litatem illam in communi secundum rationem communem, et in particulari
secundum rationem particularem; unde sicut albedo realis constituit sub-
iectum realiter album, ad quod sequitur in communi praedicta incommunicabilitas,
et haec constitutio, ad quam sequitur similis negatio, est illius posi-
tivum; ita similiter subsistentia per complere naturam in linea substan-
tiae, ad quam sequitur negatio eiusdem in alio, ut in supposito, ne-
que constituitur. Arg.6: si subsistentia esset aliquid positivum
reale superadditum, humanitas unita Verbo esset violenta,
quia careret positiva perfectione sibi naturaliter debita. 2: si subsistentia
esset aliquid positivum, humanitas non posset a Verbo Divino de-
mitti, nisi illi aliquid positivum de novo tribueret. 3: si subsistentia
esset aliquid positivum, non posset univoce convenire cum aliis
hominibus. Ad 1um dico, quod humanitas unita Verbo non pati-
tur violentiam, quia illa perfectio super abundanter compensatur
a Verbi subsistentia, eminentiori modo personantis humanitatem,
gerentis vices propriae subsistentiae. Ad 2um, quod si humanitas
a Verbo demitteretur, daretur illi subsistentia propria positiva, vel
dimanans ab ipsa humanitate, vel ab actione reali. Ad 3um, quod
univoce, sicut et similitudo non convenit pluribus personis, etiam
in quantum sibi ratio. Arg.7, et ultimo: natura sibi ipsi relicta absque
propria subsistentia, non ordinatur ad subsistentiam alienam: ergo quam-
diu non habeat subsistentiam distinctam, esset incommunicabilis subsisten-
tiae alienae: ergo haec incommunicabilitas radicaliter non est effectus pro-
manens subsistentiae, nec incommunicabilitas formalis effectus secunda-
rius. Respondeo, naturam sibi ipsi relictam esse incommunicabi-
lem alteri naturaliter, esse tamen communicabilem alienae subsistentiae
obedientialiter, et hoc incommunicabilitas est effectus propriae sub-
sistentiae.

UVA.BHSC

subsistit. Vel dico terminare [illegible], in quantum coordina-
tionem alienae subsistentiae propriam reddicat, et ad eandem
dicit ordinem, et exigentiam reddere. Unde incommu-
nicabilitas alienae subsistentiae in natura, sibi ipsi relicta,
oritur a propria subsistentia radicaliter. D icitur: incommuni-
cabilitas alicui supposito non est propria subsistentia, ut patet in natura
humana terminata subsistentia Verbi, quae ultimo terminabi-
lis est subsistentia Patris, et Spiritus Sancti: terminata Divina-
terminata subsistentia Patris, terminatur etiam subsistentia fi-
lij, et Spiritus Sancti: q. = A d hoc neg. cons., ad implicationem pro-
dico ex Patre nostro Anselmo, eandem naturam humanam
posse simul a tribus Divinis Personis assumi, quidquid
alij reclament in materia de incarnatione prosequentes D. T. Tho-
adducentes. A ccipite verba A. N. libro de fide Trinitatis,
et incarnatione Verbi, cap. 4. " nec tamen filio incarnato, ne-
" cesse est, aliam personam incarnari; idem posuit. I tem libro
" 2. cur Deus homo, cap. 9. ait: plures enim personae nequeunt [illegible]
" eundem q. hominem assumere in unitate personae: quare in
" una persona hoc fieri tantum necesse est. N [illegible]: sed si
tres personae assumerent eandem unitatem, in quantum humani-
tatem, eandem eo assumerent in unitate personae, cum eadem
personalitate tres personas [illegible] possit, quod solius naturae Di-
vinae est proprium: q. tamen A. N. una persona Divina,
[illegible] assumit, et trahat humanam naturam in singularem, ut illa
si alijs communicabilem relinquat. S ed admisso tres personas eas-
dem posse assumere humanitatem dico, singulas personalitates
Divinas singulis reddere quodam modo naturam illam incommunica-
bilem alicui supposito, subsistentia sola Patris illam redderet incommuni-
cabilem alicui supposito, quod sit [illegible] principij, [illegible]
Patri, subsistentia filij incommunicabilem alicui [illegible], et subsistentia
Spiritus Sancti per [illegible]. E rgo quo pacto incommunicabilita-
tem [illegible] sequi ad subsistentiam. R eo autem, [illegible] singulae personalita-
tes Divinae illam reddere absolute incommunicabilem est, quia unaque-
que persona Divina non trahat naturam adeo [illegible]
sive; quapropter [illegible] alicui [illegible] relinquat. E t tandem sequi [illegible]
aliquid objiciat de subsistentia absoluta, quae trahat naturam Divinam,
et illa in relinquat communicabilem subsistentijs relativis. D icitur, [illegible]
esse, q. in Deo propter [illegible] per [illegible] incommunicabilitatem [illegible]
oppositione relativa possit oriri. P ropter omnes has quaestiones [illegible]
intelligentia. Verum [illegible] subsistentia [illegible]
[illegible]

UVA.BHSC

Patet Liuet libro 2. phisicorum, tractatu 9. cap. 1: et tractatu 1. cap. 2. numero 2. asserit, substantiam nihil aliud esse, quam totum phisicum ex materia, et forma resultans, quod nos naturam completam individuae diximus. Sed contra: quia si hoc sit natura humana sequitur, sicut ex anima rationali et corpore, resultat in resultans compositum, ut totum phisicum humanum; sed ex ipsis non potest resultare compositum, et personam quia Verbum assumpsit naturam, et etiam resultans assumpsit suppositum, et personam humanam, quod est Nestorij delirium. Explicatur: Vel suppositum humanum consistit in materia, et forma unitis, vel in aliquo alio tertio quod illis unitis resultaverit? Si primum: quum Verbum Divinum assumpsit naturam, et formam, eadem unitas assumet suppositum. Si 2um: ergo suppositum humanum non est natura, vel quidem importat aliquid aliud tertium ex distinctum a natura, et forma unitis: ergo suppositum humanum non est natura humana, secluso quocumque alio, et ipsa natura completa, et determinata in ratione substantiae, et ut sic potest, per modum potentiae subsistere, superaddendum. Insurgendo arguitur: totum phisicum ex corpore, et anima rationali resultans secluso quocumque alio, est homo; sed nequit esse phisicus homo, nisi subsistat: ergo tale totum alio secluso est subsistens. Patet maior, quia tale totum secluso quocumque alio, est principium sentiendi, et discurrendi, cum ab anima rationali hoc habeat. Confirmatur: homo phisice nihil aliud est, quam totum resultans ex corpore, et anima rationali; haec enim est definitio homo phisici illius; sed si subsistentia distinguetur ab illo toto, homo esset aliquid aliud supra illud totum, et consequenter non recte definiretur: ergo. Respondeo, totum ex corpore, et anima resultans, et alio secluso, esse hominem quo ad speciem, seu naturam phisicam, non tamen quo ad esse personae, et suppositi; hoc enim habet a subsistentia ex natura superaddita, pro prout ad quam solum est principium quo operationum, non tamen principium quod, nisi addita subsistentia. Definitio enim phisica per totum ex corpore et anima illam, ut hominem recte definit quo ad esse phisicum ipsius speciei vel naturae; non tamen quo ad esse personae, nisi subsistentia addita. Et advertite, quod totum phisicum ex corpore, et anima, sive ex materia, et forma resultans, dicitur est quanto res, nisi sit persona, non quia persona non sit aliquid superadditum illi toto, sed quia totum illud est connexum cum subsistentia, sicut essentia phisica

cum-

UVA.BHSC

cum existentia. Noster Em.mus Cardinalis de Aquirre disput. 7. 100.
metaphis. sect. 1.a ait: subsistentiam nihil aliud esse, quam existentiam;
seu existentia substantiae dicitur subsistentia, sicut existentia accidentis dici-
solet inexistentia, seu inhaerentia, in subsistentia, quae subsistere est esse
per se completum, quod proprium est solius substantiae, et non accide-
tis. Sed contra eum ipse D. Th. 3.a p. quaestione 17 art. 2:
" existentia sequitur ad suppositum: ergo distinguitur re a suppositalitate
suppositum constituente. 2: subsistentia, et existentia terminant, et complent
naturam phisicè in diversis lineis, scilicet substantiae, et entis: ergo re distin-
guuntur. Replicabis: sicut linea entis, et substantiae re non distinguu-
ntur, ita nec earum actus, et modi. Respondeo, quod etsi lineae ter-
minabiles non distinguantur re, bene tamen actus terminan-
tes. Sic accidens, et terminabile in linea entis, esse, et causae, non dis-
tinguitur re a se ipso; et tamen actus terminantes, scilicet existentia
terminans in linea entis, inhaerentia in linea esse, et operatio
in linea causae re distinguuntur inter se: ergo a pari. Quod autem
in accidentibus existere, et inexistere, seu inhaerere non distinguan-
tur, patet in quantitate Eucharistica, quae positive nunc existit, nec
inhaeret in alio, cum sit sine subiecto; et tamen positive existit, cum
positive sit extra statum possibilitatis. Dices: subsistere nihil
aliud est, quam per se existere: ergo existentia, et subsistentia sunt re idem.
Probans: posito, quod natura per se existeret, esset ultimo completa, et termi-
nata, alienique processus incommunicabilis, cum existentia, et dicimus,
sit unum complementum, et actus ultimus; ergo 2: si subsistentia antece-
deret existentiam, non adderet naturam processus incommunicabilem,
cum non adhuc esset communicabilis existentia: 3: sequeretur perso-
nam non significare quid perfectissimum in tota natura. 4: perso-
na non importaret maximam completionem, cum completibilis esset per
existentiam. Quarto denique D.T. cap. 5. de ente, et essentia; et quodlibeto
9. quaestione 2.a art. 3. ait: in Angelis unicam dari compositionem; in
vero rebus materialibus duplicem, unam ex materia, et forma, et alteram ex
esse, et existentia; at si subsistentia, et existentia re distinguerentur, da-
rentur in Angelis duplex compositio, et in rebus materialibus triplex:
ergo. Resp. neg. min.: nam in Angelis datur compositio ex esse, et subs-
sus, ex existentia, in quam, ex esse a subsistentiae, et existentia, praeterea
advenientes; et ulterius in rebus materialibus esset triplex compositio,
scilicet ex materia, et forma, et aliis duobus praefatis: ergo. Ex principalis
ratione

UVA BHSC

xatur, quibus bene multi. Ts. nec non ad instantiam per tam in ea subsistentiam, et existentiam meridiam: ad hinc respondeo, negando assu. q. persona existens solum dicit subsistentiam oppositam in linea naturae, seu entis, quod solum dicit perfectionem, ad quam sequitur negatio inhaesive eidem in alio: at vero persona subsistens dicit perfectionem, reddentem incommunicabilem alicui, tamquam supposito. Unde, existens persona, perseverante communicabili alicui, ut supposito, est subsistens, non tamen existens persona, perseverante excludente inhaesionem, hoc enim est existens extra substantiam. Ad primum dico, quod, semel quod ratio persona existit est ultimo completa in linea entis, quod complemento supponit complementum in linea substantiae, scilicet subsistentiam [illegible].

Ad 2um dico, subsistentiam reddere naturam incommunicabilem alicui supposito, non tamen alicui ut alicuius lineae, scilicet entis. Ad 3um, quod persona significat quid perfectissimum in linea substantiae, quod dicit complementum vel terminum de linea substantiae in natura intellectuali, non tamen perfectissimum in linea entis, nisi intellectus existentia reddat, quod sine ista intelligentia persona perfectibilis per istam, per quod patet ad quartum.

Ad 5um, et ultimam dico, D. Tm. assignasse unicam oppositionem in Angelis in linea essendi, quod cum in ea creantur, solum oppositione esse, et existentiam in linea essendi gaudent; non tamen negat A. P., quod dentur aliquae oppositiones in linea substantiae. Unde in creaturis dantur duae in linea essendi, scilicet animae, ac forma una, et ex esse, et existentia, alia, et naturas in linea substantiae, ex esse, et subsistentia. Alij modi dicendi in hac parte omittuntur brevitatis gratia, et quia eorum rationes infirmae sunt, ut de subsistentia aliquid dicam habeant. Quaestio 7. per quid proximum accidens, prout per novem divagatur praedicamenta.

Hic primo advertendum, quaestionem reponi de accidenti logico, seu praedicabili, quod idem est, ac id, quod est extra essentiam rei, de qua dicitur; et de accidenti physico, seu praedicamentali, quod substantiae opponitur, ut dicamus praedicamentum manifestum, et dividitur in imperfectum, quod est res, ut quantitas, et qualitas, et in imperfectum, quod est modus, ut quando, figura, et situs.

Adver-

UVA.BHSC

Advertendum 2, accidentium inesse dependentiam a subiecto inhaesionis, et informationis. Prima est dependentia a subiecto substentativa actuato, et repleto, ut dependentia albedinis a pariete substentante; 2a vero dependentia a subiecto non substantialiter actuato, et repleto, ut dependentia animae ab eius corpore, sive materia. Hinc inhaerentia sic definitur: dependentia formalis accidentis a subiecto, ipsam non exigente. Advertendum 3., inhaerentiam duplicem esse actualem, scilicet et aptitudinalem. 1a est actualis dependentia, seu inexistentia accidentis in subiecto, tamquam in subiecto inhaerente actualiter, 2a vero est exigentia accidentis, ut in subiecto insit. Et tandem supponendum ut certum apud omnes, praeter Scotum, accidens [illegible] per inhaerentiam, vel actualem, ut erat antiquiorum Philosophorum propugnavit opinio, quae procul dubio falsam reddit Altissimum Eucharistiae Sacramentum, in quo accidentia miraculose separata a subiecto conservantur vel per inhaerentiam aptitudinalem ut communiter sentiunt Thomistae, vel denique per inhaerentiam actualem, quam ab actuali, et aptitudinali praescindentem ut plures recentiorum familia cum quibus sit [illegible] Prima Conclusio.

Accidens in esse nequit per inhaerentiam actualem, vel aptitudinalem constitui. Duplicem partem omnes rejicio, et quo ad 1am sic eam probo: accidentibus Eucharisticis deficit inhaerentia actualis cum actualiter sint sine subiecto ut fides docet: ergo [illegible] deducitur, quod constitutivum formale rationis eorum deficere nequit retentis particularibus. Si autem dicatur accidentia Eucharistica inhaerere in quantitate hostiae vice subiecti gerente: contra, quia licet admissa Thomistarum sententia accidentia hostiae, scilicet albedo, sapor, rotunditas inhaereant actu in quantitate ab omnibus tamen fateri debet ipsam quantitatem ibi actualiter esse sine subiecto. Conclusionem 2am probo: dantur accidentia, quorum esse, non consistit in aptitudinali; ergo actuali inhaerentia: ergo accidens in esse non constituitur per inhaerentiam aptitudinalem. Antecedens constat in accidentibus modalibus, et praecipue in ipsa unione, seu inhaerentia accidentali cum subiecto, cuius essentia est exercitium actuale inhaerendi, sicut unionis exercitium existendi. Dices: exercitium inhaerendi est defectibile: ergo nullam rem esse [illegible] valet cum praedicata essentialia rerum saltim negative sint aeterna. Distinguo ans: exercitium exercitum [illegible]; exercitium

operationem significat, neque ens, et rem. Itaque concretum connotat necessario esse contingens; concretum tamen connotat necessario in concreto accidentem necessariam, et in differentia, quatenus contingit in actione, contra, substantia, et alia. Vide 2.a selo.

Accidens in communi constituitur essentialiter per inhaerentiam praescindentem ab actuali, et aptitudinali, quae inhaerentia consistit in respectu transcendentali ad subiectum inhaesionis, quod sic ostendo: constitutivum accidentis in communi debet omni accidenti convenire; sed solum inhaerentia ut sic praescindens ab actuali, et aptitudinali, convenit omni accidenti, ut supra probatum manet: ergo. Confirmatur: accidens in communi debet constitui per oppositum substantiae; sed haec constituitur per esse per se praescindens ab actuali, et radicali: ergo. Dices: quod immediate opponitur esse per se, est non esse per se: ergo accidens constituitur per non esse per se, sive per negationem. Respondeo, constitutivum esse accidentis in communi debere esse immediate contrarie oppositum ad esse per se, quale habet esse in alio; dum tamen immediate contradictorie opponitur quale habet non esse per se. Instabis: si accidens ut sic constituitur per inhaerentiam praescindentem, quodlibet accidens determinatum constituitur etiam per illam: ergo omne accidens determinatum debet habere inter cetera accidentis in communi, et mutuo constitutivum; sed hoc non, ut ex dictis liquet: ergo. Distinguo maiorem: quodlibet accidens determinatum, ut accidens est, concedo maiorem; ut tale, et determinatum accidens, nego maiorem, et sic distincta minori, nego consequentiam.

Itaque quodlibet accidens particulare potest considerari ut accidens est, et ut tale accidens. Primo modo dicit inhaerentiam ut sic praescindentem ab actuali, et aptitudinali; ut tale vero dicit inhaerentiam determinatam, scilicet aptitudinalem, si est vera res, et actualem si est modus. Quod autem inhaerentia in communi, seu praescindens non dicatur de accidenti determinato, ideo est, quia solum constituit accidens ut abstractum, et in statu abstractionis; quare propterea accidentibus particularibus, ut talibus reduplicative non convenit, ut patet in aliis constitutivis rationum transcendentalium communium.

Arguitur 1: inhaerentia aptitudinalis convenit omni accidenti: ergo. Probatur antecedens: convenit vere modo, et omni accidenti modali: ergo. Probatur antecedens: convenit rationi, et omni accidenti modali: ergo. Probatur antecedens: convenit rationi, quia possunt recipi in abstracto; sed propterea et omnia accidentia modalia possunt recipi in abstracto; sed propterea hoc alia accidentia dicunt inhaerentiam aptitudinalem: ergo. et dicit Philosophus: 2: absurdum est accidens non in subiecto posse separari; et ait Philosophus: absurdum esse accidens convenire: ergo. Ad hoc ultimum respondeo, absurdum esse accidens.

accidens a subiecto posse separari naturaliter, vel vero supernaturaliter, ut sepa-
ratur in accidentibus Eucharisticis. Ad primum negans, ad primum neg-
o etiam ans, ad primum secundam majorem, dist. minorem: propter hanc rationem,
et quia sumunt de lineâ actus secundi, concedo minorem; praecise quia accipiuntur
in abstracto, nego minorem, et consequentiam. Quamvis accidentia modaliter acci-
piantur in abstracto, ipsa dicunt exercitium inhaerendi, licet
non exercitium exiguunt tamen exercitium, quod concernit esse
in exercitio actuali, sicut se habent omnia substantialia, et accidentia insensi-
bilia, quae mere in abstracto sumuntur. Arg. 2: inhaeren-
tia aptitudinalis supponit accidens constitutum: quod illud constituit quatenus
vel sit vera res. Ans probatur: inhaerentia aptitudinalis est potentia ad-
inhaerendum; sed potentia ad inhaerendum supponit constitutum id,
quod potest inhaerere: ergo. Respondeo potentiam ad inhaerendum esse-
respectum transcendentalem accidentis ad subiectum, quod proinde
ab ipso accidenti non est distincta. Potentia enim causae efficientis supponit-
tur constitutum, cuius est potentia, non vero potentia causae formalis; ut aptitudo
sit de linea connotativa, qualiter, quod est entis ens. Dices: nullo-
rus potest praescindi a suo esse constitutivo; sed accidens perfectum potest prae-
scindi ab inhaerentia aptitudinali; ergo. Minor patet in quantitate,
quam mathematicus cognoscit, praescindendo illam ab omni subiecto, et or-
dinem ad illam. Item Suprà probavimus sententiam accidentia
ponentes in praedicamento in abstracto: ergo ut sic aptitudinalem
inhaerentiam non dicunt, cum significantur per modum per se stan-
tis. Denique: actio, relatio, etc., secundum ipsas formaliter non dicunt ordinem ad
subiectum, cum prima dicat esse ab agente, et 2a esse ad terminum: ergo. Ad-
lem. secundam majorem, dist. minorem: adaequate sumptum, nego minorem; inadaequate acceptum
subdist.: potest praescindi expressive, concedo minorem; objective perfecte, nego minorem,
et consequentiam. Ad probationem, quod mathematicus considerat quantitatem,
non secundum quod accidens est, sed secundum quod est quantitas, sub qua ratio-
ne implicite in esse rei est accidens, ita implicite inhaeret, et ita in-
sicut implicite in esse rei est accidens, ita implicite inhaeret, et ita in-
adaequate accepta quantitas ab inhaerentia praescindit, sicut etiam homo
inadaequate sumptus, scilicet ut sensitivus, a rationali praescindit. Ad 2um dico,
quod accidens in abstracto inhaerentiam non dicit eo modo significandi, sed tamen
eo ipso quod rei significatur. Actio, et relatio, secundum eorum praedicationes formales
tanquam eo ipso rei significatur. Actio, et relatio, secundum eorum praedicationes
formales, sicut praescindunt a ratione accidentis, ita etiam praescindunt
ab inhaerentia. Arg. 3; et ultimo: si esse accidentis consisteret in ap-
titud

in ordine transcendentali ad subiectum, relatio praedicamentalis dicitur ordinem transcendentalem ad subiectum, et haec non, quia conditio transcendentalis deficit relativa non est propria. Distinguo: dicitur ordinem transcendentalem ad subiectum, secundum speciem etiam accidentis, concedo; secundum speciem peculiarem, nego, subdistinguo, et sic cadit tota vis eum sua ampliatione probationis negatione. Itaque nihil prohibet, quod relatio praedicamentalis, ut dicit speciem peculiarem, sit relatio, sit praedicamentalis, et ut dicit speciem etiam accidentis sit transcendentalis, quia hoc velut transcendens neutrum praedicamentorum est transcendentalis, quatenus substantia praedicamentalis, secundum speciem etiam entis, non est praedicamentalis, sed transcendentalis forte. Inquires: quid, et quotuplex sit modus?

Modus nihil aliud est, quam entitas, quae non potest esse, quin unita alicui rei, illud afficit, et intus esse determinans. Modus autem ex potentia Dei absoluta potest esse sine re, quam modificat, ut sessio sine sedente, unio sine partibus, quas unit, motus sine mobili, etc. sine (?) inhaerentia sine accidenti; bene tamen e contra. Modus alius est substantialis, ut unio substantialis, subsistentia, etc.; alius accidentalis, ut sessio, inhaerentia, ubi, etc.: ne dicatur Philosophi, qui huiusmodi modi definitionem, et distinctionem, non admittunt, nihil ponentes, quia nullum modum addere rebus positivam entitatem; ne dicamus, quod praedicta sunt modi realiter rebus accidentia, sed ipsa res in diversis circumstantiis. Quaeres deinde: quid, et quotuplex sit quantitas?

Nam accidentis in communi declaratione, restat unumquodlibet praedicamentum investigare, inter quae primum locum sibi arripuit quantitas, eo quod substantiae sit propinquior. Quantitas sumi potest dupliciter, improprie, seu metaphorice, et proprie. Primo modo dicitur quantitas virtutis, seu perfectionis, est quae cuiuslibet rei perfectior, penes quam dicitur magna, vel parva, maior et maxima: sic enim Deus dicitur magnus, et excelsus, ratione suae perfectionis. Secundo modo vocatur quantitas molis, quae est illud accidens, quod substantiam materialem reddit extensam, et quasi dilatatam. Quantitas virtutis res est transcendentalis, sive sint materialia, sive spiritualia. Quantitas vero molis solum reperitur in rebus corporeis, sive materiam habentibus. Inqui-

UVA.BHSC

In praesenti itaque agimus, ut de la quantitate, sed de 2ª, cuius 1ª divisio est in continuam, et discretam. Quantitas continua illa est, cuius partes mutuo copulantur, id est, mediis aliquo indivisibili, ut linea mediis punctis, superficies mediis lineis, et corpus mediis superficiebus; discreta vero, cuius partes mutuo non copulantur, ut numerus. Utriusque quantitatis continuae, scilicet, et discretae, subdivisiones adhuc manent sub litigio, sicut et ipsius quantitatis explicatio. Quare utrumque nobis est discutiendum. Cont. 1ª = Quaestio 1ª, quaenam sit ratio intrinseca formalis quantitatis.

Ratio dubitandi in hac parte ea est, quia plures quantitati attribuuntur effectus, extensio, scilicet, impenetrabilitas, divisibilitas, et mensura. Extensio, quae est habere partes extra partes, sumitur dupliciter, in ordine ad se, et in ordine ad locum. Extensio in ordine ad se est habere partes extra partes, unitas tamen, non secundum se totas, scilicet penetrantium compenetrantes, ut manus extra brachium, et brachium extra scapulas; extensio vero in ordine ad locum, est habere partes, loci partibus correspondentes, ut hominis caput correspondet superiori parti aeris ad nos spectanti, pectus parti mediae, pedes infimae, et plantae terrae. Impenetrabilitas, quae est duorum corporum, vel partium incompossibilitas, dicitur etiam in ordine ad se, et in ordine ad locum. In ordine ad se est repugnantia, quam duo corpora, vel duae partes dicunt, ut ad invicem compenetrentur; in ordine vero ad locum, est exclusio unius ab alio, ne eundem locum, aut loci partem occupent. Divisibilitas est partium proxima capacitas, ut ab invicem separentur v.g. manus a brachio. Mensura, quae est ratio, qua de quantitate certi sumus, an magna, vel parva sit, alia extrinseca, est quae ratio, qua res est tanta, vel quanta, ut pannus extra sua propria, et intra extensione, habet quod sit vi palmaris; et ipsa alia, quae alteri applicatur, ut ulna pannos ad illius extensionem cognoscendam. Ex his omnibus quae quodnam quantitatis essentiale constitutivum est, quod in praesenti dubitamus; et ut aliquid quam in hoc particulari resolvamus, supponendum est nominales, Platonicos, stoicos, alios que philosophos modernos, ut P.m. Saguens, quantitatem a substantia realiter non distingui; quia quantitas est accidens phisicum, de cuius ratione est esse in subiecto: quare est distincta

ã substan-

UVA.BHSC

à subiecto manet, quod non nisi est ens per se. = Deinde, in Sacram.to Eucharistia quantitas non a substantia panis separatur, cum illa maneat, ista in corpus Christi transeat; et realis separatio arguit realem distinctionem:

Respondent nominales, quod eadem entitas materiae, prout substat accidentibus est substantia, et prout habet partes extra partes est quantitas. Eodem modo philosophantur de alijs rebus quantitatis, scilicet accidentibus. Unde dicunt, quod in Sacram.to Eucharistiae ad conversionem panis substantiae panis, convertitur etiam quantitas substantiae panis per accidens, quia scilicet, cum substantia panis identificetur, manent tamen reliquae quantitates aliorum accidentium remanentium, quarum singula, velut formalitate propria etiam entitate dicitur quanta, sicut quia quantitatem identificant.

Sed contra: quia iuxta hanc solutionem in Sacram.to altaris tum deficeret quantitas panis: quia eadem accidentia remanerent, quod est contra Sanctos Patres dicentes, substantiam panis converti in corpus Christi, manentibus iisdem accidentibus. 2: quia multiplicant quantitates sine necessitate, cum una quantitas sufficiat, ut per illam reddatur extensa, tam substantia, quia in ipsa recipitur quantitas; tam etiam accidentia, quia quantitas accidentia recipit, ut subiectum, quo eis mediantibus.

Praeterea: una qualitas v.g. albedo, sufficit ad dealbandum in nive molem, sicut quantitatem, quia longitudinem visibilem reddit: quia etiam una quantitas sufficiet ad substantiam, et omnia accidentia, cum omnia in eodem subiecto recipiantur, et quidem, si singula accidentia haberent singulas et proprias quantitates plura accidentia non possent esse in eodem subiecto, et loco; quia sicut haberent plures quantitates, ita haberent plures impenetrabilitates, quibus se mutuo ab eodem subiecto, et loco removerent.

Supponendum 2: quantitatem non tribui per extensionem actualem in ordine ad locum, nec per actualem impenetrabilitatem. Ratio primi est, quia corpus Christi in Sacramento altaris retinet propriam quantitatem, extensionem actualem in ordine ad locum non habet. Ratio secundi, quia etiam in corpore Christi, retenta propria quantitate, impenetrabilitas actualis separata fuit, dum Virginis claustrum illaesum penetravit, et dum Ianuis clausis ad discipulos intravit; et ista tamen a rebus nec miraculose possunt separari: quia

His suppositis, 1a sententia ait, essentiam quantitatis esse rationem mensurae, in actualis, et aptitudinalis, ita aliqui antiqui. 2a ait, esse impenetrabilitatem; ita Patres Hurtado, Oviedo, et alij; quae quidem opinio eadem est cum defendente, essentiam quantitatis esse extensionem aptitudinalem in ordine ad locum, quam subtilissimis propugnat Suarez, et alij ingeniosi moderni. 3a ait, esse divisibilitatem; ita antiqui-

UVA.BHSC

ambiguonis Th. pro qua advertere etiam Sconis; 4.a vel, esse distinctionem partium ut N. Ill.mus M.oneda; 5.a, et ultima ait, esse distinctionem in ordine ad se. Haec sententia est eis inter-Tas, cum quibus sic:

Extensio in ordine ad se, seu ordo partium in toto, quod nihil aliud est, quam positio partium, qua partes petunt unam non involvi in aliam, sed unam esse extra aliam, est constitutivum essentiale quantitatis. Conclusionem hanc insinuat A.P. opusculo 48., cap. 4, ubi ait: "positio uno modo dicitur partium in loco, " et sic est unum de praedicamentis, quod est situs; alio modo dicitur " partium ordo in toto, et sic est differentia quantitatis. Ecce quod A.P. ex duplici extensione, scilicet in ordine ad locum, et in ordine ad se, hanc elegit pro distinctivo, et constitutivo quantitatis. Idem assumptum ratione sic probo: illud est [illegible], et radicale praedicamenti quantitatis, a quo, tamquam a primo [illegible] facience [illegible] quantitatem, valet [illegible], ad [illegible] praedicatum, et non e contra; sed ita se habet extensio in ordine ad se: ergo. Probatur minor: in primis extensio in ordine ad se est primum faciens [illegible] quantitatem [illegible] quod quantitas non est, cum juxta D. Th. [illegible] quantitas; [illegible] vere causales, et [illegible]: idest quantitas est divisibilis, localis, impenetrabilis, et mensura [illegible], vel [illegible], magna, vel parva, quod est extensio in ordine ad se, [illegible] se habet partes [illegible], componentes molis ([illegible]) [illegible] tangentibus partes [illegible]: ergo.

Praemissa patent, quia enim partes se [illegible], impenetrabilitatem [illegible], et extensionem in ordine ad locum exigunt; imo etiam [illegible], divisibiles sunt per [illegible] physicum; divisibiles [illegible], divisibiles sunt per [illegible] physicum fit media actione dividente [illegible] per [illegible] physicum [illegible] quantitativo, qui ad [illegible] partes componens se tangentes [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible] physici, [illegible] unum sit extra aliud. Item: [illegible] componentem [illegible], quoniam [illegible] [illegible].

[illegible] prius est etiam extensio in ordine ad se, quam [illegible], quia [illegible] actu, quam passive; idest enim primum [illegible] sic: nec mensura [illegible] spatium, statim notum est quid, et quantum sit: nec [illegible], quia quantitas, nec longitudinem, latitudinem, nec profunditatem, [illegible] esse ponit: ergo [illegible], nec longum, latum, profundum, esse ponit: ergo.

Dices: extensio in ordine ad se [illegible] quantitati, [illegible] extensio [illegible] quantitas [illegible], quod ex [illegible] indivisibilibus [illegible] quantitatis [illegible] sionem [illegible] potest. R.: [illegible] primarius quantitatis [illegible] extensionem in ordine ad se: ergo. Probatur ante: juxta [illegible].

UVA.BHSC

proprietatem retinendam, quantitas maxime potest recipi in subiecto spirituali, adhoc, ut Angelum constituat extensum in ordine ad se, seu habens partem extra partem: q.

Ad 1.m respondeo, quod quantitati convenire extensionem in ordine ad se, sicut, scilicet in ordine ad se, et in ordine ad aliud, in quantum, ad locum, sed quae in ordine ad alterum, et dicitur per hoc, quod unitae sunt in illo uno cum alia, quamvis indivisibiles sint, per quod a quantitate differt, cuius partes sunt divisibiles, ut sequitur. = Ad 2.m dico, extensionem in ordine ad se, ipsi quantitati convenire ut quo; Angelum autem constituere extensum ut quod, et cum capacitate sua, quae [illegible] communicata ipsum illum videntem constituat [illegible] in capacitate. Dices: ex Ill.mo Moneda: quia est in quantitate habere partes distas, quam ex tenebris [illegible] impossibile est distinctio partium. Patet ant. q.a contrarium est impossibile distinctio partium distinctarum. = Respondeo, distinctionem partium positivam distinctam in quantitate esse impossibilem, tamen [illegible] in quantitate esse impossibilem, tamen de facto [illegible] ... q.a distinctio partium etiam [illegible] [illegible] [illegible].

Arg.m 1: ex D.T., opusculo 52. dicentis: proprietas quantitatis, quae specie quantitatis, quae quantitas est, est ratio mensurandi: q. = Respondeo, D.num T.m dicere, mensuram esse proprietatem quantitatis, non essentiam. = Vel dico, D.num T.m loqui de mensura radicali, quae est ex[illegible] in ordine ad se, in quo omnes proprietates quantitatis radicantur. Et quidem mensura superficiei philosophorum est id, quo quantitatem cognoscimus: quia per quantitatem constitutam, q.a mediam suponit constitutionem, nec mediam, quo solam finem constituere potest. Dices: Superficiem philosophorum, superficies, et locum sunt distinctae species quantitatis, ab[illegible] communi opinione: q. hoc non est de essentia quantitatis. = Respondeo, superficiem, et locum esse eandem speciem quantitatis metaphysicae, q.a habent eandem extensionem in ordine ad se. Quando autem philosophi dicunt, esse distinctas species, intelligendum est logice, quatenus scilicet sunt determinabiles per distinctas proprietates, seu rationes mensurandi, q.a locus addit connotationem corporis locati, esse q.a sit mensura [illegible].

Arg.m 2: a ratione mensurae dimanant proprietates quantitatis, scilicet, aequalitas, et inaequalitas: q. illa est essentia. = Respondeo, omnes proprietates quantitatis dimanare a ratione mensurandi, [illegible] a[illegible] ra.

UVA.BHSC

a la radice, sed ut a praedicato praesupposito. Et quidem argumentum ponit in intellectivo, a quo dimanat volitivum, et in visivo, a quo dimanat denominativum. Ad 3.um: impenetrabilitas distinguit quantitatem ab omni alio, cum nullum aliud praeter quantitatem sit impenetrabilem: quod. Respondeo, impenetrabilitatem, extensionem in ordine ad locum, et rationem mensurae esse duo, unam, scilicet, radicalem, et haec est extensio in ordine ad se, quantitatem a priori distinguit ab omni alio; et aliam proximam, et formalem, et distinguit hanc quantitatem a posteriori, sicut stringit proprietatibus cuiuslibet rei. Explicatur: primo intelligitur in quantitate impenetrabilitas, quam extensio in ordine ad se: quod. Probatur antecedens: impenetrabilitas est praedicatum universalius, et superius ad extensionem; sed prius intelligitur praedicatum superius, quam inferius: quod. Maior est certa, quia impenetrabilitas etiam indivisibilibus competit. Respondeo, impenetrabilitatem non esse praedicatum universalius extensione in ordine ad se; indivisibile enim impenetrabile non est, quia eo ipso, quod alteri unitur, tangit, et tangitur secundum se totum, et consequenter penetratur.

Ad 4.um: extensionem quantitatis nequit ab ista separari; sed extensio in ordine ad se separatur a quantitate: quod. Probatur minor: quia extensio in ordine ad se ... simul, et tamen in Sacramento altaris corporis Christi est quantitas: quod. Probatur: si quantitas corporis Christi non est extensa in ordine ad se: quod. Probatur minor: si quantitas corporis Christi in Eucharistia esset extensa in ordine ad se, una pars esset extra aliam; sed non est, alias esset, ut quando posset frangi et sumi secundum partem capitis, et non secundum partem pedis, quod est haereticum: quod. Confirmatur: quantitas corporis Christi in Eucharistia est modo indivisibili: quia una pars non est extra aliam. Patet, nam corpus Christi ibi est ad modum substantiae, scilicet, indivisibiliter. Ad argumentum, concessa maiori, negamus minorem, ad probationem negamus etiam minorem, ad cuius probationem minor etiam est neganda. Quantitas enim corporis Christi est in Sacramento altaris cum extensione in ordine ad se, cum ordine, et positione partium in toto, ita ut una sit extra aliam, ut caput extra collum, et huic unitum per continuitatem, non secundum se totum. Nec ex hoc sequitur, quod posset frangi, et sumi secundum unam partem corporis, vel quantitatis Christi; tum, quia ibi Christus est impassibilis, et consequenter non potest pati divisionem; tum etiam, quia

UVA.BHSC

q. ibi non est ad modum quantitatis, sed ad modum substantiae, q. cum corp. xpti in Sacram.to succedat substantiae panis, huius etiam modum essendi, scil. indivisibiliter succedit; quantitas corporis xpti scilicet concomitanter, et per accidens succedenti. Unde, quantitas corporis xpti est in altari ad modum substantiae, id est tota in tota hostia, et tota sub qualibet parte hostiae, nec enim retinet extensionem localem, sed naturalem solum admittit.

Ad 3 primum dico, quantitatem corporis xpti esse in Sacram.to altaris modo indivisibili; sed ad modum substantiae, quantum ad hoc, quod est non habere partes extra partes in ordine ad locum; non tamen quantum ad hoc, quod est non habere partes extra partes in ordine ad se: q. sicut substantia eo suo modo habet esse tota sub toto, et tota sub qualibet parte loci; ita quantitas corporis xpti est tota in tota hostia, et tota in qualibet parte, retenta tamen extensione in ordine ad se.

Et ad secundum, in hostia duplicem quantitatem, scil. propriam ipsius corporis xpti, q. corpus xpti est in hostia, quale est in caelo, vidit, cum omni perfectione substantiali, et accidentali excepta extensione actuali in ordine ad locum, et quantitatem panis remansi, quae ibi manet, non obstante mutatione substantiae panis in corpus xpti, iuxta illud manentibus eisdem accidentibus, quae quidem quantitas panis accidentia hostiae qualificat, et reddit extensam etiam in ordine ad locum.

Arg. 5, et ultimo: non repugnat unam quantitatem penetrari cum alia, ut patet in quantitate corporis xpti, penetrata cum quantitate lapidis sepulchri: q. una quantitas Jam non fuit extra aliam: supponi Jam una pars eiusdem quantitatis potest non esse extra aliam, et sic extensionem in ordine ad se non retinere.

Respondeo, non repugnare, unam quantitatem penetrari cum alijs in ordine ad locum, q. hoc nihil aliud est, quam duo corpora eundem locum occupare; tamen repugnat, quantitates intrinsece, q. singula singularum q. partes retinent propriam positionem in toto, et ordinem partis extra partem. Corpus xpti penetravit lapidem sepulchri penetratione quatenus eundem locum cum lapide occupavit, quando a sepulchro involuto lapide exivit.

Ex his colligitur, definitionem quantitatis in scriptis, quam phi-
„ losophus tradidit, non esse essentialem, sed descriptivam tantum, q. illam
„ tradidit per proprietatem, scilicet divisibilitatem; ait enim, quan-
„ tum est divisibile in ea, quae insunt, quorum utrumque vel unum
„ quodque hoc aliquid aptum est esse; id est, quantum est divisibile

in suas

UVA.BHSC

integras partes, quarum quaelibet si iterato dividatur habet rationem totius quanti perfecti in linea quantitatis, ut pars ligni usque separata remanet verum physicum, vocaturque lignum, sicut anima ad distinctionem totius physici, cuius partes separatae (manus, scilicet, et pes) remanent etiam in ratione specierum per se in linea substantiae.

Quaestio 10. an linea, superficies, et corpus sint propriae species quantitatis.

Supposito quantitatem continuam consistere per extensionem in ordine ad se sequentem, quod secundum diversos modos huiusmodi extensionis diversae oriantur quantitatis species, quodque in praesentiarum inquirimus est, an linea, superficies, et corpus praedictam extensionem per se diversam importent? Pro quo est notandum, lineam, superficiem, et corpus hic assumi prout opponuntur a parte rei, sive prout corpus aliquem gradum metaphysicum, vel partem materialem compositi physici significat; sed praecisive, et prout idem sonant, ac extensio, quae in sensibus spectant mathematicam, quod ut pote abstractam a sensibilibus abstrahens illa, modo sensibus imperceptibili contemplatur. Hinc quamvis in rerum natura dabilis non sit res extensa nisi in physica simul gaudeat extensione in tria, versus longitudinem, latitudinem, et profunditatem; nihilominus mathematicus has diversas extensiones seorsim considerat, ad quod imaginatur punctum omnino indivisibile super planum moveri versus longitudinem, sed quando vestigium derelinquit, et sic intelligit lineam, punctis copulatam, et terminatam, solumque versus longitudinem extensam. Deinde imaginatur lineam directe lateraliter moveri, itaque etiam vestigium derelinquit, et sic intelligit superficiem, lineis copulatam, et terminatam, solumque versus latitudinem extensam. Tandem imaginatur superficiem deprimi, aut elevari, itaque deprimendo, aut elevando vestigium derelinquit, et sic intelligit corpus, superficiebus copulatum, et terminatum, solumque versus profunditatem extensum.

Quare mathematice linea solum nihil aliud est, quam
» extensio versus longitudinem, superficies extensio versus latitudinem;
» et corpus extensio versus profunditatem. Dico igitur,

quia

UVA.BHSC

quæ, et si mathematice accipiantur aliquid aliud, præter propriam unionem importent, ut linea puncta, quibus eius partes terminantur; superficies puncta, et lineas; et corpus puncta, lineas, et superficies.

Ex quo deducitur, quod lineam mathematice sumptam, nullatenus sit divisibilis, quia punctis indivisibilibus terminatur; sed vero solummodo versus longitudinem, penes quam tantum extenditur. Deducitur etiam, quod superficies mathematice sit divisibilis versus longitudinem, quia lineis sit divisibilibus terminatur; et secundum latitudinem, penes quam solum extenditur. Deducitur denique, quod corpus mathematice dividi possit versus longitudinem, et latitudinem, quia lineis, et superficiebus sic potentialiter divisibilibus terminatur; sed autem duntaxat versus profunditatem, penes quam unice extenditur.

Hoc bene notato, cum omnibus est supponendum, corpus esse puram speciem propriam quantitatis continuæ; cuius suppositionis ratio est manifesta, nam illa est species propria alicuius generis, quæ ratione sui et independenter ab alia ratione generis simpliciter participat; sed hoc modo corpus participat rationem quantitatis continuæ: ergo. Maior cum sit patet. Probatur minor: corpus habet partes continuas, quod est de ratione quantitatis continuæ; aliunde additur extensionem versus profunditatem determinate, et ratione sui extensionem versus profunditatem.

Confirmatur: corpus non ordinatur ad componendam aliam speciem quantitatis ut dicta patet; aliunde participat rationem continuitatis per se, et additionem extensionis: ergo. Tota igitur controversia procedit de linea, et superficie, de quibus Pater Hurtado, et Didacus à Jesu negant esse puras species quantitatis continuæ. Oppositam tamen sentio cum communi sententia pro qua sit:

Linea, et superficies sunt propriæ, et puræ species quantitatis continuæ. Conclusionem ratione sic probo: linea, et superficies participant genus quantitatis continuæ, illud quod immediate per differentias essentiales constituunt puræ species quantitatis. Probatur antecedens: genus quantitatis est: quod sunt puræ species quantitatis continuæ est habere partes continuas, et copulatas in uno esse; sed hoc reperitur in linea, et superficie, per differentias oppositas constituentium: ergo. Probatur minor: linea est extensa secundum longitudinem, eiusque partes copulantur punctis indivisibilibus; et similiter superficies est extensa secundum latitudinem, et eius partes uniuntur lineis: ergo participant rationem partium unitarum in uno esse per oppositas differentias.

Confirmatur:

Comparantur; et explicatur hoc ratio: eo, quod diverso modo essentialiter participant rationem [illegible] differunt essentialiter in ratione generis; sed linea, et superficies diverso modo essentialiter participant rationem quantitatis continuae: ergo differunt essentialiter in ratione quantitatis. Maior patet. Probatur minor: linea participat extensionem, cui addit determinatam differentiam, scilicet versus longitudinem; et superficies supra extensionem addit differentiam essentialiter oppositam, nempe, versus latitudinem: ergo.

Respondent aliqui recentiores, his, et aliis rationibus, quae efficaces sunt, solum vinci, lineam, et superficiem participare rationem quantitatis, prout abstrahit a completo, et incompleto; ex quo non sequitur esse proprie species quantitatis; sed ad summum reductive, sicut materia, et forma substantiae respectu praedicamenti substantiae. Sed contra: linea, et superficies participant essentialiter rationem quantitatis, ut simpliciter: ergo, et pure.

Probatur minor: ratio formalis constitutiva alicuius praedicamenti reperitur in sua forma aeque in completo illius generis praedicamenti; sed ratio formalis constitutiva praedicamenti quantitatis praedicatur formaliter de linea, et superficie: ergo. Probatur minor: ratio formalis constitutiva praedicamenti quantitatis est extensio partium copulatarum inter se; sed haec forma praedicatur de linea, et superficie; haec enim praedicatio est vera in sensu formali: linea est extensa, et habet partes copulatas inter se, nam [illegible], quod idem dico de superficie: ergo.

Solvuntur argta.

Ad 1.: linea, et superficies sunt essentialiter incompleta: ergo. Probatur: sicut punctum ordinatur essentialiter ad lineam, ita linea, et superficies ordinantur ad corpus; sed punctum ideo non est dimensio, et pars species quantitatis: ergo. Ad argumentum negant, ad probationem; ergo punctum ordinatur ad lineam, secundum rationem sibi primariam, scilicet, secundum indivisibilitatem; at vero linea, et superficies ordinantur ad corpus, non secundum primariam rationem extensionis, scilicet, extensionem propriam; sed secundariam, idest, secundum indivisibilitatem versus profunditatem sibi secundariam. Praeterquam quod, punctum [non] habet extensionem, quae est ratio formalis constitutiva huius praedicamenti; bene vero linea, et superficies. Dices: illa indivisibilitas lineae, secundum quam superficiem componit, et corporis indivisibilitas, secundum quam corpus constituunt, non sunt aliquid negativum, cum species positiva quantitatis per negationem constitui nequeat: ergo sunt aliquid positivum; sed in illis nihil positivum datur praeter propriam extensionem: ergo secundum propriam extensionem

sionem

siones ordinantur ad componendum corpus: ergo et secundum primarium ipsarum complementum. Respondeo, lineam, et superficiem ordinari ad constituendas partes corporis, in secundum proprietatem unionis formæ, sed ipsas unitates dicimus ordinari, ut sub eadem ratione modi positivi, unitivi, sub qua continent componunt, ut tamen ut formæ exponenda. Recolite quæ in 3.º quæstione proœmialium logicorum diximus de modo, quo propositio, et aliæ entitates complexæ ordinantur ad componendam demonstrationem, et eadem doctrina, mutatis mutandis, hic est aplicanda. Replicabis: una species nequit includi in alia; sed linea, et superficies includuntur in corpore: ergo. Respondeo, unam speciem non includi in alia formaliter, bene vero materialiter; et sic linea in superficie, et utraque in corpore includuntur. Licet enim superficies virtute, et corpus majorem dimensionem, aut totius corum includant, solum proprium important formaliter, et alias materialiter. Instabis: homo materialiter equum nequit includere; sed hoc ideo, quia una species nequit includi in alia, nec materialiter: ergo. Respondeo, quod una species substantialis, nec materialiter in alia valet includi, quia ens substantiale, quod est tale, sicut est ens simpliciter, ita est unumquodque, et simpliciter completum; at vero species accidentalis, licet in gradu specifico, quo ad talis sunt completa, in gradu tamen entis accidentis incompleta sunt, ideoque entitas speciei accidentalis secundum aliam, et aliam rationem est completa, et incompleta. Et quidem instantia ista potest inveniri in ordine logico.

Arguitur 3.º: impenetrabilitas, et extensio in ordine ad locum sunt proprietates quantitatis; sed ista repugnant lineæ, et superficiei: ergo. Minor patet, quia linea, verbi gratia, non continuatur partibus superficiei, tangit partes secundum se totas. Respondeo, lineam impenetrari cum partibus superficiei, quia ad penetrationem requiritur, quod linea tangat partes superficiei secundum se totas, et secundum quod linea divisibilis est. Si enim linea attingat partes superficiei, ut indivisibilis, eundem locum nequit occupare, sicut quantitas impenetrabiliter cum substantia, eo quod haec indivisibilis sit. Si admittas, quod linea, ut indivisibilis penetratur cum partibus superficiei, nihil ostendis, quia linea debet esse solum impenetrabilis, in quantum dicit suas partes in esse impenetrabilis. Inquiunt primo an locus sit pars species quantitatis.

Inquires 1°

An locus sit per se spẽẽs quantitatis?

Noto, locum apud philosophum esse ultimam superficiem corporis continentis immobilem primum. Dicitur immobilis, quia est ad aliquem locum immobilis. Dicitur prima, quia est prima, et immediate [illegible] corpori locato. Hinc ad quaestionem respondeo, locum non esse per se speciem quantitatis distinctam a superficie dicta, quia nullam specialem rationem speciei superaddit; sed vel relationem continentiae ad locatum, vel denominationem sumptam a locato, vel [illegible] opinionem. Dices: locus, ut superficies, est mensura intra corpus locantis; et locus vero est mensura corporis locati; ergo secundum has diversas formalitates poterit dici alia species quantitatis distincta. Respondeo, quod mensura corporis locati non est specialis quantitas, sed ipsa continentia superficiei corporis continentis, addita connotatione, vel denominatione, et caetera. Si autem dicatur loco convenire proprietates quantitatis, aequalitas, vel inaequalitas, dicendum utique ipsi convenire non ratione sui, sed ratione superficiei. Inquires 2., Sintne tempus, et motus per se species quantitatis?

Inquires secundo. Sintne tempus et motus per se spẽẽs quantitatis.

Noto primo, quod tempus apud philosophum est numerus motus secundum prius, et posterius, id est mensura motus [illegible], vel posteriorem, quo illo tempore fit [illegible] et successibus. Dicitur numerus, quia habet partes, scilicet praeteritam et futuram [illegible]. Dicitur [illegible], quia est numerus motus secundum prius, et posterius, [illegible] quod facit quantitatem permanentem, sed [illegible] et successione. Noto 2., motum a philosopho sic definiri: actus entis in potentia, prout in potentia. His duobus praenotatis, ad primum quaesitum respondeo, tempus non esse per se speciem quantitatis; quia tempus non est [illegible] ratione motus successivi; idem enim tempus est [illegible] successivum, quia est duratio rei successivae, sicut duratio Angeli indivisibilis est, quia est duratio rei indivisibilis, et sic de aliis. Respondeo ad 2m quaesitum, motum non esse per se speciem quantitatis, quia species quantitatis [illegible]

UVA.BHSC

quantitatis debet esse ext.º o plena; sed motus est ens ext.º incompletum, nam dicit est spatium in potentia, ut ex eius definitione constat; motus vero tamen est via, et tendentia ad terminum, cuius est fieri, sicut motus calefactionis est fieri calorem: q. Dices: tempus, et motus habent specialem rationem: q. Respondeo, tempus, et motum esse eandem partem, et rationem suam, sed per aliud, ut tempus per motum, et motus per magnitudinem loci, in quo fit; ideo enim motus est magnus, vel minor, q. locus in quo fit est magnus, vel parvus. Quaestio II. utrum numerus sit verus, et completa species quantitatis.

Ante resolutionem est notandum, quod numerus, ut Philosophi loquuntur, ut [illegible] sic definitur, multitudo unitate mensurabilis, aliud dicitur numerus numerans, et aliud numeratus. Numerus numerans dicitur [illegible], qui [illegible], [illegible]. Numerus autem numeratus ipsa res, ut numero numerata appellatur. Numerus numeratus adhuc alius est transcendentalis, et alius praedicamentalis. Numerus transcendentalis, qui per [illegible] divagatur, est, quicunque ex unitatibus ab ente indistinctis, quae [illegible] personis Divinis dicuntur, et novem Angelorum chorus. Numerus vero praedicamentalis, qui solum in rebus quantitativis invenitur, est, quicunque ex unitatibus completis; vel qui ex divisione continui resultat in quantitatibus divisis, ut quaternarius ex divisione in quatuor partes, vel denique quicunque ex unitatibus quantitativis. Dubium est praesens, et procedit de numero numerante; sed de numero numerato, et praedicamentali; et ratio dubitandi in hac parte ea est, q. ratio numeri est [illegible] multitudo. Hinc P. Suarez cum suis, [illegible], numerum habere posse per se unitatem realem, sed tantum speciem quantitatis [illegible]; ob quam rationem solummodo numerum quandam quantitatem [illegible]. [illegible] cum quibus sit —

Nostra cōclō

Numerus est verus, et completa species quantitatis discretae.

[illegible]

concomitantes singulis [illegible] possumus, et vibrationi concomitante proximis; quae concomitant contrarium supponi debet. Per quod patet ad exemplum de partibus omnino aequalibus, ex quo nata Doctrina asserunt, quae cum sint partes eiusdem rationis, singulas singulas eodem modo [illegible] debent.

Dices: numerus in re non habet unitatem determinatam per aliam: ergo designationem in esse id habet. Probatur: nulla ex unitatibus numeri [illegible] habet in re aliquid peculiare, per quod sit ultima: ergo designatur, quae ultima unitas numero est alterius [illegible] determinant.

Nego ans., ad cuius prob. dico, quod si ex omni infinita [illegible] ab adversariis intentum, [illegible] impossibile, unitatem pluralitatem, quae in re [illegible] n esse in se finitam, et determinatam ad talem pluralitatem, scilicet [illegible], et n plurium unitatum, nam sicut in numero n est assignare unitatem, quae in re habeat aliquid peculiare, per quod sit ultima, ita nec in illo est assignare aliquid, per quod eius pluralitas peculiariter finiatur, et terminetur, vel si hoc est assignare, etiam et illud, cum ultima unitas illa dicatur [illegible].

Deinde, pluralitas numeri [illegible] in re habet [illegible], quae [illegible] ad duas unitates, et ulterius progrediatur, ut in illo esse tres unitates includat, [illegible] in hoc, et ulterius [illegible] ad aliam unitatem, aliqui n pluralitas [illegible], sed quaternarii [illegible]; et quidem [illegible] hoc in re invenire absque [illegible] designatione, necesse [illegible] ponere.

Inquiro nunc 1: quid peculiare habet illa pluralitas, per quod in re finibilis sit, et n adhuc finita, ut includit duas unitates? 2: quid peculiare habet in re, ut iam includit tres unitates, per quod finita sit, et ultra n [illegible] ad esse pluralitatis, quae quartam includat unitatem? Certe, vel dicendum est, quod illa pluralitas n sit in re finita, et determinata; vel dicendum, quod in re habet aliquid, per quod redditur [illegible], et n plus.

Sed id, per quod illa pluralitas redditur [illegible], n est [illegible] esse pluralitatis secundum [illegible]; nam [illegible] n est [illegible] esse pluralitatis [illegible] includit, [illegible] quod tres unitates claudit: ergo [illegible] esse, quod tres unitates claudit, est in re aliquid esse pluralitatis [illegible], quod tres unitates claudit, est in re aliquid [illegible], et aliquid [illegible], et determinabile [illegible] quid sit hoc? [illegible]. Adhuc magis urgeo, inquirendo quid sit hoc?

Nam si pluralitas, facta per divisionem A. B. C. [illegible], [illegible] habeat secundum A. B. quam secundum A. B. C., [illegible] assignare quid peculiare [illegible], et determinabilis ad illud [illegible] pars dicatur [illegible] esse

esse complexum pluralitatis, quod nec complexum, nec partiale in eadem unitate; sed nihilominus illa pluralitas, et nulla se habet in re independenter ab alterius designatione, nam tamen solum designat quod invenit in re, alias falso designaret: ergo quaelibet ex unitatibus [illegible] habeat aliquid peculiare, per quod sit ultima in re, nec infertur, quod separatur in re ab illa numerans per ultimam unitatem.

Nego sequelam, hoc infertur, nec quod in re sit unitas ultima, et illa in re terminans aliam unitatem, sed infertur solum, quod unitas quaedam ultima et alias terminans est ultima, et terminans per aliquid peculiare, quod in re habeat praecedentis, sed per id ipsum, quod ceterae simul [illegible] habeant, quod [illegible] [illegible], et certissimum, et [illegible] numerantis parte, quam numerus in re debet habere. Replicabis: numerus est species determinata: ergo in re debet habere formam determinatam; sed illam non habebit, si in re habeat ultimam unitatem, ni per aliquid peculiare, sed per id ipsum, quod ceterae unitates similiter habent, [illegible] [illegible] esse [illegible], et determinantur: [illegible] [illegible]; [illegible] debet habere formam [illegible] determinatam [illegible]; [illegible] [illegible] determinatam formam, [illegible]; [illegible], et [illegible] [illegible].

Duplex itaque est forma numeri, una, scilicet, totalis, quae omnes unitates simul amplectitur, [illegible], [illegible], [illegible], et [illegible]; [illegible] partialis, quae [illegible] ultimam unitatem, [illegible] [illegible], [illegible], et [illegible]. Forma totalis debet esse determinata, [illegible], [illegible], et [illegible] [illegible] importat [illegible] pluralitatem, [illegible], [illegible], et [illegible] [illegible], [illegible], at partialis forma [illegible], sed forma debet esse determinata, quae [illegible] [illegible] [illegible] importat pluralitatem unitatum, quae [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] aliam unitatem [illegible]. et [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

Infertur: ergo quod [illegible] A. B. C, unitas C. sit forma determinans [illegible], quod [illegible] unitates A, et B, et simul [illegible] [illegible]; sed consequens [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]. Primum: constat [illegible] [illegible]; sed unitas C. [illegible] [illegible] A, et B, quae [illegible] est [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible], nego subsumptum, [illegible] [illegible] [illegible]: est [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible]; [illegible], [illegible], et [illegible] determinans, [illegible]. Respicias [illegible] solum [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible], quod [illegible] [illegible] [illegible]. Sic [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], et [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] albedinem, ut [illegible] [illegible] albam [illegible]. [illegible] unitas C. cum A, et B, [illegible], et [illegible] [illegible] [illegible] A, et B, ab C [illegible] est forma [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible] A, et B, [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible], [illegible]; [illegible] [illegible], quae [illegible] [illegible], [illegible], [illegible]; [illegible]

UVA.BHSC

num C A, et B. determinat ad [illegible] in [illegible], ergo [illegible] A, et B respicit, et [illegible]. Instabis: in numero ternario 2a unitas, et 2a, constituunt [illegible] unicam unitatem, eam et 2a unice constituit [illegible]; et [illegible] in numero ternario [illegible] est [illegible], [illegible] numerus [illegible] sumptus, [illegible] ternarius: ergo. Respondeo, quod forma partialis ternarij est unitas alterum unice [illegible], et ultima, scilicet, et [illegible] negandum, ne [illegible] [illegible], quod [illegible] habet 2a, et 3a, cum [illegible] ternario [illegible], et [illegible] quantum constituit. Instabis: in quolibet composito phisico [illegible] forma partialis est determinativa [illegible], ut patet in homine, cuius forma partialis, scilicet [illegible] est [illegible] [illegible]: ergo. Respondeo, quod in composito phisico [illegible], [illegible] [illegible] compositionis, datur unica forma [illegible], [illegible] partes, scilicet, materia, et forma, velut potentia, et [illegible] receptiva, et [illegible] informantibus, [illegible] ordinem diversum, solum [illegible], et [illegible] habet rationem formae.

At vero in compositis, quae sunt unum, [illegible] unicum ordinem, partes sunt eiusdem rationis, et [illegible] singulis idem ordo [illegible], et [illegible], [illegible] est, quod unum [illegible] informat, sed ad illam ordinatur.

Urgebis: quaelibet unitas potest esse [illegible]: ergo potest [illegible] esse [illegible] materia. Transeat [illegible], quod potest esse [illegible] esse potest [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]: [illegible], quod est unum, [illegible] compositionis, [illegible]; [illegible] ordinis, [illegible] esse [illegible], et actus sub eadem [illegible], [illegible]; sub [illegible], [illegible].

Et ratio est, quod [illegible] actus, [illegible] propriis scilicet informantibus, et receptivis, [illegible] unione [illegible], sed unice ordo determinabilis, et determinantis; quae sunt materia, [illegible]; et [illegible] [illegible] potest in [illegible], quae potest esse [illegible], et potest est materia, et subsistentia. Inde est: [illegible] numeri ternarij illum [illegible], et habent rationem 1a, 2a, et 3a; sed [illegible] 3a [illegible] per modum [illegible]: [illegible] materia, et forma sub diversa [illegible]. Dum [illegible]: et habent ordinem 1a, 2a, et 3a, [illegible] singulis [illegible], [illegible] constituunt; [illegible] [illegible] 3a, et [illegible]; et [illegible], [illegible]. Cum [illegible] unitates numeri ternarij sint eiusdem rationis, [illegible] 1a, 2a, et 3a, [illegible] singulis [illegible], et [illegible]. Si autem dicatur, D. Th. [illegible] [illegible] ultimam [illegible], ultimam unitatem esse formam [illegible]: dicendum, hoc ipsum, [illegible], sed [illegible], hoc [illegible]
[illegible]

UVA.BHSC

exercitum ultimo singulis unitatibus veniret. Non quiescis: si singulis ternarij unitatibus veniret ratio 2.ª, et 3.ª, ternarius ponet in re tantum numerus, et multiplex; sed hoc est absurdum; ergo id ex quo sequitur. Sequela maxis pbr: si singulis ternarij unitatibus veniret ratio 1.ª, 2.ª, et 3.ª, in ternario multiplicaretur ratio mat, et form: ergo 3q.ª est legitima, q. multiplicatis mat, et forma eo quibus resultat compositum, hoc etiam multiplicari debet.

Nego maiorem; ad prm. dist. ant: multiplicantur intra eandem rationem extensionem in re, ve ant; aliter neg. ant, et cogm. Ternarius enim, sicut et quilibet alius numerus est in rebus esse plures requirit unitates manentes in re continuitas, et ideo non multiplicat ad consentientem multiplicitatem, q. hoc est tantum eandem continuam entitatem extl.ª in re ??? .

Solvuntur argta.

Arg. 1: numerus est unum per accidens: ergo unum per se. Pr. ant: ex pluribus entibus in actu fit unum per accidens, ut patet in acervo lapidum; sed numerus praedicamentalis fiat ex pluribus entibus in actu, cum constet ex pluribus quantitatibus simul: ergo. Respondeo, ex pluribus entibus completis in actu, tam pro forma, quam pro materia, non fieri unum per se; bene tamen ex pluribus entibus incompletis pro forma. Numerus enim non componitur ex quantitatibus simul, ut omnia sunt, sed ex ipsis ut sunt unitates mutuo se concernentes, et ordinatae ut actus, et potentia invicem, sic ut sunt homogeneae omnes, ut quae in esse specificant entia in actu, et eiusdem rationis cum toto; et in esse integrali reddunt unum incompletum per partem indivisibile, quo copulantur. Similiter linea continua est quid completum, et ut indivisibile est incompleta, et ad superficiem exstl.ª ordinatur ita similit.ª unitates, ut numeri sunt completae, incompletae tamen per ordinem, quo concernuntur. Infert: quare numerus solum est unum unitate ordinis; sed hoc unitas non sufficit, ut perficit speciem quantitatis, q. hoc non est unitas per se, ut patet in acervo lapidum, et exercitu: ergo. Dist.ª 1.ª cq.ª, neq. minorem subsumptam, ad cuius complexum pro dico, in esse acervi utrumq. esse unum per accidens, q. partes non dicunt per se ordinem; at vero in ratione forma et figurae acervi sunt unum per se, q. in singulis lapidibus, et in reliquis figura acervi est tantum partialis: unde ordinantur ex parte-

partis per se ad totum integralium, sicut etiam essent in ordine actorum per se politicum existentis. Ordo enim politicus stat in obedientia plurium uni duci, q[uod] est ordo moralis, non physicus; si autem ex numeralitate accipiatur non moralis, sed physico mathematicus est. Contra; nam q[uando] milites dicunt ordinem prioris, et posterioris potentiae, constituunt unum per se politicum: ergo quantitates numerales dicunt ordinem quantitativum, constituunt unum per se, physicum, et quantitativum.

Replicatur: ad unitatem per se requiritur unio, et realis unio partium: ergo. Respondeo, requiri unionem ordinis seu connotationem prioris, et posterioris, non tamen unionem physicam inter ea internam. Instatur: ordo unius ad aliud specialiter non facit, ut cum illo unum per se faciat, ut patet in ordine habitudinis, et potentiarum, quae cum essent unum per se constituunt. Respondeo, habitus, et potentias non dicunt ordinem per modum partium, et ab habere tamen unitatem numeralem praedicamentalem constituendam. Urgetur: sicut numerus reperitur in rebus quantis, ita, et in rebus substantiis; sed ex rebus substantiis non resultat unum per se, aut per se circa ordinem: ergo nec ex rebus quantis. Respondeo negando ly sicut, q[uia] in rebus substantiis reperitur numerus transcendentalis; at vero in rebus quantis numerus praedicamentalis invenitur.

forma in substantia: ideo res quantitatis numerum constituit, q[ui]a pertinent ad determinationem praedicamentum; sed etiam res substantiales habent: ergo. Nego consequentiam, sed ideo est q[uia] unitas quantitativa ordinatur ad aliam per modum partis, nam quantitas quaerit indivisibilis, neque esse totum, cum totum quantitatibus, ut talis, si indivisibile esset impossibile. Unde quantitas, sub formalitate unitatis indivisibilis, applicat rationem partis, ideo quantitati, ut applicat rationem unitatis, constituit unum per se. Hoc patet in linea, quae eo ipso, quod indivisibilis accipiatur, cessat ad superficiem ordinari; idem de qualibet quanto sub expressione unitatis indivisibilis sub qua numerum constituit. At vero substantia, et alia alia, quamvis applicent unitatem, non ideo ordinantur ut partes, q[ui]a eo ipso, quod substantiae divisibiles accipiuntur, non ideo ut partes intelliguntur. Arg. 2: manentibus

nibus

tribus unitatibus invariatis et variatur numerus, scilicet de ternario ad quaternarium: quia numerus ternarius consistit in aliqua ratione. Dist. ant.: in variatis tribus unitatibus, quo ad materiale ternarium, conc. ant.; quo ad formale neg. ant. et cons. Identitate unitatum non variantur, variantur tamen conceptus earum, ut binarius constat unitate tantum; variantur accedente alia unitate, quae constet, et concernit.

Arg. 3: numerus non est divisibilis: ergo non est species quantitatis. Antecedens constat, quia si numerus ternarius dividatur, jam non manet numerus ternarius. — Respondeo, numerum esse divisibilem in suas unitates. Quod autem per divisionem destruatur, solum probat non esse divisibilem in spe divisibilia, quae divisibilitas est ratio solum quantitatis continuae, et non discretae.

Arg. 4: ablata unica unitate a numero ternario, aufertur absolute numerus ternarius: ergo absolute aufertur forma illius: quia aliae unitates non sunt forma: quia forma numeri solum salvatur in unica unitate. — Declaratur, et 1a pars, dist. 2a cons. seq.: aliae sunt forma, ut constant unicam unitatem, conc.; ut constant duas unitates, neg. cons. Itaque ablata unica unitate a numero ternario, aliae duas constare non possunt, et ideo non remanent in esse formae ternarii, sed in esse formae binarii.

Arg. ultimo: accidens, quod est per se per se unum, est in unico subiecto; sed numerus non ita est, cum sit in omnibus unitatibus: ergo — Respondeo, numerum esse in unico subiecto totali, et in pluribus partialibus, quia reperitur in pluribus primis partialiter ordinatis inter se ad modum, quo pulchritudo, et forma domus. Inquires an oratio sit unum per se, et vera species quantitatis?

Inquires. An oratio sit unum per se, et vera species quantitatis?

Noto, orationem triplicem esse: Theologicam, rhetoricam, logicam, et mathematicam, seu quantitativam. Theologica est elevatio mentis in Deum. Rhetorica est, quae constat exordio, narratione, et epilogo, ordinatisque ad persuadendum, vel laudandum, vel vituperandum. Logica, ex judiciorum ratiocinationum consequentia, et denique mathematica, seu quantitativa, est multitudo syllabarum ordine quodam sibi succedentium. De oratione in hac ultima acceptione procedit inquisitio, ad quam respondeo orationem esse unum per se, et veram speciem quantitatis discretae.

quod sic

quod sic ovadu: idest numerus est unum per se, et vera species quantitatis discretæ, quia eius partes, licet realiter inter se [illegible], dicunt tamen inter se ordinem prioris, et posterioris, sed partes orationis dicunt invicem ordinem durationis: quia Ex dictis colligimus, quantitatem continuam in lineam, superficiem, et corpus subdividi; discretam vero in numerum, et orationem. De linea autem, superficie, corpore, et numero plures à mathematicis traduntur divisiones, ex quibus generaliores placet hic exhibere appendice. Quaenam lineæ divisiones.

Quęnam lineę divissiones.

Linea primo dividitur in rectam, et curvam. Linea recta est, cuius partes inter duo puncta æqualiter jacent. Contraria curva. Hinc deducitur primo, quod linea recta sit omnium brevissima, quia si curva, et recta inter duo puncta formentur, cum curva flexibus praedita debeat esse partibus, ut spatium rectitudine aberrans occupet, etiam longior esse debet, seu major. Deducitur 2o: quod linea recta sit mensura distantiæ, quia duo corpora in tantum distant, in quantum ea interiacet spatium mensurabile; et hoc spatium est mensurabile tantum in linea recta: quia magis distant, quam duo puncta lineam rectam terminantia utrumque corpus tangentem. Deducitur 3o, quod inter duo puncta non possit nisi unica linea recta duci, quia duorum punctorum distantia est tantum unica. Linea recta habet diversas sub se species, seu tantum diversas sumit denominationes, quatenus dicitur verticalis, horizontalis, perpendicularis, parallela, convergens, divergens, diagonalis, diameter, corda, radius, et tangens. Linea verticalis est, quae sursum ascendit recta, recipiens in uno termino puncto suo alterius corporis pondus, ut in 1a figura linea recta A B. Linea horizontalis est, cui verticalis, ad angulos rectos insistit, recipiens planum parallelum horizontem respiciens, ut in 2a figura recta C D. Linea perpendicularis est, quae alteri rectæ insistit ad angulos rectos, ita ut ad neutram illius partem magis sit inclinata, ut in 2a figura recta E F. Et adverte, quod quando recta, cui perpendicularis insistit est horizontalis, ut in 2a figura apparet, tunc perpendicularis est simul et verticalis.

Et adverte etiam, quod si linea perpendicularis designatur aliquod punctum, ex quo duci debeat in substratam lineam, vel superficiem ea ad certum illius punctum unica duci debet; quia supposito, quod recta ad illud perpendiculariter,

adeo q.

UVA.BHSC

adeo q. ad angulos rectos sine inclinatione ad alteram utram partem eidem lineae, vel plano insistit, eique superponitur, quod eo eodem puncto ad aliud punctum deveniat; sic perpendicularitas, ut videre in [illegible] 2ª figura. Hinc inter duo puncta [illegible] perpendicularis [illegible] habetur [illegible]. Linea parallela est, quae alteri [illegible] (ita connotatur [illegible]) [illegible] de recto namque in [illegible] aequidistans [illegible], quod duae parallelae [illegible] ut in 2ª figura recta C.D, et G.H, [illegible] numquam se tangentes; 2ª quae [illegible] ut in 2ª figura [illegible] linea recta parallelas [illegible]

M, L. Linea convergens est, quae ab altera ex una parte recedit, et divergens in quantum ex altera parte accedit, [illegible] rectae lineae O, [illegible] ut in 3ª figura apparet; [illegible] Linea diagonalis est, quae [illegible] et convergens, et divergens, [illegible] dividens in duos angulos, ut in 1ª figura recta quadrangulum dividens [illegible] quadrangulari linea recta S. Diameter est, quaelibet linea recta ab uno puncto peripheriae, seu circumferentiae circuli, ad aliud punctum eiusdem circumferentiae per centrum, ut in 9ª figura recta P.R. Radius est, recta a centro ad peripheriam, seu circumferentiam ut in eadem figura recta X; et tandem corda est recta ab uno puncto circumferentiae ad aliud, non per centrum ducta, ut in eadem figura recta K. Linea curva dividitur in serpentinam, circularem, spiralem, et ellipticam, parabolicam, ovalem, et circularem.

Linea serpentina est, quae curvatur sursum, et deorsum [illegible] ut in 4ª figura apparet; [illegible] ut A.B.C.D. Linea spiralis est, quae [illegible] ex arcubus [illegible] circinis est, quae [illegible] variatione [illegible], ut E.F. in figura 5ª. Linea elliptica est, quae ex sectione coni provenit, [illegible] ut in figura 6ª apparet. Linea parabolica etiam ex sectione coni provenit, est quae in 7ª figura apparet. Quid autem conica [illegible] infra videbimus. Linea ovalis est, quae ex diversis punctis [illegible] amplitudine ducitur, ut 8ª figura. Et demum linea circularis est, quae a puncto [illegible] ad idem aequal. reddit, ut in 9ª figura videtur.

Mathematica imaginatur ex lineis [illegible] in [illegible] plura [illegible], ut [illegible], triangulum, quadrangulum, quinquangulum, et [illegible] circulum; [illegible] angulo [illegible] figuras, quae [illegible] ipsum est spatium ex ea parte clausum; quod est imaginarium [illegible] ut in superficie, spatium dicimus figuras planas

plana; solida vero, si proponitur imaginemur ex omni parte lineis, et superficiebus clausum, ut in corpore; hinc figura plana idem est ac superficies; et solida idem quod corpus Algebris, potestas.

Nunc breviter de angulo, qui in figura, ut supponitur, est ex duabus lineis ad idem punctum concurrentibus per se tangentibus, cum eam earum lineis comitantibus. In angulo tria sunt consideranda, primo vertex, qui est punctum concursus linearum; 2° latera, quae sunt ipsae duae lineae; et 3° latitudo aperturae, quae est distantia inter lineas; cuius distantiae mensura est circulus, qui puncto concursus, tamquam centro ad latera ducitur.

Angulus triplex dividitur.

Angulus triplici dividitur: ratione laterum, vel ratione mensurae, ratione positionis. Angulus ratione laterum est rectilineus, curvilineus, et mixtilineus; ratione mensurae est rectus, acutus, et obtusus; et ratione positionis est angulus ad centrum, ad peripheriam, in segmento, semicirculi, in segmento, angulus rectus, deinceps positus, contiguus, verticalis, externus, internus, et alternus sive oppositus.

Angulus rectilineus est, qui rectis lineis tantum comprehenditur, ut angulus a sua respective figura. Curvilineus, qui comprehenditur curvis lineis, ut in 2ª figura est anguli B.C.D.E.F. G. Mixtilineus, qui ex linea recta, et curva componitur, ut in 3ª figura HLMN. Angulus rectus est, qui mensuratur quadrante, seu arcu quatuor partium peripheriae, sive mensurae ad hunc novem gradus habentes, cuius modi est angulus AVK. quem utraque figurae ex quo constat, utraque latera perpendiculariter, et recte insistere debent. Angulus acutus est, obliquus, mensuratur per arcum minorem quadrante, cuius modi est angulus AVT, vel AVB. cuiusdam figurae. Angulus obtusus est, obliquus, qui mensuratur per arcum maiorem quadrante, ut est AVI, vel AVS figurae eiusdem. Angulus ad centrum est, qui in centro habet verticem, et latus in peripheria, ut est B.C.D 6ª figurae. Angulus extra centrum est, qui verticem habet extra centrum, latera vero peripheriae extrema, ut in figura 7ª DHG. Angulus ad peripheriam est, qui

mensura

UVA.BHSC

intra eiusdem peripheriam habet verticem, in altera autem latera, ut in 6.a figura. Angulus in segmento coincidit cum angulo ad peripheriam. Angulus segmenti aut est mixtilineus resultans ex corda, et tangente, estq. acutus, ut in 8.a figura ABC; vel est obtusus, ut FAE; aut mixtilineus resultans ex corda FA, et arcu FXA. – Angulus insistens segmento est, qui cum est in segmento, quod per ipsum formatur, sed aliquod segmentum insistit, sicut in figura septa AB., discant circulum in duo segmenta, AB D. et in segmento AMBFD; et insistens segmento AND. Hinc facile intelligitur, in quanto segmento angulus sit, et quanto insistat; est enim in tanto, quantum abscindit corda, cum quo communicat; et tali quo insistit. Si corda est diameter ut in eadem 6.a figura AD, tunc et est in semicirculo, et semicirculo insistit. Si abscindit quadrantem, est in uno quadrante, et insistit in tribus quadrantibus, sic de ceteris.

Angulus tactus est, qui formatur ab arcu, et tangente, estq. mixtilineus, ut in figura 8.a arcu FA, et recta AB. – Angulus deinceps positus est, qui eundem verticem, et unum latus commune habet cum alio, nasciturque ex alterius lateris productione, ut in figura 5.a AVK et OVK.

Angulus oppositus est, qui cum deinceps posito convenit, excepto quod latus cum alio, in directum iacet, eoquod nascatur ex alterius lateris productione, sic in figura 4.a KVL, est deinceps positus cum LVT, sic oppositus cum... Unde licet omnis angulus deinceps positus sit etiam oppositus, non tamen e contra. – Angulus verticalis est, qui ex opposito in eodem vertice occurrit cum alio, ut in figura 6.a Anguli A B.

Angulus externus est, qui nascitur ex productione linearum, secantis duas parallelas; vel ex productione lateris extra figuram. Sic in figura 6.a A, et C; etiam D, et E sunt anguli externi, et similiter angulus S in figura 9.a – Angulus internus est, qui intra parallelas transversalis secat, aut intra figuram continetur, ut in 6.a figura EFB, et GH.

Anguli alterni sunt, qui intra parallelas transversalis secta ad diver-

UVA.BHSC

ad diversas transversae partes secantem spectantes, ut in figura 6.a FH, et BG. = Et denique anguli alterni sive oppositi sunt, qui alterni opponuntur, ut externus interno, vel contra, ut in figura 6.a CH, et BC = Quaenam superficiei divisiones.

Quenam superficiei Divissiones.

Superficies alia dicitur recta, in quantum plana, alia curva; circularis alia, et alia angularis. Superficies recta est quae superficies circumferentia, ut corporis locati ultima superficies. Secunda est circumferentia interior pars, ut ultima superficies corporis locantis. Superficies circularis est idem quod circulus, quae a figura circulari differt in eo quod haec tantum extensionem circularem versus longitudinem dicat, illa vero extensionem circularem versus latitudinem, et longitudinem importat. Est quae circularis figura plana per lineam curvam aequaliter a centro distantem clausa: in circulo octo sunt consideranda, scilicet, periferia, seu circumferentia, area, centrum, diametrum, corda, major, et minor, radius, arcus, et segmenta, majus, et minus = Periferia, seu circumferentia est linea circularis claudens circulum = Area est spacium intra circumferentiam contentum, in quo sunt diameter, corda, et radius. Arcus est pars circumferentiae quae inter duo puncta, et corda contenta inter cadit, et segmentum est spacium, et corda inter contentum. Cujuscumque circuli, sive parvi, sive magni periferia dividitur in partes aequales, 360, quae quidem majores sunt in majori, et minores in minori. Hae partes dicuntur gradus, quorum quilibet subdividitur 60 minores partes, quae vocantur sexagesima, sive minuta prima: quodlibet minutum primum denuo dividitur in 60 minuta 2.a, et sic deinceps fit divisio in 60 particulas, sive minuta. Signum integri gradus est o; minuti vero ..., et quidem secundi ..., quod ... est dimensionum, quorum signa ... apponuntur, 3 4 7, id est tres gradus, quatuor minuta 1.a, et septem 2.a. Ex quo infertur, semicirculum habere 180, et 90 gradus quadrantem; et quartam

si quadrantem partiendo, semi quadrante 4 d, et sic de ceteris.

Magnitudo circuli stat in circumferentia, prout à centro magis, et minus distant, quo duæ semidiametri pertinent mensurantur. Circulus alius est concentricus, qui idem centrum habet cum alio; et excentricus alius, qui licet in eodem sit spatio cum alio, distinctum centrum habet ab illo, sicut patet in figura 9.a linearum, in qua circuli A, B, C, D, E concentrici, alij vero sunt excentrici. Ex quibus manifestum est, circulos ut in eadem figura R, F, 2 M secantes ut circulus S excentricos esse; nam circulus circulum tangens, vel est tangens intus, vel extus, si intus tangentem non adæquat, ... præcise tangens, sed penitus ei coincideret, seu sequeretur quod ... minor: quia radius ad locum contactus pertingens ductus ex centro tangentis est minor radio ducto ex centro tacti. Si vero extus tangens, cum ipsa habet circulum extra circulum tactum, idem patescit in circulo secante alterum circulum. E, advertite, quod nec in materia circulus circulum nequit tangere, nisi in unico puncto; secus enim puncta plura in circulo ... essent partium, et unus radius esset longior altero, licet id physice non ... Superficies angularis idem est ac figura plana pluribus constans angulis, ut triangulus, quadrangulus, et multiangulus. Triangulus est figura tribus lineis angulariter concurrentibus terminata. Triangulus tres requirit lineas, quæ ad invicem inclinatæ esse debent, ut in concursu tres efficiant angulos, differt ab angulo, quod hic non sit terminatus, et apertus, quantum ... et ideo etiam angulum unum duntaxat exigit, cum triangulus tres ...

In triangulo præter tres angulos sunt considerandæ tres lineæ, e quibus una, seu suppedanea dicitur basis, reliquæ duæ appellantur latera, crura, vel ... Ratione laterum dividitur triangulus in æquilaterum, isosceles, et scalenum. Ratione vero angulorum dividitur in rectangulum, acutangulum, et obtusangulum.

Triangu-

UVA.BHSC

Triangulus aequilaterus est, cuius omnia latera sunt aequalia, ut in figura 1.a respectiva triangulus A.B.C. — Triangulus isosceles est, cuius duo latera tantum sunt aequalia, ut in 2.a figura D, E, F. — Triangulus scalenus est, cuius omnia latera sunt inaequalia, ut in 3.a figura G.H.I. Triangulus rectangulus est, cuius unus angulus est rectus, duo vero acuti: in triangulo rectangulo latus positum angulo recto dicitur hypotenusa, aliud vero cathetus; sic in triangulo rectangulo 4.a figurae D, F, est basis; F, E, cathetus; et D hypotenusa. — Triangulus acutangulus est, cuius singuli anguli sunt acuti, ut in figura 5.a T.H.M. — Triangulus obtusangulus est, cuius unus angulus est obtusus, et duo acuti, ut in figura 6.a S, P, R.

In omni triangulo etiam sunt consideranda area, altitudo, et mensura. — Area est spatium intermedium lineamentis perimetrum, seu circumferentiam. — Altitudo est linea perpendicularis a vertice in basim demissa, ut in figura 1.a, 5.a, et 6.a, lineae A E, et C D. — Mensura, ut in figura 1.a, est semicirculus graduatus, quod ignoscitur apertura trium angulorum simul habentium 180 gradus, quae mensura propria dicitur, et est, cuiuslibet trianguli rectilinei.

Ex quo deducitur primo, quod in omni triangulo nequeunt esse plures anguli recti, nec plures obtusi, bene vero plures acuti; nam duo recti cum adaequent semicirculum jam 180 gradibus constant: duo obtusi, aut obtusus, et rectus, cum duos rectos excedant pariter 180 gradus excedunt, ac per consequens, pro tertio angulo nullus gradus superest; contra vero si quilibet acutus habet 60 gradus per esset angulos; sic enim tres acuti in uno eodemque triangulo consistere possunt.

Deducitur 2, quod in quolibet triangulo debent esse duo acuti; tertius vel rectus, vel obtusus; et obtusus, aut rectus contingit, quam sit rectus eidem coaequalis. — Deducitur tandem, quod in triangulo rectangulo rectus angulus sibi vindicat 90 gradus; reliqui vero simul 90, et seorsim 45. Quadrangulus est figura plana, cuius perimetrum quatuor lateribus, et quatuor angulis constat. Perimetrum dicitur extremitas, seu ambitus, quo quantitas undique clauditur: in quadrangulo quinque sunt consideranda, scilicet, vertex, basis, altitudo, latera, et angulus. — Vertex, est suprema quadranguli pars, ut in 1.a figura quadranguli A B; basis, est pars

UVA.BHSC

est pars infima, C, D; altitudo est perpendicularis E F, e vertice ad basim demissa; latera sunt quatuor lineae A B C D; et anguli quatuor lineis comprehensi, ut in eadem G H I K. Figura quadrangularis accipitur saepe pro contentis unius lineae per aliam, et ideo latus, quod a motu dicitur lineae describens quadrangulum, ut C D; et latus, per quod ducitur; dicitur linea dirigens, ut C A, vel D B. Divisio quadranguli et est secundum latera, et secundum angulos. Quadrangulus quoad secundum latera in tres dividitur species, quae latera parallela oposita habent, dicunturque parallelogramma; et in species, quae latera, vel nulla parallela habent oposita, cujusmodi est trapezoides; vel tantum duo, ut trapezium. Quoad vero angulos quadrangulus parallelogrammus dividitur in rectangulum, et obliquangulum; parallelogrammus rectangulus dividitur in aequilaterum, quod vocatur quadratum, et in non aequilaterum, seu oblongum; obliquangulus vero in aequilaterum, seu rhombum, et in non aequilaterum, seu rhomboidem. Quadrangulus itaque parallelogrammus aequilaterus, rectangulus, qui per antonomasiam dicitur quadratus, est, cujus omnes anguli sunt recti, latera omnia aequalia, et oposita parallela, ut quadrangulus 1a figurae. Quadrangulus parallelogrammus oblongus est, cujus omnes anguli sunt recti, et latera omnia oposita parallela, sed inaequalia, scilicet duo longiora duobus reliquis, ut quadrangulus 2a figurae. Quadrangulus parallelogrammus rhombus est, cujus omnes anguli sunt obliqui, latera vero omnia aequalia, et oposita parallela, ut quadrangulus 3a figurae. Quadrangulus parallelogrammus rhomboides est, cujus omnes anguli sunt obliqui, latera autem inaequalia, scilicet duo longiora duobus reliquis, et oposita parallela, ut quadrangulus 4a figurae. Quadrangulus dictus trapezius est, cujus tantum duo latera sunt oposita parallela, ut 5a figurae. Quadrangulus trapezoides, cujus nulla latera sunt parallela, ut 6a figurae. Multiangulus, qui et polygonum nominatur, est figura plana

plures

UVA.BHSC

plures quam quatuor angulos, et latera habent. Poligona itaque secundum angulorum, vel laterum numerum inrestabit species, ut pentagonum, hexagonum, epthagonum, obtagonum, et cetera, id est quinquangulus, septangulus, septangulus, octangulus, et cetera. Praecipue tamen dividitur poligonum in regulare, irregulareque. Regulare est, cuius omnes anguli, et latera sunt aequalia, potestque circumscribi circulum, ut in sua 1a, et 2a figuris apparet; e contra vero irregulare, ut videri est in 3a figura. Quaenam corporis divisiones.

Quaenam corporis divisiones.

Corpus aliud est regulare, et irregulare aliud. Primum est terminatum planis regularibus, seu aequalibus, et irregulare terminatum planis irregularibus, seu inaequalibus. 2um corpus aliud est curvilineare, et angulare aliud. 1um est terminatum circulariter, et 2um angulariter. Corpus curvilineare aliud est sphericum, et aliud cilindricum, et aliud conicum. Corpus sphericum, quod idem est, ac globus, sive sphera, de qua tractanse speciatim in phisica, est solidum unica superficie circulari convexa, seu rotunda; concipiturque nasci ex semicirculi integra, aut circuli dimidia, sed uniformi giratione circa suum diametrum, ut in 1a solidorum figura apparet. Corpus cilindricum est solidum triplici terminatum superficie circulari, una aequaliter convexa, scilicet laterali, et duabus planis inferna, nempe, et superna prout in 2a figura videtur, cilindricum quidem imaginatur ex circulo in plano positi elevatione per rectam lineam, vel etiam ex quadrati giratione circa unum latus suum, quod si perpendiculariter insistens fuerit vocatur cilindricum directum; sin autem obliquum sit scalenum. Corpus conicum, solidum duplici terminatum superficie circulari, una inaequaliter convexa, nempe laterali, et altera plana, nimirum basi, ut videtur in 3a figura. Corpus conicum imaginatur nasci ex aequi giratione trianguli per cathetum suum, vel ex ductu lineae rectae in puncto fixo extremitatis per periferiam circuli.

Corpus

Corpus regulare angulare est, quod circumquaque pla-
nis angularibus, regularibus, seu equalibus est termi-
natum. Aliud est piramidale, et aliud prismaticum.
Piramidale est solidum planis piramidalibus, quod ha-
bet latera, pro ut in 4a figura representatur. Piramis
intelligitur nasci ex puncto dimitente lineas rectas
ad figuram rectilineam, ita ut tot plana describantur,
quot illa habet latera; ideoque est vel triangularis, vel
quadrangularis, et caetera. Corpus prismaticum
est solidum nascens ex motu equali, cuiuscumque figurae
rectilineae planae supra lineam directam, ut repre-
sentatur in 5a 6a 7a, et 8a figura. Prisma nomen
sortitur a vasi describenti, et ideo quia vasis 5a figurae
est, dicitur prisma triangularis, quia vasis 7a figurae
est quadrata apellatur prisma quadrangulare,
seu cubus, eo quod eius vasis sit quadratus rectus, et
equilaterus. Si vero vasis sit quadrangularis oblon-
gus, ut 8a figurae, prisma nascens ex ipso dicitur pa-
ralelopipedum. Denique quia vasis 6a figurae est quin-
quangulus, seu poligona, ex ipsa poligonum nasci-
tur prisma. Hae divisionibus lineae, superficiei,
et corporis dicta sufficiant. Quaest. 12a Utrum
substantia materialis habeat partes entitative distinc-
tas realiter ad quantitatem?

Dubium reperitur de substantia spirituali, quae
indivisibilis est qualis Deus, Angeli, et anima rationalis; 3a de
substantia materiali. Pro quo est notandum, partes esse
in duplici differentia, scilicet essentialis, et integralis; isto in ho-
mines.

in homine sunt v.g. caput, collum, brachia, cum aliis membris et cetera; essentiales vero aliae sunt metaphysicae, ut genus, et differentia, rationale scilicet, et animal, quae essentialiter metaphysice hominem constituunt; aliae physicae, ut materia, et forma, corpus scilicet, et anima rationalis, quae essentialiter physice ipsum componunt. Non loquimur, in quantum enim procedit dubium de partibus essentialibus, sed integralibus, an scilicet substantia corporea, sive haec sit materia, sive forma materialis, habeat ex se partes distinctas, ex quibus substantialiter, integraliter componatur; et an exigat aliqua extensio in substantia corporali? Prima sententia negat partes integrales independenter a quantitate, ita plures Thomistae. 2a concedit substantiam materialem proprium, et independenter a quantitate partes distinctas, et extensionem substantialem, ita Pater Suarez, et alii. 3a ait, substantiam materialem independenter a quantitate habere partes substantialiter distinctas, non tamen extensas: ideoque in hac sententia corpus humanum, sublata quantitate, solum habere partes in potentia extensivitatis, quia sine quantitatem posse recipere sicut marmor rudis, et impolitum, nullas vero habet partes artificiales, sed in potentia. Ita NE. Cardinalis de Aguirre, cum aliis, cum quibus sit = Peral. scto.

Nostra 1a conclusio.

Substantia corporea, et materialis propriam, et independenter a quantitate, et a ratione formali habet partes substantiales integrales substantialiter distinctas. Colligitur ex D.T. 1a 2ae quaestione VI. art. 4 dicente: totum in genere substantiae compositum ex suis partibus, sive integralibus, sive essentialibus constituitur simpliciter; sed compositum substantiale integrale non nisi ex partibus substantialibus integralibus potest consurgere: ergo. Deinde ratione: substantia materialis, dum est sub quantitate, habet partes substantiales entitative, et substantialiter distinctas, sed non a quantitate, ut a ratione formali, cum haec veluti forma accidentalis, solum effectum accidentalem, non substantialem causare possit: ergo. Huic urgebis, sed efficaci ratione respondent adversarii, quod distinctio illa solum est substantialis denominative, id est, ut quae distinguuntur sunt substantia, si autem intelligatur in sensu formali, seu proprio, scilicet, pro eo, a quo causatur distinctio non est substantialis, sed accidentalis.

UVA.BHSC

Sed contra: unaquaeque pars substantiae per se ipsam, et per propriam entitatem esse formaliter distinguitur ab alia parte: ergo. Probatur antecedens; quia unaquaeque pars per se ipsam habet aliam a parte. 2: potest Deus separare a substantia quantitatem, et tunc substantia illa conservatur cum suis partibus distinctis, nam eas, quae semel distinctae erant cum quantitate, possunt separata quantitate identificari; sed hoc ipso illae partes substantiae proprie et independenter a quantitate sunt distinctae formaliter, entitative substantialiter: ergo. Respondent recentiores adversarij, triplicem dari distinctionem, aliam nempe actualem, aliam virtualem, et aliam potentialem; et hanc ultimam dicunt, dari in una parte substantiae materialis propriam ad quantitatem, quae per quantitatem actualem fit. Sed contra: pars substantiae ab alia parte distincta tantum in potentia actu distincta non est, quia est actu identificata cum illa: quia nulla vi potest ab illa actu distingui, et consequenter nec per quantitatem; aliud per adventum quantitatis habet se ipsa, cum per adventum quantitatis habeat actu aliam partem secum actu identificatam. Dices: plura distincta posse fieri unum: ergo et unum plura. Item: unum individuum integrale potest distingui, et dividi in plura: et plura coniungi, et fieri unum: quod nihil prohibet, quod ex uno fiant plura, et ex pluribus unum. Respondeo, ex pluribus fieri unum unitate compositionis, non vero unitate identitatis, id est identificata non possunt distingui, nec distincta identificari; sed distincta possunt unita componere, et unita dissolvere. Ad additum dico, ex uno individuo integrali fieri duo, non quia identificata distinguantur; sed quia distinctae partes discontinuantur: et contra: ex pluribus fieri unum, non quia distincta identificentur, sed quia discontinuantur, quae antea, ut potentia continuata non unum, sed duplex quantum continebat.

Contra 2am dicta.

Nostra 2a conclusio.

Quamvis substantia materialis independenter a quantitate, ut a ratione formali, habeat partes substantiales distinctas, ut tamen illas

illas habet extensas, s^d tota extensio oritur a quantitate,
vt d. Joa. Deluonensis suadio: extensio in ordine ad se nihil
aliud est, quam unam partem esse extra aliam; s^d hoc substantia habet in ratione propriam lineam, cum sit essa quantitatis: g. solum hoc habet a quantitate, tanq. a causa, et a radice formali.
Confirmatur: si substantia materialis independenter a quantitate haberet extensionem in ordine ad se, etiam independenter ab illa haberet impenetrabilitatem, daretur q. in illa superficies, et corpus; s^d hoc repugnat, cum isti sint effectus proprij quantitatis: g. Sequela majoris probatur: partes extensae sicut partes unitae per se extremitates; s^d partes unitae per se extremitates sunt impenetrabiles: g.
Confirmatur 2: si substantia materialis independenter a quantitate habeat partes extensas, etiam independenter ab illa augmentetur, aut minuetur; ideo enim quantitas augetur, q. pars addita ad partem adjacentem cum ista, atq. adiunctam majus facit. Respondent adversarij solam extensionem quantitatiuam esse quantitatis effectum, et ad istam sequi impenetrabilitatem, augmentum, et detrimentum; non tamen ad extensionem substantialem, quam habet substantia ex se.
Sed contra h. q. eadem voluntate posset videre substantiam esse ex se impenetrabilem extensam in ordine ad locum, esseq. ibi quadratam, cum hoc addito, substantialis, quod est absurdum. 2: ideo datur similis extensio substantialis in substantia independenter a quantitate, ut a radice formali, q. cum una pars substantiae, propter distinctionem formalem, in quantum substantialem, non est alia, debet esse extra aliam; s^d hoc non infertur, ut patet in materia, et forma, natura, et subsistentia, essentia, et existentia, et inferioribus, et ultima, quorum unum est aliud, quin propterea sint unum extra aliud, et continuitate faciente extensionem, s^d extremitate faciente distinctionem.
Siquis dixerit, nihil praecise, s^d q. illae unitae uniuntur per se extremitates, et illae partes sine dimensionis, quales materia, et forma, et alia adduceremus, uniuntur; istae enim per modum actus, et potentiae uniuntur: quod sane partes integrantes substantiae uniantur per se extremitatis omnino non, q. uniuntur medijs indivisibilibus substantialibus

UVA.BHSC

substantialibus, quae mediante illis immediatum nectuntur, se jungant secundum se totas, et immediate; tum etiam, quia in substantia materiali ponuntur partes, et indivisibilia substantialia, ut sit subiectum capax recipiendi partes, et nexus indivisibiles quantitatis: quia debent poni in illa partes extra partes substantiales, ut sit subiectum capax recipiendi partes extra partes quantitativas. Secunda pars: quod licet substantia gaudeat vinculis indivisibilibus, quod negat Joannes a Sancto Thoma cum aliis, nihilominus partes similibus nexibus unitae sunt substantialiter extensae. Probatur: si ille nexus vel unio, et vinculum indivisibile substantiale, faciunt partes substantiae extensas, hoc facerent, vel quia nexus, vel quia substantialis, vel ex eo, quod talis partes, scilicet integrales substantiae conjungit; sed neque quia nexus, unio, vel vinculum; plura enim sunt vincula, pluraque nexus, et uniones, quae extensionem in partibus unitis non faciunt, sed istae sic nectunt, ut uniant secundum se totas, ut patet in supra relatis. Deinde, neque quia substantialis unio ut patet ex eisdem exemplis. Denique, neque ex eo, quod partes integrales substantiae conjungat, quia unitae extensitudinem, et corpulentiam nullam ex se habeant; alias essent impenetrabiles sicut partes quantitativae, eo quod omnis nascitur ex duplici quantitate expulsio ab eodem loco: itaque resistentia gaudent, ex qua oritur, quod partes extremitatis se tangant. E contra vero in partibus quantitatis, quae corpulentiam, molem, et extensitudinem habent, ideoque nexus indivisibilis quantitativus partes continuitatis uniunt tota, non secundum se totas.

Ad 2um adversario autem, (nempe illa ratione probamus distinctionem inter partes substantiae) neganda est. Disparitas stat in eo, quod distinctio partium non est praedicamentum specificum, sed generalem quantitatis, quia distinctas sequitur adens, et sic pro rationis cum substantia, et quantitate procedit; secus vero extensio, quae est differentialis quantitatis essentialis. Nec et recipiat partes quantitatis extensivas

extensas

UVA.BHSC

existens praeter quantitatem, quod ipsa sit forte extensiva, ex-
parte in ordine radicali, quia (in sententia asserentium acciden-
tia materia recipit in toto composito) est subiectum quan-
titatis; et tamen ordine radicali extensa non est, nec exten-
sionis est capax. Sufficit q. in substantiali radica-
lis, et specialis connexio, ut recipiat extensionem quan-
titatis. Et inde, q. eadem mens replicet probantem
in substantia oes, et singuli effectus quantitatis.

Solvuntur argta.

Argum. 1: ex D.T. 3a parte, quaestione 76 art.
3. ubi loquens de modo, quo corpus Xpti est in Sacra-
mento altaris ait: manifestum est autem, quod
natura substantiae tota est sub qualibet parte dimen-
sionum, sub quibus continetur, sicut sub qualibet
parte aeris est tota natura aeris, et sub qualibet par-
te panis est tota natura panis: q. Juxta D. Tom.
substantia materialis est indivisibil. sub qualibet par-
te quantitatis, alias frustra probaret illis corpo-
ris, totam substantiam corporis Xpti esse sub qua-
libet particula quantitatis hostiae. Respondeo,
D. Tom. loqui de totalitate essentiali, et specifica, consisten-
te in eo, quod sub qualibet parte panis existit compositio essen-
tialis, tam pluries, quam materia panis, et tamen-
loqui de totalitate integrali, ita ut oes partes integ-
rales, ex quibus constat individua substantia panis sint
sub qualibet particula quantitatis. Unde quando
D.T. ait, totum corpus Xpti integraliter esse miraculose
sub tota, et sub qualibet parte dimensionis hostiae, hoc
exemplificat in eo, quod naturaliter accidit in substantia, scilicet,
in totalitate essentiali. Si enim de totalitate integrali
loqueretur tantam difficultatem haberet exemplum,
quantum exemplificatum, et adornaret q. requireret mi-
miraculum.

Aliud D.T. testimonium adducunt adversarij ex 4. Magentis cap. 65: nam ibi negat quantitatem substantiae omnino indivisibilis est. Sed huic, sicut et alijs, quibus adversarij nos urgere possunt, respondeo, D. Thomam loqui de divisibilitate, quae sequitur ad extensionem, illa scilicet, quae fit per accidentalem naturam agentis, quae solum convenit quantitati, quae non est carentia identitatis, sed continuitatis; tamen non negat D. Thomam substantiae divisibilitatem [illegible], quae consistit in carentia identitatis.

Arg. 2.: si in substantia pro portione ad quantitatem darentur partes distinctae, daretur compositio inaequalium; sed hoc est falsum: Probatur minor: omnis compositio partium inaequalium est accidentalis; sed accidens in substantia pro portione ad quantitatem repugnat, cum hoc sit primum accidens substantiae compositae: ergo. Maior est certa, quia compositio partium inaequalium est ex actu, et potentia simpliciter, cum una pars alteri [illegible] per modum subiecti, et actus: ergo. Concessa maiori, nego minorem, ad probationem nego maiorem, quia compositio ex partibus inaequalibus substantiae est substantialis, quia unaquaeque pars per se ipsam distinguitur ab alia, et non ratione alicuius copulantur, ordinantur quo ad dandum esse totius inaequalis substantiali, sed solum ex actu et potentia simpliciter solum [illegible] compositione esset desideranter. Dices: illa compositio, vel esset 1a, vel 2a. 2a. [illegible] 1a: quae ex actu, et potentia. Si 2a: quae ex substantia, et potentia, inquam, et accidenti, et consequenter accidentalis. Respondeo, probare 1am, et 2am compositionem [illegible] inaequalem, quia in ea partes substantiae est substantialis, et inter subiectum, et accidens est compositio per se perseitate accidentali. Replicabis: si in substantia manente daretur haec compositio substantialis inaequalis, daretur etiam in materia 1a, sed in hac non: Probatur minor: nam compositio proprie requirit distinctionem partium,

UVA.BHSC

partium, cum sit distinctionum unio; si in materia distinctio partium reperitur. q. Mixtus est ex Philo. [illegible] 49. ajente: totum est, quid distinguitur. Ad replicam causa mani, neque enim distinguuntur; et ad dictum Philosophi dico intelligendum esse de actu, non absolute sumpto, sed de concreto accepto; materia enim prima licet ex se nullum habeat actum, ut explicatum fuit, ordinem tamen importat ad actum, ut materia caelestis ad suam formam, per quam quidem ordinem distinguitur a materia sublunari.

Urgebis: si materia prima habet partes distinctas, esset ex se individua; ideo enim quantitas est ex se individua, quia ex se habet partes distinctas. 2: in materia prima nullum est principium distinctionis, nisi quantitas. 3: partes integrantes, utque caput, et pes nihil aliud sunt, quam substantia cum tali, vel tali figura, quae a quantitate, vel a ratione formae, provenit. 4: Caro, et ossa distinguuntur per contraria ut durum, et molle, quae sunt accidentia provenientia a quantitate.

Ad 1m respondeo, quod materia prima est individua ex ordine, et connotatione, quam, antecedenter ad quantitatem dicit ad illam; sicut etiam per connotationem ad quantitatem habet partes distinctas. Materiam hanc huius leonis q. est hoc numero distincta a materia alterius leonis, q. connotat distinctam portionem, in quam portionem quantitatis pro diversa; quantitas vero habet esse numero hoc a se ipsa q. est 1m principium divisionis, et distinctionis in [illegible].

Ad 2m dico, quod distinctio partium integralium in materia prima provenit, vel a ratione formae, vel ab ordine manente eadem ipsius materiae ad quantitatem, et tamquam a connotato extrinseco a quantitate ipsa. Ratio huius est, q. diversitas partium materiae provenit a substantia, non utcumque, sed quatenus est radix quantitatis, quae propterea intellecta quantitate, saltem de connotato, et ut radix praehabita in substantia, nequit intelligi diversitas partium in ea. Nam juxta D.T. sententiam, ita requiritur quantitas ad diversitatem individuorum materiae, sicut requiritur ad diversi-

ad diversitatem partium mat.; 2º diversitas indivi-
duorum materiae non sunt in definitione proveni-
ente à quantitate, 3º in definitione entitativa, et subs-
tantiali, quae omnino sunt ex natura sua, et per modum radi-
cis connotat quantitatem. Ad 3m dico, quod distin-
ctio inter caput prout figuratum, et pedem provenit
à quantitate, et à ratione formali, quam quantitas tribuit subs-
tantiae figuratam, per positionem partium inter se, vel al-
terius; caeterum propriorum ad hanc accidentalem de-
nominationem ratione diversitatis substantialis inter substan-
tiam, quae est capitis, et substantiam quae est pedis; licet
utraque substantia in ordinatione, et fluxu coincidat, casu quo
daretur sine quantitate. Ad 4m dico, quod inten-
tum, et data datur distinctio substantialis, ad quam
sequitur accidentalis distinctio partium, et mo-
tu. Insistes 1: partes, ut substantia habeat partes actu dis-
tinctas, requiritur quantitas saltem de connotato, et ve-
rius: quia substantia omnino independenter à quantitate
habet partes distinctas. Patet quia, nam iuxta supra data
solutionem absque quantitate, tamquam connotato non potest in-
telligi diversitas partium in substantia. 2: si in mate-
ria darentur partes, ex illa, et forma substantiali non
posset resultare unum per se in genere substantiae; sed
hoc dici nequit: ergo. Probatur: ex duobus totius subs-
tantialibus nequit resultare unum per se in genere subs-
tantiae; sed si in materia darentur partes integrales, et ipsa
esset unum totum per se substantiale (idem intelligi-
tur de forma substantiali materiali: ergo. 3: si in materia darentur
partes integrales, tamen una posset destrui; sed hoc
est impossibile: ergo. Minor patet, quia si ita esset una destrui posset,
materia corruptibilis foret, ut patet in homine, qui ideo
dicitur corruptibilis, quia deficere potest unio inter
animam, et formam. Ad 1m distinctionem: requiritur
quantitas de connotato, ut partes sint in substantia, nego;
ut sint aptitudinaliter in substantia, sive in illa radicatae, de-
ant;

UVA.BHSC

-ticam; et dat consequentiam: independenter à quantitate, ut exis-
tat in substantia, nego consequentiam; ut apta, et radicaliter in substantia con-
cedo consequentiam. Dupliciter considerari potest quantitas in ordine ad subs-
tantiam, nimirum, ut recepta in ipsa substantia, vel ut est
apta ab eadem licet in ea non existat, aut non intelligatur ex-
istere. Vtroque modo necessaria sit, sufficit quod subs-
tantia habeat partes distinctas independenter à quantitate, ut
existente, vel intellecta inesse in substantia, quamvis
illas non habeat independenter ab eo, quod exigat, et co-
notet determinatam quantitatem, tamquam medium per-
tinens ad quod salvatur distinctio partium eius; et
hoc consonum est, quia quod non procedit in casu, quo substantia
existeret sine quantitate, nimirum in casu, quo illam
non exigat, quod impossibile est in sententia Thomista-
rum asserentium, individuationem, seu singulari-
tatem substantiae non consistere formaliter in quantitate, sed in quan-
titate radicaliter in ipsa substantia. Ad 2um. nego maiorem,
cuius probationem dist.: ex duobus totis essentialibus, concedo maiorem; integra-
libus, nego maiorem, et sic distincta minori, nego consequentiam. Ea enim, quae
integraliter substantia sunt tota, possunt se habere, ut actus,
et potentia, possuntque esse partes essentiales, et consequenter possunt etiam
constituere unum essentialiter per se. Unde licet materia, et forma, subs-
tantialis mortalis, sint quaedam tota integralia, quia tamen
sunt actus, et potentia sunt partes essentiales, constituuntque unum
per se essentiale integrale. Ad 3um, dico, quod unio, qua
partes materiae ad invicem copulantur, deficere potest,
quin propterea materia absolute corruptibilis est, in-
quantum sit, quia haec conservatur cum unione, ac sine illa;
semper enim remanet materia, ut patet in guttis aquae cum
toto oceano coniunctis, vel separatis. Homo autem co-
rruptibilis est, quia ita exigit materiam, et formam unitas,
ut sine hac unione, nec esse, nec intelligi possit.
Postquam enim anima à corpore separata nullatenus rema-
net homo; nec tandem puteris, omnem unionem materiae
ipsi posse deficere; hoc enim est impossibile, sicuti im-
possibile est, quod omnes uniones partium quantitatis
dissolvantur, cum quantitas in infinitum sit divi-
sibilis, ut dicitur 6. phisicorum. Ad 4um. ultimo:

UVA.BHSC

Arg. ultimo: si substantia haberet partes substantiales, et unitas mediis indivisibilibus independenter a quantitate, ut a ratione formali, etiam haberent illas substantialiter extensas; sed hoc non: ergo. Probatur sequela: illae partes essent una extra aliam: ergo. Probatur antecedens: illae partes ita unirentur, ut pars immediata uniretur cum sola immediata, et non cum mediata, ut caput unitur collo, et non brachio; sed hoc est unam partem substantiae poni extra aliam: ergo.

Confirmatur: si Deus ab imagine ligni auferret quantitatem, illae partes substantiae ligni manerent una extra aliam sicut antea, quia in illo casu manerent pedes, caput, et brachia: Immo illae partes essent extensae in ordine ad locum, quia manerent in eodem loco ubi manent ante separationem quantitatis: ergo. Deinde essent indivisibiles penetrarentur. Rursus: daretur pars remota ad ipsam, quae tamen posset propinquius uniri ad alteram. Ad argumentum negamus, ad probationem etiam negamus, ad probationem secundam negamus minorem; quia hoc non esset unam partem poni extra aliam, sed unam uniri, alteram parte remota ab illius unione, unitam tamen per per accidens; quia cum illae partes ablata quantitate essent permixtae, et confusae, quia una uniens parte immediata cum immediata, quae non parte solum coniungit duo extrema, mediatam etiam uniret per accidens, quia secundum se totas se tangerent. Sicut enim anima uniens materiam confusam, non uniendo eam cum extensione, et accidentibus (ista per alias uniones uniuntur) non ponit ea extra substantiam, et accidentia, ita in praesenti. Ad confirmationem dico, dari distinctionem substantialem, quia haec est posterior entis; at vero extensio non ad ens, sed ad quantitatem forte sequitur, est quia istius defectu esset. Ad primum dico, in eo casu manere substantiam capitis, et pedis, non sub extensione capitis, et pedis, nec istis accidentibus figuratam, sed solum sub ratione substantiae absque ullo ordine, et positione partium, quia deficeret extensitudinis, et ne sit unio essent permixtae. Nec tamen partes substantiae essent alicubi tanquam in loco, sed nullibi tanquam in loco, solumque essent in universo, ut partes istius, qualiter in D. T. sententia dicitur de Angelo non operante.

Nec divisibilis

UVA.BHSC

Nec divisibiles essent proxime per actionem agentis naturalis phisicam, defectu radicis fontis divisibilitatis proximo; sed solum radicali, quatenus substantia naturalis est radix ipsius quantitatis; formaliter essent divisibiles respectu virtutis Divinae, Angelicae et humanae, quae divisibilitas est abstrahentia identitatis, non unitatis. — Nec tandem sequitur, ad substantiam partes dari per alternatum, quia ad hoc necessaria erat separatio unius ab alia, quae non gaudent separatione quantitatis. Quaestio 13. quid et quotuplex sit qualitas?

Quaestio 13. quid et quotuplex sit qalitas

Qualitas. Iuxta philosophum 5. metaphysicae multipliciter sumi potest. Primo pro differentia, quae cum genere speciem ponit. — 2; pro qualibet perfectione accidentali. 3, pro quadam forma accidentali huius praedicamenti. De illa in hac ultima acceptione agimus in praesenti, quae a philosopho sic definitur: est qua quales dicimur; haec non est expresse definitio, sed quaedam explicatio, nec idem per idem explicat, quia cum qualis sit accidens, est sensibus magis expositum, quam quantitas, quae est abstractum. Qualitas quae est secunda primaria ratione perficit, et determinat substantiam. Sic color perficit ad existendum, et calor ad operandum. Reliqua accidentia non exercent primaria, sed secundaria substantiam perficiunt. Sic relatio primario non perficit illam, sed refertur quantitas se expandit et extendit. — Qualitas in quatuor principales dividitur species. 1a est habitus, et dispositio: 2a potentia, et impotentia; 3a passio, et impassibilis qualitas: 4a forma, et figura singulas videbimus singulariter, et primo. Quid sint habitus, et dispositio.

Quid sint havitus, et dispõo

Habitus multipliciter sumi potest. Primo grammaticaliter pro participio passivo verbi habeo; sic equus dicitur habitus a Domino suo. 2. praedicamentaliter, ut cum dicitur habitus SS. P. N. Benedicti. hoc ultimo est moralis. — 3, pro quodam modo specialiter ad diversum; et sic est post praedicamentum. 4. pro forma per quam

intrans

in ratione operativae perfectionis [illegible], quae per quas actus adquiruntur [illegible].

Dispositio etiam multipliciter sumitur. Primo pro quodam accidenti inclinante disponente ad recipiendum actum, vel formam; 2. pro dispositione, vel positione, quae si fuerit in ordine ad locum pertinent ad praedicamentum quantitatis, si autem in ordine ad locum ad praedicamentum situs. 3. pro perfectione accidentali potentiae operativae, non virtus potentiae. Sic sunt dispositiones, species, et actus, in quantum et habitus.

Igitur habitus et dispositio distinguuntur in hoc, quod habitus adjuvat potentiam in ratione potentiae per modum virtutis se tenentis ex parte potentiae et actus primi; at vero dispositio non se tenet ex parte potentiae, et actus primi, sed vel ex parte obiecti, vel ex parte actus secundi. Unde species non est virtus potentiae, sed virtus, et vicaria obiecti se tenens ex parte obiecti.

Advertendum, quod omnes illae qualitates, quae disponunt ad operandum, pertinent ad hanc primam speciem qualitatis; quae vero solum ad bene essendi, ad tertiam, et quartam speciem pertinent. Sic gratia habitualis, quae per se primo non est ad operandum, sed ad essendum, et consequenter non impotentiae, sed in esse, non pertinet ad hanc speciem. Similiter sanitas, pulchritudo, et caetera. Quid sint potentia, et impotentia?

Quid sint potentia, et impotentia?

In praesenti non de potentia passiva, et receptiva, sed de activa loquimur. Nec sermo est de radicali scilicet substantia, sed de proxima, quae per habitum determinatur. Similiter impotentia sumitur non pro negatione potentiae, sed pro potentia deficienti, et impedita ad exercitium operandi, ut potentia ambulativa in aegroto, visiva in sene, et caetera. Potentia, et impotentia non distinguuntur essentialiter, sed accidentaliter penes magis, et minus, ut potentia generativa hominis ordinarii temperamenti, et senis impotentia propter senium praejudicatum. Ad hanc speciem quantitatis pertinent omnes potentiae operativae. Excluduntur habitus adquisiti, qui simpliciter posse non praestant. Excluduntur etiam habitus infusi, quamvis dent simpliciter

pliciter

simpl. posse, non secus ab intrinseco, sed ab extrinseco. Et tandem excluditur 1a qualitas, ut calor, frigus, humiditas, et siccitas, quae primo, et per se non sunt datae ad operandum, sed ut proprietates formam in materia conservantes; idcirco quia non specificantur ab actibus, et obiectis, sicut potentia. Quid sint passio, et passibilis qualitas?

Quid sint pasio, et passibilis qualitas?

Multipliciter sumitur passio. Primo pro motu quieti et absesse dimanante, et sic non est species qualitatis. 2, pro accipiente se in passo, qua ratione specialis passionis praedicamentum constituit. 3, pro forma quadam accidentali, in subiecto recepta, orta quae ex subita aliqua subiecti mutatione: ut color rubeus, ex verecundia productus, et pallor ex timore, et ceterae. Passibilis qualitas est forma causata non ex subita subiecti mutatione, sed ex temperamento ipsius, ut color rubeus in subiecto sanguineo. Istae solum accidentaliter distinguuntur, tum, quia color rubeus, sive permaneat, sive non, eundem effectum praestat subiecto; tum, quia multum, aut parum in ratione variant speciem; eadem enim lux in sole durat, in aere fugit. Ad hanc speciem pertinent 1a qualitates, et 2a, quae permixtione primarum coalescunt, ut color, odor, sapor, et ceterae aliae qualitates, quae substantiam perficiunt in ordine ad essendum. Quid sint forma, et figura?

Quid sint forma, et figura?

Forma in praesenti sumitur generaliter, scilicet, pro omni actu, sive substantiali, sive accidentali; sed pro dispositione partium quantitatis, ratione cuius denominatur quis formosus, vel deformis. Figura vero quandoque idem est ac imago, quandoque idem ac signum alicuius rei, quo sensu dicit Apostolus ad Corinthios 1a ep. 10. omnia in figura contingebant illis. In praesenti sumitur figura pro qualitate resultante ex dispositione terminorum quantitatis. Distinguitur figura a forma, quia haec dicit figuram in concreto, scilicet, sumptam cum aliis accidentibus, coloribus, proportione, et cetera; illa vero magis abstracte, consideratione mathematici omnibus aliis accidentibus. Figuram tamen nudam in varias species dividunt. Quid, et quotuplex sit relatio?

Quid, et quotuplex sit relatio?

Quidnulla est fere vocabulum quo saepientius ponit, in qua de aliquo

de aliquo ente relativo ut disputetur, ideo relationis noti-
cia non solum metaphysicis, sed etiam Theologicis est sum-
me necessaria; quapropter in illa aliquantulum immo-
rari oportet. Est q. relatio ordo unius ad aliud; quo explica-
tur hac definitio: dicitur ordo, seu aliquis respectus, vi-
cius unum refertur ad aliud: additur unius, per
quod denotatur id, quod refertur, quod q. vocatur rela-
tum, sive subiectum habens relationem, sicut album
dicitur id, quod habet albedinem, et tandem poni-
tur ad aliud, ut denotetur intelligi quod relationis terminus,
id, quod respicit, sive ad id, quod terminatur. R-

latio in communi accepta dividitur in creatam, et in increatam;
Prima est, quae in personis divinis versatur, ut re-
latio paternitatis, et filiationis in divinis; 2a vero est, quae
fundatur in creaturis; dividiturq. in praedicamen-
talem, seu secundum esse, et in transcendentalem, seu
secundum dici. Praedicamentalis est ordo puri respicien-
tis, sive respectus unius ad aliud, ut paternitatis,
vg respectus Patris ad filium, et similis albi ad aliud
album. Transcendentalis est ordo, ut puta respicien-
tia, seu dependentia, sive est respectus unius ad aliud,
ut causam, vel effectum, vg respectus accidentis ad
substantiam, actus ad obiectum, etc. Prima dicitur

praedicamentalis, q. hoc praedicamentum constituit; 2a vero
transcendentalis, vel q. per omnia praedicamenta divagatur,
vel q. transcendit subiectum in quo est, et hunc trans-
cendentalem constituit, q. totum esse subiecti consistit in illo
respectu, vg totum esse accidentis in ordine depen-
dentiae a substantia, et totum esse creaturae a Deo. Mul-
tiplicitas ordinis dependentiae sub hijs quatuor clau-
ditur terminis, nempe esse ab alio; esse in alio; esse ex alio;
et esse propter aliud. Esse ab alio dicit ordinem

dependentiae a causa efficiente, vel formali, qualiter creatura
a Deo dependet, et materia 1a a forma substantiali; esse in alio
explicat ordinem dependentiae a causa materiali, qualiter
accidentia dependent a substantia, et formae materiales a ma-
teria;

à modo; esse circa aliud indicat ordinem dependentiæ à causa formali extrinseca, qualiter potentia, et habitus dependent à propriis obiectis; et esse propter aliud significat ordinem dependentiæ à fine, qualiter cibatio et electio electione mediorum dependet. Omnes hujusmodi ordines transcendentales constituunt relationes, quæ dependentiam essentialiter important. Et quia tamen difficulter à pluribus percipitur, et obscure explicatur discrimen inter relationem prædicamentalem, et transcendentalem, sciendum discriminari primo in eo, quod relatio prædicamentalis est formaliter superaddita subjecto, quod refert, unde non est respectus quod, sed solum quo; transcendentalis vero est de intrinseca ratione subjecti, cuius esse transcendit, unde est respectus quod, et quo, nec supponit subjectum constitutum, qualiter prædicamentalis, sed ipsum constituit. Secundo discriminantur in eo, quod relatio prædicamentalis nunquam datur, nisi in ordine ad terminum coexistentem, quia nec formaliter [illegible]; transcendentalis vero non exigit terminum existentem, ut patet in relatione ad ens possibile: imo transcendentalis relatio quandoque terminum prædicit, qualiter potentia, et habitus; si autem aliquando terminum existentem exigit, hoc est de per accidens, et ratione particulari, quæ relationis est, ut patet in respectu unionis, et causalitatis ad suos effectus. 3., relatio prædicamentalis respicit terminum ut purum terminum, secus transcendentalis; quarto, prædicamentalis fit per simplicem emanationem, et neque intenditur per se, nec ad illam datur per se motus, et actio, transcendentalis vero per se motum terminare potest, et intendi per se. Deinde, relatio prædicamentalis alia est mutua, quando utrique extremo correspondet relatio, ut paternitas, cui correspondet filiatio; et non mutua alia, cum ex parte termini non correspondet alia relatio; sic scientia dicit relationem ad obiectum, creatura ad Deum, et tamen e contra. Relatio mutua alia est

UVA.BHSC

alia est ex qua parte uno, cui ex parte alterius similis correspondet relatio, ut similitudinis unius albi ad aliud album relatio similitudinis ad illud; et alia qua parte uni relationi ex parte alterius dissimilis relatio correspondet, ut relationi paternitatis relatio filiationis. Aliae insuper generatim relationes praedicamentales patebunt, ut ad illarum multiplicitatem fundamenta reducuntur. Ars vero similis relationis divisione quas non sumus assequuti. Quaestio [illegible] unicum de relationibus realibus hoc praedicamentum constituentes.

Relationes reales transcendentales, seu secundum dici, nulli philosophorum, nec antiquorum, nec modernorum, videntur negasse; constat enim esse plura entia realia, sive in genere substantiae, sive accidentis, quae ipso suo esse respiciunt aliquid aliud, sicut materia formam, cognitio obiectum, et caetera; quare de relationibus transcendentalibus procedit dubium, pro quo est notandum, in relatione praedicamentali duplicem inadaequatum distingui conceptum, unum genericum secundum quem et prout accidens convenit cum aliis accidentibus recipientibus [illegible]; et aliud, qui est proprius, et differentialis relationis, quo sub ratione ordinis ad terminum. Difficultasque proposita solum est de relationibus praedicamentalibus, seu secundum esse, et secundum conceptum proprium, et ad; in qua difficultate partem negativam tenent aliqui philosophi moderni cum Patre Mauro; affirmativa vero est communior pro qua sit — Prima conclusio.

UVA.BHSC

Nostra conclusio.

Dantur relationes reales, secundum ipsum 1^a et ad, hoc praedicamentum constituentes. Triplicem partem continet conclusio, et quoad 1^am constat ex fide docente dari in Divinis veram, et realem paternitatem, et filiationem; 2^a hae relationes sunt reales: quia a parte rei dantur relationes reales. Confirmatur: ideo in Divinis tales relationes dantur, quia vere Pater, et Filius dantur; sed etiam in creaturis vere dantur Pater, et Filius generans, et genitum: ergo. Explicatur: relatio creata participat relationem Divinam; quae si illa est realis positiva, non repugnat relatio realis in creaturis. Dices: licet relationes Divinae sint subsistentes, non sequitur creatas esse subsistentes: ergo eo quod relationes Divinae sint reales, sequitur creatas esse reales. Replica hoc probat, nec Impotentiam, nec Scientiam, nec Charitatem creatam realem esse: ratio ad oculum patet. Quare dicendum, quod licet omnia requirant participari a creaturis modo proprio Dei, participantur tamen modo proprio creaturae, hoc est, in deficiente, et cum limitatione; quare propter in Deo possunt esse subsistentes, ratione suae infinitatis; in creaturis vero accidentia.

Deinde eadem conclusionis pars roboratur: propter relationem ad considerationem intus datur Pater in esse Patris, similis in esse similis, et Aequalis in esse aequalis; sed non in hoc est ad aliud, neque ad proprium terminum: quia a parte rei datur relativa, cuius totum suum esse est ad aliud: ergo ex relationes reales. Maior quoad omnes partes constat, quia formalitas in esse Patris nihil aliud est, quam post Filium genitum, ad ipsum se habere, nullum exercitium circa ipsum exhibendo, ac proinde respiciendo illum, ut purum terminum, quod quidem habet [illegible] ante operationem intus, alias post Filium genitum non denominaretur ut Pater; cum in esse talis denominationis constituatur per formam realem, sed rationis, ut advenientis ajunt. Probo 2am conclusionis partem: ipsius ad [illegible] ipsum 1^a, in quo cum aliis accidentibus relatio convenit; sed ipsius 1^a est realis, ut patet in aliis accidentibus: ergo et ipsius ad, nam implicat contradictionem est ens rationis ens reale constituere. Confirmatur primo:

Ad argumentum [illegible] negatur, quia licet in rebus sint perfectiones, hoc est inaequalitas; antecedenter tamen ad actum [illegible] illud datur omnis realis, et separatim unius ad aliud, ut patet in duobus similibus individuis; nam eo ipso, quod [illegible] apparent duo alba, quae habeant unitatem, et convenientiam per proportionem in qualitate, sive aliqua in rebus perfectione, unum alteri dicitur simile, dependenter [illegible] intrinsece praedicatio relatio similitudinis, per quod patet ad argumentum. Inferes: quia illa duo alba per quod in quantum, per hoc probasse, quod habeant albedinem secundum eundem gradum intentionis dicuntur similia: quod hoc ut sint similia, sequitur necessario ut ponantur [illegible] subiecta, et qualitates secundum eundem gradum [illegible]: quaecumque aliae entitates superfluunt; et subiecta sunt [illegible], et albedo est qualitas: ergo non est necessarium genus speciale relationis realis. Confirmatur: ratio [illegible] ad hoc, quod illa duo alba dicantur similia quae relatio realis. Probatur: [illegible] producerent illud: Probatur: ponamus unum album [illegible], et quod hic producatur aliud, hoc ipso dicuntur similia [illegible] causa producens album hic non est causa relationis, quae [illegible] dicit album, quod est [illegible], ad hoc album: [illegible] causa producens relationem albi [illegible]. Patet [illegible], quia causa illud producens non est causa relationis, sic quidem illud album [illegible].

Respondeo [illegible]: per hoc producere dicuntur similia fundamentaliter, [illegible]; et ratio est, quia [illegible] illud se habet ex parte fundamenti relationis, quo posito statim resultat relatio, [illegible] relatio, quae est producta per [illegible] fundamenti, [illegible] quia secundum [illegible] relationem [illegible]; [illegible] ad modum, quo [illegible] ad productionem [illegible]; quae quidem relationis resultantia, cum sit dependentia [illegible], quae [illegible] sit [illegible] usque [illegible] sit [illegible]. Hinc [illegible] [illegible].

Replicabis: relatio resultans [illegible] aliquam [illegible]

entitatem de novo: quid illa est solutio. Probatur: nulla proprietas de novo alicui advenienti sibi intrinsece mutatione, atqui per hanc resultantiam subiectum mutaretur: ergo. Confirmatur: illa relatio resultat ex positione rei; sed potest contingere, quod quando ponitur rei causa productiva fundamentum non ponat: ergo non ponit relationem producendo. Dicitur parti, quod implicat effectum poni, non posita sua causa.

Ad replicam negatur antecedens adveniat per dicta subiectum per adventum relationis veniat et nominari respective, non vero absolute. Ad confirmationem dico, quod ad hoc ut aliquis [illegible] effectus de novo in [illegible] ponatur, non requiritur, quod causa physice, et [illegible] existat, sed sufficit existentia [illegible] in aliquo alio effectu, quod est evidens, nam saepe ponit [illegible], quod [illegible] [illegible], [illegible]; et sic Deus in homine producit per generationem [illegible] impediens, et [illegible] impedimentum auferunt, resultant proprietates, et si [illegible] physice [illegible] causa. Item dicunt Theologi [illegible], quamvis [illegible] sacramentum [illegible] suscipit.

Arg. 2: si daretur relatio praedicamentalis essent actu infinitae, [illegible] infinitas partes continui: ergo. Respondeo, quod relationes sicut [illegible], quae actu, et categorematice sunt finitae, licet aliae categorematice sint infinitae, syncategorematice [illegible] relationes praedicamentales.

Arg. 3: relatio nec est substantia nec accidens; non substantia, quia non est ens per se; non accidens, quia non est in alio, sed ad aliud: ergo praedicamentalis repugnat. Respondeo, relationem esse accidens respectivum, et ideo secundum esse ad respiciens subiectum, non absolute, et intransitive, id est, in illo [illegible]; sed transitive, id est, illud ad terminum respiciendo. [illegible] vel dicitur relationem secundum esse ad [illegible] [illegible], [illegible] et esse proprium [illegible] ad [illegible].

Dices: [illegible] subiectum, in quo est; [illegible] ad quem tendit: ergo. Explicatur: [illegible] ad subiectum, et [illegible] ad terminum [illegible]: ergo. Dicitur [illegible], quod [illegible] [illegible]

Dixima:

UKA BHSC

Opponatur: ordo ad subiectum est transcendentalis, et ordo ad terminum praedicamentalis; secundum eandem rationem requirit esse relatio transcendentalis, nec praedicamentalis. Denique, praeterea aliquem absolutum, et est de genere relationis; [illegible] relationis [illegible].

Aliqui distinguunt duplicem respectum, unum communem, et absolutum, in quo relatio convenit cum alijs accidentibus [illegible]; et aliud respectivum, et quod ab alijs distinguit. Verum in hoc nullatenus [illegible]; imo in quacumque entitate potest distinguere [illegible] propter eandem rationem. [illegible], quia relatio respicit subiectum intransitive, et transitive in ordine ad terminum [illegible] ad [illegible] relationis.

Per hoc patet ad explicationem, quae respicit subiectum intransitive, non [illegible] ordine ad terminum; nam [illegible] respicit subiectum per [illegible] ab hoc, quod in illo sit [illegible] vel ad terminum tendat, ac per consequens in distincta relativa illud respicit transitive; [illegible] transitive. Ad [illegible] ad terminum dico, ordinem ad subiectum [illegible] esse transcendentalem, [illegible] relationis [illegible], quod [illegible] secundum se nec est absolutum, nec relativum, sed indifferenter se habet, [illegible] ad absolutum sit absolutum, et ad relativum relativum.

Argumentum, et quidem D. Th. [illegible]; [illegible] A. D. 1a parte, quaestione 28a, art. 1 in corpore: solum in his, quae dicuntur ad aliquid, inveniuntur aliqua secundum rationem tantum, quod non est in alijs generibus, quia alia genera, ut quantitas, et qualitas secundum propriam rationem significant aliquid alicui inhaerens; ea vero quae dicuntur ad aliquid significant secundum propriam rationem solum respectum ad aliquid.

Igitur ex mente D. Th. verum est, aliquid esse in relatione, quod sit secundum rationem tantum, et quod non reperiatur in alijs generibus [illegible].

Nunc sic: [illegible] in relatione [illegible] quod etiam reperitur in alijs generibus [illegible] aliquid rationis, in quantum rationis. De [illegible], relatio secundum [illegible] ad [illegible] univoce cum relatione rationis, quia ad relationem abstrahit a reali, et rationis. Praeterea [illegible] univoce, [illegible] analogice, non magis rationis [illegible] in genere relationis, quam in alijs generibus; siquidem

siquidem. alia conveniunt eiusmodi ratione analogica.

Pro adequata solutione, et intelligentia verborum
D.Th. est advertendum, quod de relatione possumus loqui du-
pliciter, vel de illa prout distinguitur ab omni ente absoluto, et
relativo per rationem, in qua consideratione dicit ad reale, oppo-
situm ad rationis, quo intentio hoc praedicamentum constituit;
vel possumus de illa loqui secundum se totam, quo distinguitur
ab ente absoluto, et in hac consideratione non excludit entia ra-
tionis relativa, et sic absolutum excludat, et in hac
acceptione locutus fuit D.Th., in hijs, quae sunt ad ali-
quid est aliquid secundum rationem tantum, et tamen
in 1º, in quo nihil fictum invenitur. Dices: hoc
non est speciale in relatione, quia etiam sumi potest quanti-
tas in illis duabus considerationibus, quatenus solet dis-
tinguitur ab omni alio accidenti in concreto reali, in qua
consideratione non excludit quantitatem fictam; et idem di-
cendum de quocumque alio praedicamento; sed D.T. ait, esse se-
cundum rationem tantum solum inveniri in hijs,
quae sunt ad aliquid, et non in alijs generibus: quanto-
ritas inexplicita manet. Respondeo, quod licet in reli-
possit frangere substantiam, quantitatem, et reliqua alia ge-
nera, et quantitas possit etiam in illa duplici considera-
tione accipi; nihilominus adhuc est aliquid speciale
in relationis praedicamento, quia cum consistat per modum
respectum, seu ordinem ad aliud, ly ad non explicat
aliquid, sed ad aliquid, id est, non explicat realitatem,
licet illam includat: unde cum relatio rationis in-
ipso ad non explicet aliquid, sed ad aliquid absolute di-
citur relatio, seu ad aliquid; in alijs vero generibus
hoc speciale reperitur, quia nullum aliud consistit in
operatione unius ad aliud, maxime cum invicem op-
se opponantibus sit. Quod autem hoc sit mens A.
P. patet consequenter, immediate namque post illa verba
prosequitur: quaedam autem respectus aliquando est in
ipsa natura rerum, ut quando aliquae res secundum suam
naturam ad invicem sunt ordinatae, et huiusmodi re-
lationis

UVA BHSC

relationis oportet esse realem. Ex quaestione 1a de potentia. D.: relatio secundum rationem sui generis non habet, quod sit aliquid, sed quod sit ad aliquid; quod vero sit aliquid habet ex parte, qua inhaeret. Ex quo sequitur ad rationem partis, ad quam dicimus, relationem realem, et rationis habere solum analogiam attributionis et si ad aliquid rationis simpliciter praedicatur, sicut etiam Petrus, et Paulus simpliciter dicuntur esse, et tamen ratio entis ad illos est analoga. Ex quo, unico verbo, dico speciale, quod in relatione invenit D.T., esse quod dat relationem absolute dicitur de reali, et ficto, quod aliis non convenit, ut patet per singula discurrendum. Inquires primo an ad relationem praedicamentalem aliquae desiderentur conditiones.

Inquires primo. An ad relationem praedicamentalem aliquę desiderent. conditiones?

Respondeo, quatuor ad relationem praedicamentalem desiderari conditiones, de quibus 1a est, quod eius subiectum sit reale, nam de ipsa distinguitur a subiecto, vel non? Si primum: cum ipsa sit realis, ut demonstrat, etiam subiectum debet esse reale. Si 2um, quod ipsa sit accidens reale cum subiecto reali inhaerere debet. 2a, quod ratio fundandi realis sit, quia ab hac, ut a causa, relatio realis resultat. Tertia, quod sit inter extrema re distincta, quia distinctio realis etiam inter rationes fundandi desideratur, qua ratione relationes similitudinis et qualitatis inter Divinas personas non sunt reales, 2a ratione, quia eadem est in illis ratio fundandi scilicet esse Divinum. Quarta, et ultima, est, quod extrema sint ab existentia, quia relatio praedicamentalis resultat ex existentia fundamenti, et termini. Dices: relatio scientiae ad scibile est praedicamentalis; et tamen scibile quandoque non est reale, ut patet in logicis; quandoque non existens, ut in scientia possibilium; et quandoque non est distinctum, ut in cognitione reflexa: ergo. Confirmatur: actus intelligendi

dicuntur

dicunt ordinem, et etiam ad obiectum, et ad potentiam xx; et terminum non requirunt obiectum reale, nec xx existentiam. 2: relatio praedicamentalis ut sic non respicit terminum existentem: g. Prob.: relatio ut sic petit terminum ut sic; sed terminus ut sic non est existens: g. Ad replicam dico, duplicem in scientia ordinem reperiri, unum scilicet praedicamentalem, et alium transcendentalem: hic est respectus scientiae ad obiectum, tamquam sui specificativum; ille vero est respectus intellectus in scientia posito ordine transcendentali, qui quidem praedicamentalis ordo terminari debet ad scibile existens in rerum natura, alias praedicamentalis non foret.

Hinc rejicitur praedicamentalis ordo, inquantum relatio in logica ad ens rationis, nec in scientia ad possibilia, nec in cognitione reflexa ad se ipsam, sed tantum transcendentalis ob defectum terminorum. Per hoc patet ad ultimam confirmationem. Ad 2m dico, quod sicut relatio potest sumi, vel signate, vel exercite, ita etiam eius terminus: unde relatio signata requirit terminum existentem signate, et exercita exercite. Inquires 2., quot sint relationis praedicamentalis fundamenta?

Inquires 2° quot sint relationis praedicamentalis fundamenta?

Noto relationis praedicamentalis subiectum dici fundamentum remotum, quod est id, in quo recipitur relatio, id vero ex quo relatio in ipso resultat, vocari potest fundamentum proximum, seu ratio fundandi, sicque albedo est ratio, qua in Petro, seu subiecto ubi resultat relatio similitudinis ad alterum album dicitur fundamentum proximum talis relationis; remotum vero ipse Petrus, seu subiectum. Hoc notato non de fundamento remoto, sed de remoto inquam proximo, procedit inquisitio ad quam Respondeo, mihi esse tantum relationis praedi-

comentalis

UVA.BHSC

praedicamentalis probatur, probatur ex D.T. 5. metaphisicae lectione 17, ajente: oportet tot modis huiusmodi relationes (praedicamentales intelligere) esse quot modis contingit unam rem ad aliam ordinari; sed hoc tribus modis contingit: quia Philosophum: quod ordinatur ad aliud (scilicet praedicamentaliter) aut est secundum proportionem, aut improportionem, id est secundum similitudinem, aut dissimilitudinem, et sic fundatur in unitate, et numero; vel secundum operationem, et sic fundatur in actione, et passione; vel denique secundum esse, et sic fundatur in mensura, et mensurabili.

Hinc jam clare constat, relationum praedicamentalium tria esse genera, et eorum fundamenta unitatem, et numerum, quam actionem, et passionem; et quod in mensura, et mensurabili fundantur, nam huius divisionis petenda est ex relationis specificatione infra reddenda. Circa primum genus relationum fundamentum est notandum, quod unitas, et numerus non sumuntur quantitative, et praedicamentaliter, sed tantum pro convenientia, et disconvenientia.

Haec autem unitas, et convenientia in substantia dicitur identitas; sic Petrus, et Paulus, qui habent unam naturam specificam fundant relationem convenientiae, quae est identitas; in quantitate dicitur aequalitas; sic duo corpora, quae habent unam, et eandem extensionem, fundant relationem convenientiae, quae est aequalitas: et in qualitate dicitur similitudo; sic duo nivea, quae habent unam, et eandem qualitatem scilicet albedinem fundant relationem convenientiae, quae dicitur similitudo.

Circa secundum genus fundamentum relationum convenientiae est advertendum, quod non est idem fundamentum proximum, ac subjectum proximum, quia non est idem ratio fundandi, ac ratio recipiendi. Prima enim est actio generativa, quia ad relationis resultantiam paternitatis ut principalis est generatio; ratio vero recipiendi est ipsa substantia, quia paternitas, et filiatio immediate afficiunt supposita. Hinc Theologi in mysterio incarnationis

dicunt

UVA.BHSC

denegant pro Domino duas filiationes, eo quod immediate afficiat suppositum filiatio, quod in proprio, veluti Divinum, incapax est recipiendi aliquod accidens. Circa sextij generis relationum fundamentum sciendum, quod mensuratum et mensura non sumuntur quantitative, sed solum pro mensura perfectionis, quia ex cognitione perfectionis cognoscibilis scientia perfectior. Deinde sciendum, quod huius generis relationes non ad aliud relationis genus transferantur, nunt mutuæ. Sciendum denique, quod eadem entitas, prout stat sub diversa ratione fundandi, fundat relationes diversas ad hoc [illegible] genera spectantes, qualiter metaphysica vel quatenus convenit cum alijs scientijs fundat relationem similitudinis; et quatenus producitur ab intellectu fundat relationem secundi generis; et quatenus specificatur ab obiecto relationem sextij generis fundat. Inquiritur 3. utrum una relatio prædicamentalis possit immediate in alia fundari.

Scotus, et eius discipuli affirmant. Thomistæ vero communiter negant, cum quibus negative respondeo, et fundatur D. Tho. 1a. part. quæstione 42, art. 1 ad 4um ajentis: nec una relatio refertur ad aliam per aliquam aliam relationem quare relationes multiplicarentur in infinitum. Ex quibus sic arguitur: si una relatio prædicamentalis fundaretur in alia, daretur processus in infinitum; sed hoc dari nequit: ergo. Sequelam probo: si duæ supradictæ paternitates possent fundari aliæ duæ relationes similitudinis, quia duæ relationes paternitatis sunt similes, et convenientes specifice; sed relationes supra illas fundatæ essent etiam similes inter se, et sic in infinitum: ergo. Respondeo

UVA.BHSC

Respondetur 1º contra, nam sequi processum in infinitum, quia relatione similitudinis supra relationes paternitatis fundatae seipsis referuntur ad res alias cum quibus conuenientiam habent. — Sed contra, quia non soluitur argumentum, et est petitio principij; nam ideo duae paternitates fundant non solum relationem similitudinis, quia habent conuenientiam in specie; sed etiam duae relationes fundatae ita se habent: ergo — 2; quia licet relationes fundatae sint inter se similes, tamen respectu relationum alterius speciei sunt dissimiles: ergo respectu istarum etiam fundare debent aliam relationem diuersitatis; ex quo sequitur processus in infinitum.

Dices: duae substantiae eo quod sint similes in essa fundant relationes primi generis; sed duae relationes sunt similes in essa relationis, cum ab ipsis possit abstrahi una ratio communis relationis: ergo — Dist. maiorem: eo quod sint similes fundamentaliter, et ut quod, concedo maiorem; formaliter et ut quo, nego maiorem, et dist. minorem: sunt similes fundamentaliter, nego minorem; formaliter, concedo minorem, et nego consequentiam. Itaque ad relationem fundandam duo requiruntur, scilicet, ratio fundandi, et fundamentum, hoc secundum repugnat relationi ut tali, quia relatio essentialiter est id, quo aliquid refertur, non tamen est quod refertur per se. Quaestio 15ª in quo consistat relatio praedicamentalis?

Relationem praedicamentalem constitui per respectum, ex ipsius definitione constat; sed qualis sit iste respectus, an scilicet actualis, an aptitudinalis dubitatur; pro quo est notandum, quod logici duplices constituunt, nam dicunt, quaelibet in ordine secundo communicantes ex subiecto, huic tribuunt respectum relatiua secundum esse primi; sic in sui expositionem hae

manera

fundamentum terminus proximi [illegible] intelligens, (idem est de aliis potentiis, et habitibus operativis, tam naturalibus, quam supernaturalibus, imo etiam species in quo [illegible]) [illegible], quae tribuunt [illegible] essentialem ordinem actui secundo, ut intellectio, unio, et caetera. Inquirimus ergo, an relatio sit de primo, vel de secundo genere?

Dicendum eodem modo loquendum de relatione in concreto, et in abstracto; illud enim quod formaliter tribuit formam subiecto, in quo est, est denominativum proprium illius, ut [illegible] abstractio, sed quia primarius effectus actionis est constituere agens in [illegible] illius enim abstractum constituit agens in actu secundo; et potentia agens, hoc enim [illegible] operativum. Hac posita.

Partis, in quam 1a sententia ait omnem relationem praedicamentalem esse relationem [illegible]. In communem sententiam Thomistae, qui aliter, et aliter illam propugnant, nam aliqui distinguunt in relatione tamquam duas formalitates, et dicunt, quod secundum formalitatem [illegible] primario subiectum proximum refertur, et secundum [illegible] relationem secundarie; alii vero recentiores, et [illegible], etiam compositionem distinctionem agnoscunt [illegible] id ipsum opponunt, quod illi distinctione formalitatum.

Caietanus autem in 1a parte quaestione 14a. art. 4. ipsum comparat ad relationis distinguit in [illegible], et [illegible]. Primo modo tamen [illegible] inquit, subiectum [illegible] refertur, et hoc est primarium in relatione; secundo vero modo subiectum actu relativum, et hoc est, dicit, in relatione secundarium.

2a sententia oppositum defendit, scilicet, esse primarium relationis esse [illegible] subiectum actu relativum; est communis [illegible] Thomistarum recentiorum, illamque [illegible] illustrant plures inter quos Emus. Cardinalis de Aquino, et Illmus Moneda, cum quibus sit.

Nostra conclusio.

Primarius effectus relationis praedicamentalis est constituere subiectum actu relativum, et [illegible] illud esse in [illegible] referentis. Demonstratur: primarius effectus, primarius [illegible] effectus

UVA.BHSC

q. primaria ratio relationis ut apprehensae est actualitas respe-
ctus. Minor patet, quia sola, ut apprehensa, et designata, dicit pri-
marie, ut quo, id ipsum quod exercite et primario in subiecto
convenit huic, ut quod, ut patet in filio, domino, ser-
vo, et caetera. Et denique, ut hoc plenius ad veritatem
elucidetur [illegible], sciendum, aliud esse videre
an essentia formalis primaria relationis sit constituens sub-
iectum ut relatum; aliud vero, an esse primarium re-
lationis sit exercite habere essentiam formalem. Primum
significat exercitium, et actum secundum signatum, se-
cundum vero significat exercitium, et ipsum actum
secundum exercitium. Dicimus igitur, quod esse primarium
relationis, ut apprehensae, est designatio, et constituens subiectum
actu relatum [illegible] exercite habere actum secundum
reflexionis; hoc enim illi convenit accidentaliter. Nec
[illegible] eius primaria essentia [illegible]
[illegible]; sicut etiam [illegible] actum
secundum, cum tamen eius primaria
essentia [illegible]
[illegible], et primaria ratio [illegible] partes ac [illegible].

Magister: esse relationem praedicamentalem [illegible],
quod primario ei convenit subiecto, secundario illi conveni-
et esse proxime referibile. q. Prima: substantia absolute
[illegible] proxime referibilis. q. Secunda: esse proxime re-
feribile est denominatio relativa; secundum absolute [illegible]
non est denominatio relativa. q. Tertia: esse proxime referi-
bile dependet a [illegible]; secundum quod dependet ab aliquo [illegible],
est denominatio relativa, cum [illegible] absoluta [illegible], [illegible]
[illegible] dependeat. q. Alii quidam antiqui dicebant,
supponendo relationem praedicamentalem [illegible] posse immediate
[illegible] in substantiam, et [illegible], quia Petrus ut est
eadem species cum Paulo, et substantia Pauli [illegible]
nomen [illegible], et identitatis. Nec [illegible];
quod substantia [illegible] in ordine ad [illegible] quam
in ordine,

UVA.BHSC

in ordine ad aliud, et sic praecedit relationem accidentalem absolutam, quam respectivam, vel quod quantitas sit primum accidens, quod in substantia recipitur. Neutrum inquam obstat, quia licet substantia praecedat perfectionem ordine ad se, quam in ordine ad aliud perfectione essentiali, non tamen perfectione sibi accidentali. Deinde, licet quantitas sit prior aliis accidentibus materialibus, et sensibilibus, non tamen est prior relatione, cum proprietas ad quantitatem duo substantiae dicant convenientiam specificam. Hoc supposito.

Confirmatur magis praecedens argumentum: proportionalis relationis fundamentum immediatum in substantia hoc requirit esse referibile, cum esse referibile sit esse secundum quid impotens praevenire substantiam, quod est totaliter simpliciter tale: quia esse proxime referibile in substantia necessario a relatione provenire debet.

Ad argumentum respondeo, Scoto mediante, negando minorem, ad primam dist. ante: subiectum potest praecedere rationem fundandi, concedo; ut dicit rationem fundandi, nego ante, et ergo, ad primam dist. minorem: esse proxime referibile est de ratione relationis fundamentalis proxime, concedo minorem; formaliter, nego minorem, et sic distinguo, nego ergo.

Ad aliam probationem dico, quod esse proxime referibile dependet ab aliquo eo fundamentali proximo, quod convenit ... absolute, non absolute, sed ut dicit rationem fundandi ... relativam, vel fundamentum. Dicimus ergo, duplicem dari referibilitatem, aliam remotam, et proximam aliam. Prima sequitur quamlibet entitatem, ut est subiectum remotum relationis, secunda vero entitatem, ut fundamentum proximum relationis formalis.

Doctrina haec constat in opinione Thomistarum, in qua nos, ut abstrahere abstractione positiva, immo possibilis est quid absolutum, et fundamentum proximum relationis universalitatis logicae, ita tamen ut fundamentum proximum dependet ab intellectu sicut fundamentum talis proxime: quia aliquid absolutum dependet hoc modo ab aliquo extra. Ad

UVA.BHSC

Ad confirmationem dico, quod esse proxime referi-
tiuum esse secundum quid praedicamentale, quod opus fundandi rela-
tionem substantiae accidit logice, et est esse simpliciter funda-
mentum praedicamentale, et radicale, cum sit ipsa
substantia fundamenti, ut talis. Dices: si fundamen-
tum proximum esse referibile per se ad terminum, ut p[ri]-
mum terminum, ratio fundandi, generatio v.g. in Patre,
esset ratio formalis referibilitatis proxime ad terminum, ut
primum terminum; sed generatio nequit esse ratio formalis refe-
ribilitatis ad terminum, ut primum terminum, cum respiciat
terminum, ut effectum: ergo fundamentum proximum
nequit esse per se referibile ad terminum, ut primum terminum.

Respondeo, quod generatio, ut talis respicit terminum,
ut effectum; verum cum hoc stat quod in primis, quod
est ratio fundandi aliam formam, scilicet relationem prae-
dicamentalem respicientem primum terminum, sit ratio-
ratio referibilitatis proxime ad primum terminum; sicut
substantia, ut talis, nullo modo est in ordine ad aliud, bene
tamen ut fundat facultates operativas, quae ratione
aliquo modo est in ordine ad aliud. Vel aliter, et
quidem melius potest negari suppositum, in quantum, res-
pondeo, quod generatio est actio, hoc est, substantia generan-
tis concurrendo generationem est ratio referibilitatis
proxime ad primum terminum, sicut in opinione Thomi-
starum anima est proxime actualis, ut per se ipsam dis-
solvit, sed ut concurrit dispositiones, quae sunt accidentia;
et similiter est principium in diviso actionis, ut constat
quantitatem, quae ab his sequuntur, quod substanti-
alibus perficiatur. Urgebis: referibilitas proxi-
ma est formalis relatio: ergo praedicamentalis relatione.
Probatur: quia supponitur relationem, et consequenter
subito, nullam denominationem possit illi tribuere nisi
referibilitatem: (idem enim videtur esse ... ,
[catchword illegible]

UVA.BHSC

ut relao communicetur subiecto in ordine ad [illegible], ac-
subiectum potentiam esse referibile ad terminum] a referibi-
litas proxima est forma ab illa relatio; idem eum quod
à relatione fonte ut communicabilis subiecto provenit est
ab una forma relativa. Nego ant., ad primum dico, rele-
genus requirimus, ut communicabile subiecto, illi tribuere
referibilitatem in ordine ad exercitium exercitii;
non vero in ordine ad exercitium signatum. Et qui-
dem replicas eadem ratione universim potest in nostra forma esse illi
de linea actus secundi. Vel aliter, concedimus consequentia-
ae supposito probationis primi antis, quod ad perfectio-
nem formae requiritur communicatio ipsius formae sub-
iecto: unde ut communicabilis proportioni ad communi-
cationem solum recipitur potens tribuere, ut communi-
tributione. Sed nego, subiectum perceptivum esse pro-
ximè referibile dependenter à communicabilitate
relationis, ut à posteriori, quia ut subiectum sit capax pro-
ximè recipiendi relationem, eam debet esse ipsi commu-
nicabilis. Instabis: relatio ut sic, seu quidditas rela-
tionis, non exigit modum existentiae: quia consu-
git in respectu referendi. Probatur: relatio ut sic praescin-
ditur ab omni singulari relatione; sed existentia solum exigi-
tur a singularibus: ergo. 2: similiter ut sic non habet ma-
gis quod repugnat, quam apprehenditur esse simile, et aliud
ad dissimile neque terminari: quia cuius essentia respectu-
tio referendi consistere potest. Ad haec dicit. ans: in-
exigit modum existentiae exercitae, concedo ant.; sig-
natae, nego ant., et consequentiam. Ad relationem enim signate
sumptam, quatenus se habet relatio ut sic, distinctam ex-
istentiam signatam; et ad ipsam in exercitio, et physice
sumptam existentiam exercitam; nam enim ad relationem
praedicamentalem sufficit possibilis ratio terminum, quae
à [illegible] adiungantur; non etiam, quod
de facto existat partes [illegible]
lationis praedicamentalis. Item, Pentus, esset de facto

ro

UVA.BHSC

de facto Pater sine filio existente. Praeterea; idem albus,
ut talis, esset similis, aut dissimilis etiam alteri albo, quia terminaret relationem dissimilitudinis sufficienter
possibilitas nigredinis in illo. Denique, idem diceret
relationem absentiae, et propinquitatis ad aliud, quae
omnia falsissima sunt. Ad secundum negatur, quod similis,
ut sic sub ratione referendi terminatur ad similem ut sic
sub ratione terminandi; et ratio est, quia sicut ab albedine simili, ut refertur, abstrahitur simile, ut sic, ita
etiam ab albedine ut particulari, ut terminantibus,
abstrahitur ratio communis terminandi. Et quidem replica probat, quod nec referibilitas sit de esse relationis,
nunc quia simile ad dissimile est impossibile referri, et aliud impossibile est, quod detur aliud simile prout sit
immutabile, ut sic, ad quod possit referri in actu in primo.
Deinde replica nihil probat in sententia asserente
relationem terminari ad absolutum, cum simile,
ut simile nihil absolutum importet. Ad 3um:
in relatione prius est ipsius esse quam ipsius ad, igitur prius convenit esse referibile, quam esse relativum. Patet ans, quia ens
est quaedam ratio, et ad particularis. Propterea: esse relativum
praevenit ab ipsius ad, et non ab ipsius esse, quia ideo, ut posse cum aliis
accidentibus, sic venit in ordine ad subiectum. Declaratur,
de primitate rationis, et non de aliis eiusdem generis. Ad primum dico,
ipsum esse, vel accipi ut praecisum ab ipsius ad; vel non
praecisum, sed ut eadem forma cum illo. Si primo modo
sumatur, non est subiectum sub ratione referibile, et relativum, sed tantum ut informativum in linea accidentis,
praescindens ab absoluto, et relativo, quia ut sic solum
dicit ipsum commune omnibus accidentibus; si vero 2o modo
accipiatur, constituit quidem relativum formaliter,
in quantum est eadem formalitas cum ipso ad. Sed
nota, quod ipsum esse adhuc primo modo sumptum
constituit actu essentialiter implicite subiectum relativum, quia nec
praescindi debet omnino ab ipso ad, sed tantum secundum quid,
veluti

velut ipsius [illegible]. **A**rg.ᵗ 3: Paternitas constituta in Patre habente unum filium, extendit illum solum ad prohibitum ad plures filios nascituros, cum ad denominationem respectum nequit extendi [illegible]: ergo relatio Paternitatis non tenetur [illegible] referendi: [illegible], quia [illegible] D. T. Pater eadem relatione respicit plures filios.

Nego ant.; Paternitas enim non habuit denominationem Patris in ordine ad filios nascituros, quod post communicationem eadem relatione, qua refertur ad hunc, referetur ad alios, quia isti solum sunt terminus, et [illegible] eiusdem relationis; [illegible] autem formalis Paternitatis est natura filii: unde [illegible] datur, quod hoc solum multiplicatur ad multiplicationem [illegible] formalis. **A**rg.ᵗ 4: relatio rationis constituit subiectum [illegible] relationem, ut patet in genere, quod non dicit nisi praedicabilitatem respectu specierum: ergo. Negatur ant., quia genus per relationem [illegible] [illegible] generis [illegible] dicit actualem respectum [illegible] ad plures species, sicut per modum praedicati dicit actualem respectum ad subiectum. **A**rg.ᵗ ultimo: nulla forma potest intelligi communicata subiecto, quin intelligatur cum suo effectu primario; sed Paternitas Divina intelligitur communicata Patri, quin intelligatur exercitium referendi: ergo Patrem: Paternitas pro aliquo priori [illegible] intelligitur ad generationem Filii intelligitur constituens in esse primae personae per relationem Paternitatis; sed pro illo priori ad generationem Filii nequit constituere Patrem actu relativum: ergo.

Maxime certum, quod prius est Patrem constitui in esse personae quam producere, et quidem per relationem Paternitatis debet prius intelligi constitutus, quam debet intelligi constitui per aliquid sibi proprium, et incommunicabile, quod unice potest esse relatio, iuxta illud. [illegible] Nostri Anselmi effatum, in Divinis omnia sunt idem ubi non obviat relationis oppositio. Pater etiam

minor,

[illegible], verum, quod actualis respectus supponit terminum, [illegible] fundamentum; verumtamen, quod pro priori ratione [illegible] intelligitur praeintellectus, quod ad [illegible] actualem desiderat natura. Quod est legitima.

Ecce difficillimum argumentum contra [illegible] distinctiones Personarum Divinarum difficultatem perpendens, quia cum [illegible] in simplicissima relatione Paternitatis [illegible] scilicet, muneris hypostasis, seu personalitatis, secundum quod constituit personam; munus originis, secundum quod constituit personam [illegible]; et munus relationis, ut relatio est, secundum quod constituit Patrem in actu relationem. Hoc [illegible] explicantur [illegible] requirunt, scilicet, [illegible] constituentem Personam; [illegible] constituentem personam [illegible]; et [illegible] relationis constituentem personam relatam. Haec autem munera [illegible] eiusdem relationis Divinae se habent, ut effectus primarij, et secundarij; [illegible] sunt effectus primarij [illegible] relationis Paternitatis; alias per [illegible] constituentem Patrem, ut Pater, [illegible] primarius, ut [illegible], sit effectus primarius relationis. Hoc impossibile.

Ad argumentum respondeo, concessa maiori, distinguendo minorem. Paternitas intelligitur communicata secundum munus [illegible] in quantum hypostasis, concedo minorem; secundum munus relationis, ut relatio est, nego minorem; et [illegible]; ad probationem distinguo: per relationem sub munere hypostasis, concedo minorem; sub munere relationis, ut relatio est, nego minorem, et [illegible], sed eadem distinctione. Licet enim Paternitas Divina sub munere hypostasis, et originis possit intelligi communicata Primae Personae, quin constituat illam ut relatam; non tamen potest intelligi communicata, ut relatio est, nisi illam ut relatam constituat. Caeterum huius argumenti [illegible], et quod pro aliquali eius notitia [illegible] sufficiat.

UVA.BHSC

QVÆSTIO XVI.

Vtrum relatio pr̃edicamentalis realiter distinguatur a s(u)o fundamento p(ro)ximo.

Quaestio praecedens de fundamento proximo; [illegible] enim certum est realiter a relatione distinctum. Prima sententia negat distinctionem realem. Ita Suarez; et contra Jesuitae cum aliquibus Thomistis. Oppositam tamen contra propugnant Thomistae et Scotistae cum quibus—

Nostra conclusio.

Relatio praedicamentalis realiter distinguitur a suo fundamento proximo. **H**aec conclusio constat ex D.T. in libro 1. sententiarum distinctione 4a. quaestione [illegible] articulo 1. ad 3um. ubi ait: nulla relatio in creaturis est substantia secundum rem. Ex quibus sic: si relatio praedicamentalis fundaretur proxime et immediate in substantia: ergo. Si autem dicant adversarii; Divum Thomam negare identitatem [illegible], quia S.D. negat identitatem secundum rem, sed secundum [illegible].

Si vero respondeant, Divum Thomam loqui de relationibus immediate fundatis in substantia, secus de fundatis immediate in accidenti, qualis sunt similitudo fundata immediate in qualitate, et aequalitas in quantitate; et paternitas in actione generativa: uti enim asserunt, negamus de substantia, quod est fundamentum remotum, non tamen de fundamento proximo, scilicet similitudo de albedine, et aequalitas de quantitate, et Paternitas de actione, sed singula cum singulis realiter identificantur. **V**erum contra haec solutionem accipe verba D.T. in 1a parte, quaest. 18. art. 2. ad 2um asserentis: id, quod intelligitur in [illegible] praeter id, quod continetur sub significatione nominis relativi est alia res; in Deo autem non est alia res, [illegible] eadem.

Ex quibus

UVA.BHSC

Ex quibus sic: ergo juxta D. Thomam in creaturis, quod sub significatione nominis relativi continetur est aliquid ab relato; ut quantitas, qualitas, et generaliter id quod significant, nec continetur sub significatione nominis relativi: ergo haec omnia sunt alia res, seu re distinguuntur a relatione: ergo hoc a fundamento proximo re distinguitur. Si dicant esse aliam rem ab ipsa relatione; contra, nam S. D. ibi eodem modo arguit, relationem creatam aliam rem absolutam, quod continetur sub significatione nominis relativi, quod negat in Divinis esse aliam rem; sed in Divinis non negat dictis rem ipsam relationis, alioquin, quod sub tali significatione continetur, cum per rationem distinguantur ipsa in Deo absoluta a relativis: ergo. Secundo: D. T. 1. ad Anibaldum disputatione 33. art. 3. ad 2um ait: ad 2um dicendum, quod in creaturis esse, quo proprium inhaeret, aliud est ab esse, in quo substantia est, et cui inhaeret; sed in Divinis esse, quo proprie res (de relatione loquitur) inhaeret personae, est ipsum esse, quo persona subsistit: ergo juxta D. Thomam relatio praedicamentalis in creatura habet aliud esse ab esse, cui inhaeret; sed relatio fundata in quantitate (idem de aliis) non inhaeret substantiae nisi mediante quantitate: ergo. Explicatur: in relatione similitudinis, cujus subjectum remotum est substantia, remotum quantitas, et proximum qualitas, ex quibus omnibus subordinatis coalescit subjectum quod proximum adaequatum, in quo relatio similitudinis inhaeret: ergo relatio similitudinis habet aliud esse ab esse ipsorum omnium. Patet ergo ex verbis D. T. Iam ratione eludatur.

Probo: relatio praedicamentalis immediate et proxime fundata in subjecto distinguitur realiter a suo fundamento proximo: ergo etc., cum eadem sit in omnibus ratio. Probo antecedens: omnis relatio praedicamentalis immediate fundata in substantia est verum accidens physicum, et reale; sed hoc realiter distinguitur a substantia: ergo. Maior est certa, cum ergo relatio praedicamentalis dividitur, et tradatur accidens in eo, quod physicum,

UVA.BHSC

phisicum, et reale est; aliàs nullum ex novem praedicamentorum esset accidens phisicum, cum accidens phisicum in praedicamentis numeretur, quod relatio praedicamentalis, ut talis constituit praedicamentum accidentale phisicum, et reale; nam in praedicamento relationis nulla est rationis. Probatur minor: verum accidens phisicum, et reale inhaeret in subiecto vere phisico, et reali: quod haec dependentia requiritur vere phisica, ac realis. Ratio est. Probatur minor: quia inhaerentia est dependentia, ideoque inhaerentia requiritur a Deo; alius deinde inhaerentia est esse realis: quia relatio inhaeret realiter subiecto, et realiter ab eo distinguitur.

Respondent adversarii, relationem non esse accidens phisicum, sed praedicamentale, et logicum. Sed contra: redditur ratio praevaricata, ut semel consideranti patuit. Dices: quod haec solutio confundit accidens praedicamentale, quod phisicum est, cum accidente logico, et praedicabili; sed haec male confunduntur, aliàs singularitas rationis, quod est accidens logicum ipsius, constituit praedicamentum, imo, et omnes relationes praedicamentales: quod.

Tertio quia si relatio praedicamentalis esset accidens logicum dumtaxat, per eandem rationem essent etiam quantitas, et qualitas, quia substantia, cum sit ens absolutum, magis distat ab ente relativo, quam ab absolutis, qualia sunt qualitas et quantitas. Dices: si relatio solum esset accidens logicum, in substantia esset subiecta, et in qualitate quae logicam: ergo praedicatio relationis praedicamentalis non esset univoca. Probatur consequentia: quia ab ente per se, et ab ente in alio, nequit abstrahi ratio univoca; vel enim ratio abstracta esset ens per se, et sic non esset determinabilis ad accidens; vel esset ens in alio, et sic non esset determinabilis ad substantiam; vel denique esset ens ut sic, et hoc est analogum: quod.

Contra ultimo: relatio, sicut alia praedicamenta, constituit accidens ut sic, addit quod illi specialem rationem; sed accidens ut sic est entitatum ratio a substantia, cum sit ens in alio: quod etiam relatio, cum identificetur cum ratione accidentis, illaque est includat: quod non est accidens logicum, et praedicabile, sed praedicamentale phisice respectu substantiae. Sed dices

UVA.BHSC

Si adversarij adhuc dicant, idem secundum diversas considerationes esse ens per se, et ens in alio. Contra: quia esse in alio est absolute pendere; sed haec distinctionem realem commendat, nam quia in hoc aliquid exprimitur; nimirum, quod nemo a se ipso independet. 2: esse per se [illegible] negationem secum essendi in alio, et contra: quae neque queunt in eadem entitate adunari; idcirco reale et irreale adunari non valent, quia unum infert negationem alterius.

Et tandem ostendunt in alia via ostendo: relatio praedicamentalis separatur a suo fundamento praevio: quod hoc tradit necessario, quod separatio realis distinctionem realem arguit. Probatur: posita albedine ut sex in pariete A, et pariete B, si parieti B addatur alius gradus albedinis, separabitur relatio similitudinis a pariete A, manente albedine ut sex in eo; quia relatio similitudinis separatur ab albedine parietis A.

Respondent adversarij, ibi manere eandem relationem similitudinis, desinere solum denominationem similis [illegible] parietes [illegible] albedinem habentes. Sed contra: quia si [illegible] differunt relationes praedicamentales nec [illegible] differre [illegible] fundamenti; sed unice differre [illegible], nulla dabitur realis, cum in Deo non advenirent in tempore relationes reales praedicamentales Domini, creatoris, et caetera.

Solvuntur argumenta.

Ad 1: ex Philosopho [illegible] ubi ait: re-
» lationem posse advenire subiecto absque eius mutatione per-
» [illegible]. Item ex P. N. Anselmo in mo-
» nologio cap. 24 ajente: nam ego nec major, nec mi-
» nor, nec aequalis, vel similis sum homini post annum
» nascituro; quas autem relationes has cum eo nullo permuta-
» sine mea mutatione, ad illum habere potero, vel amit-
» tere. Deinde D. T. opusculo 48 tractatu 5 hoc ha-
» bet: cum autem dico, quod similitudo [illegible] habet al-
bedinem

» albedinem eius et fundamentum, non est intelligendum,
» quod similitudo sit aliquid ab ipsa albedine, supposita albedo-
» sortis, ut se habet ad albedinem Platonis, et admittum, aliàs
» nullo modo posset aliquis fieri albus similis sine sua muta-
» tione; fit autem Socrates similis alteri sine mutatione: q.
» Juxta has litteras Principes relatio praedicamentalis
» à fundamento non distinguatur; alias per illam mu-
» tationem subiecti, cum mutatio fiat per acceptionem, et
» recessum formae a subiecto. Respondeo hos [illegible]

Principes locutos fuisse de mutatione, quae fit media-
actione in producente formam in subiecto, vel per recessum
formae per aliam actionem in producentem; non
tamen locutos fuisse de mutatione metaphorica, quae fit
per adventum, vel recessum formae, simpliciter mutando
respective rationem, qualis est relatio praedicamentalis.

Sicut enim de hoc locuti fuissent, necesse esset, cum
Theologi in Deo relationes reales praedicamentales
intrinsecas non ponant cum extrinseca nulla sequatur
mutatio. Similiter quando D. T. dicit, relationem
[illegible] ab albedine, loquitur de distinctione re-
ali [illegible] relatio à fundamento,
sed utraque modus à re: unde fundamentum, et rela-
tio sunt res cum eodem modo, non tamen res, et res.

Et quidem hoc verbis ipsis evadit; quia relationes praedica-
mentales fundantur in qualitate modali, [illegible], et sint
modi, si enim essent res, perfectior esset res fun-
data, quam fundamentum, cum perfectior sit res
quam modus: ergo relationes praedicamentales sunt
modi, alias respectivae ad idem primarium denotat,
quae res, et modus ad idem primarium [illegible] respectivae
in quam, respectivae. Si dicatur D. Thom. dicere,
relationem esse aliam rem à fundamento: dicitur S.
Doct. loqui de re, ut convertitur cum ente modali, non
ut convertitur cum ente absoluto, quod de primo modo.

Arg. 2: posito fundamento cum terminatione
ad [illegible] absque nulla extrinseca superadditione [illegible]
oportet

oponentur relationi: quae non est in distinctione fundamenti. Pr-
obat: eo ipso quod duo existerent, in quantum quantitatem pa-
rem continuationem sortiantur, eo ipso aequali-
a in distincto secundo: (eodem modo duo qualitates-
pares in intensione essent similes, in alio secundo) quia in
fundamento conveniunt absque, ulla ratione superaddita sint relata.

Probat: Juxta Philosophum aequa-
lia sunt, quorum quantitas est una; similia vero,
quorum qualitas est una; sed duorum quantitas in
paritate extensionis quantitas est una (idem de qualita-
tibus) in alio secundo: ergo. Explicatur: positis duobus
individuis in eodem instanti existentibus, unum
est alteri, quod deficiunt in alio secundo, quo existentes
simul habent eorum ... : ergo impertinens est rela-
tio ad distinctionem.

Ut respondeatis noto, in qualitatibus et quantitatibus
duplicem dari similitudinem, et aequalitatem formalem,
et positivam, unam fundamentalem, et negativam aliam.
Prima est positiva, in qua est respicientia duarum qua-
litatum eiusdem speciei, quae respicientia est relatio praedi-
camentalis non superaddita, nam non potest esse albedo
ipsa cum non absolute non posset addere terminum
esse ad aliud, quod l[ite]r habet relatio praedicamentalis.

Secunda est ipsa, quae est entitas duarum qualitatum
eiusdem speciei quae conveniunt in perfectionem similitudinis
positivam, et formam fundat, et quodammodo causat.
Hoc explicatur in corpore quanto, quod praebet ipsum di-
citur esse in loco fundamentaliter negative; formaliter vero et
positive per ubicationem a corpore quanto distinctam,
et hoc in communissima sententia apud omnes et usque
scholas.

Nunc ad argumentum negamus, ad probationem: aequ[alita]s
et qualitas fundamentalis negative, et causalis, concedimus; formaliter
positive, negamus, cuius probatione eodem modo est des-
tinguendum in illis de prioribus definivit Philoso-
phus similia, et aequalia formaliter, [secundu]m fundamentalis, vel si forma-
liter definivit, illa per ... fundamentum definivit loco
generis, quasi diceret, similia sunt quo unum fundamen-
tum, secundum in quo est similitudo, est eiusdem rationis, scilicet,
eiusdem speciei qualitatis. Quaere.

UVA.BHSC

Quare sicut definimus formale quod plura dicit, neque quod-modo, quo, et quod formale; ita in praesenti si nihil quod-formale plura dicit, scilicet, simile, quod materiale, ut subiecta albedinis, quae sunt, quae assimilantur; simile in quo, ut ipsae albedines, quae in ipsis assimilantur subiectis; et simile quo, ut [illegible] relationes, quae mediis ipsis assimilantur formaliter, seu positive [illegible] Dices: duae quantitates alia magna, et alia parva absque aliquo superaddito sunt inaequales, ergo si Deus per possibile, vel impossibile relationem auferret a gigante, ac Pigmeo manente eorum inaequali quantitate, gigas esset maior Pigmeo: (idem de qualitatibus) ergo relatio est distincta a fundamento. Probatur: quantitas magna absque aliquo superaddito excedit quantitatem parvam; ergo. Probatur: quantitas magna excedit quantitatem, quae ipsi aequalis non est; sed quantitas parva absque aliquo superaddito aequalis non est quantitati magnae: ergo. Dist. ant.: sunt inaequalia fundamentaliter, et negative, conc. ant.; formaliter, et positive, neg. ant.; ad prob. [illegible] distinguendum est ant.; ad prob. dist. maius: excedit quantitatem quae ipsi non est aequalis, modo, quo ipsi aequalis non est, conc. maius; alio modo, quo ipsi aequalis non est, neg. maius, et dist. minor: aequalis non est quantitati magnae, fundamentaliter, et negative, conc. minor; formaliter positive, neg. minor, et conseq.

Quantitas enim magna, seclusa relatione superaddita, nec est positive formaliter aequalis, nec inaequalis quantitati parvae, nec excedit, nec aequat, nec alia est maior, nec alia minor formaliter, quia tum ista sunt praedicata comparativa, relationem praedicant, [illegible] superadditam [illegible] a qua simul et [illegible] provenerit. Unde, admisso (quod a pluribus negatur) Deum posse auferre relationem inaequalitatis a gigante, et Pigmeo esse alius magnus, et alius parvus, quia [illegible] quantitatis, quae in illis manerent; non tamen esset alius maior, et alius minor formaliter, quia [illegible]

[illegible]

UVA.BHSC

[illegible] Et quidem [illegible] idem augeri, intelligendo giganteum, et Pygmaeum, [illegible] sub latitudine quantitativa, et in sua latitudine relationis, quo in- [illegible] eadem proportione sequuntur. Replicabis: [illegible] quantitas magna non est aequalis [illegible] Respondeo, [illegible] relatione [illegible] inaequalem, majorem, minorem [illegible] et [illegible] proveniunt, scilicet, relatio- nes [illegible], et inaequalitatis; [illegible] aequalem, et inaequa- lem, negative, [illegible] aequalitatis, et inaequalitatis [illegible] praedicationis [illegible] singularis, [illegible] scilicet, [illegible] et singularitatis [illegible]. Lícies: [illegible] relationem majorem quantitatem. Respondeo, [illegible] fundamentalis, [illegible] forma. Con- [illegible] aequalitas, et [illegible] in relatione, [illegible] relatio [illegible] magis, vel minus quantum, magis, vel minus [illegible]. Patet ante, [illegible] relatione est aequalis, vel similis. Dices: [illegible] in relatione, [illegible] quo, [illegible] quam id quod, [illegible] quod [illegible]; relatio enim [illegible] magis, minus, [illegible] albam, vel quantum [illegible] forma [illegible]. Ar[illegible]:

[illegible] modo [illegible] est [illegible] forma ab equo, [illegible] nihil [illegible] esse forma [illegible] modo [illegible] relationem [illegible] fundamento [illegible]. A[illegible]

[illegible] relativus; [illegible] separata, [illegible] relatione [illegible] ad equum, et habet [illegible] relative cum equo. Inter hoc [illegible] fundamentalis, [illegible] partim in [illegible] forma [illegible]. Replicabis: homo [illegible] forma ab equo per relationem [illegible] per [illegible], aut est [illegible] ad equum

media

UVA.BHSC

media alia relatione distinctae; aut per se ipsum, aut per relationem ipsi [illegible]? Si primum dicatur, quia procedit in infinitum, q[uia] de illa alia relatione idem inquiram. Si 2um: ergo substantia hominis [illegible] relationem praedicamentalem, per quam homo distinguitur a relatione referente ipsum ad equum.

Respondeo, hominem per suam entitatem esse distinctum a relatione, quae refertur ad equum fundamentaliter absolute, et tamen formaliter relative, quia [illegible] relatione [illegible] substantias, sicut similitudo, et dissimilitudo relativa [illegible] qualitate, et aequalitas, et inaequalitas [illegible] quantitate; relatio enim in substantia facit unum, [illegible] aequalitas [illegible] in qualitate simile; [illegible] hoc facit [illegible], quorum unum est substantia, aliud qualitas, et cetera.

Arg. 4: in Deo datur relatio realis praedicamentalis Domini et Creatoris ad creaturas in tempore. Similiter denominatur major ex perfectione Petro producto; et tamen Petrum [illegible]; quia sunt indistinctae a fundamento. Respondeo, in primis nego D.T. quia [illegible] in Deo similes relationes temporales. Sed hoc admisso dico, in Deo propter ipsius infinitatem identificari cum fundamento; in creaturis vero [illegible] esse, neque cum fundamento identificari.

Arg. 5; ab inconvenienti: similitudo distinguitur a suo fundamento, ad minimum a parte [illegible] infinito [illegible] relative. Ergo sequela, quia eadem relatione [illegible] similia dissimilia [illegible] dissimilia, et inaequalitas [illegible] aequalia respicit; sicut Pater eadem relatione respicit omnes filios. Argumentando, quia sicut repugnant infinito [illegible] ita etiam [illegible] denominationes.

Arg. 6: relatio dissimilitudinis, quae [illegible] superioritatem, [illegible]; [illegible] quod [illegible] aequalitas [illegible] relatio [illegible].

Respondeo, quod verum est eadem relatione similitudinis, vel dissimilitudinis, [illegible] multiplici, esse similitudinis [illegible] quantitate, sive [illegible] superioritate; hoc [illegible] per accidens se habet. Unde [illegible] similitudinis [illegible] dissimilitudinis est gradus [illegible] qualitatis, [illegible] superiora [illegible] est [illegible]. Dices. [illegible] Thomas [illegible] medita-

UVA.BHSC

[illegible] in [illegible] voluntate, q̃ potentia [illegible] ad actum super[illegible] [illegible], etiam [illegible], superiorem [illegible] de [illegible] habente: [illegible]. Respondetur, [illegible], quod [illegible] super[illegible], et potentialis, [illegible] intellectualis, et voluntatis secundum [illegible], quod [illegible] [illegible]; [illegible] relationis [illegible] per modum [illegible]: [illegible] relatio prædicamentalis [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] superiorem [illegible].

Ad [illegible] ultimam: patet ex [illegible] inseparabilis est relatio [illegible] [illegible]: [illegible]. Dico relationem distinguendam [illegible] à fundamento, q̃ [illegible] prædicamentum, [illegible], ut patet in actione, et passione: [illegible]. Ad [illegible], [illegible] esse [illegible] [illegible] proprietates [illegible]; [illegible] distinguitur [illegible] ab intellectione, verbum mentis [illegible], [illegible] inseparabiliter [illegible]. Ad [illegible], [illegible] est accidens physicum, et [illegible] separabile [illegible].

Ex dictis colligitur contra PP. Hurtado, Arriaga, et alios, relationem prædicamentalem [illegible] [illegible], et [illegible] quo, et [illegible]; [illegible] Patrem in esse Patris [illegible] per esse [illegible], et [illegible]. Vnde identificatur in esse Patris ad [illegible], sicut oppositum [illegible], et [illegible], quod [illegible], q̃ Pater [illegible] [illegible].

Licet à priori, q̃ relatio Patris [illegible]: [illegible] [illegible] [illegible] inclusa. [illegible], relatio [illegible], et [illegible] ad aliud, scilicet, ad [illegible]: [illegible] adæquatè [illegible]. [illegible] relatio prædicamentalis terminetur [illegible] ad absolutum, et respectivum?

QVÆSTIO XVII

Vtrum relatio prædicamentalis terminetur form̃r ad absolutum, vel respectivum?

Egimus de relatione [illegible] ad fundamentum; nunc de illa in ordine ad terminum. Sed nota, quod in hac relatione [illegible] intelligi id, quod actu terminat, et id quo, seu ratio [illegible]. Difficultas præsens procedit de hac ratione termi-

nandi,

UVA.BHSC

terminorum, seu quae [illegible] terminum [illegible], quae [illegible], vel quae [illegible], sicut dicit relationem [illegible]. In qua difficultate [illegible] non valde [illegible] explicandam, sed [illegible] sententias, duas ex contrariis oppositas, [illegible]. Prima asserit, omnes relationes reales praedicamentales, tam mutuas, quam non mutuas terminari ad absolutum formale. Ita Scotus cum suis, et Conimbricenses Jesuitae. 2a huic opposita [illegible] omnes relationes reales praedicamentales tam mutuas, quam non mutuas terminari ad respectivum formale; Ita Cajetanus, et alii Thomistae, quos citat et sequitur N. Em.mus Cardinalis de Aguirre. 3a denique, et media propugnat relationes reales praedicamentales non mutuas terminari ad absolutum formale, mutuas vero ad respectivum formale. Ita Arriaga, Joannes a S. Thoma, et alii [illegible] opinandi modis [illegible] mihi videtur prima, pro qua sit nostra conclusio.

Nostra conclusio.

Relationes tam mutuae, quam non mutuae formaliter ad absolutum terminantur. De non mutuis probo: terminus relationis non mutuae nullam importat relationem alteram relationi correspondentem: ergo formaliter ad absolutum terminatur. Probatur: si terminus relationis non mutuae esset aliquid relativum, relatio non mutua deveniret mutua; sed hoc est contra naturam relationis non mutuae [illegible]: ergo.

[illegible] relatio [illegible], qua creatura refertur ad Deum, est non mutua; et tamen illi non correspondet relatio: ergo. Probatur minor: in Deo ut asserunt Thomistae non est relatio realis ad creaturam, sed tantum rationis, et ex eadem [illegible]: ergo.

Respondent aliqui, relationem non mutuam ad respectivum terminari, adhuc [illegible] esse, quia licet terminus [illegible] ad suum respectivum per relationem realem ipsi non [illegible], illa tamen est [illegible] per relationem rationis [illegible]. Sed contra 1. Juxta Thomistas [illegible] relationem praedicamentalem [illegible] relatio [illegible] est praedicamentalis: ergo. Nunc sic; [illegible] solummodo [illegible] relationem esse, ut quid respectivum, sed ut quid absolutum formaliter terminat relationem non mutuam.

Contra 2: [illegible] relationis non mutuae: ergo. Probatur: terminus relationis est aliquid reale in [illegible] non procedit [illegible]: ergo [illegible] relationem [illegible] aliquid reale in ipsis [illegible] relationem [illegible] aliquid in illo [illegible]. Probatur minor: [illegible]

praecedere debet; secus, quod ab aliqua causa reali provenit, est prae-
prium ad eam tamquam posterius etc. Respondet Caietanus, praem-
relationem [illegible] esse aliquid [illegible], ut per relationem
sibi [illegible], sed pendens [illegible] extrinsece [illegible] relatione
vero fundamenti, quales relationes [illegible], et [illegible]
[illegible] denominant, Deum verum esse Dominum, et Creatorem.
Secundo: quia relationes praedicamentales [illegible], ab ista est [illegible];
sed denominatio orta a relatione proveniens [illegible] ab
ipsa, sed est ipsa relatio, ut esse Dominum etc. [illegible],
nec [illegible] huius solutionis [illegible] relationem prae-
dicamentalem terminari a se ipsa. Contra 2: [illegible]
ad aliquem [illegible] debet in ipso supponere relationem [illegible];
[illegible] relatio [illegible] nequit supponere denominationem ab ipsa pro-
venientem, ut dicit [illegible]. [illegible] est [illegible] superius se-
[illegible]: haec enim ratione nequit [illegible] logica [illegible]
[illegible] esse provenientem ab habitu logico. Item de rela-
tionibus [illegible]: nam [illegible] relationis est id, ad quod relatio refer-
tur [illegible] fundamentum; sed [illegible] fundamentum refert ad [illegible]
[illegible] Pro [illegible]: relatio similitudinis [illegible] fundamentum
[illegible] habet [illegible]; sed fundamentum [illegible]
[illegible] habet cum alia albedine, et [illegible] relatione in alia albe-
dine fundatur etc. Maior est certa; [illegible] albedinem
relationem similitudinis ad aliud refertur, [illegible] constat
[illegible]. Probatur: [illegible] albi [illegible] abhabent, [illegible]
[illegible] similitudinis, sed [illegible] in albedine [illegible]
[illegible] similitudo [illegible] fuit, et [illegible] albedine etc.
[illegible]: [illegible], quia album simile albo dicimus,
et [illegible] aequale [illegible]; [illegible] dicimus album
esse simile [illegible], nec [illegible] aequale [illegible] etc. [illegible]
[illegible]: [illegible] Paternitas refertur, quod [illegible], et [illegible];
et [illegible], et [illegible] etc. Tertio: [illegible]
[illegible] relativa sunt simul natura, et cognitione; sed [illegible]
[illegible], si relatio [illegible] terminaretur; relatio-
[illegible] Fundamento, in fundamento, et [illegible], fundamen-
[illegible], et [illegible] proprium [illegible] ipsam relationem; siqui-
dem [illegible] est posterius eo, ex quo resultat: ergo si [illegible]
esset [illegible] Paternitatis, prior Paternitate esset. Respondet.

UVA.BHSC

[illegible] ad [illegible] relationem esse [illegible] radicali, et [illegible] [illegible], [illegible] fore, quod est [illegible]. — Dices: relatio resultat [illegible], cum quo inveniuntur; sed non [illegible], sed cum fore; ergo. D[ico]: eo modo, quo relatio ad sui resultantiam exigit fundamentum, [illegible] desideratur; sed [illegible] fundamentum [illegible] fore; ergo. 3. in signo, in quo intelligitur relatio resultare, intelligitur habere suum esse in ordine ad [illegible]; sed [illegible] solum nihil [illegible] intelligitur [illegible]; ergo.

Deinde eadem relatione [illegible]: relatio Maternitatis Virginis Mariae est praedicamentalis [illegible], cum sit secundum [illegible]; sed [illegible] ad [illegible] fore, cum supra D. Th. 3a. parte, quaestione 35a. art. 5. [illegible] relatio filiationis ad Virginem Mariam: ergo. Dices: relationem [illegible] specie [illegible] secundum genus. — Sed contra: [illegible] eodem fundamento specifice, est eadem relatio specifice; sed praedicta relatio habet idem fundamentum, et [illegible] ad [illegible] Maternitatis: ergo. Dices: si [illegible] relatio [illegible], in qua [illegible] praedicamentalis filiationis, tunc Virgo [illegible] eadem specie relatione, quo modo; [illegible] relatio Maternitatis Virginis [illegible] [illegible] correspondere [illegible] modo est mutua. Probatur: [illegible] eadem specie fore, quando eundem specie [illegible]; sed Maternitatis [illegible] Virgini eandem specie [illegible], ac [illegible], scilicet, esse [illegible] Maternitas, quod [illegible] cognoscimus [illegible].

Dices: ille deficit ex parte relatio; ergo est [illegible] esse [illegible], quod [illegible] illam [illegible], [illegible] fore. — Respondetur [illegible], accidentale esse relationem [illegible], sed per accidens [illegible] ad [illegible], quod deficit [illegible] fore, scilicet, relatio ex parte [illegible]. — Sed contra: quod relatio [illegible] accidens potest dari in ordine ad [illegible]: ergo. Probatur: [illegible] per accidens [illegible] in ordine ad [illegible] deficiente fore, quod [illegible] fore [illegible].

Secundo: [illegible] nec per accidens, nec [illegible] deficiente, [illegible] relatione Maternitatis [illegible] deficit [illegible], [illegible] prima [illegible] fore requiritur [illegible] relatione [illegible]. — 3. relatio requirit [illegible], [illegible]) sicut requirit fundamentum ad [illegible];

sed ad sui

UVA.BHSC

sed ad suum finem, vel resultans est insufficiens fundamentum [illegible] requirit esse [illegible], nec [illegible] per accidens [illegible] potest.

Solvuntur argumenta.

Ad 1. [illegible] relationis mutuae ex D.T. 1 p. quaestione 13 art. 7 ad 1um ubi ait: "cum dicimus, quod relativum
» est ad aliud, intelligitur quod relativum, quod non est prius,
» sed simul natura. — Respondet S. D. loqui de relationibus mutuis, quae ad relationem terminantur [illegible] fundamentaliter [illegible] terminus [illegible] formalis relationis mutuae [illegible] in esse formalis [illegible], non fundamenti, quo respicientes. Ad 2um [illegible]: relativa sunt simul natura, et cognitione; sed relatio Paternitatis [illegible] terminaretur ad absolutum, [illegible]: quia illa relatio [illegible] ex D.T. quaestione 7a de pot., art. 8 ad 1um ait:
» "ad 1um dicendum, quod illa relativa sunt simul natura, quae pari
» ratione mutuo referuntur, sicut Pater ad filium, Dominus ad servum;
» ea vero relativa, quorum non est eadem ratio referendi ex utraque
» parte, non sunt simul natura, sed alterum est prius naturaliter, sicut docet
» Philosophus de sensu, et sensibili, de scientia, et scibili." Minor vero probatur: si Paternitas terminaretur ad absolutum, eius [illegible] formalis esset substantia genita, et ideo Pater non esset simul natura, et cognitione cum filiatione. Antecedens patet; consequens quoad [illegible] probatur: substantia genita est prior natura filiatione, cum sit eius fundamentum, quod prius natura est fundato; ergo Paternitas esset prior natura filiatione, quia Paternitas esset simul prior cum substantia genita, quae [illegible] formalis illius foret. Praeterea ad 3um quod [illegible]: si Paternitas terminaretur ad substantiam genitam, posset cognosci filiatione non cognita, quia et Paternitas cognosceretur, si [illegible] cognosceretur eius terminus. — Respondeo distinguendo maiorem: sunt simul natura, et cognitione mutuo, et fundamentaliter, nego maiorem; ita ut non possit cognosci unum sine alio formaliter, concedo maiorem, et sic distinguo minorem, nego consequentiam; eadem namque est distinguenda, quoque dicatur, quod relativa sunt simul natura, et cognitione, nec est [illegible]

intelligendus

intelligendum, quod inmediate relatio quae intelligitur tamquam forma, [illegible] dans, et ad terminum; sed quod quaeritur utrum intelli-
gitur reddens quae intelligitur modo, quo illos relationem fundat [illegible]
relationem: et non est, quod dummodo ex parte rei fundamenti [illegible]
[illegible] fundandi aliam relationem correspondentem, sive [illegible]
[illegible] distinguentur relationibus, [illegible], cuius rei aliquam
relationem respondet. Et ratio quae [illegible]: nam si relatio
esset rei fundamentalis, prius intelligeretur fundamentalis, quam
[illegible], quod prius intelligendum est rei ex qua resultat
relatio, quam relatio ipsa resultans, [illegible] cum [illegible]
ad [illegible] rei sit causa [illegible] relationis. Max.

B: [illegible] relationes [illegible] oppositae [illegible]
ab absolutum [illegible] oppositionem. Primum: oppositio relativa
est [illegible], quod extrema mutuo se respiciunt; [illegible] est quid
absolutum, [illegible] mutuo se respiciunt. Haec [illegible]
N. A. [illegible] relationibus etiam mutuis, quam in mutuis,
[illegible] respectum [illegible]. Ad illud [illegible] respondet,
[illegible], negando [illegible], ad [illegible], quod oppositio relativa
[illegible], quod extremum respiciat, et aliud respiciatur,
seu quod [illegible] ad aliud [illegible], et aliud [illegible]
quae [illegible] opposita, et in eadem [illegible] possunt;
repugnat enim [illegible], et terminare [illegible], [illegible]
in relativis [illegible] oppositio est [illegible], et ter-
minare, [illegible], respiciens [illegible]. Dices: oppositio
relativa [illegible], quod [illegible] oppositionis sit [illegible]
[illegible], qualiter [illegible] in oppositione [illegible] con-
tingit; sed [illegible] oppositionis relativae est relatio, [illegible] debet esse in-
[illegible] extremum [illegible]. [illegible] patet, quod oppositio relativa [illegible]
[illegible] oppositionem. Probatur: [illegible] oppositionis relativae debet esse
[illegible] genus relationum; [illegible] debet esse relatio. Probatur: [illegible]
quod oppositio sit [illegible] genus relationum, nisi [illegible] oppositionis
sit etiam in [illegible] genus relationum; sicut implicat oppositionem ab-
solutam esse in [illegible] genus absolutum, nisi [illegible] oppositionis abso-
lutae sit etiam in [illegible] genus absolutum; [illegible].

[illegible],
[illegible]: [illegible] oppositionis [illegible], et [illegible] respi-
cientis, [illegible]; [illegible], seu [illegible] speciei, [illegible]
[illegible]

UVA.BHSC

et ergo. Resp. dist. ant.: hac oppositione relativa ex parte recti, et fundamenti, conc. ant.; ex parte obliqui, seu termini, subdist.: debet esse in eodem genere relationum in recto, et de connotato, conc. ant.; de recto, et in recto, neg. ant. et ergo. Itaq. hac oppositione relativa ex parte fundamenti est relatio ipsa intrinsece, et ex parte termini connotative ad se, seu terminum, quae hac terminatione etiam est intrinseca; et hoc sensu in eodem genere relationum, alterum in recto, alterum in obliquo: et sane melius et magis opponuntur, quam nisi relative, ut optime patet.

Quod autem oppositae sint relationes, quamvis [illegible] ex [illegible] hac sit relatio, ostenditur in oppositione privativa, quae ut talis dicatur, sufficit in uno ex extremo privationem desiderari; idem contingit in oppositione negativa. Ratio disparitatis inter oppositionem contrariam et relativam est, quia sicut quae sunt in eodem genere maxime distant; et cum absoluta, ut relata conveniant [illegible] cum relationibus absolutis, et maxima oppositio ab absolutis provenire debet; et maxime relativa, quae contrariantur, cum absolutis, ut terminativa relationis.

Replicabis: relationes [illegible] oppositionem [illegible] in eodem signo [illegible]. Dist. ant.: exigendo relationem pro eodem signo, neg. ant.; pro diversis signis pro [illegible] specificativis, conc. ant., et neg. cons. relativa [illegible] utrumque [illegible] exigunt, [illegible] fundamenti et [illegible]. Cum [illegible] ex [illegible] intelligitur, ut fundamentum pro in eodem signo, [illegible] relativa [illegible] pro eodem signo relationem pro utroque signo [illegible].

Urgebis: ad oppositionem relativam est requiritur, quod [illegible] sit forma [illegible]: ergo ex solutione [illegible]. Prob. ant.: ad oppositionem relativam, sicut ad omnem aliam, est desideranda incompossibilitas formalis; sed ad hanc est requiritur, quod una relatio terminetur ad aliam formaliter, ut ad alterius fundamentum: ergo. Prob. min.: tam distinctio, oppositio, et incompossibilitas Personarum Divinarum desideratur, quod una relatio Divina terminetur ad aliam formaliter: quo ipso ad omnem incompossibilitatem relativam desideratur. Neg. ant.; ad prob. [illegible] neg. min.; ad cuius prob. dist. ant.: quod una relatio Divina terminetur ad aliam, sub munere originis, conc. ant.; sub munere referendi, neg. ant.; et ergo. Itaq. incompossibilitas relativa stat

in eo,

ineo, quod repugnat, idem respectu ad subjectum referri, quod aliq.
in Divinis dari dicuntur relationem terminatam ad respectivum,
idest, quod aliud mutuo dicitur et invenitur, cum Persona Divina
in praedicato absoluto secundum quod dicant identitatem, quod
mutuam non attingit. Et certe ipse nomine formaliter
absolutum, illo enim Persona in Divinis terminatur
ad absolutam substantiam filij, quia Pater ingenuit substantiam,
sed filiationem, nec Persona in esse genito per absolutum consti-
tuitur, sed per relationem: quia in creatis ubi Pater generat sub-
stantiam absolutam subjecti haec in esse filij, in quantum genitu-
m per relationem, sed per absolutum constituitur, contingen-
git. Igitur relationes Divinae terminantur ad respectivum
praedicamentale, sed quae Divinae. Ad xj.

Ad iiij. Si mutuitas duarum relationum stat in hoc, quod una ma-
jor secundum eandem rationem, secundum quam respicit, respi-
ciatur: q. Pro ante: stat mutua immediate stat in hoc,
quod una, vel alia, determinat aliam ab eoque determina-
tur. Nego ant., ad proba. dico, quod mutuitas convenit relati-
vis, quam in praesenti stat in eo, quod ex parte unius eq.
determinat relatio, et consequens. Nec enim eo, quod determinat,
et determinatur secundum eandem rationem, sed determinat
in ratione acceptionis, et determinatur in ratione termi-
nationis; sic in terminatur relationibus terminantur ut relativis,
et terminantur ut absoluta. Ad xij. S. ex Philo in praesenti
dicente: ex communibus omnibus, quae accidentia sunt Domino, et essenti
petunt, et esse hominem, respectu solum, quod Dominus est, sperat
mus ad ipsum dicitur igitur Philum mutuae fortis relationis ter-
minatio est relatio Domini, alijs de mutue se habentibus. Dic: relationum
terminatur ad Deum, ut creatorem, et Dominum, sed Deus
creator, et Dominus dicit relationem creationis, et Dominij.

Ad libri dicto, Philum loqui de Dominio, in formalis pro,
idest, pro relatione, sed fundamentali accepto, idest, pro potestate
ministerialis conveniendi subditos, quod est ratio terminandi alijs de-
mutue se habentibus. Ad 2am similiter dico illas relationes
terminari ad Deum, ut creatorem, et Dominum fundam-
entaliter, idest pro potestate creandi, et extendi creationem,
ut subditum, quae ratio sunt, quid absolutum, videlicet ut
Deum, et creatorem formaliter. Et quidem sumi aliud creationis, et
Dominij

et Doctrinis; et in quo D.T. non possunt convenire cum relatione praedicamentalis, quae est realis; si autem reales sunt [illegible] habent.

Ad 3um ultimo: relatio praedicamentalis respicit terminum, ut puram terminum; sed absolutum fortem habet rationem puri termini, scilicet causae effectus, vel [illegible]: quod Deus [illegible] aliquid est [illegible] quam relationis est ad relationem. Ad 3um dico, quod absolutum [illegible] in esse [illegible] relationis praedicamentalis, [illegible], et specificative habet illas [illegible]; de [illegible] vero solum [illegible] rationem puri termini, quae hoc [illegible] exigitur a relatione praedicamentali.

Et [illegible] instari potest in [illegible], [illegible] est causa [illegible] relationis; et [illegible], et [illegible]. Ad 2um dico, [illegible] esse [illegible], scilicet relationis; [illegible] quod [illegible] ad ipsam, sed quod ipsius [illegible]: et [illegible] huius quaestionis [illegible] intelligentia.

Attendere ordinem signorum [illegible] in eodem instanti in quo duae relationes [illegible] conveniunt. In primo signo intelligitur substantia Patris mediante actione generante substantiam Filii. In 2, intelligitur substantia generantis per modum fundamenti, et [illegible] permanentis resultat relatio Paternitatis. Et In 3tio intelligitur Paternitas terminata ad substantiam genitam, ut [illegible], et per [illegible] convenit Patri in esse Patris, nihil enim prohibet Patrem, in esse Patris, supponere substantiam genitam, [illegible] intelligentia ad [illegible] in esse fundamenti, vel generatis.

In quarto intelligitur filiatio resultans ex substantia genita per modum fundamenti, et ex substantia generante per modum [illegible] generantis. In 5o denique intelligitur filiatio terminata ad substantiam generantem, [illegible] fundamentum. Et advertitur, quod utraque relatio est simul tempore, naturaque, simul tempore quia utraque in unico instanti accidit; simul natura quia neutra ab alia dependet, neque [illegible] causa, [illegible] prior; et [illegible] (scilicet [illegible], et fundamentalis) [illegible] intelligitur [illegible] ex parte fundamenti, quod intelligitur fundamentum ex parte [illegible] sub ratione fundamenti.

Quaeritur ultimo, a quo relatio praedicamentalis sumat suam unitatem specificam?

UVA.BHSC

Non loquimur de specificativo intrinseco, quod in angelis [illegible] est propria essentia [illegible] differentia specifica, quae continet rationem generis [illegible]. Sed sermo est de specificativo extrinseco, scilicet, a quo oriatur [illegible] a radice extrema, quod relationes sint eiusdem, vel diversae speciei? De fundamento, et nunc est dubium, ut de ipsis [illegible] scilicet, quod in eodem fundamento remoto, ad eundem terminum possunt dari relationes specie diversae, ut in [illegible] duae relationes [illegible] in eadem [illegible] co[illegible] dissimilitudinis ad ipsum [illegible]. Solum loquimur de his quae dicunt rationes determinatas fundandi, et terminandi.

In qua difficultate 1a sententia ait, relationes specificari a suis terminis, sicut scientia a suis obiectis. Ita Soncinas, [illegible], et alij. 2a ait, [illegible] specificari a termino, et fundamento, Conimbricenses, et alij. 3a, et ultima, defendit relationem praedicamentalem sumere speciem a fundamento proximo, ut a radice formali, et [illegible] a termino, nisi solum, ut a conditione. Ita Caietanus, et alij quibus sit—

Nostra conclusio.

Relatio praedicamentalis sumit adaequate suam [illegible] specificationem a fundamento proximo concomitante [illegible], quod sic ostenditur: specificantur relationes tamquam aliqualiter causae; sed solum fundamentum causat relationem, [illegible] ergo. Id ipsum confirmatur ad[illegible] relativa esse simul cognitione, et natura; sed si [illegible] causaret relationem, non essent simul natura, et cognitione, cum causa sit prior natura, et cognitione, quam effectus: ergo.

Respondent adversarij, [illegible] relationis necessario [illegible], ergo talis specificatio est a termino, tamquam a quo, sed a termino, tamquam ad quem: quare ibi non intervenit aliqua dependentia causalitatis, sed simultas natura [illegible]. Sed contra: quia [illegible] habitus scientificus specificatur ab obiecto, ut ad [illegible] ad quem; et tamen est causa

causat; ergo 2: quia specificatur non est mediante speciem; sed haec non exactè [illegible] cum simultaneo; quia [illegible] ex mediante specie, quomodo dici potest; ergo.

Solvuntur argumenta.

Arg. 1. ex D.T. 1a 2ae quaest. 54 art. 2: [illegible] dicuntur [illegible] specificantur ad aliquid [illegible] ad quod dicuntur. Item in 1a parte, quaest. 54 art. 2 ait: relationem [illegible] fundamento [illegible] etiam ad terminum. Ad 1m dico, S. Doctorem loqui de illis, qui dicuntur ad aliquid transcendentaliter, vel ad causam efficientem, vel obiectum; non vero praedicamentaliter, et ut ad proprium terminum. Ad 2m, quod relatio [illegible] distinctionem a fundamento in genere causae efficientis, et formalis; non vero, ut [illegible], nisi a ratione formali.

Arg. 2: idem fundamentum fundat diversas relationes tendentes ad diversos terminos: ergo. Probatur: idem album fundat rationem similitudinis ad aliud album, et dissimilitudinis ad nigrum: ergo. Item, quia etiam idem numero diversas relationes fundabit in distinctis fundamentis, ut dixi patet. Dimitte tamen dico, quod idem fundamentum materialiter sumptum fundat relationes diversas, non tamen idem fundamentum formaliter acceptum, id est, prout stat sub eadem ratione fundandi, sub qua ratione convenit eidem termino.

Arg. 3: motus specificatur a primo [illegible], scilicet ad terminum ad quem: ergo similiter relatio. Ad maiorem [illegible]; nam disparitas est, quia motus, cum sit aliquid positivum, nequit specificari a non esse [illegible]; at vero fundamentum est quod pertinet, [illegible] etiam [illegible]. Praeterquam quod motus non respicit terminum ad quem, ut purum terminum, sicut vero relatio praedicamentalis.

Arg. ultimo: relatio praedicamentalis specificatur per id, per quod definitur; sed definitur per terminum: ergo. Respondeo, quod relatio praedicamentalis per id specificatur, tamquam per causam, per quod definitur; non vero tamquam per proprium terminum. Dices: relatio respicit fundamentum propter terminum: ergo specificatur a termino. Probatur: ideo Theologia [illegible] specificatur, illam respicit propter istum: ergo.

Respondeo,

Respondeo, relationem respectivam, proprie primum, et proximum; et vero illud quam respectivam [illegible] propter secundum et proximum, quod nec [illegible]. Inquires 1º a quo sumatur unitas numerica relationis prædicamentalis.

Inquires 1º a quo sumatur unitas numerica relationis prædicamentalis!

Respondeo cum Scoto, Suarezio, et Vazquesio, relationem prædicamentalem unitatem sumere a suo obiecto, est contra Thomisticam opinionem, quam sic suadeo; tum, quia ora accidentia adequate individuantur ab eorum subiecto; quare, sicut in eodem subiecto non possunt dari duo accidentia solummodo numero distincta, ita nec duæ relationes eiusdem speciei, et solummodo numero distinctæ in eodem subiecto dari possunt; ex quo fit, quod Pater unica relatione referatur ad plures filios, et Magister ad plures discipulos. Dices: idem numero effectus nequit provenire a duplici causa totali adequata eiusdem rationis; sed quilibet effectus, non pp. Filius valet adequate terminare relationem Paternitatis: ergo hæc ad unum Filium terminata ad alium nequit terminari. Respondeo, idem numero effectum non posse provenire a duplici causa totali sic dicta; bene vero mere extrinsece diversa, ut in Physica ostendemus. Quilibet autem Filius, licet non extensive, intensive tamen valet terminare relationem Paternitatis, quia quilibet habet essentiam, sed rationem [illegible] huius extensive. Replicabis: in ordine ad quemlibet Filium dantur nova rationes fundandi, scilicet nova generatio activa, et passiva: ergo etiam nova relatio. Nego [illegible], quia nova generatio requiritur ad producendum secundum Filium, quamvis sit ex se sufficiens ad fundandam novam relationem Paternitatis, illa per accidens non fundat, quia supponit fundamentum, quod ad secundum Filium terminari potest, ut pote solum materialiter diversum a primo. Inquires denique quot sint relationis prædicamentalis proprietates?

UVA.BHSC

167

210

Inquires denique. Quot sint proprietates relationis predicamentalis?

Respondeo, quatuor esse relationis predicamentalis proprietates. Prima, quod non habeat contrarium, quia de ratione contrariorum est, ut in eodem subiecto reperiantur, nec contrarietatem aliquam prepugnant; et hinc, contrarietatem intrinsecam non habent, sed solam relativam oppositionem, per quam non mutuo se destruunt, ut contraria, sed mutuo se respiciunt.

Secundo, quod relativa reciproce, sive ad convertentiam, dicuntur, id est in obliquo casu dicantur, ut Pater est Filij Pater, et contra Filius est Patris Filius. Hec autem reciprocatio obliqua, seu convertentia, ut recte fiat debet unumquodque relativum ad proprium correlativum referri, ita quod si desint nomina licebit ea ex Aristotele fingere. Sic enim ala, cum ait, quod ala est relativum recte dicitur, ala est alati ala, non vero, ala est avis ala, ut idem Philosophus inquit.

Tertia, quod relativa sint simul natura, cognitione, et definitione, modo supra explicato. Quarta, et ultima, quod relatio suscipiat magis, vel minus ex parte fundamenti. Verum dices, contra hanc ultimam partem, in quem proprietatem; dari relationem, quae suscipit magis, vel minus ex parte eiusdem relationis: v.g. Pro ... duo alba, quorum unum habeat albedinem, ut duo, et aliud, ut octo, ista dicuntur intense relationem similitudinis; et tamen nunc si album, ut duo fiat album, ut octo, habet ... majorem similitudinem: ergo etiam majorem relationem.

Respondeo negando majorem, quia duo alba solum fundant, aut dicunt intense relationem similitudinis, ut sunt in eodem gradu intensionis albedinis; quare si album ut duo fiat album ut octo majorem similitudinem habent cum alio albo eiusdem rationis; sed tunc ille absolute, et simpliciter incipit assimilari. Propositio: quod relatio nec ex parte fundamenti suscipit magis, aut minus cum album ut duo est minus fundamentis, quam-

UVA.BHSC

quam ut actio. — Respondetur, [illegible]
[illegible]
Quid sint actio, et passio?

Quid sint actio et passio?

Actio communiter definitur egressio effectus ab agente, seu causalitas ipsius agentis, ut vero alijs placet est forma agentis [illegible] agens. — Ockam cum nominalibus [illegible] inquit actionem nihil addere [illegible] ab agente, et effectu producto, nihil aliud esse, [illegible] illuminationem, quam [illegible] [illegible] [illegible] quibus praecipua [illegible] Dei volentis [illegible] ad agendum, [illegible] possibile est [illegible] illuminandi [illegible] est jam [illegible] determinatum, [illegible] necessarijs agat sine [illegible] actione, [illegible] volentem Deum [illegible] cum solo ad illuminandum jam agentem [illegible] effectus sine necessitate [illegible] sequuti, determinati. Sed contra: quia semel, quod Deus velit [illegible], [illegible] eandem [illegible] vult [illegible] illuminationem, sicut cum vult albedinem, vult necessario albedinem, quia sicut albedo est [illegible] [illegible] album [illegible] album, ita actio est id, quo effectus [illegible] dependet. — Dices: [illegible] ab agente [illegible] venient, [illegible] effectus? — Respondetur, quod actio est [illegible] determinans agentis, [illegible] effectus, [illegible] quidem agens esset [illegible] determina[illegible]. — Passio est receptio [illegible], vel id, quo aliquid [illegible] in esse [illegible]. De his latius [illegible] libro Physicorum. Quid sint ubi, et situs?

Quid sint ubi, et situs?

Ubi est id, quo [illegible] praesens in loco [illegible] [illegible] a loco. Dividitur [illegible] definitivum, et [illegible]. Primum est [illegible] [illegible] passiva corporis locati a [illegible] loci [illegible]. Hoc ubi convenit solis corporibus, et [illegible] [illegible]. [illegible] est, quod [illegible] [illegible] in qualibet parte loci. Tertium est, quo res certo loco [illegible] quin possit [illegible] locis esse; [illegible] in qualibet parte loci. Situs est

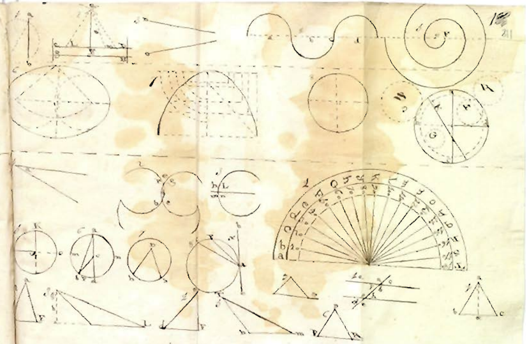

UVA,BHSC

UVA.BHSC

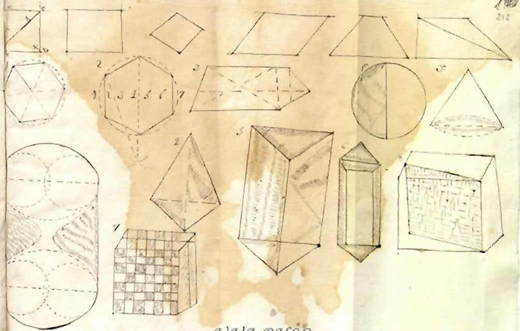

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA.BHSC

UVA. BHSC

103

CVRSVS

Philosophiæ

Cedolar.

MS
Biblioteca de Santa Cruz
409

UVA.BHSC